
EX SCIENTIA SPES
JULIUS S. HELD

SPIEGEL
VAN DEN
OUDEN
EN
NIEUWEN TYDT,

Bestaande

Uyt Spreekwoorden, ontleent van de voorige en jegenwoordige Eeuwe, verlustiget door meenigte van Sinnebeelden, met Gedichten en Prenten daer op passende.

Vermeerdert met groote meenigte van Spreekwoorden / door geheel het Werk / met bijvoeginge van nieuwe Platen en Gedichten: alles in de Nederlandsche Tale ten gerieve van de Liefhebbers der zelver /

Door J. CATS.

Den lesten Druk, van nieuws oversien en gecorrigeert, en van veel Drukfauten verbetert.

Elk Spiegele hem selven.

t'AMSTERDAM,

By ISAAK VANDER PUTTE, Papier en Boekverkoper op 't Water / in de Lootsman.

VERKLARINGE
OP DE
TYTELPLAAT.

TOt verſtand van de Tytelprinte dient gelet dat PRUDENTIA, dat is Wysheid, gezeten tuſſchen RATIO en MEMORIA, dat is Reden en Geheugeniſſe, een goede Spreuke bedacht hebbende, geeft dezelve over aen hare vriendinne de Reden, om die in wat naerder achtinge te nemen; Reden, de Spreuke goet vindende, langtze aen Geheugeniſſe haer Geſpeule, ende die wederom aen den Tyd; dewelke den ommeloop der Jaren gebruikende tot een ſpiegel, voor zyn Dochter de Waerheid, ende bevindende de Spreuken aen haer wel te gelyken, laet toe dat de Fame dezelve mach voeren al waer Menſchen woonen, en daer uit werd ten leſten een Spiegel van den Ouden ende Nieuwen Tyd, wezende de rechte Spiegel der Waerheid. Spiegelt u daer in Lezer, en Vaert wel.

Nut of niet.

Inhoud ende Ordre van het tegenwoordige Werk.

HET *Eerſte Deel begrypt de* Opvoedinge van Kinderen, *door Spreekwoorden, Zinſpreuken, Gedichten ende Platen aangewezen:* Jongelingen en haar Bedryf. Rys-Leſſe, *ende de Spreekwoorden daar toe dienende, zo te Water als te Lande. Van gelyken de* Jagt, Peerden, Honden, *en diergelyke: En volgens 't Beleid van* Eerlyke Vryagie, Bedrogene Onteerde Vryſters, Overſpeelſters, Lichte Vrouwen, Veroude Maagden, en de gene die haar Kans verkeeken hebben. *En ten leſten*, Liefdes Kortſprake, *'t welk is een Kort Begryp van allerley Minneplichten. Het Tweede Deel houd in, de Grondre-*

gels voor Gehoude Lieden van Huiſelyke Zaaken, Winſte, Verlies, Sparen, Verteeren, Gaſten Nooden, Grooten of kleinen Staet houden; *met veel Gedenkweerdige Spreuken van verſcheide Natien op die en diergelyke gelegentheden. Het Derde Deel behelſt*, Zaeken van State, Amppten, Officien, Plichten van Princen, ende Perſoonen van Hoogen State, Losheit van Menſchelyke Zaken, Chriſtelyke Bedenkingen, Sinne-Spreuken: Den Ouderdom, Zwakheden en Ziekte raekende. *Menigte van Bemerkingen, roerende de Onderhoudinge van de Geſontheit. En ten leſten*, Bedenkelyke Spreuken, *nopende het Einde alles vleeſch.*

Aen

Aen den Lezer.

MEint iemand dezen Boek te lang of groot te wezen,
Die mag indien hy wil, alleen maar weinig lezen;
Een reden, zonder meer, een regel wel gevat,
Een Spreuke, waerde vrient, is hier een groote ſchat:
Zo gy daerom dit Werk miſſchien eens quam te koopen,
Wilt ook het minſte woord niet haeſtig overloopen:
Herkaut, eer dat gy zwelgt, ſlokt niet, gelyk een Vraet,
Maer denkt meer, als gy leeſt; en leeſt meer, alſſer ſtaat.

S E N E C A.

In eodem prato bos herbam quærit, canis leporem, ciconia lacertam.

Aen den Lezer.

'T IS met dit Boek alzo geſtelt
Als met een ruim en open Veld;
De Koeye plukter voedzaam gras,
De Beyen Honig ende Was:
De Kikvorſch vinter jeugdig lis,
Den Oyevaer een Hagedis:
De Zeug die wroeter wortels uyt,
De Menſch die leeſter heilzaam kruyt;
De Spin die zuigter haer fenyn:
Het aes is na de monden zyn.

VOORREDEN.

DEwyle, gunſtige Lezer, Dat Nuttigheid en Vermakelikheid te zamen gevoegt, van ouds de gantſche Wereld door zyn geacht geweeſt als twee Saucen, Om alle dingen ſmaakelyk te maken: En dat ik eenigen tyd herwaerts voor hebbe gehad, om (naer myn krank vermogen) de Liefhebbers onzer Tale van tyd tot tyd iet zulks toe te ſchikken, dat aen de zelve tot beide gelykelyk aenleidinge mocht geven; zo en hebbe ik tot dien einde ditmael niet beters konnen voortbrengen, als het werk dat u heden werd vertoont: Beſtaende in een Nieuwe Verzamelinge van Oude Spreekwoorden en Byſpreuken, uit veelderhande Talen en Tyden met Opmerking gekozen, en den loop van 's Menſchen Leven beſcheidentlyk toegepaſt. Waer van om den naeukeurigen Lezer (tot beter gebruik van alles) wat naerder te Onderrichten: Zo vinde ik goet zo wel over de Nuttigheid als Vermakelikheid van de Byſpreuken en Spreekwoorden in 't gemeen, en op de Geſtalte van dit Werk in 't byzonder, by maniere van Voorreden wat te zeggen. Aengaende voor Eerſt, de Nuttigheid en Vermakelykheid van de Spreekwoorden in 't gemeen; zo wil ik den gunſtigen Leezer kortelyk Vyf byzondere Nuttigheden, en even zo veel Vermakelykheden van dezelve als met den vinger aenwyzen. Belangende de Nuttigheden, dient aengemerkt, *a* 1. Dat Byſpreuken en Spreekwoorden (wezende als overgebleven vonken van de hoogdravende wysheid der Voorvaderen van de eerſte Werelt) zyn gewiſſe Leermeeſters van den Loop des Levens, aenwyzende

a *De eerſte Spreekwoorden zyn ontleent en genomen uit de Spreuken der Wyze, ofte uit den aart van Gedierten, ofte uit de Eigenſchappen van eenige Natien; of uit eenige gedenkwaerdige Geſchiedeniſſen, of andere ſodanige bezondere Saken; gelyk zulks betuigen Eraſmus, Thomaſo Buoni, en andere vermaarde Schryvers.*

wyzende uit oude ondervindinge, hoe in nieuwe gevallen ieder zig heeft te dragen. *a* 2. Datze, mits de ſpitze haerder ſcherpheid, krachtelyk doordringen in de gemoederen der menſchen, latende in dezelve als zekere weerhaken, dienſtig zynde tot opwekkinge van dieper bedenkinge, als wel eerſt daer in ſcheen te ſchuilen. 3. Datze geheel dienſtig zyn om oude, ende zelfs ook uitheemſche ſchryvers grondelyk te verſtaen; die anderzins op veel plaetzen duiſter ende onſmakelyk bevonden werden. 4 Datze de regte eigenſchappen en ingeboren aert van de Natien ende volken (uit de welke de zelve haer oorſprong trekken) zonderlinge wel uitdrukken en aen den Lezer levendig vertoonen. 5. Datze niet alleen tot verwakkeringe des verſtants, maer zonderling tot een regte gezetheit des levens, in een kort begryp van woorden, een goeden weg banen. Belangende de vermakelykheit van de *b* byſpreuken ende ſpreekwoorden, d'ervarentheid ſpreekt zelfs. 1. Datze een reden vercieren als gezaeide peerlen, en in der waarheid bevonden worden te wezen even die gulde appelen in ſilvere ſchalen, daer de Wyzeman van gewaegt, Prov. 25. 11. 2. Datze gantſch bevallig zyn om hare kortheits wille, en mitsdien regt bequaem om onthouden te werden, hebbende ondertuſſen in ſig den gantſchen geeſt van de wyſte boeken, zyndemitsdien bequaem om gebruikt te worden tot Zinſpreuken en Opſchriften in Veldtykens, Glazen, gebouwen, en diergelyke gelegentheden meer.

 a. 3. Datſe

a *Wat is het (zeid Salomon) dat geſchiet is? even het zelve dat geſchieden zal. Wat is het dat men gedaan heeft: even het zelve datmen doen zal. Daar en geſchied niet nieuws onder de zonne. Eccl.* 1. 9.

b *Spreekwoorden (zeid een Hoogduits Schryver) zyn als de keern van een reden, daar iet wat meer veeltyds verſtaan als gezeid werd, behelzende menigmaal in twee of drie genoegzaam een geheele predikatie.*

a. 3. Datſe de bytende waerheit (die in haer eigen geſtalte by 't meerendeel der menſchen veeltyds niet ten beſten en wort opgenomen) met een verblomde omreden tot in het binnenſte de gemoederen behendelyk indringen. *b.* 4. Datze geheel buigzaem en rekkelyk zynde tot veelderley zaken, ook verſcheiden van aert wezende, met groot vernoegen van hoorders en lezers, gevoeglyk konnen werden verdraeyt, en tot andere gelegentheden van zaeken merkelyk konnen werden uitgebreit. *c.* 5. Datze door een onaengename duiſterheid zonderling bevallig zyn en wat anders in den ſchyn, wat anders na de waerheit in ſich hebben: waer van de *Lezer* naderhand het rechte wit en oogmerk komende te treffen, placht in zyn gemoet een zonderling vernoegen te ontfangen; niet ongelyk den genen die onder de dichte bladeren eenen ſchoonen trots druyven, na lang zoeken, eindelyk komt te ontdekken. *d.* De bevindinge leert ons dat veel dingen beter aart hebben alſſe niet ten vollen gezien, maer eeniger maten bewimpelt en overſchaduwet ons voorkomen. 't Welk Poppæa

a *Weinige ſpreekwoorden door een ſcherpſinnige kortheit gaan dikmaal te boven, en zyn bequamer tot leeringe als geheele en groote boeken: ende gelyk de zonne met een klein ſtraaltjen dikmaal een duiſter hol verlicht (ſchoon het zelve verre is gelegen) zo konnen ook de ſpreekwoorden uit het verſtant de duiſterniſſe van onwetentheit verdryven, en de ware deugt daer in veſten, Typot.*

b *De woorden der Wyze zyn ſpietzen en nagelen. Salom. Eccl.* 12. 11.

c *Spreekwoorden krygen een zodanige uitlegginge als een verſtandig Lezer goedvind; want gelyk de Schilder wil, zo moet St. Ioris den Draek ſteken.*

d *Een ſpreekwoord is een ſcherpzinnige reden, die een zake die open en klaar ſchynt met een duiſter en verbloemde maniere van ſpreken plach te bewimpelen, Typot, de Sym. Eraſm. Thomas. Buon.*

Poppæa de Keizerinne wel verstaende (gelyk van de zelve getuigt wert) was gewoon haer niet te laten zien, als zo wat bedekt, en als in een schaduwe, om het gezichte der omstanders niet te verzadigen. De Byspreuken dan ende Spreekwoorden bevonden zynde te wezen van zoodanigen nuttigheit en vermaek, als te voren is gezeyd, zo en isset niet te verwonderen dat de beste, wyste, oudste, en aenzienlykste van alle volken en tyden met de zelve oyt veel hebben op gehad. Men vind dat niet alleenlyk de voortreffelykste onder de Heidensche Philozopen, als *Aristoteles*, *Cleanthes*, *Chrysippus*, *Aristides*, *Zenodorus*, *Didymus*, *Theophrastus*, *Millo*, *Diogenianus*, en ook andere meer, dezelve verzamelt ende veel gebruikt hebben; maer ook dat de voornaemste onder de genen die den waren God waerlyk hebben gekent, zo Koningen, Propheten, als Apostelen, jae de eenige Zoone Gods, even de Heere Christus zelfs, *a* hier van werk hebben gemaekt, ende niet veronwaerdigt de zelve in hare Schriften ende Redenen, na gelegentheid, te vermengen; behalven dat de machtigste Koning van Israël, en met een de Wyste man die oyt was daar van met opzet heeft geschreven: gelyk mede doet *Jezus Zyrach*, ende van gelyken *Benzira*, wiens Grootvader (zo gelooft werd) is geweest de Propheet *Jeremias*, ende dit alles op zeer goede gronden, ende om byzondere redenen: want isset van gewigte te houden dat een Wys man zeyt, veel meer dat veel Wyze zeggen, noch meer dat de Wyste van veel Landen zeggen, meer dat de Wyste van de gantsche wereit zeggen, ende

a *Hier toe dienen verscheide Spreuken in den Ouden en Nieuwen Testamente gebruikt: als, waar het Lichaam is, vergaderen de Arenden: De Hond keert weder tot zyn uitspousel: Men moet met geen Ezel en Os te zamen ploegen: ende diergelyke, Ziet Martin. Delrio, & alios.*

ende dan noch boven al, dat alle de wyſte van tyd tot tyd, en met tuſſchen loop van veel tyden en eeuwen eenſtemmelyk hebben gezeit, en geſtadiglyk noch blyven zeggende, Spreekwoorden (zeit'er een) zyn dogters van de langdurige ondervinding, zyn als beproeft goud, ja als enkele Godſprake. *a* 1 Spreekwoorden hebben behouden, en (tot deze onze eeuwe toe) overgebracht het gene dat noch metale Pilaren, noch gehouwe Zarken, noch harde Marmerſteenen, van de knagende tant des alverteerenden tyds hebben konnen bewaren. *b* Spreekwoorden doen ons zien in de voorige ende tegenwoordige werelt, ja dikwils meer als de oude zelfs oit daer in hebben gezien: want gelyk een Dwerg, verheven zynde op de ſchouderen van een Reus, verder ziet als de Reus zelfs inſgelyks onze eeuwe (hoewel minder in hoge wetenſchappen als de oude) beholpen (boven de wysheid der Voorvaderen) met eigen ondervindinge, ziet en zeit dikwils meer als de outheid zelfs te voren heeft gedaen. Al het welke by my overwogen ende ingezien wezende; zo hebbe ik geoordeelt dienſtig te wezen in onzen tyd en tale aen de inwoonders dezes lants mede iet wat van dingen dezer ſtoffe in handen te geven: en daerom en hebbe ik niet in 't gemeen by een geraept alderhande ſpreekwoorden zonder onderſcheid; maer alleen de gene, die boven de eigenſchap van een zoete verbloeminge, iet dienende tot verbeteringe in haer zin hebbende. Boeken (myns oordeels) behooren te wezen gelyk een van de oude wilde dat de maeltyden zouden zyn, agtende die de beſte niet, in de welke men een tyd lang gantſch uitgelaten vrolyk was geweeſt, ende daermen veel gegeten en gedronken hadde, waer van men dan nog des anderen daegs in mage ofte hooft pyne

a *Gemeen gerucht is zelden gelogen. Gemeene roep heeft veel wat waars.*

b *Siet Sirach.* 8. 10.

pyne komt te gevoelen; maer wel de zodanige, daer van men den besten smaek eerst des daegs daer aen gewaer wert, door het herkauwen van de goede tafel reden aldaer voorgevallen. Ik wense dat al het gene de gemeente om te lezen in handen wert gegeven zodanig ware, dat de lezer niet een eenig ongezout vermaek daer door werd aengebragt; maer zonderlinge dat een ieder naer het lezen zig in eenigen deele t'elkens verbetert mochte vinden, ende alzo een goede nasmake (hem ten besten) daer van mogte behouden: en om dier oorzake wille hebbe ik my in dezen gedient van leerzame spreuken, beide uit oude ende nieuwe talen, uit de welke (na myn gevoelen) konnen werden afgenomen treffelyke grondregels van verscheiden stoffe, die in den loop des levens alderhande menschen konnen dienstig zyn. Insgelyks hebbe ik goet gevonden (tot meerder licht en nuttigheid van den Lezer) in de ordre van dit werk te volgen den gewoonlyken loop van des menschen leven, ten einde een ieder, naer zyn gelegentheid, spoedelyk en zonder lange zoeken zyn gerief daer in zoude mogen vinden. Ik hebbe van gelyke de hooftstukken van dezelve gezogt te verlustigen door de Nederlantsche dichtkonste: ende alzo de Poezie te regte by den Ouden wert gezeit een sprekende Schilderye, ende de Schilderye aen de andere zyde een zwygende Poezie: So hebbe ik het voorschreve werk mede doen vercieren door de Schilderkonst, waer in onder andere daer op mede is agt genomen (om door de verandering den Lezer des te meer vermaekelykheit aen te doen) dat veeltyds de kleedinge en het wezen zelfs van de figuren zyn gestelt na de tale van het spreekwoort, daer op het beelt slaet, zynde op een Spaens, Italiaens, Frans of ander spreekwoort gepast een Spaense, Italiaense, of Franse kleedinge en wezen, zo veel de konste heeft willen geven; invoegen dat hier de wysheid van Oude ende Nieuwe Volken niet alleen gelezen, maer ook eeniger maten gezien kan werden. Waer by dan noch komt dat onder elk hooftstuk

zyn

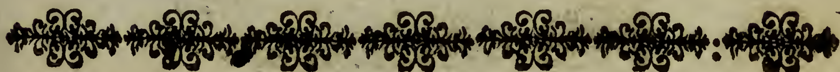
zyn gevoegt eenige overeenſtemmende ſpreekwoorden van andere Volken op die ſtoffe paſſende (in deſen druk in 't Nederlants vertaelt) op dat eendracht en gelykheid van oordeel van verſcheide Natien, en een en het ſelve leerſtuk t'ſamen komende te beter by den Leſer gevat, en van meerder gewicht geacht mogte werden. Ziet dan hier, goetgunſtige Lezer, in 't kort myn oogmerk in dit tegenwoordige werk, het welke ſoodanig is, dat een ieder tot zyn eigen gebruik het ſelve van tyd tot tyd kan vermeerderen met de Byſpreuken en Spreekwoorden die hy hier en daer ſal mogen horen of lezen, tot hoedanige vermeerdering dies te meerder ſtoffe is, vermids ik, nu een geruimen tyd met verſcheide zaken (boven myn gewoonlyk beroep) bezig zynde geweeſt, hier toe niet en hebbe konnen brengen ſodanigen vlyt en tyd als wel noodig ſoude zyn geweeſt. Doch hier nog werdende bygebragt ſodanige vermeerderinge, als voren is geſeit, ſo vertrouwe ik vaſtelyk dat uit dit werk ſoude mogen ontſtaen een lieffelyke Honigraet, te zamen gebracht ende gewracht uit de beſte Bloemen van Oude ende Nieuwen Schryvers; ſmaekelyk voor alle monden die niet geheel onſmaekelyk en zyn; invoegen dat het ſelve ſal konnen dienen de onwetende tot onderwyzinge, de Wyze tot onderhoud, de Kinderen tot leeren, de Jongelingen tot breidels, den Ouderdom tot vermaek, ende alle Menſchen in 't gemeen tot een SPIEGEL der Waerheid. Duyt ons voornemen ten beſten, geniet onſen arbeid, waerde Landsgenooten, en weeſt gegroet van,

Uwen gantſch dienſtplichtigen

JACOB CATS.

Hier is wat plomps, hier is wat ſcherps,
Hier is wat lafs, hier is wat ſerps,
Hier is wat kroms, hier is wat rechts,
Hier is wat goets, hier is wat ſlechts,
Hier is wat van de middelmaat;
Weet dat het zo met Boeken gaet.

	ziet		*oordeeld*	
	hoort		*gelooft*	
Al wat gy	*weet*	*En*	*zegt*	*niet*
	vermoogt		*doet*	

I.

Rami correcti rectificantur, trabs minimè.

Jonk Rijs is te buygen/ maar geen Oude Boomen.

De Man op de Ladder ſtaende, ſpreekt.

NAdien ik ſtoffe zoek om my een Huis te bouwen /
Zo wil ik dezen Boom ter aerden neder houwen;
Het is een geeſtig hout/ maer byna al wat te krom/
Dies poog ik dezen balk te buigen anders om.
Maar ſchoon ik dien omvang met hondert taye wiſſen/
Zo moet ik evenwel myn wit en hoope miſſen;
Hy is te wonder hard/ en al te byſter ſteeg/
Dus blyft hy in den ſtand/ gelyk hy eertyds pleeg.
Noch/ 't wyl ik bezig ſtae/ zo hoor ik van beneden/
Een onverwachte ſtem/ een onbekende reden;
Een (ik en weet niet wie) let op het geen ik doe/
En roept met luider ſtem my deze leſſe toe:
En waarom dit beſlag ontrent veroude baſten?
Hoort/ makker/ dit gewas heeft al te ſteege quaſten!

Daar is geen rechten aan / dus / lieve / zydy wys /
Verlaat den ouden tronk / en buigt het jeugdig rys.
Maar duit dit niet alleen op rouwe Boomgewassen /
Het kan ook boven al op uwe kinders passen.
// Hoort Vaders van het huis / de jeugt / de teere jeugt /
// Dient van den eersten af gebogen tot de deugt.

't Jegenwoordig Spreekwoord is genomen uit de Arabische Spreuken / onlangs te samen vergadert ende overgezet door den Taalgeleerden D. Erpenius, gewezen Professor in de Hooge schoole van Leiden : het selve Spreekwoord vermaent alle Ouders ende Voogden / dat niet als de jonge jaren zyn bequaam tot onderwyzinge / ende dat daaromme dezelve tot dien einde dienen waargenomen. Hier op heeft gezien Jesus Sprach / Cap. 30. V. 12. Buiget (zeid hy) u Kind den hals, terwyle het noch jonk is, op dat het niet hartnekkig en worde.

Terwyl het rysie zwak is / moetmen het buigen.

't Moet vroeg krommen dat een goede reep worden zal.

't Is quaat oude honden aan banden te leggen.

Men mag zyn oude schoenen verwerpen / maar niet zyn oude zeden.

Gewoonte maakt eelt.

Wat heeft geleert de jonger man
Dat hangt hem al zyn leven an.

De Hen is / als haar wen is.
Qua wennis /
Qua schennis.

Laat ons dan Besluiten, ende zeggen:

Terwyl het rys is jonk en zwak /
En heeft niet eenen harden tak ;
Terwyl het Spruitjen buigen kan /
Zo moet een geestig Boogertman
Het Boomken leiden metter hand /
Het Boomken houden in den band ;
Ten einde dattet zonder vocht
Ter voller hoogte komen mocht.
Leid vriend / en leert u weerde Kind /
Zo haast zyn eerste jeugt begint /
Want kromt het dan / en recht gy 't niet /
Zo is 't een eeuwig huisverdriet.

Syrach 7. 24. *ende* 6. 18.

Lieve Kind, laat u wysheid leeren van der jeuget aan; zo word gy een wys man.

Hebt gy Kinderen, zo leertze en buigt haren hals van der jeugt aan.

II.

Pomme pourrie gaſte ſa compagnie.

Een rotten Appel in de Mande
Maakt ook het gave Fruit te ſchande.

Het Appelwyf ſpreekt.

SChoon Kind / die menigmaal hier neerſtig komt geloopen /
Om aardig Boomgewas van my te mogen koopen /
Ik moet nu dankbaar zyn / en brengen aan den dag
Dat u en uws gelyk ten goede dienen mag.
Ik ben een Oude Vrouw / en hebbe lange jaren /
Met Fruiten omgegaen met Fruiten omgevaren /
En onder dit beſlag zo heb ik iet gezien /
Dat aan de teere Jeugt ten goede kan gedien.
Daar mach geen rotte Peer in onze manden wezen /
En watter niet en deugt dat dient 'er uitgelezen /
Want iſſer iet geblutſt / of anderſing beſmet /
't Is zeker dat het quaad zich veerdig overzet.

Is 't niet een zeltzaam ding! veel hondert gave Peeren /
En konnen nopt het rot uit eenen Appel weeren;
Maar isser slechts een vrucht in eenig deel geschent /
Die trekt tot haar bederf al watter is ontrent.
Een druif die vunstig is / die kan een tros bederven /
Een Schaap dat vierig is / dat doet een kudde sterven:
Een brand-ayr in den schoof besmet het gantsche zaat /
Zo vruchtbaar / weerde Maagd / zo vruchtbaar is het quaad.
Wel / gy die zyt geneigt / om niet als goed te leeren /
Wilt boos en dertel volk van uw geselschap keeren:
Want hoe dat schoon gewas is van een zachter aart /
Hoe dattet lichter smet / en naauwer dient bewaart.

GUicciardyn, in zyn Boek het welk hy zyn Uuren van vermaak genoemt heeft, zeid, datter is een zonderlinge en vaste konste, om yemands innerlyken aart en eigen wezen zekerlyk te konnen kennen, en dat (zo hy aldaar verklaart) indien men neerstelik let met wat gezelschap hy veeltyds omgaat.

Want twee van eenen aart /
Die zyn terstond gepaart.

Dewyle de nature altyd naar haars gelyk is hellende, en daarom zeid het Spaans spreekwoord zeer wel op deze gelegentheid in dezen zin:

Zegt ons met wie dat gy verkeert /
Zo heb ik uwen aart geleert.

Kwaad gezelschap te schouwen, is daarom een van de noodigste zaken in de opvoedinge der jonkheid: en hoe schadelyk het zelve is, kan onder andere daar uit werden afgenomen, dat David een man na Gods herte, en Salomon de Wyste van alle Vorsten, beide deze materie de eerste plaatze in hare Schriften hebben gegeven.

David in zynen eersten Psalm, Salomon in 't eerste capit. zyner Spreuken: en hier mede komen de Spreekwoorden van alle natien genoegzaam over een, als in 't groot werk daar uit dit getogen is, gezien kan worden.

Handelt gy pek /
Gy krygt een vlek.

Die met den goeden omme gaat /
En acht ik nooit myn leven quaat:
En die met quade veel verkeert /
En heb ik nooit voor goet ge-eert.

Een schurft Schaap maakter veel.

Die by de kreupelen woont leert hinken.

Vuile gronden bederven de kabels.

Men acht een man na zyn gezellen.

Daar men mee verkeert /
Wort men mee ge-eert.

Siet meer diergelyke Spreuken /

Prov. 13. 20. Syrach. 7. 2.

Ovis

Ovis ovem ſequitur.

Dwaalt 'er een Schaap uit de Baan / Hondert zal der qualyk gaan.

WAer oit een Schaap ſpringt uitten bocht/
En geeft zich in de ruime locht /
Daer word 'er ſtracks al meer getelt /
Die poogen naer het open velt:
Zo datmen haaſt den gantſchen hoop
Ziet hier en ginder op den loop.
Beziet / hoe vruchtbaar is het quaad /
Het vind terſtond een medemaat.
Wie doet 'er ooit een malle greep /
Die niet en heeft zyn nageſleep?
En waar is doch een grillig man /
Die niet zyn aanhang maken kan?
Wel / Kinders / wie gy wezen meugt /
Dit raakt voor al u zwakke jeugt:
Dus hoed u voor een qua geſpeul /
Want eenen dwaas die maakt 'er veul.

DIt Spreekwoord heeft D. Druzius uit het Hebreeuſch genomen, en word by hem gepaſt op de gene die iet zien doen, en zonder oordeel het zelve navolgen: gelyk de ſchapen (ſlechte ende eenvoudige dieren wezende) gemenlyk doen, het welke mede niemant zo zeer als de Kinderen eigen is: des ook in onze tale diergelyke Spreekwoorden te vinden zyn, als hier en elders te zien is.

Alſſer een Schaap over de poſt is / zo volgender veele.

Waar een Hond aan gepiſt heeft / daar volgter meer.

De Spangiaart zeid;

Todos ſomos locos,
Los unos de los otros.

De Nederlander mach zeggen,

Wy leeren gek zyn van malkand'ren /
Een zot die maakt wel ligt een and'ren.

III.

Waar dat de slang 't Hooft in kan dringen;
Daar zalze 't gantsche Lyf inwringen.

De Vader spreekt.

KOom hier / mijn weerde Kind / ik moet u heden leeren
Hoe gy u domme jeugt zult mogen overheren;
Koom hier / stae nevens my / en let op dit geval /
Dat ik u tot bericht / voor oogen stellen zal.
Ziet / waar een gladde slang den kop weet in te dringen /
Daar weetze stracks het lijf ten vollen in te wringen;
Let vry / let op het stuk / het hooft dat maakt de baen/
En waar dat ingang krijgt daar is geen houden aan.
In alle slim bejag / in alle quade zaken /
Daar moet een teere ziel den aanvang leeren staken;
Weert / lieve / weert het wiet / en doot het booze kruit /
Eer dat het verder gae / en eer het wijder spruit.

De

De Boom / die ons bedekt / en nu begint te bloeijen /
Was maar een enkel rys / doen hy begon te groejen:
En noch zo wast hy voort / en zo hy langer staat
Zo zult gy vrugten zien / en in de vrucht het zaat.
Gy dan / die zeit geneigt om in de tugt te leven /
Wagt u van aan het quaat den eersten voet te geven ;
,, Hy valt / eylaas! hy valt / tot in den vuilen lust /
,, Die van den eersten af haar vonken niet en blust.

Laat men den duivel in de Kerk komen / hy zal haast op den autaar zitten.

Allenkze sportjens raaktmen op de ladder.

Allenkze lapjens leert de Hond leer eten.

Van den Boot raakt men in 't Schip.

Van een Vonke brand het huis.

Die over de Katte raakt / raakt ook over haren steert wel.

Daarmen de vinger in krygt / daar krygt men de hand in.

Krapt de Zeug in haren nek / 't Beest gaat liggen in den drek.

MEt Kinders / diemen heeft geteelt /
En dient niet alle tyd gespeelt /
Want schoon men die ten hoogsten mint /
En boven maten heeft gezint /
Noch kan het egter niet bestaan /
Hen ongetucht te laten gaan /
Want Ouders van te zachten mond /
Zyn voor de jonkheid ongezont.
Men houd dat meest de Kinders zyn.
Gelyk een mak en weelig zwyn /
Dat / zo men 't troetelt in den nek /
Gaat liggen midden in den drek.
,, Dus zo gy tracht na deugt en eer /
,, En stredt u kinders niet te zeer,

Dit heeftmen dikmaal onder vonden /
Van zachte Meesters vuile wonden.

Elk Spiegele hem zelven.

De Oude Man spreekt.

GY die het aardig glas / dat by de jonge Vrouwen
Een spiegel wort genaemt / zyt bezig aen te schouwen;
Let vry op u gestel / u hayr en gantsch u staat /
Let vry hoe u het oog / en al het weezen staat:
Doch geeft u niet alleen om uwen doek te schikken /
Of om gekroont te zyn met hondert mooye strikken /
Maar let op u gemoed / ook onder dit beslach:
En leert dat uwe jeugt ten goede dienen mach.
Zo u de Spiegel zeid dat uwe wangen bloozen /
En fris en jeugdig zyn / gelyk de versche roozen /
U tanden als yvoor / u lippen t'eenemaal
Gelyk het Indisch lak / of als het root koraal:

Zo

Zo gaat van stonden aan bereiden uwe zinnen/
Om mede schoonen glans in uwen geest te winnen:
Geeft u geheele kracht gantsch over aan de deugt/
Op dat gy binnen zelfs in schoonheid blinken meugt.
Spreekt dus tot u gemoed: Zal 't niet een schande wezen
Zo maar dit buiten vel in ons en word geprezen?
Zal 't niet een herten leed aan al de vrienden zyn/
Indien wy maar alleen en hangen aan de schyn/
Neen/ neen/ myn waarde ziel/ wy moeten verder poogen/
Wy moeten hooger zien als op de lust der oogen:
Wy moeten schoone zyn en dat aan alle kant/
Ja tot de gronden zelfs/ gelyk een diamant.
Zyn in het tegendeel u leden zo geschapen/
Dat van u/ door het oog/ geen lust en is te rapen:
Zo spreekt met u gemoed/ en maakt een vast verbond/
Op dat gy door den geest u schade boeten kond:
Gaat oeffent u verstand in alle goede zeden/
Gaat oeffent uwen mond in alle wyze reden/
Gaat ciert het innig schoon/ dat is het beste deel/
Dat is voor uwe jeugt een edel hals juweel.
Men vint 'er menigmaal die zonder schoone wangen/
Die zonder witte verw der menschen herte vangen:
„ De deugt/ de reine deugt/ is wonder lief getal/
„ De deugt/ de ware deugt is verre boven al.

Kent u Zelven.

Aen de

Spreuk-Lievende

LEESERS.

MY is (weerde Landslieden) door het verhandelen van dit tegenwoordig Werk te binnen gekomen, dat men Spreuken en Spreekwoorden wel in beter geſtalte, en tot meerder Vrucht van den Lezer te voorſchyn zoude konnen doen komen, als wel voor dezen is geſchied, indien men ſlechts wat meer tyds en Opmerkinge daar ontrent gezint ware te beſteden; want in plaatze dat eenige (die voor dezen met dingen van dusdanige ſtoffe beezig zyn geweeſt) hare Spreuken ende Spreekwoorden op 't Papier hebben gebracht even gelyk dezelve hen voor quamen, dat is, zonder eenig onderſcheid, ordre ofte t'zamenvoeginge daar in te gebruiken, Zo heb ik geoordeelt datmen uit verſcheide Spreuken en Spreekwoorden te zamen gevoegt, wel een geduurige ende vervolgende reden op verſcheide gelegentheden paſſende, zoude konnen uitbrengen; niet

niet anders dan gelyk de Tapytwerkers uit veelderley couleuren van Sajet of Zyde, eerst een beeld, en uit de t'zamenvoeging van verscheide Beelden een geheel stuk Tapyts gewoon zyn te maaken. Dit hebbe ik by maniere van preuve eens goed gevonden in 't werk te stellen, zonderlinge in Opvoedinge van Kinderen, Reislesse, ende beleid van eerlyke Vryagie, hier naar op haar plaatzen volgende, ten einde onze Lezers des te beter het gebruik van zodanige Spreuken hier uit zouden mogen opnemen: indien dit ons Proefstuk zo volkomen niet en is als het misschien door meerder Tyd besteding wel hadde konnen wezen; myn exempel (zo niet myn Werk) zal yemant anders genegentheid mogen geven, om iet zulks beter en behendelyker te doen als hier is geschied. Gy ondertusschen (gunstige Vrienden) ontfangt ende gebruikt dezen arbeid, ter tyd en wyle toe dat u iemand anders iet beter van deze stoffe ter hand zal hebben gedaan. Meer niet voor dezen tyd, Leezer, als alleen dit:

Wilje Voordeel?

Leest met Oordeel.

Kin-

Kinder Opvoedinge,

Aangewezen

Door Zinspreuken en Spreekwoorden.

KInderen wel op te trekken /
Zyn geen zaaken voor de gekken.

En ten is by wyze Lieden noit voor Kinderwerk geacht geweest: veele konnen Kinderen teelen; en ter wereld brengen; weinig deselve wel op trekken: en 't is nogtans haar eigen werk. En daarom heeft een wys man op dese gelegentheit wel geseit:

Indien de jonkheid niet en deugt /
En geeft de schult niet aan de jeugt:
De Vader zelf verdient de straf
Die haar geen beter les en gaf.

Weegt dit (gy die Ouders zyt) en geeft aan deze Kley een goede gestalte terwyl die week is.

Een Kint is als een wit papier /
Dus let op dit onnozel dier;
Want zo daar iemant quaat in prent /
So is dat edel wit geschent.
Gelooft vry dat in teere zinnen /
D'Opvoeding kan den aart verwinnen.

De daad leert zulks.

Gewent een winde tot den pot;
Een jagthont word een keuken zot.

Daar en is voor al geen beter grondstuk in dit werk te leggen, als het Arabisch Spreekwoord ons aanwyst:

God vreezen is een goet begin /
De grond der wysheit schuilter in.

Zynde het zelve overeenkomende met de Spreuke Salomons Proverb. 9. 10. Laat daar om dit den eersten steen wezen van ons gebouw.

Leert Ouders u Kinders / en Voogden u Weezen /
Voor al den grooten Schepper vreezen.

Want,

In Godes wegen /
Is Godes zegen.

De zaake spreekt zelfs, Onkruid wast zonder zaayen / Het quaad leert zig zelven. En men hoeft nooit Luizen in pelssen te zetten / maar al wat deugt genaamt wert heeft moeiten in, en moet den mensche als ingestampt worden, en noch is het quaad genoeg datter iet van

be-

beklyft, en 't is nodig dit al tydelyk te beginnen, wilmen goed werk maaken.

Brïend zyt gy wys /
Buigt 't jeugdig rys /
Want d'oude stam
Is al te stram.

In tegendeel van dien,

De daad die kan het ons betuigen /
Een ouden Boom is quaat te buigen.

En even dit zelve konnen ons de Beesten leeren:

Een jong Hondeken kan leeren springen /
Een jong Vogelken kan leeren zingen.
Een jonge Papegaay leert menschen praat /
Maar als men oud is komt 't leeren veel te laat.

De middelen waar door de jonkheid tot leeren verwekt word, zyn Twee: Tuchtinge en Vergeldinge; wel aan dan, gy Ouders,

Die wel doet / loont;
Geen quaat verschoont;
Staat en Gezin
Bestaat hier in.

't Zyn weinig Woorden, maar van groot bedenken, en voordelig in 't gebruik.

Nu verder:

De slimste Moeder die men vind /
Die wenst nog al een eerlyk Kind.

Om dan de zulke, en andere, tot haar voornemen te helpen, zo is te letten dat ongezoute zoetvoerigheid van Ouders hier gantsch schadelyk is.

Wie zwynen wil streelen / en met Kinders mallen /
Die doetze by in de modder vallen.

En 't is daarom wel gezeid:

Wie aan zyn Kind of Knegt wil lust en vreugde zien /
Die moet nooit volle gunst aan d'een en d'ander bien.

Die wel bemind /
Kastyd zyn Kind.

Het is van ouden tyd bevonden /
Van zachte Meesters vuile wonden.

Leert ons niet d'ervarentheid dagelyks, hoe schadelyk der Moeders troetel liefde is, aan de Kinderen;

Een aap / uit al te grooten min /
Die perst haar jonk de lenden in.

Ik derf nog meer zeggen:

Te grooten liefd' heeft wel gedaan
Dat haat uit liefden is ontstaan.

Hoe kan dat zyn? denkt misschien iemand; verstatet met een woord: Een teer Boomtje door gebrek van gesnoeit en ge-int te werden, in 't wilde gewassen, en brengt geen andere als wrange vruchten voort: die aan de planters de keele als doen worgen, en d'oogen loopen.

Ende daarom zegge ik:

't Is wel (na myn begryp) in ouden tyd gezeid /
't Is beter dat het Kind / als dat de Moeder schreit.

Stelt dan vast, dat

Tucht baart vrucht.

Veele die haar Ouders niet en hebben willen hooren, zyn namaals gedwongen geweest naar het kalfvel te luisteren: ende daar ook dan wederspannig vallende brengen hen zelver in nog grooter ongelegentheid.

Wie op geen Ouders raat en past /
Die stelt zyn gangen na den bast.

Gy daarom Ouders, om deze en andere ongemakken te schouwen, vergeet nooit de Tucht, maar voor al niet op byzondere gelegentheden, en voor eerst:

Straft vry wel hart u weerde Kind /
Indien gy dat op leugens vind:

En

En zo gy eenig ding vermeugt /
Leert waerheid spreken aen de jeugt.

Ten Tweeden.

Licht korzel zyn / en licht te pronken /
Zyn in de jonkheid quade vonken;
Gy / die het in u Kinders ziet /
Zoekt gy haar voordeel / lyt 't et niet.

Ten Derden.

Een Kind geneigt tot snoeperyen /
En staat een Vader niet te lyen;
Want als de lust daar toe gewent /
Zo is een aardig Kind geschent.

Wel aan dan gy Ouders, Voogden.

Gewend zo veel gy immer kond
Tot slechten kost een Kinder mond;
Dat is u nut / en hen gezond:
Want als de spys is door de keel
Dan isset doch al even veel.

Ten vierden in 't gemeen.

Straft Kintse feilen aan u kind /
Eer gy daer mans gebreken vind.

En om zulks bequamelyk te doen, zo gedenkt dat de Basilis-cus dient vertreden terwylen die noch in 't ey is / de rupsen terwylen sy noch in de poppen steeken / ende de gebreken der jonkheid terwylen die in haar eerste beginzelen zyn: anders, waar de slange het hooft in krygt / daar krygtze licht het lyf in: van een klein Vonkje / daar men eerst niet op en dachte of en achte / brand namaals wel een geheel huis. Ik zegge dan met den Duitsman: en laat den duivel noit in de Kerk komen / anders sal hy licht eens op den Autaar geraaken.

Dan men moet de Kindsche jaren
Boven reden niet bezwaren.

Want,

Jonge kinders moeten speelen /
Of van pyn en ziekte queelen.

In de zulke moet geleden werden dat hare jaren mede brengen, en ten aanziene van de gene die voorder gegaan zyn, moet gedaan worden na gelegentheid van haren aart; het een paart gaat met een woort / 't andere met een rysje / het derde moet somtyds een spoor hebben.

Een eerbaar Kind is aan te sagen /
Door eerzucht / niet door harde slagen.

En zulks woud' ik de Ouders ten hoogsten bevolen hebben. In allen gevalle alsser tucht te oeffenen is zo moet zulks niet anders als met een bezadigt ende stil gemoed gedaan worden.

Zyt gy goeds moeds /
Gy doet wat goeds.

En daarom, wieje zyt,

Vermaant u vriend met stillen moede /
En straft u Kind met koelen bloede;
Want doet gy dit met gramme zucht /
Zo dient gy zelfs te zyn getucht.

De maniere van straffen heeft mede vry haar bescheid; sommige slaan haar kinders / of Leerlingen op 't hooft / borst / of aanzicht / waarze maar best raaken konnen: 't is buiten den regel;

Die Kind of Muilen straffen willen /
Die slaatze niet als op de billen.

Daar is rechts de woonplaatze van verscheiden tucht / waar niet zo licht kinders te breezen is / als wel in andere leden. Tot besluit dan van dezen:

In gramschap niemand oit kastyd /
En loont niet als gy blyde zyt:
Want als de geest niet stil en staat /
Geschied 't beide zonder maat.

Dog

Dog hier toe nog een woort: Lieve kinderen te maken/ ende om eene zaake het eene kind te slaan/ en het ander te kussen/ kan niet als nadeel doen. Een cierlijk kleed maakte Jozeph hatig onder sijn broederen. Een ongelijk onthael en kan niet als scheele oogen verwekken/ onder zo een gelyken Maagschap. 't is Natuurlyker hier in gelykheid te houden.

De Beesten en maken geen onderscheid onder hare jongen/ vogeln voeden dezelve in gelyke mate. Bedenkt dit, en al vorder. Twe rotzen daar deze teere schepen dikmaal tegen stooten, en in perykel staan, om Schipbreuke te lyden, (zyn myns oordeels) Ledigheid en Quaad gezelschap, en zyn daarom beide ten hoogsten te myden. Voor eerst dan aangaande de ledigheid.

Maakt dat geen jonkheid ledig gaat/
Want niet te doen leert enkel quaad.

De daat spreekt zelfs,

Wie in zyn land geen koorn zaeit/
't Is seker dat hy distels maait.

En hier van komt het dat

Ledigheid is hongers moeder/
En van dievery een broeder.

Ons out zeggen is niet vremt, al luid 't wat schrikkelyk:

Een ledig mensch is duivels oorkussen.

En daarom is 't voor de jeugt, en alle menschen best in eerlyke zaaken geduriglyk bezich te zyn, om geen rustplaatze te werden voor zo onguren nagtvogel. In tegendeel van dezen, is voor alle zaken vlyt en neerstigheid de jonkheid in te scherpen; want gelyk d'ouden wel zeiden. God verkoopt alles om arbeyd/ dat is de prys die op goede dingen gezet is.

Wy zullen dan met Salomon over dit leerstuk de jonkheid wyzen tot de mier, met deze byspreuke:

Vergadert graan in uwe schueren/
Den oogst en zal niet eeuwig duuren.

De tweede Klippe die te myden staat, is quaat gezelschap, met afmaninge van 't zelve, waar mede de wyste ende Godzaligste Koningen, te weten David, en Salomon, beide hare Schriften begonnen hebben. om te toonen hoe grooten afkeer zy daar van waaren hebbende, Psal. 1. 1. Prov. 1. 1. 't Is niet vreemt:

Want,

Want,

By den kreupelen leertmen hinken /
By den builen leertmen stinken:
Jonge Lieden / wie gy zijt /
Quaat gezelschap dient gemijt.

En wyders,

By wolven en uilen /
Daar leert men huilen.

Van gelyke,

Van het pek /
Blijft een vlek.

d'Ervarentheyd spreekt zelve,

Die met honden gaat te bed /
Deelt van hare vlooijen met.

't Is daarom na de kunst gesproken:

Zeg my met wien dat gy verkeert /
Zo heb ik uwen aart geleert.

Het quaad is gantsch vruchtbaar, een sieke kan dikwils veel gezonde in ziekten brengen: maar veel gezonden en zullen nooit door haar gezelschap een eenigen zieken lustig en fris maaken.

Een klein getal van rotte peren
Dat kan aan duisent gave deren.

Maar boven alle zaken is het exempels van de Ouders van groote kracht, ten aanzien van de jonkheit zo ten goede, als ten quade: en daarom,

Als gy de jonge Kinders voet /
Let wat je zegt / en wat je doet.
Want wat het zy / en hoe het ga
De Zoone doet den Vader na /
De Dochter gaat haar Moeders gang /
En dat haar gantse leven lang.

In een Pypers huis (zeid de Spanjaart) leert een ider fluiten. Dog niet het doen alleen, maar ook yder woort buiten tugt gaande, is hier gants schadelyk.

Laat geen Kind vuile reden hooren /
Want kleine potten hebben ooren.

Wat aangaat de leeringe selfs, daar toe zeg ik alleenlyk,

Dat een ieder dat best leert / als hy maar een kind is /
Dat hem best zal te pas komen als hy een Man is.

En of al schoon d'eerste beginzelen in het leeren niet ten besten voort en willen, de moed is daarom niet verloren te geven.

Een Kind verstandig voor de jaren /
Dat ziet men dikwils qualijk varen.

Ons Spreekwoord zeit, Vroeg hengst / vroeg guil. En vorder:

Vroeg ryp / vroeg rot /
Vroeg wys / vroeg zot.

Ik besluite dan hier, zegge,

Niet dat zo wel gedyt /
Als rijp te rechter tijd.

Es musz ein ieder ein par Narren Schuhen vertretten, wo nicht mer.

Men moet een paar Narren Schoenen verslyten eermen regt wys word.

De Jongeling met de Narre Schoenen spreekt.

Ey kyk toch / kyk toch eens gezellen /
Ey keykt hoe koom ik hier ter baan /
Hoort toch hoe klinken deze bellen /
Ziet hoe my deze schoenen staan.

Gy lacht / na dat ik kan bemerken /
En zegt als binnen u gemoet /
„ De gekken kent men aan haar werken ;
Wel dit is vry een lossen bloet.
Maar / vrient / al ziet gy my wat mallen /
En acht dat immers niet te quaat ;
Want dit wil nu al beter vallen /
Dan als het leven verder gaat.
Als wy de groene jeugt beginnen /
Dan koot de jonkheid over al :
Het voorrecht van de jonge zinnen /
Dat is / Voor eerst een weinig mal.
Ja / laat de Jeugt haar zoete kueren /
Want dat mispreeś nooit deftig man.
Maar laatse niet te lange dueren /
En scheiter op het kortste van.
My dunkt ik hebbet eens gelezen /
Of / ik en weet niet waar geleert /
„ De kortste zotheid wort geprezen /
„ 't Is wysheid alsmen haastig keert.
Heb ik dan schoenen als de zotten /
Of maak ik eenig mal gebaar /
En wilt niet al te schamper spotten /
Want dit is noch myn eerste paar :
Had ik dat eenmaal afgesleten /
My dunkt / ik zal dan vaster gaan /
Gewis ik zou dan beter weten /
Als deze loop eens is gedaan.
Dit hoord ik eens by wyze lieden /
„ Dat niet te kooten ware best /
„ Maar als het immers moet geschieden /
„ Zo isset beter eerst als lest.

Vroeg ryp, vroeg rot,
Vroeg wys, vroeg zot.

Vroeg valk, vroeg uil.
Vroeg hengst, vroeg guil.

t'Zamenſprake / tuſſchen PHILEMON en PUDENS.

Philemon.

Wel Pudens / wat verandering is dit? ik vind u nu een jongeling, daar ik u onlangs niet als een kint en liet, te regte zeid men,

Groene kerssen werden root /
Kleine kinders worden groot.

Pudens.

Is 't wonder?

De boom daar gy nu vrucht af leest /
Dat is wel eer een rys geweest.

Philemon.

Maar hoe dus gekleet, als of gy tot reizen veerdig ſtont?

Pudens.

Ik meine dat het voor my lang genoeg onder den rook van myns moeders ſchouwe gezeten is, is Hier goet en elders goet.

Niemant is in weerde /
In zyn eigen eerde.

Zie ik 't niet alle dage?

Men acht geen verstant
In zyn eigen land.

En daarom (na myn dunkt) is 't beſt wat te reizen, om alzo, door vreemde talen, ende aanneminge van heuſſche manieren, aanzienlyker t'huis te komen; want anders plagt men ons licht te zeggen:

Die t'huys zyn Jonkheid heeft versleten /
En by den brypot heeft gezeten /
En daar geen letters heeft gegeten /
Wat kan die goede slokker weten?

In tegendeel

Die lange leven / en verre reizen /
Die leeren op haar zaken peizen.

Philemon.

Ik zie dat gy u zeggen met ſpreekwoorden en ſpreuken zoekt vaſt te maken, maar als ik u met de zelve munte zoude betalen, heb ik niet wel eenige ſpreuken gehoort die vry al wat anders klinken.

Hoe, zeitmen niet in 't gemeen.

Al reist een loshooft buitens lands /
Noch blyft hy wel een domme gans.

En wederom:

Gaat zend een Ezel na Parys /
Hy krygt hem weder even wys.

En voor reden.

Wie over de zee veel plach te zwieren /
Verandert lucht / en geen manieren.

Tot beſluit.

Hoe dat het gaat / of hoe het is /
De botten blyven platvis.

En of alſchoon de manieren van de zodanige ſomtyds al verandert worden, 't is zelden in beter.

Te Romen ging nooit man of peert /
Of 't was des vry te minder weert.

En wat de vrouwen aangaat (die al mede ſomtyds reizen willen, zonderlinge onder dekzel van bedevaarden, om in 't voorby gaan daar van mede wat te zeggen) zeid het ſpreekwoord zeer wel:

Reist vrou of maagt in bedevaart /
Zy krygt wel licht een lichten aart /

Pudens.

Daar is miſſchien al wat aan, Philemon: maar des niet te min, zo houde ik vaſt dat vreemde landen, vreemde oogen, en vreemde ſtreken die men in 't reizen dikwils ontmoet, ons al vry wat leeren konnen.

Die hier en daar eens word genepen /
En dikwils by den neus gegrepen;
Al is hy plomp / hy word geslepen.

De reden daar van is klaar.

Harde steenen slyper pyzer/
Harde stooten maken wyzer.

Philemon.

Men zegge wat men wil, en men zoeke waar men wil, ons Nederlants spreekwoord luid ende fluit meesterlyk.

Wilje wel zijn/ wilje rusten?
Zoekt het niet in vreemde kusten/
Eigen huis en eigen dak
Dat is vry een groot gemak.
Een ieder vogel prijst zijn nest;
Vaart gy dan Oost/ of vaarje West/
Een eigen huis is alderbest.

Pudens.

Hier stelle ik een ander tegen, dat mede zyn bescheit heeft.

Al waarmen is in goeden stant/
Dat is al med' ons vaderland.

En wat het rusten aangaat, daar op zegge ik:

Geen jongman mach om rusten peizen/
Die buiten is gezint te reizen/
Maar is men oud/ of ziek/ of moe/
Dien sta ik eerst het rusten toe.

Philemon.

Gelooftet, Waar dat men komt daar vindmen zijnen weert t'huis.

Want,

Honden hebben tanden/
In alle landen:

Men houd zo veel van reizen alsmen wil, ik hebbe nochtans eens gelezen een zeker boeksken van D. Jozeph Hal in 't Engels geschreven, daar van het opschrift is Quo vadis; daer in hy veel goede redenen bybrengt, die zo geheel zeer voor het veel reizen niet en zyn. Alle beweginge (zeid hy) maakt onruste, en die by ongenoegen; daar in het tegendeel de gelukkige stand des hemels word afgebeelt by ruste. Gy dan die zo genegen schynt te zyn tot reizen, ziet toe dat gy niet eenmaal met berouw en komt uit te roepen, zo als onlangs een zeker Jongelink (ons niet onbekent) met leedwezen dede, ten tyde hy veel en lange door de werelt gedwaalt en gemaalt hadde; In 't reizen (zeide hy) heb ik menigen Engelot uytgevonden, die noit haren meester eenige tydinge weder en brachte, en dit dede ik alzo lange tot dat ik een borger van al de werelt was geworden, ende een vreemdelink zo in myn Vaderlant, als myn eigen zelven, en quam alzo meer beladen met gebreeken, als met gelt, meer met waan, als met wysheid. Dan niet te min zo bekenne ik; dat de gene die met een goet voornemen uytgaan, niet te lange uyt en blyven ende die een goede Reis-lesse met nemen, somwylen wel iet goets t'huis konnen brengen.

Pudens.

Ik wenste wel zo een Reis-lesse te hebben, ik zoude die voor my, als een draat in een doolhof, ende als een leitsman op de wegen, gestadig aan de hand houden: gy daar om (isser iet zulks by) ik bid u en spaart geen brood voor de vrienden.

Philemon.

My is onlangs zo een Reis-lesse ter hand gekomen, ende my dunkt zo gy die met ernst woud in 't werk stellen, gy zouter u wel by bevinden, doch op dat gy des te meerder kennisse mogt krygen, zo wil ik u dezelve jegenwoordelyk eens voorlezen;

Op/ hoort toe/
En staat wat stil.

Pudens.

Zo ik doe/
En zo ik wil.

PHILE-

PHILEMON.

EEn Vader had een rauwen quant /
Die wou gaan reizen uit het lant /
Om eens te leeren metter daat /
Hoe dattet in de werelt gaat:
Hy (die wiſt hoe de jonkheit malt /
En waarze dikmaal henen valt /
Byzonder alſſe buiten dwang /
Mach hebben haren vryen gang)
Riep zynen zoon ter zyden af /
Daar hy hem deze leſſe gaf:
Nadien (zeit hy) myn weerde kint
Dat gy tot reizen zyt gezint /
Zo hoort doch hier op mynen raat /
Die ik geleert heb uit de daat:
Eerſt / waar gy u tot reizen zet /
Begint den dag met u gebet:
„ Want haver geven aan u beeſt /
„ En God te bidden in den geeſt /
Schoon dattet beide tyd vereiſt /
En doet geen hinder als men reiſt.
Dan is noch vorder myn bevel /
Gaat kieſt voor u een reisgezel:
Want reizen zonder medemaat /
En was nooit wyze lieden raat;
Maar kieſt een vrient van uwen aart /
Die hand en harte rein bewaart /
En niet en helt na vuil bejach /
Dat jonge lieden ſchaden mach:
„ Nooit ſpeelder iemant met het pek
„ Die niet en hield' een puile vlek.
Maar gy die u tot reizen ſtelt /
Begintet nimmer zonder gelt:

,, Want die wil reisen achter land/
,, Die hebben munte by der hand;
,, Dat is een kruid van groote kracht/
,, Waar op de gantsche werelt acht/
,, En als u dat gezelschap faalt/
,, Zo word gy zelden wel onthaalt.
Doch geld te dragen over al/
Dat baart by wijlen ongeval:
Gy/ vrijt u van dat ongerief/
En dient u van een wissel-brief/
Want dat en is geen lastig pak/
Maar voor die reizen groot gemak.
Voorts wilt gy reizen met verstant/
Zo hebt een kaarte by der hand/
Van yder rijk dat gy betreet:
Op dat gy daar de gronden weet/
En kent byna de gantsche kust/
Ook eer gy daar ooit hebt gerust.
En isser onder wege dan/
Een wijs/ geleert/ of deftig man/
En laat niet/ of bezoekt den vriend/
Vermits het u ten nutte dient.
,, De wijsheid is een rijke schat/
,, Wie die genaakt ontfangter wat.
Wanneer gy van den peerde zit/
En van het reizen zijt verhit/
En eist terstond geen bier of wijn:
Want dat en kan maar hinder zijn.
Coomt hier in elders uwe lust/
Dat is de grond van uwe rust.
,, Niet al/ niet al/ dat ons behaagt/
,, En dient den mensche na gejaagt.
Stelt u dit voor een vaste wet/
Dat gy op alle dingen let/
Dat gy gestaag u voordeel doet/
Met al wat iewers u ontmoet.
,, De werelt is een wonder boek/
,, Het maakt zijn lezer wonder kloek;
,, Maar wie het zonder oordeel leest/
,, Die blijft gelijk hy is geweest.

Gy

Gy doet niet als den meesten hoop:
Maer doet met aandacht uwen loop;
Hoort gy een sneeg en geestig man
Daar hoorje dat u leeren kan:
Ziet gy een ongezouten Gek/
Leer noch al iet uyt zyn gebrek.
Leert myden dat hy qualyk doet/
En hoe men zotten vieren moet.
In 't korte/ waar gy d'oogen keert/
Ziet datje 't een of 't ander leert.
Al wat men hoort of wat men ziet/
Die leere wil/ die leerter iet.
  Wat isset of gy verder ryt?
En in een goet gezelschap zyt/
En dan in een lustig velt/
Veel cristalijne beeken telt/
Of elders in een open wout
Vint schoone slooten opgebout/
Vind Princen huizen neer gerukt/
Vint Toorens in het stof gedrukt/
Vint puin/ en ik en weet niet wat/
Daar eertijds stond een schoone stad:
Vind weder dreven nieu geplant /
Tot cierfel van het gantsche land/
Vint hoven na de kunst gemaakt/
Daar van dat gy de vruchten smaakt/
Vint rotzen uitter maaten hoog/
Ook verre boven 's menschen oog.
Vint ander vreemt en nieuw gewas/
Daar van men nooit te voren las.
Voorwaar al dat en acht ik niet/
Ten zy dat gy wat verder ziet/
Ten zy u dom en grillig hert
Bezetter/ en ook beter wert;
„ 't Is niet gereist/ 't is maar gedwaalt/
„ Indien men daar geen wijsheid haalt.
  Waar gy ooit gaat of henen trekt/
Houd staag u beurs en hert bedekt:
En melt niet door een losse praat/
Van waar gy komt of henen gaat:

En min noch wat u harte jaagt/
Want dat heeft menig man beklaagt;
,, Ziet: waar men gaat/ of waar men reist/
,, Nooit dient gezeit al wat men peist:
,, Een heusche mont is altyd goet/
,, Doch meest voor een die reizen moet.
Nu voorts/ op dat gy schouwen meugt
Veel malle grepen van de jeugt/
So laat geen drank u meester zyn/
Het zy dan bier/ of heete wyn/
Want die gebruikt in overvloet
En is te geener plaatze goet/
Maar als gy uit den lande zijt/
So dient hy boven al gemijt:
Doch zo gy eens wert overlast/
Of van een heeten damp verrast/
So myt noch al een vorder quaat/
En loopt niet mallen over straat/
Maar houd u stil zo langen tijd
Tot dat je weder nuchter zijt.
Begeest u nooit des avonds laat
Noch op den weg/ noch op de straat:
,, Vroeg uit te gaan/ vroeg onder 't dak/
,, Dat is gezont/ en groot gemak.
Des nachts te loopen hier en daar/
Dat is niet anders als gevaar
Gy/ laat den nacht en haar bejag/
En doet u zaken by den dag:
,, Want datmen in het duister doet/
,, Word op den lichten dag geboet.
Kyst niet in 't bed of aan den heert/
En twist ook nooit met uwen weert/
Maar is hy vils/ of niet te pluis/
Betaalt/ en zoekt een ander huis.
En twist niet met u reisgezel:
Spreekt iemant qualyk/ antwoord wel:
,, Schoon spreken is van groote kracht/
,, Het maakt ook harde koppen zacht.
Bewaart u oog/ u mond/ u beurs/
En hoed u voor een vrouwen keurs/

En myt u voor een medemaat/
Die op de gladde wegen gaat:
Ook wacht u voor den dobbelsteen/
Want dit zijn kankers in het been.
Een dink dat gy niet sparen moet/
Dat is de rant van uwen hoet/
Grypt die vry dikwils metter hand/
En hier/ en in een ander land:
Want 't is een zaak die gunst verwekt/
En die tot genen kost en strekt:
,, Ik achte voor de jonkheid goet
,, Een trage beurs/ een rappen hoet.
,, Geen oog in yemants anders brief/
,, Geen handspel met eens anders lief/
,, Geen vingers in eens anders tas/
,, Want dat geen man ooit lief en was.
En kiest niet licht een nieuwen vrient/
Of weet te vooren of het dient;
De werelt is te lydig boos/
De menschen al te byster loos.
Dus niemant al te licht betrout/
Want dat heeft menig man berout.
Wanneer u iemand nood te gast/
Gy/ doet u maag geen overlast/
Let meer/ op dat gy leeren kont/
Als lust te geven aan den mond;
En brengt misschien dan yemant voort/
Een goet/ en sneeg/ en geestig woort/
Ontfangt dat met een vrolyk hert/
Gelyk een schat ontfangen wert:
En als gy tot u woonplaats keert
Zeg dan wat heb ik daar geleert?
Wat brengt of schenckt my dezen dag/
Dat my ten goeden dienen mag?
En naar een neerstig onderzoek/
So schrijft in uwen tafelboek/
Al dat u herte wel beviel/
Dat is als voedzel aan de ziel/
Dat is u beter in den mond/
Als al dat op de tafel stond.

Maar kind/ houd altijd dezen zin/
Gelijk de Bey en niet de Spin;
Al wat gy hoort/ en watje ziet/
Al watter hier of daar geschied/
Dat weegt/ dat proeft/ en kipter uit
Dat wel/ dat zoet/ en geestig luit.
Maar koomter eenig vuil bejag/
Haalt dat nooit weder aan den dag/
Maar wysset spoedig van der hand/
En laatet uit het vaderland.
Gy treet nu uit mijn huis alleen/
En keert nooit weder met u tween/
Brengt ons dog hier geen bastaart kind/
Dat maakt een vader ongezint;
Brengt ons dog hier geen dertel wijf/
Met u gepaart uit tydverdrijf/
Ja nooit op vrijen eens en peist/
Zo lange gy daar henen reist.
// Te trouwen alsmen leeren moet/
// Dat dede nooit een Jongman goet/
// Men quelt hier om zijn gantsche jeugt/
// En dat al om zo korte vreugt.
Gy daarom/ wat ik bidden mag/
Behoed u voor zo quaden slag/
En om een blijde nacht of twee/
En steekt u in geen eeuwig wee.
Maar om hier van te zijn bevrijd/
Zo maakt dat gy voorzichtig zijt/
En woont of koopt u kosten niet
Alwaar gy vlugge dochters ziet;
Ik weet hoe licht de losse jeugt
Wort omgevoert door geile vreugt/
En als men dan te samen malt/
Waar isset daar men niet en valt?
// Daar stroo en vier te samen koomt/
// Wat onheil dienter niet geschroomt?
(*)
Nu/ Zoon/ gaat vordert uwe reis/
En houd mijn les in u gepeis/
En als gy dan eens weder keert
Gezont/ bezet/ en wel geleert/
Zo zal men hier/ van stonden aan/
Voor u 't gemeste kalf slaan.

(*) Even dit zelve is gemerkt geweest by Antigonus Konink van Macedonien: want op een tyd als Philippus zyn zone by den Fouriermeester te wege hadde gebracht, dat hem herberge was aangewezen ten huyze van een zekere weduwe, drie schoone dochteren by haar hebbende, de Konink

Konink den foureerder voor nemende, gebood hem scherpelyk dat hy den jongen Prince, zynen zoon, dadelyk uyt zo engen plaatsen in een ruimer gelegentheid zoude doen verhuizen, en dat hy, van des te doen, geenzins in gebreke en zoude blyven. De wyze Vorst ging heusselyk en als ongemerkt voorby 't gene hy wel wiste dat zyn zoon voor hadde, en nam de veranderinge van zyn herberge op de engte van 't huis, daar de weduwe met haar drie dochters in woonde, wetende watter uit zo een bywooninge te verwachten stont. Plutarch. in Apopht.

Pudens.

GEwisselyk dese Reys-Lesse, bestaande in korte verskens, is van lang bedenken, ende daarom so ter loops niet in te nemen; want (naar ik die begrype) so steekter meer in als in een ylen Haring: ik bidde u laat my een keersse aan de uwe ontsteeken, ik wil seggen, laatse my uitschryven, so ben ik geholpen sonder u verlies.

Philemon.

Ik ben des te vreden Pudens, doch met dit besprek, dat gy sult aannemen, niet alleenlyk op uwe reise de selve vlytelyk in 't werk te stellen. maar ook acht te nemen op alderhande voorvallende spreukken ende spreekwoorden, en de selve by memorie opnemen, om ons daar van deelachtig te maaken, so wanneer gy weder in 't Vaderland keeren sult; op dat also het mes dat den appel gesneden heeft (als de kinderen plegen te seggen) al laggende mach t'huis komen.

Pudens.

Gantsch ondankbaar moest ik wezen, zo ik zulk op u begeerte niet aan en nam te doen: Ziet daar myn hand, ik verbinde my zulks naar te zullen komen, en neme met een van u myn affscheit.

Philemon.

Doet gy na u woord, zo wil ik vertrouwen dat gy uwen naam met eene letter wel mochte vermeerderen, ende in plaatse van Pudens, Prudens sult mogen heten op uwe wederkomste. Maar dewyle gy my vermaant hebt geen brood voor vrienden te sparen; zo moet ik, voor myn affscheit u onder andere mede deelachtig maken, van een Vreemt geval dat ik verstond een reisenden man bejegent te syn, waar op ik een seker bedenken t'anderen tyden gehad, en op 't Papier gebracht hebbe, ontfangt dat by geschrifte voor een Vaarwel gifte op dese uwe reise, ende voor al op de groote reise van hier in de andere werelt: en op dat gy de myninge des te beter vatten moogt, so wil ik 't u eenmael voorlesen, de galm van de stemme kan al mede wat geven.

Sensim-

Sensim, & sine sensu.

TErwijl een rap gezel / met onvermoeide gangen /
Zich op een verren weg tot reizen had gestelt /
Zo word hy van den slaap in zeker wout bevangen /
Vermits de zwarte nacht omving het gantsche velt;
Dies zoekt hy daar ontrent waar hem tot rust te geven /
Om door een zoeten slaap / te krygen nieuwe kracht;
Hy vint / benevens hem / een plaatze wat verheven;
Hier kies ik (zeid de vrient) mijn bed voor dezen nacht.
Hy meinde dat hy zag een heuvel op den velde:
En ziet: een Schildpad zat gedoken in het zant /
Hier op was dat de man zich om te rusten stelde /
Vermits hy daar ontrent geen beter plaats en vant.
De vrient zo haast hy zat begon terstond te slapen /
Gelijk men in 't gemeen met moede leden placht /
Het beest rijst onder dies om zijnen kost te rapen /
En gaat een stagen tret by na den gantschen nacht.
Als nu de gulde zon quam weder aangetreden /
En dat met een den slaap den jongeling verliet /

Zo

Zo ſtelt hy zijnen gang om voorder aan te treden/
Maar hy en kent het land/ en kent de wegen niet.
Hoe: (zeid hy) droom ik dan? of ben ik buiten zinnen?
Of is op eenen nacht dit gantſche wout verdraait?
Wat vreemdigheid is dit? wat zal ik gaan beginnen?
Waar dat ik henen keer my dunkt ik ſta bekaait:
Waar is de groote rots die aan den wege paalde?
Waar is het ſchoon gebou dat lag ter rechterhand;
Wat is het altemaal? Dus ſtond hy vaſt en maalde/
Tot dat hy op het leſt de rechte gronden vant/
Tot dat hy kent het beeſt daar op hy quam gereden/
En al den handel ziet door klaarheid van den dag;
Doen wiſt de Jongeling/ doen wiſt hy eerſt de reden/
Waarom hy niet en vind dat hy te vooren zag.
Let vriend/ wat dit beduid/ het zal u mogen ſterken;
De man is ieder Menſch/ de Schildpad is de Tyd;
De Slaap ons dom verſtant/ dat niet en kan bemerken
Hoe veerdig even ſtaag ons leven henen glijd;
Dit heb ik eens beproeft/ en over lang geleden/
Ik quam doen met ter haaſt te Leiden in de ſtad/
Daar ging ik langen tijd door al de ſtraten treden/
En waar ik andermaal eens goede vrienden had:
Maar wat ik zoeken mogt/ het einde was verlooren/
Een ieder was verhuiſt/ of in des doods gebiet/
My docht de gantſche ſtad en was niet als te vooren/
Want binnen Leiden zelfs en vond ik Leiden niet.
Eilaes: terwijl de menſch gaat hier en ginder woelen/
Ontglipt hem even ſtaag/ ontglipt hem menig jaar;
Wy worden out (och arm) ook zonder ons gevoelen/
En veeltijds als men't is/ dan wort men't eerſt gewaar.
D'uur wyzer gaat geſtaag men ziet hem niet bewegen:
De boom/ wel eer een rijs/ wort ongevoelijk groot:
't Is even met den menſch/ 't is even zo gelegen/
Een ſlaap/ een diepe ſlaap/ die leit hem na de doot.
Mijn Ziel wilt gy verſtaan hoe na wy zijn ten ende/
Hoe nu wy zijn vervoert tot in des doods gevaar/
Keert u eens om en om en telt al u bekende/
Al die gy niet en vint die roepen u tot haar.

Zonder weten, Wortmen verſleten.

Met

Met dit besluit ik, en met dit eindige ik myn reden, weerde Pudens, en wensche u goede reize met een gelukkige wederkomste, en voor het leste (om tusschen ernst wat joks te vermengen).

Waar dat gy reist in eenig land/
Zo hebt geduurig by der hand
U mes/ u fles/ en ook u tes/
Dat is al med' een nutte les.

Pudens.

Hondertfoudigen dank, vriendelyke Philemon, nu met woorden, en hier namaals (zo ik kan) metter daat; blyft ondertusschen Gode bevolen.

DE goede Pudens, om zich van zyn reize waargenomen, niet alleenlyk alle voorvallende goede spreekwoorden, maar ook onder deselve verscheide aardige sinspreuken, verbloemde manieren van seggen, soete rymen, klippelverskens; en diergelyke, al t'samen de spreekwoorden seer naburig synde, en in alle manieren dienstig en leersaam voor alle gelegentheden van menschen. Hy deelt u des mede vrienden en dat met ordre, en voor eerst dese volgende reisspreuken.

Reist vrient/ al waar gy reizen meugt/
Het beste reisgeld is de deugt.

Wilje reizen door het land?
Hebt vyf dingen by der hand:
Hebt voor eerst een ezels oor/
Dat is/ past op u gehoor/
Hebt het ooge van een valk/
Dat is/ let op menig schalk/
Hebt de beenen van een hert/
Datje niet gevangen wert/
Hebt dan noch een verkens muil/
Dat is gezeit ontziet geen vuil/
Hebt voor al een kemels rug/
Voor geluk en ongeluk.

De kunst vint gunst/waer datmen gaat/
Terwyl een dwaas verlegen staat.

Indien gy zyt geneigt te reizen/
Zo wilt op dezen regel peizen:
Gewent u tonge wel te spreken/
En zegt niet ieder zyn gebreken/
Scherst niet te vry/ want 't is onzoet/
Voor al zo gy 't u meerder doet.

Een zoete praater op de baan/
Beneemt de moeite van het gaan.

Klein paart
Kleine dagvaart.

Een willig paart en moetmen niet overryden.

Staat maar een wyl/
Gy verliest een myl.

t'Savonds kentmen den arbeider/
En 's morgens een weert.

Kund gy niet lyden goet en quaat/
Zo wacht voor u een hooger staat.

Zytje wys/ of zytje zot/
Hebt geen koffer zonder slot.

Tot buiten de poort is een goede dag reizens.

Waarj' uit de poort/
Zo rokje voort.

Een peert/ en gelt/ en goet Latyn/
Dat brengt een Lantzert over ryn.

Die reist mach vragen/
In schuit en wagen;
Want die 't ontziet/
En leerter niet.

Om vry te zyn van ongeval/
Zo pryst den berg/ en houd het dal/
En zytje van een goet verstant/
Zo eert de zee/ en blyft te land.

't Is

't Is goet te voet gaan op der heiden/
Voor die haar peert daar nevens leiden.

Daar ik vermaak in vand/
Was zeilen by het land:
En ryden op de strand.

Alsmen moede rijden is/ dan is 't goet te voet gaan.

Laat u in geen engte klemmen/
Kiest veel eer de ruime baan;
Nevens 't schip is 't goet te zwemmen;
By den wagen zoet te gaan.

Ryt voort/ maar ziet om.

Een goe weg om/
En is geen krom.

Te Bologne zijn meer vallen als muizen.

Het wit en zwart heeft Venetien gemaakt/ dat is catoen en peper.

In Italien zijn veel feesten/
Te veel hoofden/ te veel tempeesten.

Zout/ suiker/ en hoeren/
Kannen goet koop uyt Cypres voeren.

Op een witten Spanjaart/ en op een zwarten Engelsman/ staat te letten.

In Engeland als een man zyn vrouw over tafel toedrinkt, dan wenst hy (alzo men daar zeit) dat alles wel gaan mochte, maar als de vrouwe aan haren man brengt, dan houdmen dat alles wel is, en dat de gasten by den man ingebracht welkoom zyn, en daar op neemt een yeder zyn hoed af.

Cen flamens, cent cousteaux.
Cent francois, sans cousteaux.
Cent escossois, deuxcent cousteaux.

Hondert Nederlanders/ hondert messen.
Hondert Francoisen/ zonder messen
Hondert Schotten, twe hondert messen.

Ziet vrient/ dat dienje wel te weten/
Een Duits kan drinken sonder eeten/
Een Engelsman eet zonder drinken/
Een Nederlander laat hem schinken/
Maar eet des efter niet te min;
Wie doet nu best naar uwen zin?

De Spanjaart schijnt wijs/ en hy is 't niet.
De Fransman schijnt gek/ en hy is 't niet.
d'Italiaan schijnt wijs/ en hy is 't.
De Portugys schijnt gek/ en hy is 't.

Wilt gy een huys/ en rustig wijf?
Neemt eerst uit nederland het lyf/
Neemt dan noch tot zo weerden pant/
Het aangezicht uyt Engeland;
En voorder noch/ geloofje my/
Een tong uyt Braband dienter by/
En doeter toe een Hollands hert/
Dat niet te licht verslingert wert;
Maar zoje wilt den hoogsten prijs/
Zo haalt de billen van Parijs;
Voegt die by een geminde vrient/
Zo heby' een wijf gelijk het dient.

Een vermoeit peert ziet liever een vuilen stal als een schoonen weg.

Die buitens lands niet heeft ten besten/
Verliest wellicht zijn Oost en Westen;
Dus vrienden/ wort u beursje plat/
Keert weder na u eigen stad.

Men leert zo lang men leeft.

ONdertusschen Pudens over zee varende, ende over al zoekende voordeel te doen in 't verzamelen van goede spreekwoorden, heeft ook van de Matroozen eenige Scheepsspreuken ge-

gehoort, ende zommige met kenniſſe daar uitgekipt, ende de zelve t'zynen gebruike opgeteikent hebbende, brengtze voor zyn welkom mede na 't Vaderland.

Leerzame Scheeps-Spreuken.

DIe zyn tydjen weet te giſſen/
En zyn toutjen weet te ſpliſſen/
En zyn glas te roere ſtaan/
Mach wel voor een bootsman gaan.

Zanden verlanden/
Landen verzanden.

Een groot zeil op een klein ſchip/
Moet te grond'/ of op een klip.

't Gety gaat zynen keer/
Men wagt na prins of heer.

Zeilje met een lage ſpriet/
Kleine wint en deertje niet.

't Slimſte dat men vind/
Is ſtil en in de wind.

Niet veel te zeggen/
Maar houwen en beleggen.

Eerſt in den boot keure van riemen.

Veel vlaggen/
Luttel boters.

Vuile gronden bederven den kabel.

Duur te zyn is onverſtant/
Duure ſchipper blyft aan lant.

Als 't diep verloopt/ verzetmen de bakens.

De zee/ maakt dwee.

Daar komt wel water daar water geweeſt is.

Goe wint/
Goet ty.

Die niet gereet en is verlet geen ty.

Wachtje voor de gyp.

Een vrouwen hayr trekt meer als een marszeil.

Hou vaſt/ en beleg.

't Is goet roepen onder 't zeil.

De beſte ſtuurluy zyn aan land.

De derde ſtrenge houd den kabel.

Roept geen Haring eerze in 't net is.

Man te roer/ wachtje voor de ly.

't Moe-

't Moeten hoge masten sijn / die by 't zwerk reyken zullen.
Een man over boort / een eter te min.
Een goet zeeman valt wel over boort.
't Zijn netten van een eng beslag /
Daer geen Ael door de maes en mag.
't Moet al somtyts een rak in de wint zyn.
Voor wind en voor stroom is goed zeilen.
Na hooge vloeden / lage ebben.
Aen een krank toutjen moet men zachtjens trekken.
't Mag vloejen / 't mag ebben /
Niet wagen niet hebben.
Elk vist op sijn gety.
Elk moet vissen op sijn water.
Het mag vloejen / 't mag ebben
't Groot schip wil groot water hebben.
Dit leerd' ik lest van onse gasten
Op een schip geen twee groote masten.
Als kok en bottelier lest eens te samen keven /
Doen hoord' ik onder wien de booter was gebleven.
Houd het schip midde waters.
Kept handen en voeten /
God sal 't versoeten.
Een goed visscher ontglipt wel een ael.
Stille waters hebben diepe gronden.
Voor wind en stroom is 't goet stieren.
In troubel water is goet vissen.
't Zy dat wy zeilen of laveren.
Is God met ons / wie kan ons deeren?

ALso op glazen, poorten, Pilaren, Schoorsteenen, Muren, Prieelen, en andere plaatsen hier en daar eenige deftige Zinspreuken, Zegwoorden, aardige Veerskens, en diergelyke by wylen te vinden sijn, ofte by iemand als noch gezet zoude mogen werden, zo beschenkt onse Jongeling (van syn reize komende) sijne Lantslieden met dese navolgende, al Nederlands, oordeelende in dusdanige gelegentheid, met weinig woorden, veel te zeggen den besten slag te wezen, by Exempel.

Zin-Spreuken van Twee Sillaben.

Kist mist.
Twist kwist.
Lijt nijt.
Nijt bijt.
Mijt nijt.
Maet staet.
Laet quaet.
Doet goet.

Zin-Spreuken van twee Woorden.

Deugt verheugt.
Morgen zorgen.
Hoeren verhoeren.
Vrouwen berouwen.
Heeren verkeeren.

Kinderen hinderen.
Giften vergiften.
Kleeren vereeren.
Landen verzanden.
Zanden verlanden.

Zin-Spreuken van Drie Woorden.

Raet voor daet.
Eer is teer.
't Oog om hoog.
Kunst baert gunst.
Yl met wyl.
Vol maekt dol.
Teer na neer.
Gissen is missen.
Goed maekt moed.
Gunst voed kunst.

Zin-Spreuken van Vier Woorden.

Heer uit / eer uit.
Wat verzeert / dat leert.
Wie misdoet / die boet.
Veel kals / veel ontvals.
Veel gryze / luttel wyze.

Dusdanige, Lezer, kondy meer verzamelen, zo 't u goed dunkt. Wy gaan tot den gemeenen ende gemengden slag, daar evenwel wat in steekt.

WIe maer een Boekjen heeft geleezen /
Dat plagt een neuswijs mens te wezen.
Het puntje van een gaewe pen /
Is 't selfste wapen dat ik ken.

Zo veel mans zijn in een man /
Als hy vreemde talen kan.

Gemeenlijk staet een dwaes beschaemt.
Die hooger klimt als hem betaemt.

Als Apen hoge klimmen willen /
Dan zietmen eerst haer naekte billen.

Quam na lyden geen verblijden /
Zo waer lyden groot verdriet:
Maer na lyden komt verblijden
Acht daerom het lyden niet.

Het is al goet /
Wat dat hy doet /
Die men bemint;
Het is al quaet /
Een die men haet /
Wat hy begint.

Als my een vrient om lenen bid
Zo weet ik dan voorzeker dit:
Leen ik hem niet so heb ik toren
En leen ik 't hem / so is verloren
Voor eerst het gelt / en ook mijn vriend /
Nochtans en heb ik 't niet verdient /
So is dan best de eerste toren /
Als beide gelt en vrint verloren.

Een peert / een zweert / een lieve vrouw /
Leent niemand uit als met berouw.

Indien dat gy genegen zijt /
In rust te leven uwen tijd /

En seg / en schrijf / en oordeel niet
Al watje weet / en watje ziet;
Want noit zo moje zonneschijn
Daer 't al dient uitgezeit te zijn.
Dat ik sweeg / is noit geschreven
Maer het isser by gebleven;
Dan / ik heb wel iet gesproken /
Dat my zuur is opgebroken.
't Is dan beter stille zwijgen /
Als van spreken hinder krijgen.

Ook steden en rijken /
Hebben hare lijken.

Berispt niet lichte dit en dat /
Te min zo gy het niet en vat.
Wat kan een boze tong al twist en onlust brouwen /
Die gal heeft in de mont / en kan geen honing spouwen.

't Is beter zwijgen
Berouw te krijgen /
Als / door veel spreken /
Een vier ontsteken.

Een hont die byt / en niet en bast
Heeft ook de sneegste wel verrast.

Al die veel razen /
En zijn maar dwazen.
Gy / zy dy vroet /
So zwijgt en doet.

Wat kan het rouwen wel te spreeken?
Sagt leggen doet ook keijen breeken.
Wel toesien / en wel stille zwygen /
Doet yemant jonk een moeder krygen.
Geen spits en maekt so diepe wonden /
Als achterklap en bose vonden.
Zijn tonge wel te konnen dwingen /
Is beter als het konstig singen.
Voor hen die gramme zinnen krijgen /
Geen beter ding als stille zwijgen.
Denkt vry dat hy niet weinig weet /
Die weinig zeid / en weinig eet.
Ik hebbet metter daat bevonden /
In stille waters diepe gronden.
Wie sijn secreet aen iemant melt
Die is in slaverny gestelt.
Een wijs man / met een dwaas met hun tween /
Weten meer als een wyse alleen.
Wilt gy bemint en eerlyk leven /
Ik wil u des een regel geven;
Vier dingen dient gy wel te weten /
Geleden onregt haest vergeten /
Ontvangen weldaat lang gedenken /
Geen mensch door achterklap te krenken /
En hebt gy lust u leet te wreken /
So gaat en betert u gebreken:
Want een die beter zijnen staat /
Doet leet den genen die hem haat
Al is u vyand maar een mier /
Noch acht hem als een grousaam dier.
Daar is geen zo kleinen man /
Die geen hinder doen en kan.

Leert verdragen sonder klagen
Wie gy sijt;
Die verdraegt schoon gejaegt /
Wint den strijd.
Weinig doen / en veel vermogen
Heeft 'er veel om hoog getogen.
Veel te doen / met kleine macht /
Heeft'er veel om laeg gebracht.
Een rijk man / die de brekheid quelt /
Is arrem midden in het gelt /
Een schamel man doch wel gemoet /
Is rijk en weeldig sonder goet:
Waer toe dan moeit' en ongeval?
Vernoegt u vrient / gy hebbet al.
Op schoone bloemen /
Is niet te roemen /
Op schoone Vrouwen
Is niet te bouwen?
Want beider eer
Is wonder teer.
Sonder nat is 't quaet te slijpen /
Sonder handen quaet te grijpen.
Sonder vingers quaet te nijpen /
Sonder lippen quaet te pijpen.
Geen quaet en kan ons overkomen /
Als dat voor quaet wert opgenomen.
Gy duit dan alle ding ten besten
Zo kan geen onrust in u vesten /
Ik heb niet beters oit gelezen /
Als wel te doen en vrolik wesen.
Op een mens die niet en spreekt /
't Ys dat sonder kraken breekt /
En een hont die niet en bast /
Hier op dient te zijn gepast.
Wat men niet en weet te mijden
Moet men stil en willig lyden;
Want in pijn en ongeluk /
Onwil baert den meesten druk.
Wanneer de schoot staet om te vieren /
Dan isset kleine kunst te stieren
Maer als de noot gaet aen de man /
Dan siet men wie der stieren kan:
Die 't al wil kopen dat hy ziet /
Schoon hy verstaet den handel niet /
En veel verteert op kleine winste /
En nimmermeer wil zijn de minste /
En alle man zyn goet vertrout /
En geen behoorlijk boek en hout /
En zelden reekent / weinig schrijft /
't Is vreemt zo hy een Koopman blijft.
Die niet en wint / en niet en heeft
En efter als een gilde leeft /
En noch zijn schulden wel betaelt /
Zegt zo gy kunt / waer hy het haalt.
Met wijsheid versinnen
Met hoope beginnen /
Met gedult verdragen /
Dats een voet om wagen.
Een die het staeg na wenschen gaet /
En weet ter wereld goet noch quaet.
Dient God vier uren alle dagen
Drie uren voet u met behagen.

Slaept seven uuren / of kun je min
Acht uren let op u gewin;
Twe uren moogdy u verma-
ken /
Of bezig sijn met lichter saken;
Wilt dus u dagen leeren sparen /
Zo zult gy ziel en tijt bewaren.
Wilt gy van sonden sijn bevrijt /
Zo stelt u voor tot aller tijd /
Een oog dat uwen handel ziet /
En watter over al geschiet /
Een oor dat hoort het minste
ding /
Dat oit uit uwe lippen ging;
Een boek daar in geschreven
staet /
Den grond van uwes herten
raet:
So gy dit na den eisch betragt /
Gy stelt de sonde buiten magt /
Gelukkig is de mensch / die als hy
gaet te bet /
Sijn reekening met God ge-
durig effen set.
Gelukkig is de mensch / die als
het licht begint /
In sijn verlichten geest een nieu-
wen werelt vind.
Hoe hooger berg hoe lager dal /
Hoe grooter boom hoe zwaarder
val.
Hoe grooter Staat /
Hoe grooter haat.
Hoe meinjet met het schaapjen
wel /
So scheert de wol / en niet het
vel.
Een Hovenier moet sijn gemijt /
Die 't kruit tot in de wortel snijt

Veel en vry boerten is onzoet /
Meest als men 't aen zijn meerder
doet.
Vriend houd zeer /
God noch meer.
God wreekt
Waer hy niet en spreekt.
Vreest gy den blixem of quaad we-
der /
So houd u laeg of geeft u neder.
Men ziet 'et hier en over al /
Waer hoogmoet komt / daer naekt
de val.
De Vors springt weder na de
poel /
Al zit hy op een gulden stoel.
Het hof zal na geen Esel vra-
gen
Dan alsser sakken sijn te dragen.
Dikwils siet men dat de zotten /
Met de wijze lieden spotten;
Maer wie zich na wijsheit stelt
Laat de gekken ongequelt.
Hooge vloeden /
Godes roeden.
Wat is van lust of magtig goet /
Niet beter als een stil gemoet.
Soekt vreugt / staet / rykdom /
oogst en west /
U ziele weldoen is u best /
Wat is van rykdom / lust of eer /
Geen ware vreugt als in den
Heer.
Wilt gy sijn rijk in korten tijt ?
Maakt u 't begeerig herte
kwyt.
Die veel versets en uitstels vint
En is tot geven niet gesint.

Wat mach men van een ouden
mensch begeeren;
Hoe ouder vogel / hoe nooder uit
de veeren.
Segt dit aan vrienden en gebuu-
ren;
Die wil besoeten / moet besuren.
Telt den rechter gelt /
So is zijn oir ontstelt.
Doet by een kleintjen dikwils
wat /
So word het noch een groote
schat.
Spijt gaapt wijt /
Nijt die bijt.
Wanneer de sleutel is van gout /
Waerisser dan een slot dat hout?
Tusschen hand en tant /
Wort veel te schant.
Geen hinn'en wort'er goet ge-
zeid /
Die elders woont en elders leit
De Wolf ruist van baart /
Maar nooit van aart.
Dit vond ik / waar ik immer
quam /
Een schurrift hooft ontziet de
kam.
Doet wel en wandelt in den dag
En laat Nijt seggen watse mag.
Om niet begeert hy wijsen raat
Die op zo malle luimen staat.
Schriften van zotten /
Zijn voor de motten.
Wilt gy van brieven sijn gedient
Schrijft door een bood' en niet met
vrient.

Wie taerten eet den gantschen
dag /
Maeckt dat hy niet meer taerten
mag.
Geen mensch en late zich verboe-
ren /
Van lacchende Schouten / of
schreyende hoeren.
Die 't hooft licht steekt in alle ga-
ten /
Die kander ligt zijn oren laten.
Geen mens siet meer zijn hooft-
zweer groeyen /
Als die met alle ding wil moejen.
Indien gy vrek en gierig zyt /
So weest het dan van uwen tyt
Beziet de lust en haer beleit /
Niet zo die komt / maer zo die
scheit.
Niemant wort'er ooit begekt /
Als een die het aen hem trekt.
Niet en wort zo fijn gesponnen /
Of ten komt wel aan de sonnen.
Een dien het al naer wenschen
gaet /
En wert ter wereld goed noch
quaed.
So gy een vriend gerieven
kond /
Stelt hem niet uit / maer helpt
terstond.
Als oude honden bassen /
Men dienter op te passen.
Geen Oude Kat speelt met den
Bal /
Maer loert hoe zy wat vangen
zal.

Wan-

Wanneer men 't een of 't ander
mist/
So leert men dat men niet en
wist.

Men vind / of wind een waren
vriend/
Die heeft zijn dagloon wel ver-
dient.

Die meer begeert dan hem be-
taemt/
Mist dikwils dat hy had ge-
raemt.

Hoe! zietmen dit niet menig-
mael/
Aen Gaautje ontglipt ook wel een
ael.

Hy behoeft een harde schilt/
Die het al verzetten wilt.

Na groote blijdschap komt ge-
treur/
Vreugt in het huis/ druk voor de
deur.

Haspels in sakken/ en hoeren in
schuiten/
Die plachten veeltijds uit te
muiten.

Hy doet de goede lieden quaet/
Die 't quade zonder straffe laet.

Geen nutter ding voor gramme
zinnen/
Als stil te zijn/ en tijd te win-
nen.

Brengt yemand toe/ goed/ eer
en lof/
Hy schryft het niet als in het
stof;

Maar zo hy scha door u be-
haelt/
Dat word in harde steen ge-
maelt.

Onrecht te lyden/ en niet te ple-
gen/
Dat acht ik voor een grooten
zegen.

Een harden steen die wet het yser
En harde slagen maeken wijser.

En die 't al heeft na zijnen
wensch/
Agt die een ongelukkig mensch.

Kunst gaet om brood/
Maer baet ter nood.

Alle dingen kanmen dragen/
Uitgezondert goede dagen.

Die een man was in der noot/
Blijft wel onder weelden doot.

Geen goud zo rood/
Of 't is voor nood.

't Is even goed wat dat men
kan/
Wanneer 't geluk wil met den
man.

Te recht zo acht men 't slimme
katten/
Die vooren lekken/ agter krat-
ten.

Die jokken wil/ moet jokken ver-
staen/
't Is anders beter ongedaen.

't Is goet jokken daer goede grond
is/
Maer maekt 'et dattet niet te bont
is.

Men prijst de dicht gewolde schapen;
Want by den ruigen is 't goed rapen.

Om wel te snyden in den kaas/
So dient een wijse met een dwaas.

Heden koopman/
Morgen loopman.

God beid lang/
Maar wreekt strang.

Een aep wil met een ider gekken
Maar kan haer eigen eers niet dekken.

Wie spreekt/ die zaait/
Wie hoort/ die maait.

De seug misdoet/
De bigge boet.

Swijgen en denken/
Kan niemand krenken.

Het leen is voor den oudtsten/
Het geld is voor den stoutsten.

De naeste in den graet/
De oudste op de straet.

Mannen voor vrouwen/
Sullen 't leen behouwen.

Geen moeder maekt een bastart kind/
Hoe zy het raept of waers' het vind.

Van deugt tot deugt/
Van vreugt tot vreugt.

Wat ik vliede/ wat ik wensch/
Wat ik doe/ ik vind' een mensch.

ONze Jongeling eindelyk te lande komende, vermoeit van de stuurheid der Zee, begint van Peerden, Honden, jagen ende vliegen geerne te hooren, en zelfs smakelyk te spreeken; uit welken handel hy de volgende Spreekwoorden heeft geleert; en tot zyn eigen en andere Vrienden gebruik hier aangeteikent.

Hy is dwaes/
Die om een Haes
Veel smerten lijd:
En noch een Peert/
Veel ponden weert/
Den hals af rijd.

Wie in den Somer vist en in de Winter vinkt/
't Is vreemt indien het vleesch hem in de kuipe stinkt.

Wie 's Winters vinkt/ en Somers vist/
Hoe veel hy vangt 't is meer gemist.

Wilt Esaus staat voor u niet kiezen/
En zegen voor den jacht verliezen.

Vliegen en jagen/
Zijn Vrouwe plagen.

Het zy een Haas/ een Ree/ of Swijn/
Wie datse vangt die maektse sijn

Zijt gy een Prins jaagt niet zo sterk/
Dat gy verzuimt u eigen werk/
't Is voor u huis een vaster balk/
Een Ambacht/ als een Grave Valk.

Alle dagen
Kanmen jagen.
Naer de vang/
Komt verlang.
Van vogels/ honden/ ligte vrouwen.
Voor een genuchte duisent rouwen.
Daer baet geen smeken/ bidden of vragen/
Met onwillige honden is 't niet te jagen.
Wanneer de Wollif honger krijgt/
't Is noodig dat het schaepjen zwijgt:
Want al en bleetet niet te veel/
Hy grijpt het beesjen by de keel.

Peerden.

EEn gulden toom ontrent de Peerden/
En macktse niet van meerder weerden.
Een Peert dat is een edel have/
Is 't rein van haer/ van beenen gave.
In alle haer mach wel een goet Peerd steeken.
't Is om niet gefluit/ als het Peert niet pissen en wil.

Honden

ALs gy getoeft word van een Weert/
En dat een Hond u kwispelsteert/
En dat een Hoer u vriendschap doet/
Denkt vry dat u dat kosten moet.
Een Hond die men een been ontneemt/ en kent geen vrienden.
Bloode Honden blassen veel.
Beter een Hond te vrint/ als te vyand.
Laet/ dien het lust/ te jachte loopen.
Gy/ hoefje Wiltbraed/ laet'et koopen.

VRYER

Amor docet Muſicam.

Liefde leert zingen/ Ook zonder dwingen.

Eerlyke Vryagie.

Gy/ die op deze Prente ziet/
Maar weet daer van de meening niet/
En vraagt wat deze kleine Guit/
Wat Venus jongen hier beduit;
Ik bidde ſtaat een weinig ſtil/
En hoort eens wattet zeggen wil.
Daar is een Spreuk van langer hand/
Gekomen uit het Griekenland/
Die zeid/ dat Liefde zingen leert/
En plompe zinnen ommekeert:
Dat is gezeid/ dat zoete Min/
Brengt alle zoete dingen in.
Ziet hierom is 't dat Venus kind/
Zich hier als in een Schoole vind/
Een Schoole daar men geeſtig kweelt/
En hondert zoete deuntjes ſpeelt;

Een

Een schoole daar men plompaarts slypt/
En daar de groene jonkheid rypt.
Maar 't is een Meester zonder plak/
Want hy leert kunsten met gemak/
Zyn pyl/ die door de werelt zweeft/
Die is 't die deze krachten heeft;
Want zo daar is een slechte duif/
Die naauw en kend haar doekenhuif/
Die in haar gaan/ en al haar doen
Is raauw en uittermaten groen/
Indien zy dezen meester krygt/
En dat hy in haar boezem zygt/
Gewis daar is geen twyffel aan/
Hy leert haar voor den spiegel staan/
Hy leert hoe zy haar dom gelaat/
Zal stellen op de rechte maat/
Zal stellen anders als se plach/
Eer zy by hem ter schoole lach.
Is elders ook een raauwe gast/
Die op geen heussche zeden past/
En niet ter werelt anders weet/
Als hoe men pap en soppen eet/
En daarom/ t'huis en over straat/
Gelyk een klunten henen gaat/
Genaakt hy maar eens deze school/
Zijn hart ontfonkt gelyk een kool/
Zijn hoed staat anders als se plag/
Zijn kraag zo tietzig als se mag/
Zijn knevels geestig opgezet/
Zijn gantsche kleeding wonder net;
Hy leert daar niemand op en gist/
En dat hy nooit te vooren wist/
Hy leert ontsluiten zynen mond/
Die eerst gelyk vernagelt stond/
Hy leert en al met goed verstant/
De beste woorden van het land/
Hy leert voor al ook zoete zang/
En al met vreugden/ zonder dwang.
Hy krygt een rap/ een buigzaam lyf/
Al stont'et eertyds byster styf;
In 't kort/ een plompaart word beleeft/
Zo haast hy maar een Vryster heeft.
Zo leert dan Liefde Wyf en Man/
Dat niemand anders leeren kan.

Het Schaap dient voor den Dam geschut/ Dat is voor al de Jonkheid nut.

TErwyl ik ginder by mijn Wijf/
In 't groene nam myn tydverdrijf/
Zo quamen deze Schapen aan/
En dwaalden uit de rechte baan;
Het scheen zy wilden naar het Zaat/
Dat hier op dezen akker staat/
Dies rees ik op/ om heen te gaan/
En 't Vee hier kort te houden staan:
Maar Tryn die zey/ ten is geen noot/
En hielt my vast op haren schoot/
Zy sprak/ het is noch al te vroeg/
Het is dan immers tijds genoeg/
Het Vee te drijven op de vlucht/
Wanneer het naardert tot de vrucht;
Maar ik/ die weet hoe dattet gaat/
En hoorde geenzints haren raat.
// Het Schaap dient voor den Dam gekeert/
Gelijk de daat my heeft geleert:
Want koomt het beest eens op het land/
Dat schoon met Vruchten is beplant/
Hoewel men dan al luide krijt/
En ook het dier met stokken smyt/
Noch wil het uit den velde niet/
Vermits het daar zijn gading ziet/
En schoon het al ten lesten gaat/
Noch doet'et niet als enkel quaat/
Het loopt/ het springt/ het plukt/ het eet/
Het geeft al waar het komt/ een beet;
Dies acht ik 't oude spreekwoord nut/
// Het Schaap dient voor den Dam geschut.

Zo nu misschien een jonge Maagt
Hier van de rechte gronden vraagt/
En zoekt te weten/ met bescheit/
Wat inder daat dit is gezeit/
En wat een Boer of Akkerman
Een Hoofsche Vryster leeren kan?
Die stelle desen regel vast:
Dat Venus kind die slimmen gast/
De stooker van de geile min/
Niet licht en dient gelaten in/
Maar dat men van den eersten aan/
Zijn slim bejach moet tegen gaan/
Of anders dat men naderhand/
Te laat beklaagt den heeten brand.

Wel aan/ gy zijt dan Oy' of Ram/
Schut vry de Schapen voor den Dam.

Ver-

Verziet u Vrienden / voor den nood /
De rups dient in de pop gedood.
Stuit de min /
In haar begin.
Kleine Vossen moetmen vangen /
Groote Dieven moetmen hangen.
Blust de vonke voor de vlam /
Schut de Schapen voor den Dam.
Doet raat voor 't quaat /
Eer 't verder gaat.

Pendre ne dois à la Chandelle,
Ny or, ny toille, & moins pucelle.

Geen Peerle dient by nacht gekocht /
Geen Yzer by de Keers gezocht.

DIt Wijf dat gy hier voor u siet /
En geld aen dezen Koopman bied;
Dit Wijf is wonder slecht bedacht /
Want zy koopt Peerels in der nacht /
Sy koopt in haest by 't Keersenlicht /
Waer toe men heeft een vol gezicht.
Wel / Juffer / wat ik bidden mach /
Ey / sluit geen koop als metten dag /

Waer

Maer laet den nacht eerst overgaen/
Of wis gy zult bedrogen staen/
Want koopt gy niet ter rechter tijdt/
So koopt gy niet als enkel spijt.
Gezellen/ die des avonds vrijt/
En dikwils wonder jachtigh zijt/
En vaert niet in der haesten voort/
En spreekt niet haest het groote woort/
En geeft voor al u trouwtjen niet/
Tot gy het Lief by dage ziet:
Houd zeker dat de Keersse liegt/
Houd zeker dat de nacht bedriegt/
En dat men met een korten spoet/
Nooit groote dingen wel en doet.
't Is waer dat even in der nacht/
Een zaeke dient te zijn bedacht;
Maer al wat dienstig is gezien/
Dat moet by hellen dag geschien.
,, Geen schoone peerel dient gezocht/
,, Geen fijne webbe dient gekocht:
,, Geen Vrijster ooit te zijn gemijnt/
,, Dan als de gulde Sonne schijnt:
,, Want die in 't duyster henen loopt/
,, En even dan juweelen koopt/
,, Of 's nachts zich koppelt aan een Vrouw/
,, Die queelt by dage van berouw.
,, Dus wildy niet bedrogen zijn/
,, So wacht den klaren zonneschijn/
So wacht/ ö graage Vryer/ wacht/
Tot dat het stuk wel is bedacht/
En gy ook zoete Vrysters beid/
Tot alles wel is overleid.

Wie koopt eer hy het wel beziet,
En is de rechte Koopman niet.
Die Verkoopt en hoeft maar een oog, die koopt hoeft'er hondert.
Wie 's nachts een Kat bestont te koopen,
Die lietze wel by dage loopen.
Die ten dansse wil gaan, moet zien wien hy metter hand neemt.

Men moet geen Katten in zakken koopen.
Voor de nacht,
Dient gewacht.
By nacht zyn al de katten grau.
Koopt onbesien het zal u rouwen,
En meest in handel mette Vrouwen.

Schoon Voordoen / is half Verkocht

Wilder yemant leeren Minnen /
  Naar de regel / na de kunst:
Wilder yemant Herten winnen /
  En ook aller herten gunst:
Niemant hoeft 'er groote Boeken /
  Oude Schryvers / vreemde Taal
Uit te leezen / op te zoeken /
  Hier in leit 'et altemaal.
Gaat maar slechts u eigen zelven /
  Met een onvermoeide vlyt
Onderzoeken / onderdelven /
  En beproeven watje zijt /
Vindje feilen / leertze duiken /
  Leertze dooden / viertze niet:
Maar u deugden wilt gebruiken /
  Dat men die / als lichten / ziet.
Maakt dat gy in alle zaken
  Dezen regel onderhoud /
Dat zal u lieftallig maken /
  Of gy vryt / of zijt getrouwt.
„ Die zijn kraam weet op te pronken /
  „ Na den eisch / en na den tijd /
„ Doet den Kooper daar op lonken /
  „ En hy word zijn Waaren quijt.

Aanzien
Doet Vryen.

Het oog is Leitsman van de min,
En brengt voor eerst de lusten in.

Wat het ooge niet en ziet,
Dat begeert het herte niet.

Brengt alles by, O frissche jeugt,
Daar gy u Lief door maken meugt.

Amor,

Amor, ut pila, vices exigit.

Kaats noch Min en heeft geen val/ Zonder overgaande Bal.

De Jongeling ſpreekt.

SO gy wilt dit ſpeeltjen leeren/
 Zoete Vryſter ſchoone blom/
Voort den vlieger wederkeeren/
 Dryft het peertjen wederom;
Want als ik van myner zyden/
 Maar alleen en zoude ſlaan/
Dat en zou ons niet verblijden/
 Want het ſpel is ſtraks gedaan.
Weet dat kaatzen ende Minnen
 Eiſt een overgaande Bal/
Anders maakt'et droeve zinnen/
 Anders heeft'et geenen val.
Liefde doet ons liefde toonen/
 Liefde geeft de liefde kracht/
Liefde moet de liefde loonen/
 Anders iſſe zonder macht;
Wilt dan wederliefde dragen/
 Lief/ zo wordje ras de Bruid/
Want dan wil ik 't met u wagen;
 Anders Kind/ ik ſchei'er uit.

Ant-

Antwoort die je vraagt/
Mint die je liefde draagt.
Als d'eene hand d'ander wast/ zo
worden ze beide rein.

D'eene min brengt d'ander in.

Vriendschap van eener zyde en duurt
niet lang.

Elk meint zyn Uyl een Valk te zyn.

Vier vryers die om stryd haar vrysters dapper prezen/
Besloten onder een/ ik zou haar rechter wezen;
Gys hiet zyn liefste mooy/ en 't is een leelyk vel/
Fop noemt de zyne net/ en 't is een morsebel:
Geurt pryst haar dien hy mint als geestig in de zeden/
En daar en is geen zout in al haar domme leden:
Kees acht de zyne vers en uitermaten fris/
En 't meisjen heeft een vel gelyk een drooge vis.
Na dat ik had verstaan al wat een yder zeide/
En wat hy tot een grond van zyn vermeten leide:
Zo heb ik deze zaak een weinig overdacht/
En met een kort beraad dit vonnis uit gebracht:
Voort vrienden met een woort den gront van uwe zaken/
Ziet 's vryers gunstig oog dat kan de schoonheid maken.
Elk acht zyn Uyl een Valk/ en boven eigen mal/
Zo wil men dat het volk het zo gelooven zal.

Elk kramer pryſt zyn meſſen.

Elk pryſt zyn Grietjen al iſſe begrommelt.

Elk heeft zyn liefjen lief/ al iſſe beſnot.

Des vryſters ſchoonheid leid in 's vryers oog.

Geen leelyk lief/noch ſchoonen koolzak.

Elk zotje pryſt zyn marotje.

Ons oog dat heeft een valſchen ſchyn.
Elk meint zyn Uil een Valk te zyn.

Een is niet ſchoon/dat ſchoon en net is.
Maar dat in 't herte diep gezet is.

Eygen wooning / eigen dak /
Groot voorwaar is u gemak:
Eigen keuken / eigen heert /
Groote ſchatten zydy weert;
Want al zytje niet te groot /
Gy zyt dienſtig voor de noot /
En al zyt gy ſlecht en arm /
Noch vind' ik u aſſchen warm;
Of al zyt gy zomtyts kout /
Ik ben op u wonder bout /
En dat even doet my deugt /
En verwekt my zoete vreugt.
Dus zyt gy in myn gepeis /
Beter als een groot paleis /
Beter (Princen met verlof)
Beter als een Konings hof;
Want dit houd' ik wonder vaſt /
Groote zalen / groote laſt /
En / gelyk men ſtaag bevint /
Hooge toorens / hoogen wint.

Eigen haart is gout waart.
Eigen vuil verſet niet.
Eigen drek en ſtinkt niet.

Yder beed'laar pryſt zyn nap.
Yder zot behaagt zyn kap.

Feu

Feu, toux, amour, & argent,
Ne se cachent longuement.

Vier/ gelt/ hoest/ en heete min/
En houdmen noit ter degen in.

Ik woude deze keers wel zo behendig dragen/
Dat ons geburen noit haar flikkerlicht en zagen:
Want mochte dat geschien/ zo ging ik daar ik wou/
En daar kon niemant zijn die my beloeren zou:
Maar wat ik immer doe men ziet de klare stralen/
Men ziet den hellen glans door al de buurte dwalen:
Hoe ik het vier bewaar/ hoe naau dat ik het sluit/
Het wilder evenwel/ het wilder efter uit.
Myn buerman is bedaagt/ myn buerman heeft gebreken/
Die voor het meestendeel in oude lieden steken:
Voor al quelt hem de kuch; maar dezen onverlet/
Zo wil de goede man voor al geen eenzaam bed;
Hy mint een frissche maagt en bezig in het vryen/
Zo dat hy grooten weer om dezen hoest te myen;
Maar 't wyl hy zit en stoft/ en maket al te bont/
Zo komt de looze kuch hem bersten uit den mont;
Dies lacht het geestig dier/ en zeid als in het jokken/
Dat is geen fluitjen vrient/ om vrysters mee te lokken.
Ey lieve blyft gerust/ en hout u bedde vry/
Of immer kiester een die kucht gelyk als gy.
Een kwant die hier en daar voor bode wert gezonden/
Had' lestmaal op den weg een volle beurs gevonden/
Die gaf hy aan zyn wyf/ en zeide; Lieve Tryn/
Ziet hier een ryke buit/ maar 't moet gezwegen zyn/
'k En hoeve nu voortaan niet als ik plag te werken/
Maar niemant wie het zy en moetet immer merken;
Hout daarom hout gestaag het gekjen in de mou.
Tryn zwoer het met een eet dat zy het heelen zou.
Een leet als geenen tyd het wyf begon te koopen/
De man en wou niet meer als bode blyven loopen;

De dochter kreeg een huik / een ziel / een beste keurs /
Is 't niet een wonder ding: het gelt wil uitte beurs:
Daar isset al bekaait de man die wort gevangen /
Die melt daar zyn bedrog en al de slimme gangen.
Daar word de blyde Tryn een gantsch bedrukte vrou;
En al om dat het geld niet stille liggen wou.
Eens doe ik was verlieft al over lang geleden;
Was Rozemont genoot juist daar ik was gebeden;
Geen mensch had nog gemerkt de gloet van myne brant
Ik meynd' ook doen het vier te houden in den bant.
Ik zou (gelyk het scheen) my wonder koel gelaten /
Niet op de vryster zien / niet met de Joffer praten;
Maar laey: doen ik kwam daar ik de liefste zag /
Zo wist straks alle man wat my in 't herte lag:
Myn wezen gaf het uit / myn hert begon te springen /
'k En konde met gewelt myn zinnen niet bedwingen /
Niet houden in den band; ei wat een zeltzaam ding /
Myn oog was even staag al waar de vryster ging;
Daar was myn innig hert / daar alle myn gepeinzen;
Ach! een die liefde quelt / hoe kwalyk kan hy veinzen.
Dies zeg ik tot besluit / vuur / hoest / gelt / heete min /
Hoe nau men die bewaart men houtze nimmer in.

Daar de schat is / is het hert /
En de hant is by de smert /
En het ooge zwiert altyd /
Daar een jeugdig herte vryt.

Hoe datse geld of liefde sluit /
Het wil / het zal / het moeter uit.

Ne Amor, ne signoria vuole compagnie.

Twee Mussen aan een kooren-aar /
En maken nimmer vreedzaam paar.

Ik kenner twee van een geslacht /
Van jonks te samen opgebracht /
Die waren lestmaal onder een /
Met hart en ziel in als gemeen;
Ja schier als broeders (zo het scheen)
En dit is nau een maant geleen /

Ei

Ei ziet! haar vrientſchap is gedaan/
Haar kennis is te niet gegaan:
Zy komen nooit in een gelag
Daar ruſt of vrede blyven mach;
Want d'een en ſpreekt ſchier niet een woort/
Of d'ander iſſer om geſtoort:
Zo datmen ſiet een kwaden gront
Daar onlangs vaſte liefde ſtont.
Nu komt doch/ vriend/ en opent my
Wat dat hier van de reden zy.

Antwoorde.

TWe honden t'ſamen aan een been/
Die dragen nimmer over een.
Twee ravens teſſens op een tak/
Dat is geduurig ongemak;
Twee myſſen aan een kooren-aar
En maken nimmer vreedzaam paar;
Twee hanen op een boeren werf/
Die vechten eeuwig om het erf:
Twee Princen in een Koninkryk
Die ſtaan geduurig ongelyk.
Maar boven al zo ryſter uyt/
En twiſt/ ja veeltyts harde ſtryt/
Zo haaſt als ooit een jonge maagt
Aan twee op eenen tyd behaagt;
Hier baat nog vrient/ nog eigen bloet/
Een vryſter is geen deelbaar goet.

De liefd' en hoogen ſtaet,
En wil geen medemaet.

't Is veel kaſſen in een kerk.
Twee groote maſten op een ſchip en voegen niet.
Twee maters in een convent en dienen niet.
Twee groote meeſters en konnen haar ryk niet deelen.

Men houd dat twee verſcheide zonnen/
Niet aan den hemel wezen konnen.

Met arbeid krygtmen vuur uit den steen.

Ziet hier / gy koele vryers / ziet
Wat doet de vlijt en moeite niet?
Als ik eerst dezen steen bekwam /
En van den stuuren ouver nam /
Doen wasse raau / en ongebout /
En dan noch hart en wonder kout;
Nooit mensch en dacht / die hem bezach /
Dat eenig vuur daar binnen lag;
En efter als ik eens begon /
En sloeger op al wat ik kon /
Doen zynder door gestadig slaan /
Veel helle vonken uitgegaan /
En die nam ik wel neerstig waar /
En dus zyn al myn zaken klaar:
Want ziet: mijn heert die niet en was
Als vuil gemul en enkel as /

Die blinkt nu van een helle vlam/
Die uit mijn vlijt haer voetsel nam.
De vryster/ die gy heden siet/
Die my nu hant en herte biet/
Was noch in 't eerste van de Mey
Zo hart gelijk een blaauwe key/
Zo koel gelijk een killig ys/
En tegen my geweldig vijs;
Maar na dat ik met stage vlijt/
Geen moeit' of pijn en heb gemijt/
Zo is het stuk zo verr' gebracht/
Dat zy nu zoetjens op my lacht/
Dat zy my valt tot in den arm/
En hierom zijn wy beide warm.
Ziet Vryers/ ziet dit komter van/
Wanneermen doen en lijden kan.
Wel gy die treurig zit en klaagt/
Dat gy bemint een koele maagt/
Dat gy een grillig meisjen vrijt/
Daarom gy groote smerte lijt;
Mach ik u bidden lieve vrient/
Indien u slechts de vryster dient/
Zo schept de moet en lijt de pijn;
Gewis het zal eens beter zijn;
Want ziet/ door vlijt en zoet gevley/
Zo kreeg ik vier uit deze key.

De stadige jager vangt het wilt
Aanhouden doet verkrygen.
Die in Vrou Venus Hof wil wandelen/
Moet stout versoeken en sachtjens handelen.
De stadige voet draagt over-weg.

Le ſeu & l'amour ne diſent jamais,
Va à tes beſognes.

Wie zit en lolt / of zit en vryd / Verlet zyn werk / vergeet zyn tyd.

De Lolſter ſpreekt.

Ik hebbe veel te doen in huiſſelyke zaken /
Myn heert is ongedweylt / myn bedde nochte maken /
Myn keuken ongeſchikt ; en des al niet te min /
Te gaan tot myn beroep en heb ik geenen zin.
Dan iemant zal miſſchien hier van de reden vragen /
Wel Vryſter tuſſchen ons / ik zal het u gewagen:
Het viertje datje ziet dat bind my aan den heert /
Dat houd gelyk een pik / en trekt gelyk een peert.
Dus ſchoon ik ſomtyds meen in haaſten voort te treden /
Ik huike wederom en zyge na beneden:
Zo dat ik menigmaal / dewyl ik niet en doe /
Myn tyd verloopen zie en ik en weet niet hoe.
Het is een zeltzaam ding / het luchje van de koolen
Dat kruipt my door het lyf / en doet myn zinnen doolen
Als in een zoeten droom: O krachtig lolle vier /
Al moet ik elders zyn / noch blyf ik echter hier.

Ziet

Ziet dus ben ik gestelt/ wanneer myn losse zinnen
Haar geven aan de jeugt en hellen om te minnen;
Want als ik met den geest ontrent de liefde dwaal/
Zo blyf ik daar ik ben/ al ryz ik menigmaal.
Noch vaar ik even zo wanneer ik ben gezeten/
Daar eenig rustig quant my doet zyn liefde weten/
My opent zyn gemoed/ my geeft een zoeten praat/
'k En weet niet hoe de tyd zo veerdig heenen gaat.
Is 't niet een vreemde zaak/ al word om my gezonden/
Al roept my ander werk/ ik zitte vast gebonden:
De liefde met het vier is hier in eens gestelt/
Zy dwingen met vermaak en door een zoet gewelt.

Twee liefkens met hun beiden/
Hoe nood' is datze scheiden.
Vier en liefde trekken sterk/
En beletten menig werk.

Een warm bed/ en een luyen eers/ zyn als twee gelieven/ zy konnen qualyk scheyen.

Nemo poteſt Thetidem ſimul & Calathean amare

Twee op een tyd te vryen/
Ziet men zelden wel gedyen.

HOort/ gezellen/ hoort een zaak
Eerstmaal dienstig tot vermaakt/

Dan ook nut voor ieder man/
Dieze recht gebruiken kan:
Ik ben van zo lossen sin/
Dat ik twee gespelen min:
Twee bezitten mijn gepeis/
Beyde gelijk op eene reis.
D'een is Galate genaamt/
D'ander Thetis wijd befaamt.
Thetis woont ontrent de zee/
Aan der heiden Galatee;
Thethis praat my van een schip/
Van den oever/ van een klip/
Van den haring/ van den vis/
Die in zee te vangen is.
Maar de rappe Galatee
Spreekt my van het weelig vee/
Van de beemden/ van het lant
Daarmen zaait of boomen plant/
Van het velt en lustig wout/
Daarmen duizent schapen hout/
Van de dreven/ van den laan/
Daar de groene linden staan.
Thetis doet my lang verhaal/
Al in de ronde vissers taal/
Hoemen haring netten breit/
En dan op de duinen spreit;
Hoe men bot en scharren vangt/
En dan aan den oever hangt;
Hoe in haast een eenig man/
Hondert vissen vangen kan.
Galatee en haar verstant/
Is hier tegen aen gekant/
Die meint dat ook versse vis/
Niet als enkel stank en is;
Die en acht geen zouten stroom/
Maar alleen een zoeten room/

Hare

Hare boter / haren kaas /
Dat is (meintze) beter aas.
Spreek ik gunstig van het veld /
Dan is Thetis gantsch ontstelt:
Prijs ik eens de ryke zee /
Dan vergram ik Galatea;
Ben ik op zijn boers gekleet /
Dat is Thetis wonder leet:
Ga ik als een vissers maat /
Dat acht Galatee kwaat /
Draag ik eens een platte hoet /
Als by ons een harder doet;
Thetis zeid van stonden aan /
Wat een boer komt hier gegaan:
Neem ik dan een vissers tuig /
Blaauwe mutzen buiten ruig /
Galatee die spotter met /
Als ik die maar op en zet.
Ziet dus loop ik jaren lang /
Waar ik jage zonder vang /
Juist gelyk het hem geschiet
Die twee hazen teffens siet /
Die twee hazen bey gelijk
Meynt te lichten van den dijk.
Ach / die zo onzeker jaagt /
Zelden dat hy niet en klaagt.
Wel / gy vryers / voor besluit /
Trekt hier dezen regel uit /
Twee te lieven is verdriet /
Want zo doende vangtmen niet.
Houd dan liever deze leer /
Eene vryster zonder meer.

Die veel ambagten leert / doet 'er zelden een wel. | Twaalf ambachten / dertien ongelukken.

El amor de los asnos entra à coces y a bocades.

Een Ezel die vryt / die schopt of smyt.

EEn Ridder uit het Brittenland /
Ging dwalen aan de Zeeusche strand /
En hadde (zo het scheen) gezien
Hoe dat aldaar de jonge lien
Haar gaan vermaken aan de zee /
Niet verre buiten Zierikzee ;
Hy zag het als een zeltzaam ding /
Dat vry wat uitten regel ging /
En daarom heeft hy 't ons verteld /
Gelyk hier onder is gesteld:

Ik kwam eens treden op de strant /
Daar ik veel jonge lieden vant /
Ik zag 'er zes of zeven paar /
Den eenen hier / den genen daar;
Maar boven al zo wasser twee /
Die gingen veerdig na de Zee;
Een yder had een jonge Maagt
Die hy tot in het water draagt:
En of de bryster breeze kreeg /
Ja schier van angst ter neder zeeg /
Ook hem met bleeke lippen bad /
Noch ging hy dieper in het nat,

Tot dat het water wert gezien/
Tot aan / ja boven hare knien:
En noch is 't niet genoeg gedaan
Het moester vryer wat holder gaan;
Ten lesten komt de losse quant/
En giet ook water metter hant/
Juist als Diana voortyds plag/
Als zy Acteon by haar zag:
Hy goot het water hier en daar/
Tot in haar schoon gekrinkelt haar/
Zo dat het geen eerst geestig stont/
Geleek een natten waterhont.

Ten lesten als de jonker zag/
Dat hy niet hooger op en mag/
Zo keert hy weder naar het droog/
Want hy zag tranen in haar oog;
Maar straks zo loopt hy van de strant/
En trekt haar naar het mulle zant:
Hy leid haar op een hooger duin/
En rolt dan van de steile kruin/
Tot onder in het laage dal/
En daar eens weder even mal;
Hy zont haar in het gulle zant/
En strooit het stof aan alle kant:
Hy laat niet af/ hoe datze wykt:
Zo datze naau een mensch gelykt.

Ik zag daar by een oude vrou/
Die vraagd' ik wat dit zeggen wou/
En wat de vryster had gedaan/
Om dit zo uit te moeten staan/
Of zy ook iemant had misseit/
Dat zy in 't water werd geleit;
Of dat zy van een dolle hont
Haar in het lyf gebeten vont.

Het wyf verklaarde datter niet
Van 't een of 't ander was geschiet:
Maar (sprak zy) hoort eens wat het zy/
En zit een weinig nevens my/
Het is een wyze van het lant/
Dat yemant in zyn eerste brant/
Ontrent den zoeten Meyetyd /
Met vrysters in de duinen ryt/
En isser dan een geestig dier
Hem oorzaak van zyn eerste vier/
Zo gaat hy dus met haar te werk/
En al op zeker oog-gemerk:
Gy/ hoort doch waarom dit geschiet/
Het is vermits hy daar uit ziet
Hoe zich de jonge vryster heeft/
Als hy zo zeltzaam met haar leeft/

Of sy ook dan een jongman viert/
Dan ofze luyten leelyk tiert:
En of haar eertyts zoet gestel/
Verandert in een norts gezwel.
En als het eens is uitgemalt/
Dan let hy hoe zy hem bevalt;
En of hy vorder dient te gaan/
Dan of zyn vryen heeft gedaan.
Wat dunkt u doch van deze wys?
Voorwaar zy dunkt my wat te vys/
Zeid' ik/ ging 't na mynen zin/
Ik noemde dit een ezels min:
Want als dit onbelompen beest
Ontrent zyn ongezouten geest/
Zyn eerste minnestuipen voelt/
Dan isset dattet byster woelt/
Het vliegt in haast het veulen toe/
Het bryst en kyt/ men weet niet hoe:
Het schuimbekt door onstuimig bloet:
Het slaat geduurig met ten voet/
Het baart en springt aan alle kant/
Juist als de vryer aan de strant.

Wel nu/ gy die noch heden vryt/
Maakt datje vry wat heusscher zyt:
Laat menschen/ ezels in verstant/
Ontdekken haren minnebrant/
Door raau/ door plomp en vreemt gelaet/
Dat uit den pyl van reden gaat.
Gy denkt dat in de zoete pyn/
Niet beter is als heus te zyn:
Want Venus kind is moeder naakt/
't En dient maar zachtjens aangeraakt.
Dit sprak de Ridder altemaal/
En 't luide wel in zyne taal;
Dan of het hier wel is gezeit/
Dat dient wat naarder overleit;
Wat my belangt ik vinder wat
Dat dienstig is te zyn gevat.

Plompe zin/
Plompe min.

Als een hond yemand troetelt/ 30
maakt hy hem beslikt.

Als een Ezel yemand liefkoost/ 30
schopt hy hem blaauwe leden.

Van Ezels heeftmen niet als veesten
en voetslagen.

Two Dogges ſtrive à Bone, and the thirt taket it away.

Alſſer twee vechten om een been/
Daar krijgtet licht een derd' alleen.

GY die tot u gebruik iet zijt gezint te leeren/
Wilt ook een vlytig oog op deze printe keeren.
Twee doggen (zo gy ſiet) die knorren tegen een/
Die vallen overhoop en vechten om een been:
Maer onder dit geſchal van baſſen/ huilen/ krijten/
Van dapper overhand ſich in het lyf te byten/
Zo komter noch een hond/ de ſlimſte van den hoop/
Die neemt het hachjen weg en geeft hem op de loop.
De vechters (als de gal een weinig is gezeten/
En dat ze bey gelyk wel moede zijn gebeten)
Gaen zoeken na den bout/ maer ſien geweldig ſlecht/
Vermits zy niet en ſien den loon van haar gevecht;
Zy vinden niet een zier voor hun te zyn gelaten/
Als ſchuim en vlokken haars/ die vliegen achter ſtraten;

Dies gaen de rekels heen aen alle kant gewond;
Maar een die loozer was/ die heeft den vetten mond.
Dit ſiet men menigmael en over al geſchieden/
By Vorſten/ by het volk/ en ook by jonge lieden.
Een zake/ zoete jeugt/ die ik voor dezen zag/
Wil ik u tot bericht hier brengen aan den dag.
Twee vryers die gelijk een ryke vryſter minden/
Zijn beſich om met ernſt haer zaken aen te binden:
Een yder poogt om ſtrijd te doen al wat hy kan/
Op dat hy krijgen mocht den naem van echte man:
Een ieder boven dat gaet neerſtig overdenken/
Waer door en hoe hy zal zyn mede vryer krenken.
Ziet daer van ſtonden aan zo weet men in de ſtad/
Wat yder van der jeugt wel eer bedreven had:
Het komt daar aen den dag al watter in de ſcholen/
Al watter buiten 's lands of elders was verholen:
Men wijſt in 't openbaer als met een vinger aan/
Wat ieder in der jeugt voor grillen heeft gedaan.
Hier op hy dien het treft/ wil flux zijn eere rechten:
Daar valtmen in krakeel/ daer gaat het op een vechten/
Daer krijgt de jongſte wulp voor eerſt een diepe ſteek/
Zo dat hy vluchten moeſt/ en uit den velde week.
Dit klonk door al het land/ dies riepen al de vrienden/
Dat voor de jonge maegt de vryers niet en dienden.
Zy word daer op gelaſt de vechters af te ſlaan;
En wat men haar gebied dat is terſtond gedaen.
Maer een die dit vernam/ en al den handel wiſte/
En die ook even zelfs op deze handel viſte/
Set ſtraks en met beſcheit zyn beſte fuiken uit;
En eer het iemand weet de vryſter is de bruid/
De maagt een echte vrou. Daer gaen de vechters henen/
Een ander heeft de bruid en zy de blaauwe ſchenen:
Siet t'wijl het grillig volk is tegen een gezet/
Een die maer ſtont en keek die leit de vryſter met.

Of wel den Bey den honing maakt/
Het is een ander dieze ſmaakt:
En ſchoon den Os van 't ploegen zugt/
Een ander nut de zoete vrucht.
Die 't geluk heeft leid de bruid ter kerke.

Hy en heeft het nesjen niet die het weet/ maar die het rooſt.
D'een klop op de haag/ maar d'ander krijgt de vogels.
Menig man brengt de zale op de Merrie/ en een ander ryter op.

Le bon veneur ne prend,
La beſte qui ſe rend.

Een Haas daar men geen loop van siet/
En vangt den goeden Weiman niet.

AL heb ik tot het Wild een wonder groot verlangen/
Noch zal ik genen Haas op sijnen legeren vangen/
Ik scheppe meerder lust wanneer hy veerdig loopt/
Want 't heeft doch beter geur al wat men diere koopt.
Wel op dan vluchtig dier/ waarom hier stil gezeten?
Gy dient niet sonder zweet/ en sonder stof gegeten/
Dat is u beste saus: u spier en smaakt ons niet/
Als gy u zonder loop dus aan den Jager biet.
Is 't niet een zeltsaam ding? ik weet een jonge Vryster/
Die mooy/ die geestig is/ en singt gelyk een Lyster/
Die streelt my wonder sacht/ en spreekt geduurig schoon/
En des al niet te min ik acht het niet een boon:
'k En weet niet hoe het koomt/ sy kan myn wilde sinnen/
Zy kan myn grillig hert met vleyen niet gewinnen/
Ik zie het alle daag al heb ik ongelyk/
Hoe sy my nader komt/ hoe dat ik verder wyk/
Daar woont in tegendeel hier onder onse buuren/
Een ander weeldig dier vol alderhande kuuren:
Een trots een spytig ding dat my geduurig kwelt/
Dat my gantsch selden spreekt en veel te leure stelt.
Hoe moet ik menigmaal ontrent haar deure dwalen/
Ook als de koude sneeuw komt uit den Hemel dalen?
En des al niet te min/ ik bender mee gepast/
En voel dat my het vuur ook in de koude wast.
Wel Vryers naar ik zie/ wy slachten hier den jager/
Die pryst den snellen Haas/ al is het wiltbraad mager:
De moeite wet de lust/ so datter niet en smaakt/
Als dat hem draven doet/ en moede leden maakt.
Al wat men heeft bezuurt/ dat word met vreucht gegeten/
En al wat moeite kost/ dat word met lust bezeten.
Wel Vrysters wieje zyt wilt nooit te veilig zyn?
Geen vreugt en heeft vermaak als na voorgaande pyn.

Geboden dienſt is onweert.

Dat men arbeid verkregen is, wort met Minne bezeten.

Neemt van liefde moeit' en pyn,
De liefde zal geen liefde zyn.

Al te zoet, En is niet goet.

Nos magis adducto Fructis decerpere ramo,
Quam de cælatâ ſumere lance juvat.

En dient ons geen geplukte Peeren /
Want 't is geen Fruit dat wy begeeren.

Het Beeld moeſte zyn een Vryſter die een Porcelyne Schootel met Fruiten een Vryer aenbied, de Vryer zich van de Vryſter tot een Fruit-Boom keerende om zelfs te plukken.

De Vryſter die het Fruit den Vryer aanbied, ſpreekt aldus:

HOe meugje doch / beminde Vriend /
Met dus veel moeiten zijn gedient?
Met verr' te reiken ſijn gepaſt /
En doen u dezen overlaſt?
Gy reikt hier na een hooge tak /
Niet zonder pijn en ongemak /
En / ſiet / u maat klimt in een boom /
Gewaſſen aan een diepen ſtroom /
Gewis indien hy nedervìel /
Zijn lichaam ware zonder ziel:
Of (ſchoon hy dedet zonder leet)
Hy ſcheurde licht zijn beſte kleed:
En (kykt doch) watje plukken kont /
Teen dienſte van een gragen mond /
Dat is ten volen hier bereid /
En word u gunſtig voor geleid:
Ziet hier een ſchootel wonder rein /
Ziet hier een aardig Porcelein /
Daar liggen Fruiten menigfout /
Zo geel gelijk als enkel gout /
Daar liggen rype vruchten in /
Gy / kieſter een naar uwen zin.
Hoe / iſſet niet het beſte goet
Daarom men weinig moeite doet?

IK dank / ik dank u lieffte Kind /
Maar ik en ben doch niet geſint
Tot al dat gy nu hebt gezeit /
'k En wil niet dat men voor my leid:
Want ſchoon al reikt' ik naar een tak /
Niet ſonder eenig ongemak:
En ſchoon gy bied my vruchten aan
By yemand anders afgedaan;
Gelooftet vry beleefde Maagt /
Dat is geen Ooſt dat my behaagt.

Een

Een tak met krachten neer gedrukt/
Een vrucht met eigen hand geplukt/
Een Peer die hoog en vluchtig hangt/
Die isset daar men naar verlangt;
Want nooit en zynder Fruiten zoet/
Dan als de Plukker klimmen moet.

Chi di gatta nasce, sorci piglia.

't Wil al Muizen wat van Katten komt.

Al wat van Katten komt dat is geneigt te Muizen;
Al wat van Apen komt dat is gezint te Luizen:
De jongen van den Uil of van den Vledermuis/
Zyn 's nagts meest op de loop en 's avonts selden t'huis:
De jongen van den Vos die willen Hoenders vangen/
De jongen van den Wolf die gaan haar moeders gangen:
Al wat van Zeugen komt dat wentelt in het slyk/
En wat een Exter broet dat huppelt op den dyk.

Wat eister yemand meer? siet alderhande jongen
Die pypen even zo gelyk de moeders zongen:
'T Is zeker / dat den tyd den ingeboren aart /
Ook in de menschen zelfs ten lesten openbaart.
Wel hier op dient gelet / voor die een Vrouwe zoeken;
Want 't is een vaste leer / zy komt uit wyze boeken;
'T Mag zyn dat ons het bloed in eenig deel bedriegt /
Maar zelden dat in als het eerste Weezen liegt.

Aunque vistays le Mona de sede Mona se queda.

Al draagt den Aap een Gouden Ring /
Zo is het doch een leelyk ding.

AL heeft de Sim een Gulden Rok /
Zo isset doch maar enkel jok:
Want schoon zy met een groote pragt /
Word deftig in het spel gebragt /

En datze voor den eersten maal
Komt prachtig treden op de zaal/
Komt wonder moedig aan den dag/
Zy is een Aap gelykze plag;
Want eermen noch de rolle sluit/
Zo kyken hare grille uit.
Want zyde/ goud/ fluweel/ satyn/
En geven niet als enkel schyn.
„ De Vorsch die huppelt na de poel/
„ Al zat hy op een gouden stoel.

Een Aap is een Aap, al droegſe een gouden Huif.

't En zyn al geen Koks die lange meſſen dragen.

De kap en maakt de Munnik niet.

Wat hoornen heeft dat wil ſteken.

't Wil al Muizen wat van Katten komt.

Al wat Reutjen hiet wil aan de want piſſen.

Blaauwe Duiven krygen blaauwe jongen.

Natuure is onze naaſte gebuur.

Natuure trekt meer als zeven Peerden.

Katte Kinderen muizen geern.

't Appelken ſmaakt gemeenlyk Boomig.

d'Exter en kan haar hippelen niet laten.

Zend een Kat in Engeland, zy zeid mïauw alſſe weder komt.

Lam lam is des wolfs verſper klok.

Het zy in ſchand of eer,
Natuur gaat boven leer.

Dat de Windhout een lange ſteert heeft, komt hem van zyn geſlagte.

Zet een Kikvorſch op een ſtoel,
Zy wil weder na den poel.

Het Geitjen huppelt in het groen,
En zo zal ook haar jongen doen.

Zo d'oude zongen,
Zo peepen de jongen.

Zo voor, zo na.

Zo de zucht,
Zo de vrucht.

Kwaad voedzel,
Kwaad broedzel.

Kwaad Ey, kwaad Kieken.

Zo voor gepepen, zo na gedanſt.

Pere è donne ſenza rumori,
Sone ſtimate gli meliori.

Peeren en Vrouwen die niet en kraken / Die plachten alderbeſt te ſmaken.

Indien der yemand is begeerig om te weten /
Wat Peer of ander vrucht is nut te zyn gegeten:
Die neme dit gemerk: Het Fruit dat niet en kraakt
Dat houtmen in 't gemeen dat alle monden ſmaakt.
Maar dit is niet alleen een preuve van de Peeren /
Het kan ons dienſtig zyn voor die een Wyf begeeren;
Men prees in ouden tyd (om wel te zyn gepaart)
Een maagt niet zeer bekent / en van een ſtillen aart.
Het is bedenkens weert / dat wyd beroemde mannen
Den openbaaren lof van jonge Vrouwen bannen:
Zy ſtellen voor gewis dat ja een grooten naam
Is voor de teere maagt / is Vrouwen onbekwaam:
Voor reden word gezeid / dat veel te zyn geprezen /
Kan ook een deugtzaam wyf by wylen hinder wezen;
Wy vinden dees en geen hierom te zyn geſchent /
Vermits haar goeden naam was al te zeer bekent.
Wel let dan Echte Vrouw en alle jonge dieren /
Hoe teer u Weezen zy / en hoe het is te vieren /
Denkt hoe gy trachten moet om niet te zyn bevlekt /
Nadien u deugden zelfs zyn nut te zyn bedekt.

Is u Wyf goed, en u Been quaat,
Vriend, houdſe beide van de ſtraat.

Een Wyf dat veel praten gaat,
Die raakt gemeenlyk op de ſtraat.

Out gelt, en jonge Vrouwen,
Wilt die in het duiſter houwen.

Zyn peert, zyn zweert, zyn wyn en Vrouw,
En prees nooit Man als met berouw.

De

De Hinne leid zo geerne daarse een Nest-Ey ziet.

Fop was een kale Vink / ook wist hy niet te winnen /
Noch ging hy evenwel de rykste Vryster minnen /
En waar men eene vond door geld of goed bekent /
Daar was de looze vos van stonden aan ontrent /
Daar ging hy wonder breet / daar wist hy veel te praten /
Waar hy zyn beste goet voor dezen had gelaten /
Wat hy door mal gebaar / voor kuuren ooit bedreef /
En waar zyn Vaders erf wel eer te pande bleef:
Maar t'wyl de losse quant in alle plaatzen vryde /
Vond hy een moedig dier dat hem niet zeer en myde /
Die zeid' hem overluit / en joffer uitten mond /
Die zeide met bescheit waar op de zake stond:
Die zeide / lieve Fop / ey word ten lesten wyzer /
't Is al om niet geklopt / gy smeed het killig yzer /
Ik bidde weest gerust en quelt u vorder niet /
Ons Hin leid maar alleen daar zy een Nest-Ey siet.

De Zeeman noemtze rechte dwazen,
De Vissen willen zonder azen.

Die wil winnen, of minnen, moet byzetten.

Het Penninkje wil een Broertjen hebben.

Met ydel handen is quaad Havikken lokken.

't Is quaed slypen zonder water.

Ik zie waer dat ik ga of kom,

Geen By maekt honing zonder blom.

Geen Boom en valt den eersten slag.

WEl Vriend hoe staat gy dus bedroeft /
My dunkt dat gy wel troost behoeft /
My dunkt dat gy zo deerlyk siet /
Alwaar u 't hoogste leed geschied:
My dunkt dat u een stege Meit
Uit trots moet hebben afgezeid.
Ja siet! dat is het dat u kwelt /
Dat is het dat u dus ontstelt.
Maar lieve / daarom niet getreurt;
't Is meerder Man als u gebeurt.
Ik bidd' ontwaakt uit dezen droom /
En slaat het oog op dezen boom /
Dit was een dik een hooge stam /
Die schier tot aan den Hemel kwam:
En / ziet / nu leitze neergestort /
Zo datter op getreden word.
Gy / vraagt' hoe dat een eenig man /
Zo dikken Ballik vellen kan?
Wel hoort / gy zult 't haast verstaan /
Hoe dat de man dit heeft gedaan.
Hy nam een byl van enkel staal /
En kapte veel / en menigmaal /
En siet het staag en dikmaal slaan
En kond' de Boom niet wederstaan /
Maar viel ten lesten in het gras /
Zo dik en styf gelyk hy was;
Zo datmen vry wel zeggen mag /
Geen boom en val ten eersten slag.
Neen Vryer / zo gy wilt bedien /
Doet zo gelyk gy hebt gesien;
Want 't is een zeggen in 't gemeen /
Een stage drop die holt den steen.

Veel slagen maeken de Stokvis murwer.

Birdes of one faether, Wil flocke togeder.

De Vryster spreekt.

WAt komt gy lieve Vriend / aan my den Vryer maaken /
Gy moogt van heden af u liefde beter staken /
Gy zijt een raauwe gast en ik een stille Maagt;
Een dient niet (so my dunkt) met u te sijn gewaagt.
Ik ben van jonks gewent al staag in huis te weezen /
Om met een zeedig hert een Heylig Boek te lezen /
Ik neme mijn vermaak in priem of naaldewerk;
Ik ben schier nooit op straat / maar dikmaal in de Kerk.
Gy in het tegendeel hebt ongetoomde lusten /
Die woest / die zeltzaam sijn / die nooit en konnen rusten;
Gy wilt geduurig sijn / of daar een Trommel raast /
Of daar een hol Trompet de Leegers t'zamen blaast.
Gy mocht om beter grond een Ruiters Dochter minnen /
Die kan een Veldslag sien met onvertsaagde sinnen /
Die zwiert een bloot geweer of drilt een zwakke pyk /
Die hoort het grof geschut en acht het voor muzyk:
Zodanig moetse sijn die u sal konnen lieven /
Die u sal na den eisch in alle ding gerieven /
Die u het bloote zweert sal reiken metter hand /
En seggen / brengt 't weer / of blijft gy in het zand.

Maar ik die eene ben van deze pimpelmeesen/
Die voor den rook alleen van grove stukken vreezen/
Die nooit gevecht en zie als tot myn groot verdriet;
Ik ben u geensints nut/ en gy en dient my niet.
Ziet als ik keer het oog op al de snelle dieren/
Die zweven op de stroom/ of om de bosschen zwieren,
Al waar ik immer koom/ of waar ik henen kyk/
Ik zie / dat yder een hem paart met zyns gelyk.
Nooit zal een teere Duif haar tot den Arent geven:
Nooit zal het schouw Patrys ontrent den Havik leven:
Nooit voegt'er zwarte Raaf zich by een witte Zwaan:
// Gelyk / beminde vriend / dat moet te samen gaan.

'tZy arm of Ryk,
Elk zyns gelyk.

Net by kuis, en mors by vuil:
Valk met Valk, en Uil met Uil.

Vogelen van eender veeren vliegen geern te zamen.

Een yder Gedierte houd hem by zyns gelyk : alzo zal ook den mensche zich by zyns gelyk voegen.

Ongelyke Peerden trekken kwalyk.

HIer sta ik gantsch verstelt / onzeker wat te maken /
'k En weet niet uit'et slyk/niet op het droog te raken/
En 't is van heden niet dat my dit onheil kwelt:
Ik hebbet uitgestaan op meenig ander velt:
Alwaar ik maar en koom ontrent beslikte wegen/
Daar ben ik over al van stonden aan verlegen/
En vraagt gy wat geval my brengt in dezen noot?
Myn een Peert is te klein/ en 't ander al te groot.
Dit ongelyk gespan veroorzaakt deze plagen/
Zo dat ik staande blyf in alle kwade slagen:
Maar gy die met gemak wilt ryden op de baan/
Spant staag en over al gelyke Peerden aan;
En zo der eenig mensch is beezig om te trouwen/
Die moet ook even daar op deze gronden bouwen.
Dus wie gy wezen meugt / 't zy arrem ofte ryk /
Doet wel geminde vrient / en paart met uw's gelyk.

Syrach

Syrach 25. 29.

Wanneer de Vrouwe den Man ryk maakt, zo is daar enkel twist, verachtinge, en versmaatheid.

Syrach 13. 3.

Wat zal den aarde pot by den metalen maaken; want zo zy aan den anderen stooten, zo breekt zy.

Deuter. 22. 10.

Gy en zult niet gelyk akkeren met een os en eenen ezel.

Een os en ezel en dienen niet aan eenen ploeg.

Syrach 26. 10.

Wanneer yemant een boos Wyf heeft, zo isset even als een ongelyk paar ossen, die nevens den anderen trekken zullen.

De pyp moet na den boom zyn.

Maar hoe het ga in deze ende diergelyke zaken / de volgende Spreekwoorden zeggen de waarheid:

Aan mal vleesch kooptmen altyd te diere koop.

Een goed Wyf is een goed stuk Huisraad.

Een die een zot trouwt om zyn kot
Verliest het kot en houd den zot.

Een die de dant trout om de want/
Verliest de want en houd de dant.

Om wel te trouwen zoete jeugt/
Trout om verstant en om de deugt.

Het is gewis een groot verdriet/
Daar d'Hin kraait en 't Haantie niet.

De gelijkheid van van de Persoonen / ende der zelver gelegentheid / werd in 't stuk van Houwelyk by alle Wyze van den Ouden en Nieuwen Tyd eenpaarlyk geprezen; maar deze evenwel onverminderd / zo gebeurt'et by wylen / dat een Houwelyk / dat ten aensien van de middelen ofte andersints in sig selven ongelyk schynt te wezen; efter door andere gelegentheid / als van adel / geleertheit / schoonheit / konsten ofte diergelyke hoedanigheden / aen d'eene zyde meer als aan de andere wezende / tot gelykmatigheid werd gebracht / ende alzo noch tot een goet en eenparig Houwelyk werd uitgemaakt; gelyk zulks by de Rechtsgeleerden / en ook by Erasm. Tract. de Institut. Christ. Matrim. fol 108. werd aengewezen. Hier op schynt inzigt genomen te syn by zeker Engelsch Ridder / een groot Edelman / maer van kleine middelen / daer de Visconte van S. Alban. Lo: Verulam in zyn Apothegmes van gewaegt. Gy zult des zelfs Edelmans Kamer-Maegt (met een prezent van Beulingen / by hem in Ambassade gezonden zynde aen een zeekere ryke Wyster / woonende onder zyn gebuurte) hier (zo 't u gelieft) in Nederlants Gedicht tot de zelve hooren spreeken / ende den last van haren Jonker op die gelegentheid hooren openen.

Des Edelmans Kamer-Maagt ſpreekt tot de Ryke Vryſter.

BEgaafde Jufvrouw/ weerde pant/
Een cierſel van dit gantſche Land/
Die om u ſchoonheid/ om u deugt/
Die om u geeſt en friſſche jeugt/
Zyt aangenaam een wel geſien
Van al de beſte jonge li'en;
Beſiet my niet met grammen ſin
Dat ik tot u kwam treden in/
Ik breng u hier (met u verlof)
Ik breng u van myn Jonkers Hof
Het klein geſchenk dat gy hier ſiet/
Daar meed' hy u zyn gunſte bied.
Het is een Beuling drie of vier/
Gemaakt naar onze Koks manier.

Gemaakt voor eerst van zuiver bloed/
En dan van gort/ en kruit/ en roet/
Al stoffen van zeer goede deugt/
Zo dat gy die wel nutten meugt.
Dan eer gy van den Beuling eet/
Zo isset dienstig datje weet
Als dat het vry zyn reden heeft/
Dat hy u dezen Beuling geeft.
Indien gy tot hem waart gesint/
Gelyk als hy u vierig mint/
Zo meyn ik dat u beide trouw
Zijn gifte wel gelyken zou:
Want hy is van gantsch edel bloed/
En gy hebt groot en machtig goed/
Indien men dit te samen brengt/
En na de rechte kunste mengt/
Wis dit beslag zal beter zijn/
Als iet dat komt van eenig zwijn;
Wel neemt dan dezen Beuling aan/
Het is om uwe gunst gedaan.
De Jonkvrouw stond een wijl en zag/
Verbaast van zo een vreemden slag;
Maar als s' een weynig had verbeid/
Heeft tot haar antwoord dit gezeid:
U Jonker is een kluchtig man/
Die vry het zijne prijzen kan:
Ook word 'et van my niet gelaakt;
Want ik en hebbet nooit gesmaakt:
Wel zegt hem dat ik dit geval/
Eens naarder overwegen sal.
Mits gafze drinkgelt aan de Meit/
En heeftze goeden dag gezeid.
Dan wat den Jonkheer is geschiet/
Gezellen dat en zeg ik niet/
Maar ik beware dit geval
Tot dat het beter passen zal.

Wie een Oud Huis heeft te grepen/
En een Jonk Wyf heeft te vleyen/
En een Klok moet gade slaan/
Zeg wanneer heeft die gedaan.

De Man die 't Uurwerk optrekt, spreekt.

WAt mocht ik rechte dwaas / wat mocht ik gaan beginnen?
Waar doolden laast / och arm / mijn onbedachte zinnen?
Ik bracht een tuig in huis / ook tegen vrienden raat /
Een tuig / een wonder tuig dat nimmer stil en staat:
Een tuig van vreemden aart / dat nooit en laat te woelen /
Dat my ook in der nacht sijn onrust doet gevoelen;
Een tuig een slaande werk / dat zonder einde zweeft /
En dat noch boven dien een stagen wekker heeft;
Een tuig dat ommegaat met veelderhande drachten /
Dat hondert raders heeft daar op men heeft te wachten:
Wat dienter noch gezeid? het is een staage last /
Die voor myn strammen rug in 't minste niet en past.
Maar schoon ik bezig sta aan deze lange koorden /
En zegge dit en dat / het zyn verbloemde woorden:
Het stuk dat ik beklaag / dat is een nieuwe trouw /
Mijn onrust dien ik heb / dat is een jonge Vrouw.

Wat

Wat moet ik even daar al drachten onderhouwen/
En tanden aan den doulk/ en raders in de mouwen/
En wielen om het lyf/ en ik en weet niet wat/
Dat ik voor dezen tyd nooit recht en heb gevat.
Wel eer had ik een Vrouw die was van myne jaren/
Die was gelyk als ik genegen om te sparen/
Die droeg een slechte douk; maar dit aalwaardig dier/
Dat strykt gelyk een paauw en is te byster fier/
Dat wil den nieuwen snof van ketens ende ringen/
Van peerels om den hals/ van alle moye dingen/
Van al dat hoofs gelykt/ en altyd weder aan/
Het schynt dat my de beurs moet eeuwig open staan;
Noch isser niet genoeg/ ik kan geen rusie lyden/
Het wil gedurig uit/ gedurig speelen ryden/
Gedurig over al/ Wel denkt hoe past my dat/
Die eertyds ongemoeit ontrent den viere zat?
Maar noch zo waret iet met deze buiten lusten/
Indien ik inder nacht ten minste mochte rusten;
Maar dat en mach niet zyn/ het kind dat wil de mam:
O! dwaasheid dat ik ooit zo jongen Vrouwe nam.
Wel vrienden hoort een woord: wie stil begeert te leven/
Die moet dit mal gewoel de jonkheid overgeven;
Want/ uit de daat geleert/ zo roep ik met berouw/
//Ontrent een gryzen baart en dient geen jonge Vrouw.

Oude lieden behoorden in dusdanigen gelegentheid te denken en te zeggen/ 't gene eens Isœus Sophista zynen vriend ten antwoorde gaf/ ten tyde de selve hem vraagde/ of niet zo een jonge Dochter hem schoon dochte te wesen. Ik (zeid hy) hebbe opgehouden met die oogziekte gekwelt te worden. Of gelyk een ander oud wys man op gelyke gelegentheid antwoorde/ Ik ben (zeid hy) van die strenge ende onbarmhertige Heeren/ door weldaat van den tyd/ eindelyk eens vry geworden : hy verstond verlost te wesen van de malle driften zyner jonkheid; of gelyk eens de heilige Job zelve/ Cap. 31. 1. Ik hebbe een verbond gemaakt met myne oogen/ dat ik geen acht en neme op de Vrouwen.

't Is geen Oudmans doen harde noten te kraaken/
Een die syn billen/
Gewent tot pillen/
Zyn neus tot brillen;
Die mach wel stillen
Zyn malle grillen.

Als oude guilen beginnen te loopen/ dan isser geen houwen aan.
Van oudte laat het Vogelken zyn zang.

Myn wyf is jonk/ en ik ben out/
Myn wyf is heet/ en ik ben kout/
Myn wyf is vuur en enkel vlam/
En ik ben koel en sonder vlam.

Myn wyf wil dat ik niet en mag/
Ons knorren wy den gantschen dag.

Een out man met een jeugdig Wyf/
Is niet als eeuwig huis gekyf.

Hoort oude luitjens wieje zyt/
Het trouwen had eens sijnen tyd.
Nu waret beter niet getrout/
Of immers geenzints jonk en out.

Die een jonk Wyf heeft/ en een Oud huis/ heeft werk genoeg.

Een schoone Vrouw een Mans kort leven.

Zo gy geen wand hebt naar het schip/
Gy moet te grond'/ of op een klip.

't Is daarom best,
Gelyk by gelyk.

Om

Om een Mudde Koorens dien hy te Malen heeft/ wil hy een gantsche Meulen rechten.

WEl Vriend waarom dit groot beslag?
Waerom doch brengje voor den dag
Dit nieuw/ dit hart/ dit eiken hout?
Het schynt dat gy een Meulen bouwt/
Een Meul eilaes wat gaet u aen/
Voorwaer het is te veel bestaen;
Want naer dat ik dit stuk bemerk/
Zo gaat gy wonder vreemt te werk;
Want siet gy hebt zo slappen zak
Als offer niet te veel in stak/
En 't Graen dat u te malen staet/
Dat ging wel in een kleine maet;
Dus schoon gy maaktet al tot meel/
Een Kweren waer u noch te veel:
Gy daerom zo gy my gelooft/
Bedenkt u vriend/ en rust u hooft;
Of gaet gy voort/ gewis gy dwaelt:
Want als dit Koorn is bemaelt/
(Dat weinig tyds behoeven zal)
Zo naekt u niet als ongeval;
Want of u Meul zal stille staen/
Of wel zy moet ter huure gaen;
En wat het zy/ 't is beide kwaet/
Dus laet het stuk gelyk het staat;
Want veel beslags en weinig graen/
En kan met reden niet bestaen.

Een oud Man met een jonge Vrouw/
Wat kan het wezen als berouw.

Veel geschreeuws en luttel wolle.

Veel vlaggen luttel booter.

Beter

Beter by een Uil gezeten/ als met een Valk gevlogen.

HOort eens vrysters/ hoort gezellen/
(Want het gaet u beiden aan)
Ik moet u een streek vertellen/
Die ik onlangs heb verstaan.
Tweederhande jonge lieden
Kwamen met gelyke vlyt/
Hare min en trouwe bieden/
Aan een vryster onzer tyd:
De eerste scheen een groote jonker/
Hy droeg pluimen op den hoet;
Maar het was een rechte pronker/
Alsser heden menig doet:
D'ander was een goet gezelle/
Niet te prachtig/ of te breet/
Schapen had hy op de stelle/
Efter ging hy slecht gekleet.

D'eerst was vol van zoete grillen/
Dan hy kwiste wat te veel:
D'ander niet gesint te spillen/
Hielt de panne by de steel:
't Meisje / dat de grage gasten/
Meer als met gemeenen praet/
Zag na haer wel happig tasten/
Nam het stuk in haer beraet:
Maer hoe zy het overleide
Van het eerste tot het lest/
Wat haer d'een of d'ander zeide/
Hoofs en moy dat dacht haer best;
Dat had haar de Ziel ontstoolen/
Dat verhief zy boven al.
Zy wou met den Ruiter doolen/
Hoe het is of worden zal.
d'Ander met zijn koele zeden/
Docht haer tam en al te stil;
Want zy sprak met klare reden/
't Is een Lantzert/ dien ik wil.
Laet een deune Kwezel leven
By een Kluts/ en tamme bloed:
Ik wil vry wat ruimer zweven/
Ik heb al een hooger moed.
Maer als zy ten langen lesten
Hier op met haer Vader sprak/
Zei de Man tot haren besten/
Wat hem in den Boezem stak:
Kind dit hoeft gy wel te weten/
Ja te schryven aen een balk/
„ Beter by den Uil gezeten/
„ Als gevlogen met den Valk.

Zo een Vryer mogtje kieſen,
Gy zoud Jeugt en Vreugd verliezen.

Al te ſcherp maakt ſchaardig.

Hoe meerder Viſch, hoe droever Water.

By de Wal langs Zeiltmen zeekerſt.

Houd het midde water.

Beter bloo Jan, als doo Jan.

Al te wys kan niet beginnen,
Al te zot kan niet verzinnen.
Daerom tuſſchen wys en vroet
Wintmen wel 't meeſte goet.

Goede gezellen, zyn kwade huishouders.

Maet hout ſtaet, t'veel is quaet

Beter alleen, als qualik verſelt

Beter van een ezel gedragen,
Als van een Peerd in 't zand geſlagen.

Met onwillige honden is 't kwaet Hazen vangen.

De Oude Vader ſpreekt:

Daer woont een vryſter hier ontrent /
Door ryk by alle man bekent /
Een hupſe / rappe / fluxe meit /
Die hares vaders koeyen weit:
Van leden kloek / van lyve vol /
Van lippen dik / van koonen bol;
Door al gezont gelyk een vis /
En groen gelyk het groenſte lis /
En jeugdig als de maagdepalm /
In 't kort een vryſter als een zalm.

Maer dat ik pryze boven al /
Is datze vry wat halen zal /
Als Peet Meuy Griet eens word een lyk /
Want die is uitermaten ryk.

Ik wou dat Claas / myn liefſte kind /
Tot haar zo was / als ik / gezint /
En dat hy daar eens vryen wou /
Zo kreeg hy wis een ryke vrou;
Want ziet de Vader van de meit /
Die heeft het my als toegezeid:
Maar Klaas is zo een vreemden haan /
Hy wil niet eens uit vryen gaan /
Als daar hy hoffche kappen vint /
Daar is de jonker toe gezint.

Maar zegt doch eens wat is het hof?
'k En houwer niet een bryssel of/
Ik pryze meer het edel gelt/
Daar na de gantsche werelt helt/
Dat heeft al bry wat beter aart/
Want dat is daar men wel af vaart.

Maar wat een spyt/ ziet onze Claas
En wil niet byten aan het aas;
Want hy veracht myn wyzen raat:
Het schynt dat hy zyn voordeel haat.

Hoe dikmaal heb ik hem geleid/
Tot by/ tot voor/ tot aan de meid/
Maar hy staat ik en weet niet hoe/
Hy spreektse niet/ of luttel toe:
Hy geeuwt/ en toont met zyn gelaat/
Dat hy daar gantsch onlustig staat:
Hy neemtze niet eens by der hand/
Hy schenktze nooit een minnepant/
Het aardigs in de stad gekocht/
Of uit een ander ryk gebrocht:
En of het schoon hier jaarmerkt is/
Hy kooptze niet een Kerremis/
Noch riem/ noch ring/ noch moyen doek/
Ja zelfs niet eens een zoeten koek:
Hy dicht haar nooit een minneliet/
Daar in men geest en leven ziet;
En of de zoete tyd genaakt/
De koele gast blyft ongeraakt?
Hy plant haar nooit een groene mey/
Hy zent haar nooit een kievits ey/
Hy brengt haar nooit een jongen haas/
Is dat niet wel een rechte Claas?

Maar noch laat ik het geven staan/
Hoewel het beter is gedaan;
Hy neemt van haar niet eens een ring/
Een neusdoek/ of een ander ding/
Gelyk de vryers van het land/
Dit dikmaals plegen met verstand:
Want neemt een geestig jongman wat/
Het geeft hem dikmaal dit en dat/
Het maakt dat hy den naasten dag/
Met eeren weder komen mag;
Want ziet de vryster is beleeft/
Als hy 't genomen weder geeft:
Maar deze knecht/ wat ik hem raa/
En vraagter niet ter wereld na.

Al hangter schoon een roozekrans/
Hy leidze nooit eens aan den dans;
Hy brengt haar nooit eens in den tuin/
Hy ryd met haar nooit in den duin/
Hy gaat met haar nooit in den doel;
Maar blyft geduurig even koel:

En

En dat nooit rechte vryers doen /
Hy neemt zyn afscheit zonder zoen/
Ja slaat geen hand schier aan zyn muts;
Is dat niet wel een rechte kluts?
Voorwaar als ik dees grillen merk/
Zo roep ik/ o! 't is plompaarts werk/
Dat yemant zyn geluk verziet /
Als zich de kanse schoone bied.

Nu vind' ik eerst dat dit bedryf
Gaat na de reden van myn wyf/
Die zeid : Ey man houd u gerust/
Ons Claas heeft daar geen vryens lust;
Hy broed wat anders in den zin /
En wat is doch gedwongen min?
Is niet een vryer over al/
Een vryheer waar hy vryen zal?
Is vryen niet een vry bejach/
Daar toe men niemant dwingen mach?
Daar wast geen liefde door gewelt ;
Dus laat den Jongman ongekwelt /
En laat hem zoeken zyn geval/
Daar hem zyn herte lyden zal;
// Men vind doch nooit de putten goet /
// Daar in men water dragen moet.

Hoewel een weiman ziet het wilt/
Dat zachtjens voor hem henen drilt/
Dat om hem loopt/ dat op hem ziet/
En zich als na den Jager biet;
Noch efter tast hy dikmaal mis/
Indien zyn wind onlustig is?
Want jaagt zyn hond maar uit bedwang/
Zo blyft de Jager zonder vang.

Liefd' en zang, en wil geen dwang.

Met onwillige peerden ist kwaed ryden.

't Zyn kwade putten daarmen het water in dragen moet.

Al is de vryster steeg, noch wortze wel de bruit ;

Maer wil de vryer niet zo is de vrientschap uit.

Den willigen is goet trecken.

Men dwingt geen menschen tot de trou ,

Men leid geen vryers by de mou;

Men paart geen Vrysters tegen dank.

De liefd' en wil doch geen bedwank.

Om de Minne van het Smeer/
Likt de Kat de Kandeleer.

WAt nieuws/ wat wonders/ lieve vriend/
Dat u voor al geweten dient;
Ziet Spitzaert die zo moedig trad/
Het trotste Ventje van de stad/
Het fierste kwantje dat men vind/
Dat is tot onze Crijn gesint/
Tot onze Crijn dat ronde kloen /
Daer heeft hy wonder mee te doen/
Tot onze Crijn dat plompe stuk/
Daer in stelt hy zijn gantsch geluk;
Hy vleit / hy kust/ hy streelt de Meit/
Zy is zyn lust (gelyk hy zeid)
Zy is de kroon van zijne jeugt /
Zy is zijn troost / zijn gantsche vreugt /
Hy kan niet leven zonder haer /
En dat is zonder twijffel waer;
Want Spitzaert is te wonder kael /
Zijn Keuken al te byster schrael/
Zo dat hy niet ter weerelt heeft/
Als dat hy nu van hoope leeft:
Het is met hem alzo gestelt/
Dat hy nu waagt zijn leste geld:
Want daar van is hy mooy gekleed/
En wonder prachtig uit gereet.
Zo hy nu mist een rijke Bruid/
Zo isset met den Jonker uit.
Nu onze Crijn is wonder rijk /
Men vindter weinig haars gelijk;
Haar Vader was die groote Boer /
Die staag op alle merkten voer /
Met eigen Booter/ eigen Kaas/
En daarom hiet hy rijke Faes.

En nademaal hy leſtmaal ſterf/
Zo beurde Tryn alleen het erf/
Vermids zy was een eenig Kind;
En daarom wertze nu bemint /
En daarom wertze nu ter tijd /
Van meenig ſteedſche kwant gevrijt:
Want ſchoon al iſſe byſter plomp/
Al iſſe maar een rouwe klomp/
Noch krijgtze Vryers uitter ſtad/
Meer als ooit ſteedſche Vryſter had.
Zy is zo ryk ons lieve Trijn/
Dat zy ook ſchoone ſchynt te zyn/
Haar geld dat heeft zo grooten kracht/
Dat niemant op haar feilen acht.
Het wijd-vermaarde Venus-kind /
Is nu niet / als het plag gezint /
Het let op geld / en niet op eer/
Ten draagt voortaan geen booge meer /
Ten draagt geen toorts of gulde ſchicht/
Maar ſlechts alleen een goud gewicht/
En dan een ſtokbeurs boven dat /
En daar mee loopt 'et door de ſtad/
En daar mee vliegt 'et door het velt.
Ziet wat de Vryers heden kwelt!
Wat wilt gy / vriend / in dit geval/
Wat wilt gy dat ik zeggen zal?
„ Ziet om de Minne van het Smeer/
„ Zo likt de Kat de Kandeleer.

Om haer gelleken,
Niet om haer velleken.

Het geld dat ſtom is,
Maekt recht dat krom is.

De miſlagen van de Medecynen worden met aarde, de gebreken van de Ryke worden met gelt bedekt.

Il ne faut qu'un faux pour caſſer la Boteille.

Doe ik maar eens een kwade pas/
Zo breek ik licht myn teer gelas.

De maegt die de fleſſche draegt ſpreekt.

My is een teer gelas/ dat niet en is te wagen/
My is een broose fles bevoolen om te dragen/
My is ter hand gedaan een krank en tanger vat/
Daar in geſloten licht een ſnel/ een vluchtig nat/
Een vocht dat dierbaar is / dat niet en is te koopen /
Wanneer het maar een reis aan yemant is ontloopen/
Een nat/ een zeltzaam nat/ dat als een ryp verdwynt/
Zo haaſt een lauwe zon maar eens daar op en ſchynt.
Hoe moet ik nu voortaan op alle dingen letten/
Hoe zeker moet ik gaan/ hoe vaſt myn voeten zetten:
Want glipt my ſlechts het been maar eens ter zyden uit/
Zo lig ik daar bedot gelyk een vuyle bruit:
Hoe moet ik nu voortaan voor alle menſchen ſchroomen /
Die hier/ of ginder ſtaan/ die by/ of aan my komen/
Want zo een dertel wicht maar eens hier tegen ſteekt/
Daar is geen twyffel aan/ eilaas! myn fleſſche breekt.
Hoe moet ik met beſcheit myn gantſche leden ſtieren/
En nooit een los gezicht in 't wilde laten zwieren:

Want

Want gaat myn weelig oog en hier en weder daar/
Zo is myn teer gelas geduurig in gevaar.
Hoe moet ik boven dat my neerstig leeren myden
Van onrust/ van gewoel/ van over al te ryden:
Want ziet ik lyde noot al waar ik henen vaar/
Ik drage lieve vriend/ ik drage teere waar/
Hoe moet ik boven al my wachten van te mallen/
Want zo ik speelen wil/ zo moet de flessche vallen;
En schoon die maar en hort en niet in stukken brak/
Noch ben ik evenwel niet zonder ongemak:
Ach! door 'k en weet niet wat zo is de geest vervlogen/
En wie dit namaals koopt die is er aan bedrogen;
Gelooftet wie het raakt/ dit snel en vluchtig vocht/
Is straks (men weet niet hoe) verdwenen in de locht.
Wat zal ik tot besluit/ wat zal ik vorder zeggen?
De reden die ik spreek/ is niet te wederleggen?
Zy dient gantsch vast te gaan/ en nooit te zyn gewaagt/
Die in een teer gelas haar gantsche schatten draagt.

Niet en dienter min gewaagt,
Als een glas of als een maagt.

Vryfters eer is wonder teer,
Daarom waagtze nimmermeer.

Met eens te mallen,
Kan eere vallen.

Slechts met een reisje,
Los was het meisje.

Een Open Pot/ Of Open Kuil/
Daar in steekt licht een Hond zyn Muil.

De Vrouwe van den Huize spreekt:

HOe dikmaal/ onbedachte meit/
Hoe dikmaal heb ik u gezeit/
Dat gy zoud letten alle tyd/
Het zy gy hier of elders zyt/
Dat nooit een ketel open stont/
Of voor de Kat of voor den hont;
Ik zeide dat een open pot/
Den kok bedyt tot schand' en spot/
En dattet altyd kwalik gaat:
Alwaar de ketel open staat:
Het stof dat uit den vure stygt/
Het roet dat uit de schouwe zygt/
Een slek die van der aarden kruipt/
Een zeug die van de muyren druipt/
Een mug/ een vlieg/ en vuile spin/
Die raakter op/ of valter in/
En dan / het slimste dat men vint/
Zo komter licht een hazewint/
Die raakter met zyn muil ontrent/
En ziet dan is het al geschent.
Maer schoon al deed' ik dit vermaen/
Gy liet den hutspot open staan/
En al myn zeggen gelter niet/
Tot dat het onheil is geschiet;

Nu baat geschreeuw / noch groot geluit /
De beste stukken zynder uit.
Maar gy / myn dochter / die het ziet /
Wat aan dit meisjen is geschiet /
Let des te meer op myn gebod /
En denkt / ey lieve / dekt den pot:
Want offer schoon geen hond en koomt /
Noch dienter ander leet geschroomt:
Want als het scheel niet wel en sluit
De beste geur die vliegter uit.
// Een open pot / een open beurs /
// Een open deur / een open keurs /
// Een open mont / een open kist /
// Daar word gemeenlyk iet gemist.

Schoone Lieden ende gescheurde schortekleen hebben veel aanstoots.

Een sweert, een peert, een schoone Vrouw,
Leent niemant uit als met berouw.

't Slot is kwalik te bewaren daar elk den sleutel van heeft.

Een schoonen roof maakt licht een dief.

Een open deure roept den dief,
Een dertel meisje wilt een lief.
Een wilt peerd, en een schoone vrou,
Schier niet een dag als met berou.

Dit spreekwoord kan ook gepast worden op de gene die te open van monde zyn.

Een open deur, een open mond,
Daar zeilter meenig in de grond.

Tot besluit / bidde ik den Leezer dit kwaad exempel tot goet te willen gebruiken.

ALs weelig Lÿsje gister nacht /
Een bastaert kint had voort gebracht /
Mits zy in 't kraem ontydig viel /
Al eerze feest of bruiloft hiel.
Een out / een wys / een deftig man /
Die gaffer deze reden van.
,, Een wyngaart dichte by de stad /
,, Een boom met fruiten aan den pad:
,, Een slot dat op de grenzen staat /
,, Een wyf dat veel labeyen gaat /

,, Een

„ Een schoone / jonge / vlugge maagt /
„ Gekust / gelekt / gestreelt / gevraagt /
„ Zyn dingen die een handig man /
„ Met toezien niet bewaren kan.

On ne peut decrotter sa robbe sans emporter le poil.

Niemant klat zyn Rokjen af /
Of daar gaat een vlokjen af.

De Fransche Vryster spreekt.

Och! hoe ben ik nu beklad
Van te drillen door de stad:
Och! hoe ben ik nu begaet
Van te loopen achter straat:
Och! hoe ben ik nu gestelt
Van te speelen in het velt.

Komt

Komt nu / Vryſters / die ik ken /
Zo ik u geſpelen ben /
Zo ik immer met u zong /
Zo ik immer met u ſprong /
Zo ik immer wat beſtont /
Datje zoet en geeſtig vont;
Zegt wat my te doene ſtaat /
Want ik ben hier buiten raat /
Mits dat ik zo byſter ſchrik
Van dit aangebakken ſlik.
Snyd' ik 't uit / zo is 't een gat;
Waſch ik 't kleet / zo wortet nat /
Droog ik 't dan / zo wortet vaal /
Wryf ik 't hart / zo wortet kaal /
Worter ook niet toe gedaan /
Ach zo blyft de plekke ſtaan /
En dat voegt geen bryſter wel /
Maar een vuile morſebel.
Hoe 't dan yemant keert of draait /
Voor gewis ik ben bekaait.
Gy dan leert uit dit geval /
Dat u dienſtig wezen zal.
Loopt niet dikwils over ſtraat /
Wensje niet te zyn begaat:
Loopt niet dikwils door de Stad /
Wensje niet te zyn beklad;
Loopt niet dikwils Ooſt en Weſt /
't Huis / o Vryſter / is u beſt.
Dan noch zo der iemant gaet /
Over weg / of over ſtraet /
Over zee / of over lant /
Over kley / of over zant /
Over hil / of over klip /
Met een wagen of een ſchip /
Zie! dit ſtel ik voor een wet /
Kinders houdt u zieltjens net.

Met

Met u geloof, oog of eer,
En speelt ô vryster nimmermeer.
Die in een kwaat geruchte komt is half gehangen.
Of schoon de wond' al is genezen
Daar zal noch al een teiken wezen.

Al wie een Kwade naspraak heeft,
Houd die voor doot, schoon datze leeft.
Wie zyn pap stort, komt iet te kort.

La brebis trop apprivoisée, Dē chacun agnel est tettée.

HOort/ jonge vrouw'/ en teere Maagt/
Een spreuke die hier dient gewaagt/
Om dat haar leer by alle man/
U nut en dienstig wezen kan.
Al isset dat een zoet gelaat/
Aan alle vrouwen geestig staat/
En dat beleeft en spraakzaam zyn/
U ciert gelyk een zonneschyn/
Vriendinnen/ des al niet te min/
Zo bind u geestig wezen in/
En maakt dat niemand opt te vry/
Of met u zeer gemeenzaam zy/
Want 't wort niet zelden vreemt geduit/
En 't valt ook dikmaals kwalik uit.
Ziet/ als het schaap is al te tam/
Zo komter meenig dertel lam/
Zo dikmaal als het maar en dorst/
Het oitjen vallen aan de borst/
En zuigt daar stout en onbeschroomt/
Schoon hem de mam niet toe en koomt.
Wat dient hier voorder op gezeit;
// By wyze lieden kort bescheit.

Alle mans vrient, menig mans gek.
Goet koop vlees dat krygt de hont.

Wie zich onder den draf mengt, dien eten de swynen.

Die

Die een ſchoone Kat heeft/ en dient geen Bondwerker in huis te brengen.

Een man had in zyn huis een hoop van jonge maegden
Die menig jong gezel met allen wel behaegden/
Des kwam de ſteetze jeugt daar meeſt den gantze dag/
En nam daar zoet vermaak/ gelyk de jonkheid plag.
Van alle waſſer een/ die in de vreemde landen
Een leven had geleit als buiten alle banden/
Geen meit en woonter by die niet een fellen ſtryd/
Die niet een harden ſtorm/ op haren maagdom lyd:
Hem was ook even doen een baſtaartkind geboren/
En/ na den rechten eis ten vollen op gezworen/
Hier ſprak hy dikmaal van/ ook met een vollen mond/
Als of het ſlim bejag hem wel en eerlyk ſtond.
De vader letter op/ en heeft hem waer genomen/
Als hy hem weder zag ontrent zyn dochters komen/
Hy beet hem in het oor: Verſiet u/ goede vrient/
My dunkt dat u beleit ons dochters niet en dient.
De kwant hierom geſtoort en wonder zeer gebeten/
Wou ſtrax en eer hy ging/ hier van de reden weten/
Hy zeit 'k en weet niet wat/ en weit geweldig breet/
De Vader hert geperſt/ die gaf hem dit beſcheet:
Wie ſchoone Katten heeft die moet geduurig merken
Op gaſten afgerecht om in het Bont te werken:
Want die van 't ambacht is/ en ſiet een aardig bont/
't Is vreemt/ zo hy het laat als hy het eertyts vont.

Ziet gy een Vos ontrent u ſlot,
Gaet ſluit dan vry u hoenderkot.

Wanneer een Vos de paſſy preekt,
boeren wacht u Ganzen.

Tot vlees van wolven, tanden van doggen.

La stoppa non sta bene appresso il fuogo.

Vier by het stroo/ Dient niet alzo.

EEn wyster van haar eerste jeugt/
Haars ouders lust en hoogste vreugt/
Die bad haar moeder om verlof/
Te ryden naer een buiten hof/
Te varen naar een boeren feest/
Om speel te lyden haren geest/
En met de vryers haar bekent/
Te doen gelykmen is gewent.
De moeder heeft de jonge maagt/
Op alle zaken ondervraagt/
En naar het stuk was overleit/
Zo heeftze dit haar aengezeit:
Neen kint/ dit spel en dient u niet/
Want malle vreugde baart verdriet/
Ik heb dit eertyds meer gesien/
Ik weet al watter kan geschien;

Ik weet wat vryheid dat men nam/
Vermits het hek was van den dam.
Wanneer de jeugt speelt op het lant/
Dan springt men lustig uitten bant/
Men raaster dikmaal nachten lang/
Ten minsten tot den hanen zang/
Men maakter licht een mengel bet/
Dat is gezeid/ een Maagden net/
Daar licht een duive zonder gal/
Haar beste veren laten zal.
Ik pryze daarom/ als de jeugt/
Gaat buiten om haar zoete vreugt/
Dat vry dan yemant van ontzach/
En die men jeugt betrouwen mach/
Zy by/ en aan/ alwaar men gaat/
Om 't spel te houden in den maat;
Want anders/ „ mallen zonder dwang/
„ Dat neemt gewis een kwaden gang.
„ Als vuur en stroo te samen koomt;
„ Wat onheil dienter niet geschroomt:
Want schoon het raakt maar aan den kant;
„ Een vonke maakt een vollen brant.
En dat gebeurt/ men weet niet hoe/
„ En 't klimt in haest tot boven toe;
„ Want als het vuur is aan het gaen/
„ Dan isser veel geen houwen aan/
„ En schoon men blust het naderhant/
„ 't Blyft zwart al waar het heeft gebrant.

Vuur by het vlas,
Brant wonder ras.
Vuur by werk ontsteekt haast.
Van een Vonke brand het Huis.
Van klein komt men tot grooter.
Let vrysters, wie ontrent u gaan,
Een malle greep is haast gedaan.

Een lonk, een spronk, een dronk
Elk is een vonk.

Syrach 23. 22.

Wie in de lust ontsteken is, die is als een brandende vuur, ende en hout niet op, tot dat hy hem zelven verbrande.

A gatto

Agatto che locca spiedo, non glifidate arrosto.

De katte lekt het spit; wat zouze niet bedryven
Indienze slechts alleen mocht in de keuken blyven?
Gy daerom/ snege meit/ siet dat gy by 't gebraet/
Geen katte zonder wacht/ geen gragen kater laet.
'k En mag/ ô Rozemont/ geen snoode linkers velen/
Die met de kamermaagt zo los en dertel spelen:
Ei! wat ik bidden mag betrouze niet te veel;
Een rat die zemels eet/ en dient niet by het meel.

Indien de katte lekt de speren,
Raekts' aan 't gebraet, zy zal het eten.

Veel betrout,
Licht berout.

Door het vertrouwen verloor het meisje haren maagdom.

Niemant wort lichter bedrogen, als die veel vertrout,

Die licht vertrout, word haest bedrogen.

Gy mocht alzulken vriend betrouwen,
Het zal u gantsch u leven rouwen.
Houd dan vast dat ieder vriend,
Niet in als betrout en dient.

Niet veel te betrouwen,
Heefter veel behouwen.

Ik weet hier by een droeve maagt/
Die haar van deeſ' en die beklaagt/
Zy ſingt hier van een treurig liet/
Doch ik en kan de woorden niet:
Maar vraagter yemant na den ſin?
Dit vers dat koomter dikmaals in:
Om dat ik linkers heb gelooft,
Zo is myn beſte pant gerooft.
Wel let dan/ let o zoete jeugt/
Wien dat gy recht betrouwen meugt.

De Kanne gaat zo lang te water/ tot datſe eens breekt.

De Vryſter ſpreekt.

Ik hebbe menigmaal/ ik hebbe lange dagen/
Hier water in geput/ hier water in gedragen/
Hier water in gepomt/ en weder uit gedaen/
En tot op heden toe zo iſſet wel gegaen;

Maar

Maar hier in dit gewest / daer komen rauwe gasten /
Die my en myns gelyk niet laten aen te tasten;
En in het naeste dorp daer woont een groote jeugt /
Daer is dan alle daag / daer is de wilde vreugt:
Ik weelig uitter aert / en tot het spel genegen /
Kwam mede by den hoop om zoete jok te plegen;
Ik klofte nu en dan twee kruiken tegen een /
Maer 't was te veel bestaan voor zo een weeken steen:
Want onder dit gewoel een onbesuisde jongen /
Komt loopen uit het dorp en tegen my gesprongen /
Die stoot te byster hart / zo dat myn kruike leekt /
Die stoot noch ander maal / zo dat myn kruike breekt.
Daer liggen nu / eilaes! daer liggen nu de scherven /
Dies moet ik (wat een spyt) mijn eerste vreugde derven;
Want / boven dat het leet my in de ziele trekt /
Zo word' ik noch / eilaes! van alle man begekt.
Hier staa ik nu en kyk met twee beschaamde kaken /
Onzeker hoe te doen of wat te zullen maken:
Ach! waer ik 't ooge keer / of waer ik henen ga /
Daer wyst my al het volk met spitze vingers na.
Kom ik nu weder t'huis hoe zal mijn moeder kyven:
En zo ik niet en ga / waer zal ik konnen blyven?
Waer zal ik zeker zijn? Wel die mijn schande siet /
O! leert een nutte les en dat uit mijn verdriet.
Gespelen weest bezorgt voor uwe waterkruiken /
De beste van den hoop die hebben weeke buiken;
Het is een zeker woort / daer ook de reden spreekt /
De pot gaet na de put tot zy ten lesten breekt.

Het Geitjen loopt so dikwils in de Koolen, tot dat het eens de Vacht laet.

De mug die om de keerse sweeft,
't Is wonder zo die lange leeft.

Wie veel wil mallen,
Moet eenmaal vallen.

Als de Peere ryp is / zo valtze geerne in 't Slyk.

De Boogertmanspreekt.

IS 't niet een spytig ding! de schoonste van de peeren /
Die ik nu langen tijd van yder zag begeeren /
Die ik zo menigmaal / zo boven maten prees /
Die yder een beloug / en metten vinger wees.
Ach! die is van den boom / en in het slik gedropen /
En licht nu van de slek / en van de pier bekropen /
Die is zo ongesien / dat wie hét ooft genaakt /
Straks metter herten walgt / en metter kelen braakt.
Wat heb ik onze Crijn al over lang geleden /
Verscheide maal gezeid (en vry met groote reden)
Dat zy de schoone vrucht te lange wederhiel /
Dat zy de rype peer zou plukken eerze viel:

Maar

Maar of ik heb geſmeekt / dan of ik heb gekeven /
Daer was geen zeggen aan / het iſſer by gebleven ;
Mijn reden / mijn geſmeek / mijn bidden gelter niet /
Nu leidze daer bedot gelijk een yder ſiet.
Noch ben ik even zo met onze Fy gevaren /
Dat was een flukſe meid van zesentwintig jaren /
Vet / lyvig / wel gebozſt ; de buurte waagder van /
Men riep my dikmaal toe : Haar dient een ruſtig man.
En ſchoon ik deze zaak geduurig heb gedzeven /
Mijn wijf en heeft haar nooit tot reden willen geven /
Zy rieper tegen aan ; Het is noch al te vzoech /
Beid tot een ander jaar / dan is het tijds genoech.
Ik zweeg om vzedes wil / en lietet henen ſieuren /
Maar bloet / gelijk ik ben : ik moetet nu betreuren :
Want Fy die heeft gepopt met Jozden onzen knecht /
Daer ſtaet nu Tzijntje moer en ſiet geweldig ſlecht.
Wel leert / ô Boogertman / op uwe boom gewaſſen /
Leert vaders als het dient / op uwe dochters paſſen :
Want die uit onbeſcheit hier op geen acht en ſlaet /
Beklaagt hem menigmaal wanneer het is te laet.
Ziet ! als de peere blooſt dan plachtze licht te vallen /
En als de vzyſter rypt / zo wiltze veeltyds mallen :
Dus wilt gy van verdziet en ſchande zijn bevzyt ;
Vent / vent dit weeke fruit / en dat te rechter tyt.

Grypt, als 't rypt.

Drie dingen moetmen doen, of zy doen 't haar zelven : zyn ſtaat maaken, zyn dochter beſteden, zyn hinderſte wiſſen.

Syrach 42. 9.

Een dochter die noch onberaden is, die maakt den Vader veel wakens, ende het zorgen voor haar beneemt hem veel ſlapens ; dewyle dat zy jonk is, dat zy mochte verouwden, ofte wanneer zy eenen man krygt, dat hy haar mochte gram worden.

La bona fama è comme il Cipreſſo quando una volta è tronce non rinverde mai piu.

Valt ooit Cypreſſen boom valt ooit u eer ter neder /
Niet eene van de twee en ryſter immer weder.

De Vryſter ſpreekt.

Ik ben in mijn gemoet hier beſig aan te ſchouwen /
Een boom / een jongen boom / die neder is gehouwen /
Een gaaf Cypreſſenhout / dat anders is geſtelt /
Als hier of elders zyn de boomen van het velt.
Is 't niet een zeltzaam ding? de boom is neer geſlagen /
Niet in zyn dorren tyd / maar in zyn beſte dagen;
En efter hoe het gaet / of wat de lieden doen /
De ſtam is zonder loof en wort niet weder groen.
Nu overleg ik vaſt waer op dit is te duiden /
En watmen leeren mag van bomen ofte kruiden;
Ey ſiet! als ik ter deeg ontſluite myn verſtant /
Zo ben ik even zelf / gelyk als deze plant.

Maar

Maar waerom dus bedekt? ey laet ons klaarder ſpreken/
Ik wil aan deſe plaats ontdekken mijn gebreken;
  Ik wil eens over ſlaen hoe ik eens neder viel/
  En klagen mijnen noot aan mijn bedroefde ziel.
Eilacen dwaze maagt! ik hebbe my vergeten/
En dat was metter tyd van alle man geweten:
  Ziet daer een groot verdriet/ mijn eere was bevlekt/
  En ik was boven dat van alle man begekt.
Daer ging ik treurig heen/ bedrukt in alle zinnen/
Doch echter hield' ik vaſt/ ik zou het overwinnen;
  Dies ſchuwd' ik alle vreugt uit enkel herten leet:
  Ik droeg een minder kant/ en vry een ſlechter kleet.
Ik ging my boven dat van alle Feeſten bannen/
Ik had gelyk een ſchrik van alle jonge mannen;
  Ik ging zeer weinig uit/ ten was dan na de Kerk/
  Maar des al niet te min het was verlooren werk.
Al wat ik heb bedacht/ of in der daat begonnen/
'k En hebbe niet een ſier/ 'k en hebbe niet gewonnen/
  Hoe zedig dat ik ga/ eilaas! de kwade faem
  Die krygt my leelyk uit/ en geeſſelt mynen naem.
Het keert my al den rug dat my wel eer beminde/
En die my eertyds zocht die vlucht gelyk een hinde:
  Een yder gaet te rug die van mijn zaken weet/
  Gelyk een reizend' man die op een Padde treet.
Van Vryers geen gewag; maar ſlechts een kakkelakker
Die ranſt my veele aen/en maakt myn droefheid wakker.
  Geſpeelen tot beſluit/ ik ben en blyf eilaas!
  Een plante zonder loof/ een druive zonder waas.
Dies roep ik tot de Jeugt/ ô Maagden/ reine dieren/
O let op u beroep/ en hoe het is te vieren;
  Want raakt gy maar een reis u roem/u bloemtje kwyt/
  't Is al om niet getreurt/ 't en waſt te geener tyd.

Verlooren Eer
Keert nimmermeer.
Maagden Eer,
Is wonder teer,
Eens vergaan, waſt nimmermeeer.

Maagt miſt gy u eerbaar Root,
Schoon gy leeft, ook benje doot.

Le ſerment faict ſur l'autel de plumes s'en va au vent.

Eed te zweeren op de Pluimen/ Dat en zyn maar Minne-luimen.

De Vryſter ſpreekt.

HOe dan/ zoud gy my verlaten/
Die gy eertijds hebt bemint?
Hoe/ zoud gy my konnen haten/
Die tot u ſo ben gezint:
Neen/ ik kan het niet gelooven/
Ik en kan het niet verſtaan/
Dat gy zoud myn eere rooven/
En dan elders minnen gaan.
Hebt gy my niet menig werven/
Ev'n met een ryp beleit/
Op u leven op u ſterven/
Valſe liefde toegezeit?
Hebt gy my niet trouw gezworen/
Hooger als ik zeggen kan?
Heb ik u niet uitverkooren
Even tot myn echte man?

Hebt

Hebt gy my niet schrift gegeven /
Dat ik als u waarde vrou /
Dat ik al mijn gantsche leven /
Aan u zyde slapen zou ?
God en wil het niet gehengen
Dat gy zoud myneedig zijn /
Dat gy my zoud willen brengen
Van de blydschap in de pijn.
Maar voor al moet u bewegen /
Dese vrucht / u eigen Kint /
Dat heb ik van u gekregen
Doen gy tot my waart gesint:
Dat heb ik van u ontfangen /
U ter liefde / beste vrient /
Doen gy / met een groot verlangen /
Van mijn Maagdom waart gedient :
Doen gy my eens pleegt te stellen
By de schoonste van het lant :
Doen gy my eens pleegt te kwellen /
Om dit eigen minnepant.
Ziet doch eens zyn geestig wesen /
Ziet eens hoe het op u kykt /
Ziet / gy zyter in te lezen /
Ziet eens hoe het u gelykt.
Wel dan mach ik yet verwerven /
Eert / die gy eens hebt bemint :
Anders moet ik hoere sterven /
En u vrucht een hoerekint.

De Vryer spreekt.

WAt sal dese sloor beginnen ?
Wat begeert de slechte duif?
Kint gaat elders wilje minnen /
Ik u trouwen? wat een struif /
Heb ik met u liggen mallen /
Waart gy voor een nacht mijn wijf /
Dat en acht ik niet met allen /
Dat en is maar tydverdrijf.
Woorden die de vryers spreken /
Zijn beleeft en hoonigzoet /
Doch ten sijn maar minne-treken
Daer men nooit op achten moet:
Wat de Jongmans ooit beloven
Op den Altaar van de min /
Dat is metter daat verstoven /
Als zy hebben haren zin :
Eden die de minnaars zweeren
Midden in het zachte bed /
Zijn veel lichter als de veeren /
Daer en dient niet op gelet;
Kint / die vliegen met de winden /
Lichter als een lichte pluim /
Daarom zynze niet te vinden /
Want sy smelten / als het schuim.

Heeft de penne wat geſchreven/
 't Hart en heeftet niet gevoelt:
't Word van 't laken uitgewreven/
 Als men in het bedde woelt.
Mach ik bidden/ houd het brieſje/
 Want het u noch dienen kan;
Gaet/ ey gaet toch/ zoete lieſje
 Maakter ſuiker huisjens van.
Suiker ſal te paſſe koomen
 Als gy 't Kind zijn Papjen kookt;
En het brieſjen dient genomen
 Als gy dan een vyertjen ſtookt.
Die een Kind by Vryers teelen/
 Hebben voor haar moeite niet:
't Is een Popj' om mee te ſpeelen
 Voor een die haar Maagdom liet.
't Is de zoete maagt geſchonken
 Voor haar Maagedelijke Bloem:
Zy mach vry daar mede pronken/
 Zy mach dragen haaren roem;
Zy mach zeggen / t'haarder eeren/
 En vertellen 't alle man;
Datſe niet en hoeft te leeren/
 Datſe nu het ambacht kan.
Wech dan/ Heyl/ met al u klagen/
 Wech met uwen mallen praat;
Nooit en zal my Kind behagen/
 Daar geen Bruiloft voor en gaat.

Eeden van Schippers, en Beloften van Vryers, en zyn maar wind, als de nood over is.

Brieven van Lieven, zyn met Booter bezeegelt.

Vryers Eed en Minneklachten,
Moet men niet als grillen achten.

Imant met beloften azen,
Is een hemel voor de dwazen.

My is onlangs op deſe gelegentheid een Versjen voorgekoomen/ dat wat plomp luid: Evenwel met verlof/ Leezer/ ſal ik 't hier ſetten/ vermids het van goeder hant komt:

Als yemant kakt in zynen Hoet,
't Gaat vaſt dat hy een dwaasheid
 doet:
Maar zet hy dien noch op zyn hooft,
Zo acht hem gantſch van ſin berooft.

Aefjen was een ſlechte ſloor,
Zy dacht te Minnen,
En vreugd' te winnen:
Maar zy verloor.

Eed van die mint.
Is niet als wind.

Een Vryers Eed
 Is maar een gril:
Want 't is hem leet
 Krygt hy ſyn wil.

Wat Venus voegt, dat ſcheid de Klippel.

Een

Een Rupse op een Kool/ Een Hoere in een Huis.

Gy die ooit hebt gesien wanneer de kolen groeijen/
En dat het gul gewas is veerdig om te bloeyen/
Wat dan de rupse doet ontrent het weelig kruit/
Gaet let op haar bedryf/ en trekter leering uit:
Waer ooit het vuil gespuis maar eens en heeft gekropen/
Daer is het innig merg in haesten uit gezopen/
En waer het leelik dier den bek maar in en drukt/
Daer is in korten tyd het leven uitgerukt:
Haar vrolyk groen begint van stonden aan te kwelen/
Vermints het niet en hout als slechts de bloote stelen/
De wasdom is gedaan/ de jeugt die is te niet/
Zo dat het yeder deert/ al die het maar en siet.
Hier dient nu teere jeugt met sinnen overwogen/
Wat leerstuk over lang hier uit de Wijze togen.
Een Hoer in eenig huis die is de rups gelyk/
Zy maaktet al berooit/ al was 'et eertyds ryk;
Al watze maar genaakt dat is terstont gegeten/
Daer is van stonden aan het leven uit gebeten:
Al zijn de renten veel/ al is de winste groot/
Het smelt noch al te maal/ het smelt in haren schoot.
Schout hoeren teere jeugt/ schout hoeren ryke mannen/
En wilt het vuil gespuis uit uwen huize bannen/
Haar aart en gantsch bedryf is met de rupsen een/
Een hoer is in het huis als etter in het been.

Die den eenen voet in 't hoerhuis zet/ zet den anderen in 't gasthuis.

Een hoer brengter meenig tot den bedelzak: ziet Prov. 6. 26.

Syrach 19. 2.

Die hoeren aanhangt/ krygt motten en wormen/ en verdort.

Syrach 42. 12.

Weest niet geerne by lichte Vrouwen; want gelyk uit de kleederen motten koomen/ alzo komt van haar veel boozes.

Wie een hoer trout is een schelm of salder een worden

De Hoeren zyn als Vogellym/ watter ontrent komt laater van zyn veren.

Die hoeren leit/ of ezels dryft/
't Is vreemt zo die in ruste blyft.

O Tinge O Bruſcia.

't Zal Smetten of Branden/ Vriend wacht u Handen.

De Jongeling ſpreekt

Ik ſie wel/ weelde kind/ gy bied my deze kolen/
Maar onder u geſchenk daer is bedrog verholen:
Ik weet wie dat gy zyt/ en watter van u koomt/
Dus hebb' ik dubbel recht voor u te zyn beſchroomt:
Taſt ik daer 't niet en gloeit/ het vuil kleeft aen myn handen
En grijp ik maar een vonk/ gewis ik zal my branden;
Dus ben ik in gevaar waer ik de vingers zet/
U kool doet als haar vrou/ zy brant/ of zy beſmet.

Een

Een Hoere kwyt te gaen, is veel gewonnen.

't Is kwaet den Duivel een handſchrift te geven, want men moet de kwitantie in de helle halen.

Prov. 6. 27.

Hoe zoude yemand op kolen gaen, dat zyn voeten niet verbrand en werden; Of kan yemand vyer in zyn boezem dragen dat zyn kleet niet en verberne; Alzo gaet het dien die tot zyns naeſtens wyf gaet; wie haar aanraakt en zal niet onſchuldig blyven.

Indien het vyer van kwaet gezelſchap u niet en brant, den rook van 't zelve zal u ten minſten zwart maken.

Amour de Putain, d'eſtoupe le feu,
Reluit beaucoup, & dure peu.

Vuur van Stroo/ en Hoere min/
Veel Bohais/ en niet daer in.

My is eens een woord gezeid/
Dat my ſtaag op 't herte leid/
Hoeren liefd' is vuur van ſtroo,
En dat bevind' ik even zo;
Want die glui brengt in de ſchou
Om dat hy het branden zou/
Ziet voor eerſt een ſchoone vlam/
Die ſchier aan de zolder kwam/
Maar het is terſtont gedaen/
Als de fluiſter is gegaen/
En dat eerſt zo glimpig was/
Is terſtont maar enkel as/
Die een yder leelyk maakt/
Wie maar eens daar aen en raakt.

Ik was eens geſtreelt/ gekuſt/
En ik zwom in vollen luſt/

Want

Want men bood' my hooger gunst /
(Al met woorden na de kunst)
Alsser ooit een echte man
Van zijn wijf geworden kan.

Maer hoort vorder / zoete jeugt /
Dat en was maer korte vreugt /
Want als 't gelt was uit geteert /
En mijn rente op gesmeert;
Kwammer straks een hert besluit /
Want ik moest ten huize uit /
En een ander kwam te roer /
Dien ging 't juist als ik 'er voer:
Daer dwaald' ik doen achter straet /
Zonder gelt / en zonder raet /
En my bleef ter wereld niet /
Als een innig zielverdriet /
En daer toe een vunstig lijf /
Voor zijn jaren stram en styf.

Vrienden wat ik bidden mach /
Wort doch wys uit mijn geklag /
Let niet op de geile lust /
Want haar vuur is haest geblust:
Maar denkt om het ongeval /
Dat vry langer duuren zal.

Geluk van vrouwen is ramp in de beurze.

't Spel van Brugge al lagchende Byster.

Een Schoone Vrouw, en zoeten Wyn,
Die zyn vol Heimelyk fenyn.

Een oude hoer, een nieuwe weert,
Die snyden meer als eenig sweert.

Syrach 42. 2, 14.

't Is zekerder by een boos man, als by een vriendelyk wyf te zyn.

Mulier

Mulier ſine verecundia, lampas ſine lumine.

**Al heeft een Hoer een ſchoon gezicht/
't Is een Lanteerne zonder licht.**

VRaagt yemant wat ik draag/ en wat 't is te ſeggen?
Hoort toe ik nemet aan met woorden uit te leggen;
Ik ga doch altijd ront/ ook daar een ander zwygt/
En daar een ſlechte duif beſchaamde wangen krygt.
Ik draag een aardig tuig/ dat konſtig is gedreven/
Dat ſchoon is opgedaen en wonder net gewreven/
Ik draag een noodig ſtuk/ dat aan een ruſtig man/
Ook midden in der nacht/ ten dienſte weſen kan:
Ik draag een ſchoon kleinoot/ dat yder zou behagen/
Als zy het beſte deel daar mede binnen zagen:
Maar dat en iſſet niet/ en even zonder dat/
Zo iſſet maar een romp/ een hol/ een ydel vat:
Maar waarom dus bedekt/ ik kan wel anders ſpreken/
Ik hebbe monds genoeg/ ik hebbe wiſſe ſtreken/
Ik heb een gladde tong (wie dattet ook verbeelt)
Wel vrienden/ 't geen ik draag/ dat is mijn eigen beelt.
Ik heb een bly gelaat/ ik hebbe roode wangen:
Ik hebbe geeſtig hayr/ dat menſchen weet te vangen.
Ik ben/ maar holla wat: ik ben gelyk gy ziet/
Ik bid u (wie gy zijt) en vraagt my vorder niet.

Maar

Maar denkt gy lykewel wat mach haar doch ontbreeken?
De schaamte/ lieve vrient/ die is van my geweeken/
Dat schoon/ dat helder licht/ die onbevleckte glans/
De luister van de jeugt/ de vreugde van de mans:
De schaamte/ lieve vrient/ die heb ik eens verloren/
En die heeft even my voor eeuwig afgezworen:
Nu ben ik niet met al; want zonder eerbaar root/
Zo is de schoonheid vuil/ zo is het leven doot.

Waer geen schaemte is, daer is geen eer.

Tanquam annulus in naribus suis.

Als geile Vrouwen schoon zyn/
Hiet dat juweelen by een Zwyn.

Ey wat een zeltzaam ding/ wat kom ik hier te merken/
Ik zie een vuile zeug/ ik zie een leelyk verken/
Ik zie een gortig zwyn met ringen in den muil/
Daar mede wroet het beest ook in het stinkste vuil.
Voorwaer het edel gout dat is ter kwader uren/
Met onrecht/ kwaet beleit/ met ongezoute kuren/
De zeuge toegeschikt/ en aan het zwyn besteet/
Een beest dat enkel drek en vuilen modder eet.
Gewis het schoon juweel dat mochte beter cieren
Den vinger of het oir van onze jonge dieren/
Of van een lieve bruit/ om met te beter glans/
Te dragen in het feest haar groene maagdekrans.
Maar hola! gladde tong/ wat hebje daer gesproken?
Wat is u voor een woort daer uit de mond gebroken?
Het vonnis dat gy geeft/ en hier als zeker stelt/
Dat raakt my even zelfs/ als regen my gevelt;
Ik ben (als ik het stuk/ gelyk het is gelegen/
Wil met een stillen geest wat naarder overwegen)
Ik ben de vuile zeug/ die in den modder wroet/
Die in den mishoop woont/ en alle grouwel doet;
Ik ben dit leelyk zwyn/ dat met de schoonste ringen
Is bezig even staag ontrent de vuilste dingen.
Ik ben dit onguur beest/ dat noch het edel gout/
Noch hellen diamant in acht of weerden hout.
Ik was een jonge spruit/ ik kwam daer henen treden/
Frisch/ geestig/ aangenaam/ en met gezonde leden/
Ik had een wakker oog/ ik had een roode mont.
Ik hadde niet een lit dat my niet wel en stont:
Ik was een lieve maagt: van yder een geprezen/
Hoewel had ik een vrou en moeder konnen wezen!
Hoewel had ik gedient ontrent het echte bed!
Nu ben ik maar een sloor/ een slons/ een rechte slet/

Een gronwel in de stad. Ik hebbe slimme gasten
De borsten myner jeugt oneerlyk laten tasten:
Och had ik die besteet ontrent een aardig kind/
Zo waar ik heden noch van alle man bemint.
Nu ben ik maar een spot van alle vuile boeven/
Die my tot aan de ziel nu menigmaal bedroeven.
Maar ach! dat heeft 't weg. Eilaas! verloren eer
Die is/ die blyftmen kwyt/ en dat voor nimmermeer.
Nu Maagden hoort een woord/ ik moet de jeugt vermanen
Met druk/ met hertenleed/ met uitgestorte tranen/
Ter eeren van den trouw. Og weest my nooit zo gek
Het goud van uwe jeugt te leggen in den drek.

De wysheit van een boer/
De schoonheit van een hoer/
En zakkedragers kracht/
En zyn niet veel geacht/

De schoonheid van een oneerlyk vrouwmensch is gelyk schoone boomvruchten/ die ergens op een hooge rotze ofte steenklippe gewassen zyn/ van de welke niemant nut en heeft als kraapen en ravens/ en zodanige andere onguure vogels.

A Chat lescheur bat on la guele.

De Katte die veel snoepen wilt/
Word licht eens op de Neus geknilt.

Ik vond' lest eenen vriend die in zyn groene jaren
Met ons was uitgereist en over zee gevaren/
Hy scheen in geenen deel gelyk hy eertyds plag/
Nadien hy byster vreemt en wonder deerlyk zag;
Zyn hooft meest zonder hayr/ zyn neuze was gezonken/
Zyn lippen zonder verf/ zyn holle tanden stonken/
Zyn handen blaauw geplekt/ zyn beenen zonder kuit/
En dan een leelyk vocht kwam hem ten oogen uit.
Ik stond een wyl en keek/ eer ik begon te spreeken;
De man en zyn gelaat/ was my geheel ontleeken:
Wel/ zeid' ik op het lest. Hoe zyt gy dus geschent/
Heb ik u niet wel eer een ander man gekent?
Waar is u wakker lyf/ waar is u vrolyk leven?
Waar is u schoone blos/ u rappe jeugt gebleven?
Waar is u geestig oog/ zo hel gelyk een vyer?
Ach! van dit altemaal en vind' ik niet een zier.
Hy stond een langen tyd met neergeslagen hoofde/
Geprikkelt in den geest/ gelyk ik doen geloofde/
Ten lesten kwammer uit: Ik bidde/ vraagt 't niet
Wie my de jeugt benam/ of waar het is geschiet.
Al wat ik lyden moet dat zyn verdiende plagen/
Een woord en dat genoeg/ waar toe naaukeurig vragen?
De kat die overal den muil in steeken wilt/
Word op het lest betrapt/ en op den neus geknilt.

Vroeg hengst, vroeg guil.

't Gasthuis hangt de zulke achter aan.

De Vos die gaat zo lang ter jagt,
Tot hyder eens verlieft zyn vagt.

De mugge vliegt zo lange om de keers, tot datze eens haar vleugelen zengt.

Een snoepende kat,
Word eens gevat.

Bitzige Honden krygen hakkelige oyren.

Syrach 19. 2.

Wyn en Vrouwen verdwazen de Wyze, ende die Hoeren aanhangen die worden wilt, en krygen motten en wormen ten loone, ende verdorren, den anderen tot een merkelyk exempel.

Dum plorat, vorat.

Wanneer een Hoere schreit/
Denkt dats' u lagen leit.

LEst doen ik by myn Boeltjen kwam/
En acht op haar gedaante nam/
Zo vond' ik datze treurig zag/
En vry al anders alsse plag;
My docht wel dat haar wat ontbrak/
Dies was't dat ik dus tot haar sprak:

Wel liefste Kind/ hoe dus ontsteld?
Wat isset dat u sinnen kwelt?
Ik sie wel aan u droef gelaat
Als dat het u niet wel en gaat.

Zy zweeg daar op een langen tyd/
Doch maakte staag een nieuw gekreyt/
En wat ik zeide/ wat ik bad/
Zy maakte slechts haar oogen nat/
Zo dat ik gantsch bekommert stond/
En zeide met een droeve mond:
Vriendinne/ wat ik bidden mach/
Ey laat eens of van dit geklach:
En zeg een reis wat datter schort?
En waarom dat gy tranen stort?

Op

Op dat u vriend ten minsten yet
Mach doen tot troost van u verdriet.

Zy greep my daar op in den arm/
En zeide met een droef gekarm:
Eilaas de grond van mynen druk
Is vry een deerlyk ongeluk:
Want / zo ik gister treden ging/
Verloor ik mynen besten ring /
Ik miste van myn slinkerhand
Een tafel van een diamant /
Een steen zo schoon / zo groot/ zo ryk/
'k En weet niet eenen zyns gelyk;
En heden noch op deze vloer
Daar brak eilaas dit aardig snoer;
Zo dat de perels altemaal
Verstroiden langs de ruime zaal:
En schoon ik zocht door al het stof/
Ik misser acht of negen of /
Al schoon en uitermaten rond/
Het stuk dat kost my zeven pond:
Ey siet doch wat een droeve spyt!
Ik raak myn beste dingen kwyt;
En schoon het my al zeer verdriet/
Hoe dat ik zoek 'k en vinde niet.

Als zy dees klachten had gedaan/
Zo ging het huilen weder aan;
Zy schreiden tranen wonder groot/
Die vielen staag in haren schoot.
Ik stond verstelt in deze rouw/
Onzeker wat ik zeggen zou.

Dan/ t'wyl ik lett' op haar getier
Verneem ik daar een Juwelier /
Die/ na dat hy ons had gegroet/
Verscheide kassen open doet/

En haalt 'er uit een grooten schat/
En zeide/ jonker/ koopt doch wat;
Want siet ik breng hier aan den dach.
Al wat een Jufvrouw dienen mach.

Zy ('t scheen) ontsliep op deze stem/
En keerd' haar wakker tegen hem/
En greep voor eerst een diamant/
Wel vry de schoonste dieze vant/
En zeid'/ Hier waar ik nu gedient/
Had ik maar eenen milden vriend/
Maar eenen die wat koopen wou/
Dat ware troost van mynen rou;
En daar op gafze my een zoen/
Dat was gezeit/ gy moet 't doen.

Ik/ droevig om haar treurig sien/
Begon de Kramer gelt te bien:
En eer ik wist hoe dattet ging/
Zo was ik Kooper van den ring:
Wat meer? gezellen/ tot besluit/
Ik schudde daar mijn beursjen uit;
En hier voor had ik anders niet/
Als dat noch heden mijn verdriet:
Ook zo verstond ik naderhant
Dat even die geslepen kwant/
Die my verkocht dat moye goed/
Was van mejofvrouws naaste bloed/
Door haar voorzeeker opgemaakt/
En zo daar in het spel geraakt;
In voegen dat my zeeker docht
Ik had haar eigen ring gekocht.

Wel aan voor my ik heb geleert
Terwijl ik met haar heb verkeert/
Dat juist wanneer een hoere schreit
Zy dan haar slimste lagen leit:

Maar

Maar ofze krijt / of datze lacht /
Ziet dat gy 't beide niet en acht :
Want ofze lacht / of datze weent /
't Is veeltyds beide niet gemeent.

Van lachende Schouten, en ſchreyende Hoeren,
En late niemand zich vervoeren.
Als een Hond begint te knorren, de Slange te hiſſen, een Hoere te ſchreyen : de eerſte wil byten, de tweede wil ſteeken, de derde bedriegen.

De Vrouwen hadden eertyds driederley tranen ;

Van { Leed. Ongedult. Bedrog.

Vriend letter op, men vind 'er noch.

Comme l'oiſe let qui ſe haſte vers les lacqs. Prov. 7. 23.

Als een Vogel ten ſtrikke hem ſnellet.

WAar henen Jong gezel / waarom zo ſnel gereden ?
Wat loopt u vluchtig peert met zo geſtrekte leden ?
Ey ſtaat een weinig ſtil / en ſtremt u ſnelle reis ;
Ik weet gy zoekt bejach ten dienſte van het vleis :
Ik weet dat zeker wyf van alle tucht geweeken /
Ik weet dat zeker wyf door luſten aangeſteken /
U heeft een plaats genoemt / en even tyd gezet
Om u door enkel liſt te krygen in het net.
Gy doet gelyk een vink die met een groot verlangen
Komt vallen uit de lucht om haar te laten vangen:
Gy doet gelyk een mees / die geeft haar in den ſlag /
Zo veilig alſſe kan / zo veerdig alſſe mag.
Ey denkt / o lieve denkt dat uwe zinnen doolen /
Gy miſt den rechten weg en treed op heete koolen:
Gy ſnelt u tottet graf / ik zegget anderwerf /
Gy ſpoed u totte doot en rent in u bederf.
Hoe lichte kan de melt den loozen handel klappen :
Hoe lichte kan de man u op de daat betrappen /
Hoe lichte kan een vriend ontdekken u bedryf /
En zeggen aan de man de ranken van het wyf.
Hoe wel kan Godes hand door veelderhande plagen /
U rukken uitter tyd / en van der aarden jagen /
Of met een langzaam vuur / dat in de beenen zit /
Verteeren al u lyf / en meeſt het vertel lit.

Hoe lichte kan het wyf door onverzadig mallen /
Eens op een ander pol haar oogen laten vallen;
Hoe lichte kan een boef betovert van het wyf/
Eens op een ſtille nacht u brengen om het lyf.
Maar wat ik zeggen mach myn reden is verlooren/
Hy ſteekt het moedig peert noch echter met de ſpooren/
Ach wat is van het vleeſch ! vermaant het uren lang/
Het gaet noch evenwel/ het gaat zyn oude gang.

Dit zinnebeeld is ontleent uit het 7. Capittel van de Spreuken Salomons, alwaar de dwaze Jongeling van de liſtige Vrouwe overredet ende verleid zynde, haar word gezeid te volgen, als een Oſſe ten ſlachtbanke/ ende als een Vogel die ten ſtrikke hem ſnellet: ende en weet niet dattet hem het leven geld. De Lezer dan gelieve zich in plaatze van een Plate, die hier nagelaten is, in beeldinge voor te ſtellen een ſlag, daer men in den Herfſt mede plach te Vinken, aan een Boom hangende, ende in dezelve een Lokmeeze, mitsgaders een Vogel die van boven af zich daar in geeft: Een Jongeling, die ſnellik te paarde rydende, gaet vinden een ander Mans Echte Vrouwe, ergens in 't groene onder een Boom zittende, die hem tyd en plaatze beſcheiden heeft: en leeze voorts, tot breeder Uitlegginge van dezen het voorſz. 7. Cap. van de Byſpreuken Salomons En zie vorder Prov. 9. 13.

Arbor ſecco non devient mai verde,
Coſi donna chi ſuo tiëmpo perde.

Een Boom/ of Vryſter/ eens veroud/
En krygt daar na geen jeugdig hout.

De Oude Vryſter ſpreekt:

Ik was een jonge ſtam van yder een geprezen/
En met een ſchoon gewaay tot in de lucht gerezen;
Ik was een ranke ſpruit/ een gaaf/ een keeſtig hout/
Het groenſte van de laan/ het ſchoonſte van het wout:
Ik was een boſch alleen/ daer al de vogels kwamen /
En gantſche dagen lang haar zoete vreugde namen /
Daer menig jong gezel/ en meenig Herder zat/
Die ſlechts maar om de lucht van myne takken bad:

Al

Al watter geeſtig zong / dat wou zyn eerſte neſten /
Ter eeren myner jeugt / in deze takken veſten:
  Maar ik was doen te trots / en daarom wild' ik niet;
  Nu ſta ik hier alleen / gelyk een eenzaam riet:
Nu is myn jeugt gegaan / myn bloeizel afgezegen /
Myn groen dient maar alleen tot ſtroyſel op de wegen:
  En wat noch om my zwiert dat is geen jeugdig blad /
  Maar niet als vuile morſch / of / ik en weet niet wat.
Ik vinde met verdriet / ik vinde datter uilen /
En ravens van de nacht in myne takken ſchuilen;
  Ik vinde met verdriet dat ja de vledermuis
  Maakt in myn holle ſtam haar ongelukkig huis.
Dies roep ik overluit tot alle jonge Boomen
Die fris / en luſtig ſtaan ontrent de verſſche ſtroomen:
  En weeſt niet al te trots / ô dochters van het wout /
  Wat heden jeugdig is dat word ten leſten out.
Dat word / eilacen! kaal / en al de groene takken
Die komen zonder loof / die komen neder zakken /
  En ſiet wie eens de tyd haar jeugt en groente nam /
  Die blyft dan naderhant / die blyft een dorre ſtam.
Gelooftet fiere jeugt / en leert'et overleggen /
't Is kunſt het gunſtig ja in tyds te kunnen zeggen:
  Want die haar kans verkykt / behout maar enkel ſpyt;
  Wel aan dan letter op en dient u van den tyd.

't Is kunſt in tyds ja te zeggen.

Gryypt als 't tyd is.

Die tyd heeft / en tyd laat glyen /
Kan zyn leven niet bedyen.
Gaapt als men u den lepel biet;
Of naderhand en krygje niet.

Die altyds vroeg genoeg komt / komt veeltyds te laat.

Land kopen en goet Houwelyk doen / verſchynt alle dagen niet.

Wie een dochter heeft van twintig jaren / kanze beſteden met haar beter: die der eene heeft van vyfentwintig jaren / met haars gelyke: dieder eene heeft daar boven / met de gene dieze eerſt verzoekt. Dan de jaren van dogters uit te houwelyken / worden na de verſcheidenheid van de plaatzen / landen / en natuuren verſcheidentlyk gereekent / als met volle leden werd verhandelt by And. Tiraquell. lib. connubial. 6. nam. 36. & ſeqq.

Ogni fiore al fin perde l'orode.

De Oude Vrouwe, ſpreekt.

EN wilt/ o jonge Maagt/ geen ſinnen immer zetten
Noch op het vroeg gewas van teere Violetten/
Noch op het purper-root dat uitter aarden groeit/
Noch op het aardig wit dat aan der heiden bloeit.
De bloemen weerde kind/ en al de ſchoone roozen
Die hier in dezen hof die op de velden bloozen/
Zijn van een weeke ſtof/ zijn al van teeren aart/
Zy gaan eilaas te niet/ hoewel men die bewaart.
Een miſt/ een kleine vorſt/ een rijp/ een kouden regen/
Het minſte datter ruiſt is al de bloemen tegen:
Ja zo de klare Zon maar eens te vinnig ſchijnt/
Men ſiet van ſtonden aan dat hare glans verdwijnt.
Maar neemt dat eenig menſch het onweer kan beletten/
Met ſchutzels over al ontrent het kruit te zetten/
Noch wort 'et evenwel verwonnen van den tijd/
Al iſſet yemand leet/ al iſſet yemand ſpijt.

Ziet

Ziet Vrijsters altemaal / siet alle jonge vrouwen /
Ziet watter op de jeugt of schoonheit is te bouwen:
De glantz van u gesicht / de blos van uwen mond /
Vergaat / verslenst / verdwijnt / en al in korten stond.
Yet ik en weet niet wat dat kan de jonkheit kwellen /
Dat kan u zoet gelaat in vreemde bochten stellen /
Dat kan in korten tijd verslinden uwe jeugt /
Hoe zeer gy even staag daar acht op nemen meugt.
Wat is van schoone verf? van alle moye dingen?
De tijd kan alle vleesch en alle schepzels dwingen;
Daar is een stil verderf dat ons in yeder lit
Dat in het middelpunt van al de Werelt sit /
Dat eet geduurig in / dat bijt door alle banden /
Dat knaagt (men weet niet hoe) en al met stage tanden;
Sluit vry u beste kleed des efter niet te min:
Daar wast een vuil gebroet / daar komen motten in.
U schoonheid jonge maagt / hoe gy die zoekt te dekken /
Verandert evenwel door onverwachte vlekken /
Bewaartze zo gy wilt / ach! naar een korten tijd
Gy blijft niet die je waart / gy waart niet die je zijt.
Gy dan / zoekt beter glans / die tyd en oude dagen
Geen hinder konnen doen / of weg en konnen dragen.
Vraagt yemant wat het zy / wel hoort 't zoete jeugt /
Het is een reine ziel: wiens lust is in de deugt.

Op den zelven Zin.

Gy zijt te trots / ô schoone blom /
Maar lieve / zegt ons doch waarom?
Zegt waarom gy zo hoogen moet
In uwen teeren boezem voed?
Is 't om u schoonheit / aardig kind?
Maar die en is maar enkel wind.
Ziet deze roos / die ik u toon /
Die was noch heden wonder schoon!
Die was noch heden alzo fris
Gelijk u jeugdig tuilken is /

En siet! in zo een korten tyd
Is zy haar aardig blosjen kwyt.
Eilaas! haar glans die is gedaan;
Ach! schoonheit is maar enkel waan.
Gelooftet vry / ô weerde Maagt /
Hoe zeer gy dees of die behaagt /
Hoe jeugdig u het weezen staat /
Hoe wakker u gesichte gaat /
Hoe lustig uwe stemme klingt /
Hoe geestig gy een deuntjen singt /
Hoe aardig u dit hayrtje krult;
Gy zult / ô lieve kind / gy zult /
Gy zult / en al in korten tyd /
Niet zyn gelyk gy heden zyt:
Gy zult haast zyn gelyk een roos
Die op een koude nacht vervroos /
Of die / na datze was geplukt /
Met rouwe vingers word gedrukt:
Gy zult haast wezen myns gelyk /
Dat is gezeit een levent lyk.
Gy daarom stelt u toeverlaat
Nooit op yet dat zo haast vergaat:
Maar kiest tot u vermaken / kiest
Dat met geen winter af en vriest /
Dat met den loop van langen tyd /
Dat met geen oudheit af en slyt;
Betracht een stil en rein gemoed /
Dat is een schoon en duurzaam goed.

Anders, ten zelven Einde.

LEst was ik in een groote feest /
Daar zat ik met een blyde geest;
Want daar was spys en drank bereid /
En al wat tot genuchte leid:
Ik zag de Vrysters nevens my /
Ik zag 'er dertig op een ry /

Al jonk / en schoon / en fris / en net /
Al wonder cierlijk opgezet /
My docht dat ik dien gantschen dag
Geen menschen maar godinnen zag;
En efter des al niettemin
So kreeg ik daar een droeven sin:
Want t'wyle dees en gene zong /
Of met de Vrysters omme sprong /
Zo kwam my voor een zwaar gepeis /
En dat vry meer als eene reis.

Men houd' dat Xerxes / op een dag /
Als hy zijn grooten leger zag /
Als hy zijn ruiters over al
Zag draven in het groene dal;
Stond treurig midden in het heyr /
En sloeg zijn hooft en oogen neer:
Men zag genoech aan zijn gebaar
Dat zijn gepeis was wonder zwaar:
Een van den raad / een deftig man /
Die vraagt 'er hem de reden van /
Die vraagt wat datter is gebeurt
Dat zo een machtig Prince treurt /
Daar hy geen man in 't leger siet
Die hem niet lijf en leven biet.
De Koning sprak: Ik sie de macht /
Die niet als mijn bevel en wacht;
Ik sie hier menig dapper helt
Zich moedig toonen in het velt:
Ik sie het / en noch evenwel
Zo baart 'et my een droef gekwel:
Want zeg doch eens / na hondert jaar /
Waar zalze zijn dees groote schaar?
Eilaas! verstoven als een kaf /
Eilaas! verschoven in het graf.
Dit zeid' de Vorst / en tot besluit
Zo bersten hem de tranen uit.

Ik

Ik was bedroeft in mijn gemoet
Genoegzaam op dien eigen voet /
Want 't leet dat Xerxes overviel /
Dat perst ook op mijn droeve ziel:
Ik dacht: Beziet de schoone jeugt /
Die al de wereld nu verheugt /
Die ons / die alle man verblijd /
Wat is die van een klynen tijd;
Eilaas! in min als twintig jaar
Zo zal haar zang / haar geestig hayr /
Haar roode mond / haar bly gelaat /
Niet wezen als 't heden staat.

Hier met besloot ik deze feest /
En ziet / die blijft my in den geest /
Dit maakt my droef en ongezint /
Waar ik een bly gezelschap vind.
En ziet / 'k en weet ons geenen raad
Voor dit zo algemeene kwaad /
Als datmen met zijn gantsche kracht
Na beter glans en schoonheit tracht /
Na schoonheit die nooit leelik werd /
Dat is gezeid / een zuiver hert /
Een woonplaats van de ware deugt;
Jaagt deze na / ô reine jeugt.

Schoon hayr, en wel zingen,
Zyn vergankelikke dingen.
Schoon root, haast doot.
De netste schoen die word een slof.
Niemant en hoeft hem zeer te roemen,
Al staat zyn Hof vol schoone bloemen,
Want dikwils op een koude nacht
Zo wert 'et al te niet gebracht.
Het velleken is wys, het weet wanneer het rimpelen moet.

Ik besluite met Salomon Prov. 31. 30.
Lieffelyk en schoon zyn is niet; een Vrouwe die den Heere vreest zalmen loven.

Amoris

Amoris Laconismi.

Liefdes Kort-ſprake.

INLEIDINGE.

PHILARETUS van Waermond, een zoetaerdig Edelman, in ſyne groene jaren de Werelt met oordeel geſien, en verſcheide Talen geleert hebbende, is naderhand in zyn Vaderlant gekeert, ende aldaer een geruimen tyd gebruikt zynde geweeſt in verſcheide eerlyke (doch moeyelyke) bedieningen, was eindelyk van de zelve vermoeit ende afkeerig geworden ende hadde daerom zich metter Woone begeven op zeeker zyn buitenhuis, in een Vruchtbare Landſtreeke çierlyken opgebout: om aldaer zynen overigen tyd in ſtille beezigheit buiten nyd en ſtryd zoetelyken over te brengen. Hy dan in dit Buitenleven nu eenigen tyd getreden wezende, geviel het ontrent den lieffelyken Meytyd, dat hem in de voorzeide gelegentheit eenige zyne Vrienden, ende onder dezelve een goed aental wel opgevoede jonge lieden, kwamen bezoeken; die hy op eenen ſchoonen Morgenſtond (in een venſter liggende) hadde vermerkt eerſt te gaen wandelen onder de bloeyende Boomen van den aenleggenden Hof, ende eenigen tyd daer na ſig te hebben nedergeſet onder de nieuw groenende telgen van een jeugdigen Lindeboom, op het Voorhof ſtaende; alwaer dezelve onderlinge tot hare Koninginne hadden verkoren Jonkvrouwe Phroneſia van Geeſtryk, met macht om voor datmael eenen yegelyk op te mogen leggen zodanigen laſt ende bevel als de zelve zoude mogen oordeelen tot de meeſte vermakelykheit van 't gezelſchap te zullen dienen; in welk ampt de voorſchreve Jonkvrouw

Phro-

Phronesia (na eenige heusche verontschuldinge) getreden zynde, was beezig aen den dezen en den genen vast 't een of 't ander te gebieden; hier door began in 't gemoed van Philaretus (dit hoorende ende ziende) eenige genegentheit t'ontstaen om zich by de voorzeide jonge lieden te vervoegen, ten einde om mede wat goets en wat zoets onder dezelve voort te brengen, na voorvallende gelegentheit; alles ten einde om aen de voorzeide zyne gasten te betonen hoe aengenaem hem derzelver gezelschap moeste wesen, dewyle hy, als tegen synen aert en jaren, zig onder de jonge lieden kwam te vermengen. Hier op dan beneden gekomen zynde, ende het gezelschap naerderende, is hem van twee snege jonge lieden (zich van den hoop afzonderende) de weg heusselyk afgenomen, doende dezelve aen hem verzoek, ten einde hy de jegenwoordige Vergaderinge wat by wilde wonen, ende met syn bevallig gezelschap wat vermaeks aenbrengen. Zoete jonge lieden (antwoorde Philaretus) dat ik hebbe en past niet op deze gelegentheid, ende dat hier wel passen soude dat en heb ik jegenwoordelik niet; laet my daerom aen my zelven, ende onderhoud malkanderen, als gy begonnen hebt; vogelen van eener veeren dienen best te zamen: Neen, Heer, antwoorde een van de bystanders, dit en is geen haven om zo voorby te zeilen zonder tol te betalen: heb ik niet van wyze lieden gehoort dat het de beste slag van jonge lieden is, die zo wat van den Ouderdom alreets in zig vertoonen? ende wederom, dat het wel de bekwaemste zoorte van Oude lieden word geagt, die noch zo wat van de jonkheid aen zich hebben behouden. Dit gebeurende, ende deze woorden noch niet ge-eindigt zynde, bevont hem Philaretus omçingelt, en als belegert van een groot deel van 't Gezelschap, alle gelykelyk het zelve verzoek met eenparige begeerten ernstelyk aendringende: des hy zig eindlik liet gezeggen, ende met eene de Koninginne eerbiedelik gegroet, ende de handen gekust heb-

hebbende, zette zig neder nevens Jufvrouw Virginia van Bly-leven, verwachtende op wien de beveelen van de Koninginne zouden komen te vallen, ende wat dezelve zouden uitbrengen. De Koninginne niet lange hier na hare oogen ſlaende op Philaretus, begon te ſeggen, nadien tot haerder kenniſſe was gekomen, dat hy, onder andere goede ſaken, in ſyn Reiſen naeukeurig was geweeſt om voorraet op te doen van alderhande aerdige Spreuken en Spreekwoorden, die hem hier en daer onder andere Natien waren voorgekomen, dat zodanige ſpreuken kort en ſcherp ſynde, ende in weinig woorden veel begrypende; haer bevel was dat hy ten goede van dat ſoet Gezelſchap ſoude aenvangen uit te brengen, ende te beſchryven de rechte Minnepligten, beide voor jonge Vryers en Jonk-Vrouwen, ende dat alleen door Spreekwoorden en zoete Spreuken, om alzo eens in een Kortſpraeke te mogen zien, dat zo veel aerdige geeſten in 't lange voor dezen hebben voorgeſtelt. Philaretus zig willende verontſchuldigen op zyne jaren, kortheit van memorie, ende andere ongelegentheden meer, werd met gemeene ſtemme verwezen tot gehoorzaemheit, invoegen dat hy, ziende hoe dat hy geſcheept was, en dat hy den bal ſpeelen moeſte zo die lag, den voorſz laſt eindelik aen heeft genomen, met verzoek nochtans, dat hem tyd zoude werden toegeſtaen tot den naermiddag, om zyne memorie midderwyl op die gelegentheit wat te mogen ververſchen: Het welk hem by allen zynde ingewilligt, heeft terſtont daer na zig aldaer een Dienaer gevonden, die hen alle verzogt tot het Middagmael te willen komen; waer mede het gezelſchap van daer geſcheiden, ende de maeltyd korter hebbende gemaekt als naer gewoonte, heeft zig des Namiddags ter beſtemder plaetſe in vollen getale laten vinden, alwaer Philaretus in 't midden gezeten zynde, en een ſchriftelikke memorie, tot zyn behulp, in de hand hebbende, aldus begon te ſpreeken.

AL isset zulks zoete jonge lieden, dat ik myn hooft rontom besteken vinde, niet met versche Roosen, na den aert van desen lieffelikken Meityt, maer met rechte Kerkhof bloemen, dat is, met menigte van gryze hayren, na de gelegentheid myner jaren; evenwel nogtans, alzo ik door uwe jegenwoordigheid in my zelven gewaer ben geworden, zo eenige ('k en weet niet hoedanige) jeugdige invallen ende gedachten, zo ben ik genegen geworden, het verzoek, by u l. aan my heden gedaen, na te komen, ten besten dat ik kan, en tot bericht van Houwbare en Houwnutte jonge lieden te openen zodanige aenmerkingen als ik uit spreukken van verscheide Volken t'anderen tyden hebbe uitgevonden; oordelende mynes pligt te wezen, dat ik een yder in deze gelegentheit aenwyse den weg dien ik na dwalen en malen, eindelik hebbe geoordeelt den besten te wezen **Van droomen te spreeken, is waakkende luiden werk.** Ik kome dan tot de zaake en zegge, dat een Vryer, een Vryheer wezende van syne jeugt, ende een Vryster vry teer synde in hare jeugt beide vry wat berigts van doen hebben ontrent het beleit haarder jeugt: een Vryer om zyn vryheit wel te gebruiken, een Vryster om haer teerheit niet te misbruiken, **d'onbezorchte, d'onbedochte** zeid men van ouds: en 't is de waerheid, want **Spreekwoorden zyn Dochters van de dagelykische ondervindinge.**

Wel aen ik ben gezint hier toe wat te zeggen, maar op het kortste dat ik kan; **Een greintjen Peper is beter als een mande vol Pompoenen:**

Niet hoe veel,
Maar hoe eel.
Niet hoe klein,
Maar hoe rein.

En in alle maniere,

De kortste malligheden zyn altyds de beste.

't Is een Italiaans zeggen,

Die een Wyf heeft gehad die verdient een Kroone van lydzaamheid; die 'er twee heeft gehad verdient 'er een van dwaasheit.

't Is een Frans woord,

De eerste man is een vriend, de tweede man is een man, de derde man is een meester.

Sommige onder ons gaen vorder, en zeggen,

Eens te trouwen is noodwendigheit, tweemaal is malligheid, driemaal is dulligheid.

Wat

Wat my belangt ik houde dit voor waaragtig.

Als van twee gepaarde schelpen
d'Eene breekt / of wel verliest;
Niemant zal u konnen helpen /
(Hoese zoekt of hoese kiest /)
Aen een / die met effen randen
Juist op d'ander passen zou;
d'Eerste zijn de beste panden /
Niet en gaet voor d'eerste trou.

Yder wikke dit zo het hem goet dunkt, voor my ik en zal jegenwoordelik niet staan als op het eerste, en hoemen gevoegelikst daar toe geraaken kan. En daar toe zeg ik dit, als tot een inleidinge;

Een dief vont ligt een open kist
Indien hy alle dingen wist;
Een Vryer kreeg wel haest een Vrouw /
Wist hy slegs waer hy vryen sou.

Wat raat dan om dit te weten? vragen de Vryers: Ik antwoorde dat hier te Lande onder de jonge Dochters in 't gemeen gene of weinige te vinden zyn, die niet en hellen na een goet gezelschap, dewyle men dezelve in hare vryheit laat, zonder dwang ofte aanradinge tot Klooster leven, wie van dezelve en seit'er niet t'eenigen tyd ten minsten in haar zelven?

Al het klein en groote vee /
Al de vissen van de zee /
Al de vogels van het wout /
Wenschen om te zyn getrouwt /
Wensen om te zyn gepaart:
Waerom myne jeugt gespaert?
Al is de Mier
Het minste dier /
Noch wil het paren:
Een rijpe Maegt /
Naer eisch gevraegt /
Sal die haer sparen?

Laet dan een Jongeling geene van alle zyne inbeeldingen hier van uitnemen: En daarom, isse jong, Vryer, daar gy het oog op hebt, zo stelt'et vast, dat;

Jonge jaren /
Willen paren.

Begintze wat aen te komen? denkt dat gyse in haar zelven hoort mompelen,

Met beter te hoopen
Is de tyd verloopen.

En vry niet zonder redenen.

Terwijl ik wacht een man van ridderlijken staet /
So voel ik dat mijn jeugt al vast daer henen gaet.

Als eens op zodanigen ongelegentheid een voortreffelyke Jonkvrouw klaagelyk word gezeid gesproken te hebben.

Isse teer, zwak en bleyk? denkt datze bequamer is om het pak der liefden, als om meulesteenen te dragen. Geloof de medicynen en natuurmeesters, die hier in klaar spreken, en zyn gewoon te zeggen:

Bleyke verwen
Paren of sterven.

Isse kloek van leden? houd zeker dat zo een Amazone een Alexander verwacht.

Isse bloozende, en wel gedaan?

Men kan wel sien aan haar gelaat /
Dat zy het minnen niet en haet.

Isse ziekelyk? zy denkt misschien,

Wanneer het immer wezen moet /
De minne doot is wonder zoet.

Isse weelig, en lustig?

Een wilde vogel achtet pijn /
Lang in de kooi te moeten zijn.

Isse zwaarmoedig, en dikwils zuchtende?

Maegde zuchten /
Zijn maer kluchten.

Denkt datse seyd, of ten minsten peist.

Zoet suchje vliegt eens by den man /
By dien ik nu niet wezen kan.

Isse hoogdravende en moedig? zegt haar vryelyk.

Maegt wilje staet / of eer / of glans /
De luister komt u van de mans.

Isse neerslachtig en klein in haar oogen?

Een need'rig hert is voor een man /
Zo nut als iet dat wesen kan.

Isse kwalyk gehouwen by een stiefvader, stiefmoeder, of diergelyke?

Of iemant deur of venster sluit
Die kwalik is / die wilder uit.

(Stiefmoeder is een hatige naam: een jongen werpende op een tyd na een hond, ende rakende zyn stiefmoeder, riep 't is niet al mis, (wat een vreemt zeggen?)

Isse wel by een broeder of andere goede vrienden? ik weet daar zynder die zeggen derven:

Al beter van een man bekeven
Als by een broeder wel te leven.

Gy daarom, tot besluit, zegt vry met den ouden Leermeester van deze kunst.

Gesellen wilt vry netten hangen /
Want alle vogels syn te vangen.

Nu vorder, tot de zaake selfs.

Zoekt gy een Wijf na uwen wensch /
Gaet niet voor eerst tot eenig mensch /
Godt is de vinder van de trouw /
Gaest eist van hem een goede Vrouw;
En krijgt gy die zo geeft hem eer /
Want 't is een gave van den Heer.

Maar als ik van een goede Vrouwe spreeke, ik en verstaa geen volmaakte, neen wisselyk.

De Koeyen hebben plekken
En vrouwen hare vlekken.

En daarom.

Zoekt gy een Peert of Wijf / maer zuiver van gebreken /
Zo meugje vry het werk voortaen wel laten steken /
't Is zeker lieve vriend dat u het bed en stal /
Geduurig onbewoont of ledig wesen zal.

Maakt vry u reekening daar na, anders gewisselyk gy zult u vergissen, d'Ervarentheid leert'et: geen zo schoonen Schip of 't heeft een pompe.

Het tweede dat hier te doen staat leert ons dit kort rymtjen.

Met wijsheid kiezen /
Geen moet verliezen;
Met vlijt volherden /
Zo mach 't eens werden.

Laat ons van elks in het byzonder wat zeggen:

Eerst nopende 't beginzel, schoon het de waarheid is dat heusselijk toegesien genoeg gebeden is / en dat een die wel dient met stilzwijgen eist. Nochtans een yegelik (aan wien het met ernst is) dient te spreken, en ront te gaan als 't tyd is, want

Verzwegen kwaat
Blijft zonder raat.
Verhoolen pyn
Geen medicijn.

Men bevind het dageliks,

Die schamen / en mijden /
Staan veel ter zijden.

Nopende de verkiezinge, en hoe die te doen is, daar aan is vry wat veel gelegen.

Wie kent 'er oit na rechten eisch /
Meloenen en het Vrouwen vleisch.

Wy zeggen daarom by goed gevolg.

Kent en versint
Eer datje mint.

Gy daarom Spitsbroeders,

Eer dat gy gaat
Ten Echten staat /
Let op u zaken;
Want 't is geen bant
Die metter hand
Is los te maken.

De Kleermaker zeide wel,

Meet driemaels vriend eer datje snijt /
En doet ook zoo wanneerje vrijt.

Wilt gy wat maken /
Meet wel u laken /
Eer datje snijt:
Hy kan licht dwalen
Uit zijne palen
Die haastig rijt.

In haest en kan niet goeds geschieden
Ten zy dat gy de Pest wilt vlieden.

Niet metter haest als vlojen te vangen zeit ons Spreekwoord, En met een rymtjen,

Haestige spoet
Is zelden goet.

Wie regt op een saek wilt agten /
Die en moet niet haestig jagten

Geringe zaaken mag men licht overgaan.

Het kruid geheeten Duivels brood /
Dat word in weinig uren groot;
Maer nooit en vondmer nutten vrucht /
Die rijp word door een snelle vlucht.

Want 't is altyd bevonden dat goede en groote dingen willen tijd hebben.

Byzonder in zo een gewichtige gelegentheid, als in de gene daar wy van ſpreeken.

Al wie met haeſt een Vrouwe trout/
't Is wonder zo 't hem niet en rout.

Laet ons dan beſluiten met een Zinnebeelt, en zeggen,

Pluſtoſt Meurier
Qu' Amandrier.

d'Amandel bloeit vroeg/de Moerbeezy laet;
Maer let eens wie het beter gaet.

't Oude en vertroude woort zeid,

't Is haeſt genoeg
Is 't wel genoeg.

En dit zonderlinge voor Vryers van haar eerſte wambais, die konnen zich voor al lichtelyk vertaſten.

Kalfvleis/ halfvleis.

Een Vryer (zeggen eenige) diens baert niet langer is als ſijn tanden/ dat is een monſter/ der zulker zaaken en verbeteren maar met wat te vertoeven.

Van vroeg ontbyten/ en laet te trouwen/ en krijgtmen niet licht een hooftzweer.

(In Dochters) werd dit in eenige Landen anders in 't werk geſtelt:

Een Weeuwe die noch rouwe draegt/
En met het ſnot/ een Jonge Maegt.

Wech dan met de jachtigheid in dit werk.

En tot beſluit:

Laet jachtige Luiden op Ezels rijden/ zo leerenze wat hun noodig is.

Maar dit dient al mede plaatze te hebben, hoewel men al ſchoon gekomen is by de gene diemen recht meint. Dat groot en bedenkelyk woord en dient niet terſtond uitgeſlingert: men mach in zo groote zaken niet vallen, gelijk een End in de bijt/ een Koe in de ſloot/ of een Boer in de hoozen.

Daar dient zo wat voorſpels gebruikt, als de Schermers plegen, eer zy het ſpel aanvangen: Daer dient eerſt zo wat van den Boot geſprokẽn/ om allenskens aen het Schip te geraken.

Maar de zaake eens wel begonnen zynde, en dient om geen wanvreeze lichtelyk nagelaten te worden.

Zwaarhoofdigheid is hier, en elders ſchadelik. Vele vreeze/ is ſekere elende. Laet de vogelkens ſorgen die hebben dunne beentjes zeid de Duitsman.

Wie voor Muſſchen ſig ontſiet
Die en zaay het kooren niet.

't Is wel geſien dat iemand door vreeze even het ſelve dat hy vreeſde ſich op den hals haalde.

Die ſtaeg voor onheil is bevucht/
't Is zeltzaem zo hy dat ontvlucht.

't Is dwaasheid voor een blaeuwe ſcheen te duchten, eermen ſich ooit ſtiet. Die ſteelen wil/ moet om geen galge denken: die ſpeelen wil moet ſig een bilſlag trooſten.

En in alle manieren is in de vreese veeltyds meerder kwaad, als in de sake die gevreest word, schoon die al kwalik komt uit te vallen. Gaat dan voort met de goede saake, ende en stoot u aan een kleintjen niet.

Wie elke veer wil sien en raken /
Hoe kan die ooit een bedde maken?

Ook schoon het so geviel dat men u voorby wees, ende u stukken in de hand gaf, noch al niet geswicht, een goet Aenbeelt en moet voor geen slag bezwijken.

Het is een killig hert / en sonder goeden raet /
Dat om den eersten Neen een lieve Vrijster laet.

In desen gevalle dient so wat heusche onbeschaamtheid in 't werk gestelt, daer de schaemte schadelijk is / isse niet als dwaesheid.

Ik weet datter eenige so hoogdravende, ofte ook wel so neerslachtig syn, datse 't geheele werk, ook op het eerst afleggen, daar laten, niet alsso.

De bevindinge heeft dikwils geleert dat sulks een mislag is. Men dient hier vaster in syn schoenen te gaan.

Wie beschromelijk vraegt / die leert weigeren. In tegendeel: Met arbeid krijgtmen vuur uit den steen.

Jagers en Vryers hebben vry wat gemeens. De stadige Jager vangt het wilt. En voor de Vryers, genhouden doet verkrygen.

Evenwel en wil ik niet raden tot een geduurig en moeyelik vervolg, om tegens wind en stroom zottelyk aan te dringen. Geensints. Kust nooit zo een Vryster aan den mond / datter haer 't herte van zeer doet. 't Is beter somwijlen wat achterwaerts te deisen / om een beteren sprong te maken / als voorwaerts te pogen en in de sloot te vallen.

Altemets wat achter blyven /
Doet ook dikmael liefde stijven.

Geliefdekens kyven /
Doet liefde beklyven.

Een peert te veel met spooren gesteken wil dikwils niet voort.

Men moet tyden en stonden kennen. Bescheidenheid en heusheid moet hier en elders plaatse hebben, geen onbeschoftheid, en min dreigementen;

En pleegt geen noorsheid of geweid /
Maer denkt dat hier maar liefd' en gelt.

In 't Koninkryke van de min /
En mag nog stael / nog yzer in.

Wat dan? hier en dienenen niet als

Syde woordekens /
Fluweele boordekens /
En zachte koordekens.

En, zo gy een rechte Vryer zyt, de zodanige zyn wel te vinden.

Heeft u de minne regt gesteken /
Gewis gy zult wel leeren spreken.

Evenwel, al deze haperinge en moet u geen afkeer maken van de beminde:

Vryen / is leyen.

Vrienden, en daarom.

Schoon datje somtyds lyd / blyft efter wel gezint;
Want die om weinig haat / en heeft nooit veel bemint.

d'Eervarentheid leert ons, dat met moeiten verkregen is / word met minne bezeten. En gemeynelik gebeurt 'et dat, die weinig besteden wilt / zelden goet vleesch koopt. Houd dan Vryer, dit voor u stokregel,

Ik jaag op hoop / en wil volherden /
Dat niet en is dat kan noch werden.

Des Arents onvermoeide vlucht /
Die dringt ook door een stuure lucht.

Ongezien /
Kan geschien.

Maar dezen al niet tegenstaande, zo u de praam zo naauw werd geleid dat gy merkt datter niet afvallen sal?

Ik zeg dat hy met reden klaagt /
Die niet en vangt en lange jaagt.

Wat raad?

Beter is 't te rug gegaan /
Als een kwade sprong gedaan.

Ziet men niet dikwils zo schoone Schepen aan komen alsser af varen? Ziet men niet zo schoone Bloemen ontluiken / alsser vergaan? Wat meer? Ziet men niet dat

Een klein geluk u afgeseid /
Ul dikwils tot een grooter leid?

En in allen gevalle, zo gaat dit vast, dat ydele hoope te verliesen / noch al voor gewin te reekenen is / doch hoe het zy:

Een moedig hert
Verwint de smert.

Maar het zy dat gy uwen eersten ofte tweeden aanslag wilt vorderen, Vryer, en latet op u eigen vernuft niet aenkomen, groote zaaken hebben groote hulp van nooden. Gebruikt daarom tot u onderstand, lieden die oogen in haar voorhooft hebben, ende klaar zien, niet juist met de uitterlyke oogen des lighaams, maar eer mette inwendige oogen des vernufts: ik meine oude ervaren lieden, die veeltyds als het gezichte door de jaren swak wort, dan meer als ooit in 't verstand versterkt worden.

Die wel eer heeft leeren roepen /
Laat die zich met varen moepen.

Want wat u en uws gelyken aangaat, Ey zeg eens: Wie zyn 't die de schoonste oogen hebben / en zien niet een steeke? zyn 't niet die / die de liefde begoogelt heeft?

Waar is geen wysheid in de min /
En gramschap heeft geen reden in.

Zeid d'Italiaan; en hy voegt'er noch by:

Die van de liefde zyn gesteeken /
En sien noch blokken noch gebreeken.

Holland gaat noch ronder, en zeid,

Kinderen die minnen
Hebben geen zinnen.

De reden is tastelik,

Als 't hert met tochten is beseten /
Een kan noch recht / noch reden weten.

't Is (myns oordeels) wel gezeid: dat twee oogen niet genoeg en zyn om een Vrouwe te kiezen. En noch beter, dat een die verkoopen wil / maar een ooge en behoeft; (want hy weet te vooren wat vleesch hy in de kuip heeft) maar die koopen moet behoefter wel hondert / want 't is hem al nieuw wat hem voor komt.

En met schoon voordoen word 'er veel bedrogen. Want, die zyn huis verkoopen wil / schildert veeltyds de Gevel. Ende voor een slecht Laken plachtmen veeltyds een schoon monster te zetten.

Maar ondertusschen, de gene die in deze gelegentheid raad plegen, hebben wel toe te zien wie, ende hoe danige zylieden hier toe gebruiken: midsgalers hoe verre haar raad aan te nemen is.

't Gaat al somtyds vreemt toe in de zakenvan de Werelt. 't Placht den eenen hond leet te wesen datter een ander in de Keuken gaat/ en dit ziet men ook wel onder nabestaande Vrienden.

Stelt u hier in niet geruster
Om den raat van uwe Zuster:
Want het haar ook wel berout/
Zoose wat te hooge trout.

Raatgevers behoorden van zucht en driften vry te wezen.

In deze bedenkinge dient dan vorders gelet op de Ouders van de gene die men in 't oog heeft, d'ervarentheid leert 'et ons.

Het is des wereldts loop / al staat'et somtyds mis/
De Dochter word een Wyf als nu de Moeder is.

Katte jongens willen muizen/
Ape jongens willen luisen.

Zo de klok is/ zo de klepel/
Zo de pot is/ zo de lepel/
Zo de moeder/ so het kind;
Let Gesellen waarje mind.

En daarom van een goede grond een Wijngaart/ van een goede Moeder een Dochter te nemen/ word in 't gemeen voor goed gehouden.

Gelyk als gy u kinders wout.
Ziet datje zo een vrouwe trout.

Wat hier de Vryster aangaat, die en staat de keure hier van zo vry niet als aan de Jongelingen, na onze maniere van doen; want wy syn gewoon te seggen:

Gy Vaders als het u behaagt/
Zo geeft u Zoon een jonge maagt:
Maar aan u dochter geeft een man
Wanneer het u gebeuren kan.

Ondertusschen moet niet versuimt worden op den Persoon selfs wel te letten:

Gy Vryster denkt in dit geval/
Dat wie den Man mist/ mistet al.

Want,

Zulken Vryer mochtje treffen/
Gy zult uwen staat verheffen:
Zulken Vryer mochtje kiezen/
Gy zult eer en goed verliesen.

't Is waarlik also, Want,

Geen mensch en isser wel geboren/
Heeft hy een kwaat partuur gekoren.

't Is voor u Jongeling even het selve, dus letter op: want,

Indien gy doet een mallen koop/
Al u verstand is op de loop:
Het is voor u een staag verdriet/
Als gy u slechte waren ziet/
Het is voor u een staag verwyt/
Dat gy so dwasen Kooper zyt.

En dit heeft insonderheid plaatse in de Koopmanschappen die men niet en mag weder geven, al wil men schoon veel daar toe geven. En in tegendeel van dien, hier in wel gehandelt te hebben, is van 't hoogste vernoegen dat men op aarden hebben kan. 't Is seker: Wie een goede

Vrouwe heeft / is wel vermaegschapt. Want het beste stuk huisraad is een goed Wijf.

Maer tot u, gy vryfters, wat-naar der en klaerder: Hebt gy veel goets gy zult veel aanstoots hebben, ook als gy noch jonk zyt.

Om de minne van het smeer
Lekt de Kat de Kandeleer.

Zietmen niet dageliks, de haes lijd vervolginge om haer lekkere bouten.

En in tegendeel,

Voor een Altaer als hy breekt /
Niemand ooit een keers ontsteekt.

Wy bevinden 't in Holland, rijke lien kinderen / en arme luy koeijen worden haest out.

De schoondheid plag hier mede wat te gelden, als in haar hebbende een stomme welsprekentheit.

d'Italiaen plag te zeggen, die schoon geboren is / komt getrout ter Wereld.

Wel aen, komt u een Vryer van buiten voor, gaet dan voor al met looden schoenen.

Een Aep is gaeu / maer gauwer diese vangt.
Die met Vossen te doen heeft / moet op zyn Hoenderkot letten.

Houwelikken, die van verre komen konnen ook by wylen goed wezen: maar eer dezelve wel overwogen zyn, werdenze by de Wyze als verdacht gehouden.

Vryers die van verre komen /
Zyn u / jonge maegt te schroomen.

Aen deze dan haastelik te verslingeren, is zorgelik; de zulke zeggen dikwils datze op hae eigen land gaan: en 't is de waarheid, maar het leid in haar schoenen. En daarom gebeurt 'et by wylen,

Hoe krommer hout / hoe beter kruk /
Hoe slimmer boef / hoe beter luk.

d'Exempelen zyn kennelik:

Als yemand zoekt te zyn getrout /
Die zig niet in zyn Land en hout /
Maar hier en elders loopt / en vliegt /
Die wort bedrogen / of bedriegt.

En daarom,

Men moet een Ruiter niet langer gedenken /
Dan als men zyn hoef-yser kan hooren klinken.

Vreemdelingen liefde maalt /
Juist gelyk haer herte dwaalt.

De Spanjaart zeid hierom niet buiten reden.

Al is u Buurwijfs Zoon besnot /
Maakt datje met hem niet en spot:
Maar liever hem den neuze snuit /
En houwt aen hem u Dochter uit.

't Is by ons een out zeggen; 't Is best te Vryen / daar men den rook kan sien.

Wilt

Wilt gy voor u een wijf/ of schoone peerden halen/
Zo kiestze nimmermeer als uit de naeste palen.

't Is daarom goet zich zo te dragen, dat zo wel u nagebuuren, als de gene die van eene Stad of Land met u zyn, wel van u ende uwe geheele gelegentheid gevoelen; of om onder dezelve een goed partuur te mogen vinden, ofte om een goede getuigenisse van de zelve wech te mogen dragen, ende alſo elders ſich te verſellen.

De kost van de Kinders moeten de Ouders bezuuren/
Maar het besteden hangt aan de gebuuren.

En daarom,

'k En weet niet een zo vetten hoen/
Of 't heeft zyn Buurwyfs gunst van doen.

Wat is de reden? Geen andere, dan vermids de gebuuren de gene ſyn, die yemant ofte eenen goeden, ofte kwaden naam konnen aanbrengen: En 't geruchte dat u nagaat, is als een Toetſteen van u innerlyk weſen. Een wys man zeid wel. Gelooft ons zodanig te ſyn, alſſer in 't gemeen van ons geſproken werd. En hierom,

Het zy voor mannen/ ofte Vrouwen/
Beter na 't oir/ als 't oog te trouwen.

Wie een kwaden naem krygt (zeid het Engels Spreekwoord) is half gehangen.

Ten aanzien van Maegden en Vryſters gaen andere Natien nog verder.

Wie eer verliest of eerbaer root/
Die is voor al haer leven doot.

Schoonheid is maar drek/ als d'eerbaerheid verloren is.

Is ooit een vrouwe zonder eer/
Daer is in haer geen schoonheit meer.

Zo dient dan, Vryſters, voor u wel zorgvuldelik gelet op de behoudeniſſe van uwen goeden naam? en daar toe wil ik u geerne eenige goede middelen in de hand geven. Voor eerſt zo weet dit,

Eer/
Is teer.

En daarom,

Gy die recht eerbaer poogt te zijn/
Verhoet u ook voor kwaden schijn.

't Is hier zeeker:

Die op geen goeden naam en acht/
Weet dat zy na geen deugt en tracht.

Hoed u voor ledigheid; want,

Een Wijf/ of Maegt/ die niet en doet/
Het is een wonder isse goet.

Zy en is niet geheel suiver/ die twijffel doet slaen aen hare eerbaarheid.

Wacht u voor de daet/
Voor de leugen is wel raet.

En van gelyken,

Al is de leugen snel/
De waerheit agterhaaltse wel.

Maar dien onvermindert mach ik u raden,

Gy moet u wachten voor de daat/
En niet te min ook voor de praat.

Want,

Al eer de leugen is ten end/
Zo is u goede naam geschend.

Mach ik u dan bidden, teer Geſelſchap.

Let op u eer en houdze net/
Het witſte kleed is eerſt beſmet.

Een kwaden ſtap zonder meer/ is genoeg om een glaſen fles te breeken.

Onder anderen goeden raat voor uwe gelegentheid, iſſet (myns oordeels) dienſtig, datter weinig in de wandelinge, of onder 't gemeen van u geſproken worde.

Vrouwen en peeren die niet en kraken/
Die achtmen alderbeſt te ſmaken.

Gedenkt tot dien einde, dat,

Kwade beenen en goede wyven/
Dienen wel in huis te blyven.

De daat leert het,

Veel op de ſtraat/
Licht op de praat.

d'Italiaan meint dat Vrouwen en Hoenders licht verdwalen alſſe veel uit ſyn.

Wy ſeggen,

Die zyn peert laat drinken by alle beeſten.
Zyn Dochter laat gaan tot alle feeſten/
Heeft binnen 's jaars dit ongeval/
Een ſlorr in huis een guil op ſtal.

Voor al in 't duiſter, en ten ontyde hier en daar geſien te worden is u eere gantſch tegen:

De nacht
Is verdacht.

Wat iemand in het donker doet/
Dat word by lichten dag geboet.

Ik ſegge vorder,

Vryſters die veel in Venſters gapen/
En dikwils tot den middag ſlapen/
En veeltyds voor den Spiegel ſtaan/
Die laten 't Huis werk ongedaan.

Veel ontrent het Mannevolk te boerten en te gabberen, en is u niet te raden.

Wie jokt/
Die lokt.

Een kwak of kwinkjen uit te ſlaan/
En plag geen Vryſter wel te ſtaan.

Veel takketeylens en handgeſpels, met Jongmans is van gelykken gantſch bekommerlik.

Indienſe gooit met bloem of groen/
Dat is het voorſpel van een zoen.
Indienſe gooit met groen of nat
Dat is gezeid komt ſoolt my wat.

Noch verder,

Een Vryſter die aan Vryers ſchenkt/
't Is zeker datſ' haar eere krenkt:
Een Vryſter die van Vryers neemt/
't Is zeker datſ' haar eer ontvreemt.
Wilt gy dan wel/ Maagt/ eerlyk leven/
En paſt te nemen of te geven.

Wat u çieraat aangaat, de Juweliers zeggen ons datter geen zo ſchoonen diamant en is, of hy heeft wat behulps van doen om den glans te verheffen. Eenige hebben dit de Vryſters toegepaſt, en ik en hebber niet tegen, als 't geſondelik verſtaan werd: maar ik oordeele dat eerbaarheid en ſchaamte uwe hoogſte ſchoonheid en beſte çieraat is.

Wat uwe kleederen belangt, uitwendigheid en koſtelykheid is

gera.

geraden te myden. 't Is hier (myns oordeels) een recht Maagden Zinspreuke.

Kein gekleet/
En niet breet.

De Fransman zeid 'er dit toe,

En weest geen Paauw in u gewaat/
Geen Papegaap in uwen praat/
Geen Opevaar wanneer men eet/
Geen Gans als gy daar henen treet.

Ik besluit dit en zegge,

Geen beter blanket
Als gezond en vet/
En in kleeding net.

Wat in deze gelegentheid de Vryers aangaat (om weder te komen daar wy 't gelaten hebben, te weten tot onzen buiten Vryer) moedigheid in kleeren en spreeken moet u, Vryster verdacht zyn. Onze Matroozen zeggen wel, veel vlaggen luttel Booters.

't Gaat dikmaal zo, 't zyn ledige Vaten/ die meest bommen.

Een oud Man in zyn Land/ een jongen daar buiten/
Die zeggen veel dingen die niet en sluiten.

Men zeid gemeenlik,

Het is voorwaar een arrem man/
Die niet wat schoons beloven kan.

Voegt 'er by, veranderinge van Land/ kan een Edelman maken.

En gemeenlik, alle Vryers ryk/ alle gevangens arm.

Op eigen getuigenisse is weinig te letten.

Gaat vraagt een Weert na zynen Wyn/
Gewis/ hy zal de beste zyn.

Wel aan dan

Kind/ dit dienje wel te weten/
Ja te schryven aan den balk/
Beter by een Uil gezeten/
Als te vliegen met den Valk.

Is hy zoet van monde, en zoekt hy uwe gunst door woorden van de kunst? ziet toe, als den Vos de passie preekt/ Boeren wacht u Ganzen.

De Vogelaar fluit wonder mooy/
Tot dat de Vink is in de kooy.

Terwyl een Vryer netten spreit
't Is vreemt hoe dat de linker vleit:
Maar als de Bruit is in de schuit
Dan is het flikkeflooyen uit.

't Is dan, honing in den mond/ en 't scheermes aan den riem.

En daarom,

Een die na de kunst vleit/
Houd vast dat hy u lagen leit.

Voor besluit, zo denkt, dat,

Wie zig door praat in slaap laet wiegen/
Die kan men wonder haast bedriegen.

Is hy stout in 't aanleggen,

Wie tot stout eisschen is genegen/
Zet daar een vry ontzeggen tegen.
Een dwaas die derf wel veel begeeren:
Maar dwaas is hy die 't niet kan weeren.

Eindelik,

Wie met Appels vryt/ werd met de klokhuizen geloont.

En tot besluit van desen handel zo onthoud my dezen grontregel, die u en alle jonge lieden, hier en elders veel goets kan doen:

Als gy wat hoort / dat gy te vooren nooit en hoordet / en wat siet dat gy te voren noit en saegt; zo dient gy te denken dat gy te voren noit en dacht.

Middeler tyd nochtans zo meine ik geraden te zyn, in alle deze gelegentheid heusselyk te gaan, en straten voor stegen te kennen.

Gy, wacht u voor haastig uit te vallen, schoon u al somtyds wat vreemts voor komt.

Wijse lieden wederleggen veel met stilzwygen. En waarom niet; malle vragen en dienen veel niet beantwoord, ja het stilzwygen is meer als een antwoorde Onthoud en weest, in dezen gevalle, Vrysters,

Gelatig /
Matig /
Statig.

Want de zelve woorden passen u wonder wel: doch als 'er nootsakelikken te spreken is, datter misschen dat groot woord van afzeggen uit moet, vermyd daar in leppigheyt, schamper, en spytig te wesen.

De gekken spotten by wijlen met de wijzen / wijzen noit met de gekken.

Of wil jet in een rymtjen.

Een dwaes sal met syns wyser spotten:
Maar nooit een wys man met de sotten.

Anders kander u veel ongemak van komen. Want,

Spijt /
Gaapt wijt.

Men siet het gemeenlik.

Als liefde keert in haet /
Dan gaatse buiten maat.

Weet vorder dat dit de ronde waarheid is, sy en behaegt niemant / die haer selven behaegt. En trotzende schoonheden en trekken geen herten. Dan noch zo gebeurtet, dat diere Schippers veel tyds aan land blyven.

Onder dies en denkt niet dat ik den grontsteen van 't Houwelik op geld of goed leggen wil. Geensints; 't oude Veersje seid wel,

Zy die een sot trout om sijn kot /
Mist ligt het kot en hout de sot.
En die een dant trout om haer want /
Mist licht de wand / en houd de dant.
Dies / wilt gy trouwen / t'uwer vreugt /
Soekt boven al de ware deugt.

Ondertusschen,

't Geschiet wel dat een kaalen Ram /
Omtrent een ruige Oye kwam.

Maar die tot sulks trachten willen moeten 't Italiaans woord gedachtig wesen.

Weegt u beurs geen pont /
Hebt honing in den mont.

't Is een oude regel in deze gelegentheid,

Wil iemant vryen boven staet /
Die toone staeg een soet gelaet;
En of me stoot hem voor de kop
Hy etet al voor zuiker op.

Doch

Doch zo het Schip aldus niet zeilen en wilt , veranderinge is de Schapen goed / zeggen de Huislieden.

Of minder moeds /
Of meerders goeds.

Kunje niet datje wilt / wilt datje kunt.

Als een By geen Roozen en vint / moetse al somtyts op doornen sitten.

Maar ik bidde u wie gy zyn meugt , waarom niet liever na uws gelyk gezien ?

Yder houd dit voor bekwaam /
Kleine kramer / kleine kraem.

Na myn raad , Vrienden :

Bout en trout met uws gelyk /
Arm met arm / en rijk met rijk /
Net met kuis / en mors met vuil /
Valk met Valk / en Uil met Uil.

Anders.

Een aerden pot by den metalen /
En kan der niet als nadeel halen.
Zeid de wyze Man , Prov. 13. 2.

Ziet men 't niet dagelyks ,

Neemt iemand een Jonker om geld of goed /
Die heeft een pronker diese dienen moet.

't Zelve is waer ook ten uwen aensiene gy Vryer ; want 't is over al waarachtig.

Waer ongelyke peerden trekken /
Dat kan u nooit tot voordeel strekken.

Om gelykheid , van redenen , vryster, en dient u geen out man , indien gy jonk zyt , van oute laat het vogelken zynen zang.

Ongelyken aart /
Dient niet gepaart.
Gerimpelt vel
En vryt niet wel.

En daarom ,

Jonk met out /
Dient niet getrouwt.

En eindelick , Die maar een weinig korens in den sak heeft / en dat noch blaau-eindig / waer toe dient hem een molen opgeregt ?

Aan d'ander zyde , zo der een jong Man na een oud Wyf staat , met deze moye Zin-spreuke ,

Beter een out wijf met geld tot een weerpaer /
Als een jonge Vryster met gout geel haer ;

Ik steller de klare waarheid tegens en zegge ,

Wie op een out wyf is gezint /
Die toont dat hy het gelt bemint.

En het oogmerk dat zommige van deze lieden voor hebben, ontvalt haar dikmaals : want ,

Die een out wijf neemt / op hope van sterven /
Om zo een jonger te verwerven /
Die word al dikmaals eerder out /
Als hy een jonger vryster trout.

't Is de grootste mislag diemen doen kan (myns oordeels) datmen om geld of goeds wille een ongevoegelik patuur ter hand neemt.

De

De rykdommen, vrienden, en hebben geenſints dat vernoegen in zich, dat veele daar van verwachten: Hy dien het gebruik van middelmatige gelegentheid niet en voldoet, en zal nergens genoeg vinden. En zelfs ook wat het verlies belangt, de ryke zyn veeltyds immer zo gevoelik in dat geval, als lieden van geringe middelen. Grоote en kleine Lichamen gekweſt werdende gevoelen beide met gelyke pyne de ſmerte van de wonde. De gelykeniſſe die Bion hier op eertyds by brachte, heeft my al over lange aangeſtaan: ende jegenwoordelik worde ik indachtig zeeker Vers daar op ſlaande, het welk ik goet vinde by deſe gelegentheid hier te verhalen.

Iemdiender is een Kop bezet met ruige lokken/
Daer iemant eenig hayr zal uit beſtaen te plokken/
En dat ook even dan een ander kaalder hooft/
Juiſt op gelyken voet van dekzel word berooft/
Gy zult hier niet alleen de naakten hooren kermen/
Vermits hy zynen kop niet meer en kan verwermen/
Gy ſult ook boven dien vernemen droef geklag/
Van hem die niet te min zijn ooren dekken mag.
Siet als een Hemel plaeg komt op ter aarden dalen/
Hy gaet een ſchaep/ een kalf/ een peert/ een ezel halen/ Of

Of uit een ryken stal / of van een schamel man /
Die (mids zyn klein beslag) geen schade lijden kan;
Gy zult dan niet alleen den Kalis hooren klagen /
Vermids hy dit verlies onmachtig is te dragen /
Gy zult den ryken zelfs zien kwellen zijnen geest /
Ook om een bysevaes / ook om een eenig beest.
Wat is doch van het gelt / en al ons angstig woelen?
Dewyle Rijk en Arm / haer schade beid' gevoelen /
Dewijl / 'k en weet niet wat / ook groote lieden plaegt /
Ja dat geen kroone zelfs den hooftzweer wech en jaegt.
Wat ik u bidden mag mijn ziele wilt ontwaken /
En grond u herte niet op aardsche beuzel saken /
Laat God u steunsel zyn in vreugt en tegenspoet;
Daar is geen vaster troost als in het Hoogste Goed.

Ik schaffe dan hier mede dese en diergelyke Huwelyken af, en meyne dat 't verre de zoetste t'samenkomsten syn, die uit een onderlinge en zoete genegentheit geschieden, gegrondet niet op rykdom of andere diergelyke uitwendige dingen, maar op een soete overeenkomste in opregte deugtzaamheit: Lieffelyk en schoon syn is niets; een Vrouwe die den Heere vreest zal men looven seit de Wyseman, Pro. 31. 30. Maar nu weder tot de sake: Isser een Weduwe met Voorkinderen, die gy om haar vette gelegentheit verkiest, 't is dies maar te erger; Een Weduwe brengt veel haer eigen / en ook eens anders gebreken ten houwelik. En 't is gewis dat in dese gelegentheid,

Kinderen
Hinderen.

Een huis dat is gemaekt / een vrouwe noch te maken /
Dat houtmen over al voor twee bekwame zaeken.

Wie trouwen wil / of soppen eten
Dien isset dienstig dit te weten:
Dat d'eerste soppen sijn de beste /
En d'eerste trou gaet voor de leste.

Soet geselschap, dat is de laatste grontregel die ik u, voor als nu, op dese gelegentheit weet te geven: duit en gebruikt het gene dat'er gezeit is ten goede; Wie verstandig is die laet hem raden / zeid Salomon / Prov. 1. 5.

Wat my belangt, ik die jegenwoordelik (door Godes beschikkinge, myn liefgeselschap missen moet) zal dit leste my toe-eigenen, ende voor myne rekeninge opnemen, ende daar mede besluiten.

Hier

HIer mede eindigde Pilaretus, en korts daer na begon d'een en d'ander van 't Gezelschap eenige zaken op te halen van datter gezeid was, om breeder verklaringe, ofte om iet daer tegens in te brengen; maer Philaretus 't zelve afleunende, zeide, dat het voor jonge lieden te lang stil gezeten was, en dat'et beter ware de leden wat te reppen, en oeffeninge te doen om de mage te scherpen tegens het avondmael, en daer mede opstaende, en oorlof nemende aen de Koninginne, werd van dezelve in de naem van alle het gezelschap hoogelyk bedankt, met ernstig verzoek (als vooren hem zyn afscheid te geven) dat hy, 't gene by hem jegenwoordelyk was gezeid, op 't Papier woude brengen, terwyl hem de memorie noch vers was, op dat so veel goede en gulde Zinspreuken niet met het ophouden syner stemme in de Lugt en zouden koomen te verdwynen, en alzo verlooren blyven. Waer op alzo by dat Gezelschap zeer gestaen werd, is by Philaretus eindelik aengenomen sulks te doen, en daer op het gezelschap zich tot lyf oeffening begevende, is gescheiden.

SPIEGEL

Van den

Voorleden en Jegenwoordigen Tyd.

TWEEDE DEEL.

't Zyn ſterke beenen die weelde draagen konnen.

De Jongeling ſpreekt.

AL zyn myn beenen ſterk/ al heb ik jonge leden/
Al kan ik dagen lang op harde wegen treden/
Noch ſtaa ik niet te min op dezen tyd verſtelt/
Vermits myn los geſtel nu hier dan ginder helt.
En 't is noch evenwel geen zwaarte dat ik drage/
't En is geen wichtig pak daar van ik heden klage/
Het is (gelyk gy ziet) een wiſpelturig wyf/
Dat zit ('k en weet-niet hoe) my ſcherlinks op het lyf.
Zy heeft een zeltzaam hooft vol alderhande grillen/
Zy heeft een dertel hert en dan ook ronde billen/
Zy krevelt even ſtaag/ en moet in roere zyn/
De ruſt is haar verdriet/ het ſtille wezen pyn.
Ik hebbe grooter laſt voor dezen moeten dragen/
'k En vond noch evenwel geen reden om te klagen;
Want hoe het immer ging/ ik droeg het wichtig pak/
Ik droeg het daar ik wou/ ook zonder ongemak:
Maar dit aalwaardig ding gaat buiten alle reden/
Het rukt my daar het wil/ en drukt my op de leden/

En ſchoon ik voor my zie / zo veel ik immer kan /
Noch zwier ik onder haer gelyk een dronken man.
Maar / Leezer / na my dunkt / gy wenſt om eens te weten /
Hoe dat zy / die ik draag / in Holland word geheten /
Wel hoort 'et met een Woord: Vrouw Weeld' is haaren Naam /
Tot jok / tot enkel ſpel / en anders niet bekwaam.
Zy heeft zo vreemden aart / zo byſter malle kuuren /
Geen Held / geen machtig Reus / en kander onder duuren:
Want krygtze maar een voet ook op een deftig man /
't Is hondert tegen een zo hyze voeren kan:
Of weet 'er eenig menſch haar loſſen aart te dwingen /
Zo datze niet geheel / en mag in 't wilde ſpringen /
Ten gaat'er evenwel niet al gelyk het zou /
De gek wil nietemin by wylen uit de mou.
Wel / Vrienden / tot beſluit / zo Weelde komt getreden /
Of met een vollen loop naar uwent toe gereden:
Zo grypze met beſcheit / en houdze dapper vaſt;
Want ziet! al iſſet licht / het is een zware laſt.

Alle dingen kanmen dragen,
Uitgenomen goede dagen.

Vol; maekt dol.

Armoede dwingt,
Weelde ſpringt.

In voorſpoet,
Is toezien goet.

Als 't Verken vol is, zo ſtortet den trog om.

Als de Lammeren zat zyn, zo ſpeelenze, of ſlapenze.

Aen wel gevoede Rammen jouken de hoornen.

Wat Venus voegt / dat ſcheit de klippel.

Gys was een jonge wulp / hy kon geen weelde dragen /
En wou voor al een Wyf / en ging het Fytjen vragen /
Een ſpits / een vinnig ding / een plage voor een huis /
Vry mooitjens opgetooit / maar efter niet te pluis.
Zy wiſte / na den eiſch / haar zaken wel te dryven /
Fy had een rappe tong / en konde deftig kyven;
En 't was genoeg bekent / en 't werd ook Gys gezeit /
Maar des al niet te min / hy wou de lieve meit.
Fy weet de weigerkunſt / en laat den vryer draven /
Fy weet hem op de maat / en na de kunſt te laven:
Fy / des al niet te min / die maakt een kort beſluit /
Want Gys die was een bloed / en Fy die wierd de Bruid.
De Bruiloſt word geraamt / men nood meeſt al de Vrienden /
Men nood 'er boven dat ook dieder niet en dienden:
Het voorſpel met de Feeſt / de eerſt en tweede nacht /
Die wort 'er al gelyk met vreugde doorgebracht.

Maar als de derde Zon kwam na de Trouw gerezen/
Doen ſchoot Gys uitten ſlaap/ en woude meeſter wezen;
Daar ging Sy tegen aan/ en yder even kloek/
Maar Gys die valt te kort/ en Sy behoud de broek.
Dies gaat den goeden man met neergeſlagen wangen/
Hy laat zyn moedig hooft/ hy laat zyn ooren hangen;
Hy roept ſchier even ſtaag; Och waar ik weder vry!
Eerſt waſſet/ Sytje lief/ nu iſſet/ niet als 't ſy!
't Sy dat ik ooit begon/ 't ſy dat ik immer troude;
Och waar ik dat ik was/ ik weet wat dat ik zoude:
't Sy dat myn wrange Sy/ en van haar fellen aart/
't Sy van den ſlimmen dag daar op ik ben gepaart.
Dit roept de droeve Gys ook dikmaal gantſche dagen/
Want hy wort ſtaag begrauwt/ en zomtyds ook geſlagen.
Wel Gys gy waart niet wys/ want ziet u zot bedryf/
Om een lid wel te doen zo lyd het gantſche lyf.

HOu, Leezer, ſtaet,
En eer gy gaet,
Hoort noch een woort,
En treet dan voort;
Ziet onze Griet,
Die vont verdriet,
En groote pyn
In Maegt te zyn.
Zy wou en zou
Zyn iemants Vrou,
Tot leet en ſpyt
Van die 't benyt,
Daer kome van,
Al watter kan.
Wel, onze Maegt
Die word gevraegt,
Die word verzocht,
Die is verkocht;
Want Grietjen nam
Met dat het kwam.
Nu heeftz' een Man
Die niet en kan,
Die niet en weet
Als dat hy eet,
Als dat hy drinkt,
Als dat hy zingt,
Als dat hy ſpringt,
Als dat hy vinkt,
Als dat hy gaet,
Als dat hy ſtaet,
En zomtyds eens zyn Vrouwe ſlaet.
Nu vind ons Griet,
Ganſch zwaer verdriet
En groote pyn
In Vrouw te zyn.
Zy roept, Eilaes!
Ik was te dwaes
Dat ik zo ras
Verſlingert was.
Maer tot haer kwaet
En is geen raet,
Als datze lyd
En datze myd,
En neder zygt,
En ſtille zwygt;
Want raſſchen Trouw
Is lang berouw.

Wan dem Ezel zu woll ist, so gehet er aufft eisz tantzen.

Een Ezel van de meul eens vroeger los gelaten /
Gaat doolen in de stad / en pronken over straten;
Hy voelt hem onbelast / hy voelt hem wonder wel /
Dies krygt hy groote lust tot alle zeltzaam spel:
Het beest dat vreugde zocht / en niet en was te vreden /
Met vryheit / met gemak / en met gezonde leden /
Komt juist ontrent een gracht daar d'een en d'ander glyt /
En daar het weelig volk op gladde schaatzen ryt:
Dit staat hem wonder aan / daar komt hy na gedrongen /
Daar treet hy op de baan / en doeter vreemde sprongen.
Maar ziet! terwyl het dier onaardig staat en malt /
Gebeurtet dattet glipt / en plots ter neder valt:
Daar schreeuwt het lompig beest / daar is zyn been gebrooken /
Daar heeft 't misbruikt geluk zyn leet aan hem gewrooken:
In 't kort' het grillig dier dat licht daar uitgestrekt /
En word noch evenwel van alle man begekt.
Wat isser menig mensch die in zyn beste dagen
Heeft ik en weet niet wat voor dingen aangeslagen?
En die in zyn bedryf mocht vast en zeker gaan /
Is haastig neergestort alleen uit zotte waan.
Wat isser meenig mensch die neder is gevallen /
Om dat hy buiten schreef in weelde dorste mallen /
Nu dat is Ezels werk ; dus vrienden / zydy wys /
Blyft daar op zeker gaat / en houd u van het Ys.

Als

Als een Ezel wel is / zo gaat hy op 't Ys dansſen / en breekt zyn been.

Hooge klimmers / en diepe zwemmers / ſlaan meeſt kwalyk.

Zo wel klaagt die wel is / als die 't wee is.

Houd het Schip middewaerts.

Wacht voor den Gyp.

Waar weeld' en hoogmoed vooren gaan/
Komt ſchand' en ſchaad' haaſt achter aan.

Op een vollen buik ſtaat een vrolyk hooft.

Wacht voor den Gyp.

De Leezer gelieve zich in plaetze van een Plate, die hier nagelaten is, by inbeeldinge voor te ſtellen een Schipper die voor de Wind zeilende, door de Gyp de Schuit omwerpt

Ik kwam met goede wind gedreven door de baren /
Ik kwam met hoogen moet de ſtroomen afgevaren /
Ik lietet al te rug dat op het water dreef /
Zo dat ik op het leſt alleen de voorſte bleef;
Ik was aan alle kant getroetelt van de winden /
En ſiet! doen waſſet tyd een reefjen in te binden:
Maar of alſchoon het Zeil geduurig hooger zwol /
Ik hiel noch evenwel / en hiel geduurig vol:
Doch t'wijl ik my vergaap / aan zo een gunſtig weder /
Zo geeft het Zeil een zwap / en rukt het al ter neder.
Daar leg ik over kant / ach! 't kwaatſte dat men vint /
Is zonder achterzorg te zeilen voor de wint.
Daar zyn der in het land die konnen harde vlagen /
Die konnen tegenſpoed met vaſte ſchouders dragen.
Maar vrienden hoort een woort / ontrent een hoog geluk
Dan hoeftmen boven al te letten op het ſtuk.

In Voorſpoet, ziet toe.

'T Is goeden, ja Goddelyken raet, in voorſpoet op tegenſpoet, ende in tegenſpoet op voorſpoet te denken; want zo doende zyn die beide beſt getempert.

Tale è la cognuola quale è la ſignora.

De Kamermaagt ſpreekt.

Ik hadde leſtmaal wat gemalt/
 En 't ſcheen dat Juffrouw dit vernam/
En zo het dan gemeenlyk valt/
 So was zy boven maten gram/
Sy viel my aan met fellen moet/
 Sy graaude/ dreigde/ riep en keef/
Ja door haar ongeſtuimig bloed/
 So hietze my ſtaag vuile teef;
Ik ſtont een wyle ſlecht en keek/
 Want ik en was niet zonder ſchult/
Doch/ mits zy my zo vinnig ſtreek/
 Miſt ik ten leſten myn gedult;
Dies zeid' ik/ Juffer met verlof/
 Gy hebt my wat te veel gezeit.
Is 't niet de wyze van het Hof/
 Gelyk de Juffer/ zo de Meit?

Zo de klok is, is de klepel, | Gelyk de weert, zo is de gast,
Zo de pot is, is de lepel. | Gelyk het peert, zo is de last.

Non se da tanto pane al cagnuolō quanto la sua coda dimanda.

AL kwispelt 't Leeuwtje metten steert/
Al troetelt 't Leeuwtje zynen weert/
Al janket met een luide stem/
Al loopet voor en achter hem/
Al zit het Beesje geestig op/
Al draait het als een snellen top/
Al bied het dikmaal zynen poot/
Een krygt niet altyd Wittebrood;
Want heeft 'et eerst zyn deel gehad/
Al isset niet ten vollen zat/
Hoewel het slecht en deerlyk ziet/
Een krygt noch al zyn wille niet.
Al schynt dit slecht gelyk het leid/
Het is noch efter wat gezeid;
Op/ weegtet in de rechte schaal/
Het kan u dienen menigmaal/
Het kan u dienen tegen lust/
Die nooit of zelden is gerust;
Het kan u dienen overal
Waar datmen vreugde plegen zal.
Men hoeft voorwaar het weelig vleisch
Niet staag te geven zynen eisch/
Dus schoon yet zomtyds mag bestaan/
Het is al beter niet gedaan/
En geeft een vrou/ en vrient/ en kint/
Niet alles wat haar brein verzint/
Ik mocht/ en ik en dedet niet/
En was in vreugde nooit verdriet;
Schrypft deze spreuk in u gemoet/
Zy is u aller weegen goet.

Men hoeft den hont geen broodt te geven zo lang hy wispelsteert.

Men geeft het hondeken niet zo veel broots/als zyn steertje wel eisschen zou.

Een dwaas eist veel / maar dwaser is hy die 't hem geeft.

Sævis inter se convenit ursis.

Of al schoon de wreede Leeuwen/
In de woeste bosschen schreeuwen/
Of de felle Tyger kryt/
Dat de Lucht in stukken splyt/
Of de Beeren leelyk tieren/
En verschrikken alle dieren/
Zy noch efter allegaar/
Griefden nooit haar wederpaar.
Nooit vecht Leeuwe met Leeuwinne/
Maar hy oeffent zoete minne:
Nooit en was een Tyger fel/
Tegen zynen bedgezel.
Maar een Beer noch boven allen/
Placht te jokken/ en te mallen/
En te toonen zoet gelaat/
Aan zyn lieve medemaat.
Beeren kunnen zachtjens speelen/
Kunnen vryen/ kunnen teelen/
Beeren paren in het groen/
Zoeter als veel menschen doen.
't Fy! dat grimmers/ kyvers/ kryters/
't Fy! onzoete Wyve smyters/
't Fy! het Wyf dat haren Man/
Niet in liefde vieren kan.
Felle Beesten zonder reden/
Nooit geleert in goede zeden/
Toonen liefd' en zoeten aart/
Als zy t'zamen zyn gepaart:
Gy dan/ die u rechterhanden/
Eens te samen ging verpanden/
Hebt voor al een zachten geest/
Of komt leert 'et van een Beest.

Twee kwade honden byten malkander niet.

Geen Beest en isser oyt zo fel,
Dat niet en viert zyn metgesel.

De Ganzen krygen de kost/ maar zy moetenze plukken.

Komt let op deze spreuk/ en leert den zin begrypen/
Al die maar zyt gewoon de straat alleen te slypen:

Voort

Hoort die wie niet en doet/ als dat hy ledig gaat/
Hier is een goede les daar op te letten staat:
God is een ryke born/ hy spyst de wilde dieren/
Het zy die in het wout of om den oever zwieren;
Maar schoon hy yder beest zyn eigen voetzel biet/
Noch voed hy evenwel de leuye buiken niet.
Geen mensch of ander dier en late zich bedriegen/
Al watter spyze zoekt moet loopen / rennen/ vliegen:
De Vos die zit en geeuwt/ of leuyert in den kuil/
Hout wel de pooten droog/ maar krygt niet in den muil.
Al watter adem heeft behoortet aan te merken/
Dat wat van Adam komt bevoolen is te werken;
Wie geen beroeping heeft en niet ter wereldt doet/
En heeft geen vasten troost waar op hy wert gevoet.

God spyst de Vogelen / maar zy moetender om vliegen.

Niemant en komen de gebraden duiven in de mond gevlogen.

Armoede is luyheits loon.

Wie bezoeten wil moet bezuuren.

Die de eyeren hebben wil/ moet het kakelen der Hennen lyden.

Den slapenden Vos en valt niet in den muil.

Hand aan den ploeg / zo zal 't God vorderen.

Tot Gods hulp behoeft arbeid.

Rept handen en voeten/ God zal 't verzoeten.

God geeft Koeyen/ maar niet met hoornen.

Stroopt u armen en zegt God wouts.

Den slapenden Wolf en loopt geen Schaap in den mond.

Die 't Verken killen wil/ moet hem het tieren troosten.

Een vlieg ende Kraay vangt wat.

Vade ad formicam piger.

Gy luyaart die nu legt en slaapt/
En dan een wyle zit en gaapt/
Op/ op/ en gaat eens tot de mier/
Dat is een klein/ maar neerstig dier/
Dat is voorzigtig ende wys/
Dat gadert 's Somers zyne spys/
Op dattet door de strenge kou/
Niet door gebrek vergaan en zou.
Maar gy ligt hier en kockeloert/
Door vreemde droomen omgevoert/
Gy ziet hoe dat de snelle tyd/
Hoe dat de jonkheit henen glyt/
En efter neemt gy niet ter hant/
Tot oeffening van u verstant.
Op/ op/ en stelt u lyf te werk/
En zet de Mier tot u gemerk;

Want

Want die by lichten dage slaapt/
En in de Zomer zit en gaapt/
Is weerdig dat hy koude lyd/
Wanneer de felle Winter byt.

Snyd men zyn Neus af/ men schend zyn Aengesicht.

De Man die het Mes op de Neus heeft, spreekt:

KOmt hier/ al die my kent/ en wilt ten besten raden/
Ik heb/ eilaas! een Neus met puisten overladen/
Een Neus/ in als gelyk een kalikoenschen haan/
Daar hangen (zo het schynt) veel jonge Neuzen aan:
Een Neus/ een vreemde snuit/ daar op de kinders wyzen/
Een Neus/ 'k weet niet hoe/ daar van de Vrouwen yzen:
Een neus gelyk een Ey/ en rood gelyk een bloed/
Dat my ook even zelfs by wylen schrikken doet:
Een Neus: maar 't is genoeg. Wie kan het monster lyden?
Ik meyn het leelyk ding noch heden af te snyden.
t'Sa/ t'sa/ ik valler aan/ en waarom noch gebeit?
Het dient doch eens gedaan wat dikmaal is gezeit.
Maar hola! myn vernuft/ heeft dit ook goede reden?
Is ook u Neus een lit om af te zyn gesneden?

O! zo gy dit begint/ denkt wat een zeltzaam dal/
Denkt wat een grouzaam dak u aanzicht wezen zal!
Ey lieve wilt het mes van uwe leden wenden;
Wie in zyn neuze snyd die moet zyn aanzicht schenden.
Gaat hier in met geduld/ en geenzints met geweld/
En heelt noch zo gy kund/ al watter is ontstelt.
En of gy metter haast misschien de roode plekken/
Niet af en weet te doen/ niet uit en weet te trekken/
Zo gaat al weder aan/ ook tot de derde reis/
En noch hoe dat het ga/ verschoont u eigen vleis.
Zo gy nu Leezer vraagt/ wat hier is uit te trekken/
En hoe u dit verhaal ten goede mochte strekken/
Zo weet hoe dat het wyst/ hoe dat men vieren moet
De feilen van een vriend/ of van u eigen bloed.
Is ooit een man/ of wyf/ uit haaren pligt geweeken/
Een broeder zonder eer/ een moeder vol gebreeken/
Een Vader die misschien zyn echte plicht vergeet/
Een Nicht die buiten spoor in kwade wegen treed;
Gy moet noch evenwel de vrienden niet verlaten/
Gy moet wel haar gebrek/ maar niet de lieden haten:
Gy moet haar ongemak niet halen aan den dag/
Maar denken watter schort/ gelyk de liefde plag:
Gy moet indien gy kont/ het kwade zeer genezen/
En zo gy niet en kond in als geduldig wezen;
Men zet geen leden af/ al lydmen groote pyn/
Men zet geen leden af/ als die verkankert zyn.

Schoon dat ook Vrienden kyven,
Zy moeten Vrienden blyven.

On ne prend lievre au taborin, ny oiſe au a la tartevelle.

AL wie een snellen Haas met trommels meint te vangen/
Die heeft 'et kwalyk voor en doet verkeerde gangen;
Want eer de Jager komt omtrent het groene wout/
Zo is het vluchtig dier verlooren in het hout.
Daar leit 'et dan en duikt/ zo dat de grage winden
Geen Wiltbraat op en doen/ geen Haas en konnen vinden:
Daar komt dan onze vriend gantsch moede van de jacht/
En brengt niet anders mee als slechts een droeve nacht.
Zit iemand in den raat/ of wil hy leeren krygen/
Die moet voor alle ding zyn tonge leeren zwygen:
Want die van zyn bedryf met open monde spreekt/
Die vindmen inder daat dat hy den aanslag breekt;
Met zwygen zoete jeugt/ met zwygen is te minnen/
Met zwygen kan een Vorst de vaste steden winnen;
Een die geduurig zwetst van dat hy wil bestaan/
En brengt niet anders t'huis als slechts een malle waan:

Met klappen zoete jeugt en is niet uit te rechten /
Noch in het zoet gebrp / noch in het wreede vechten /
Maar die met keusschen mond / zyn dingen heelen kan /
Die mag een Vryer zyn / en ook een oorlogsman.

'T Is kwaet Hazen met trommels te vangen.

Alle Vogels schouwen d'openbaere netten.

Il faut pendre la poule sans crier.

Een Huisman (met een Hoen in de hand, dat hy de keele toenypt) spreekt.

ZIet vrienden wat ik doe / ik hebbet Hoen gegrepen /
Maar 'k hebbet netter daat de keele toegenepen /
Uit vreeze dat het dier misschien de gantsche Locht /
En ook het naaste Dorp met schreeuwen vollen mocht.
Ik weet zo Buurman Fop het Beesjen hoorde krpten /
Ik weetet voor gewis het zoud' hem dapper spyten /
Het zou hem vyne doen tot binnen in de ziel /
Dat ik / een slecht gezel / zo vetten keuken hiel.
't Is zeeker / zo de Kaaf kon in der stilheit eten /
Hy kreeg een vollen buik / en niemant zou het weten:
Maar mits hy by den roof zo luide zit en krast /
Zo krygt hy menigmaal een ongenooden gast.
Gezellen / zo het luk komt over u gezegen /
Indien gy my gelooft het dient te zyn gezwegen /
Het dient met stillen mond in haasten opgevat /
Die muist en niet en maauwt / dat is de beste Kat.

Hoort, zwygt, en ziet,
Muist maer en maeuwt niet.

Nutten zonder krassen,
Kluiven zonder bassen.

WIl yemant na de kunst een Vogelnesjen rooven /
Die moet in dit bedryf het oude woord gelooven /
Een woord / een deftig woord / den regel van beleit /
Die yemant t'uwer eer voor dezen heeft gezeit:
Ziet gaauw en naerstig toe / gaat stil en maakt te zwygen /
Gy zult gewis het jong / gy zult de moeder krygen.
Gelooft 't / domme jeugt / daar is geen beter vond /
Als sneeg en vlytig zyn / en al met stillen mond.

Die kan hooren en zwygen,
Groote zaken kan hy krygen.

Hoort, siet, swygt, en verdraegt,
Zo weet niemant watje jaegt.

Die veel kalt,
Veel ontvalt.

Gaeter yet na uwen wil,
Veegt u mond, en houd u stil.

Trekt

Trekt als 't nypt Viſſcher.

De gene die by de Viſſcher ſtaat, ſpreekt.

WEl/ maat/ hoe zit gy dus en gaapt/
My dunkt voor zeeker dat gy ſlaapt/
Want ziet! de viſch byt aan het aas/
En gy zit als een rechte dwaas/
Gy zit gelyk een kwak en ziet/
En dat u raakt en doet gy niet.
Ik bid/ en gaapt niet hier of daar/
Maar neemt in tyds u zaken waar;
Een goede kans is glibber glat/
Zy dient in haaſten op gevat/
En 't is voorwaar geen handig man/
Die zyn geluk niet grypen kan;
Want dien het voordeel eens ontglyt/
Die iſſet al zyn leven kwyt/

En

En ſchoon hy namaals anders wou /
Hy vind niet anders als berou;
Al wie dan niet in tyds en viſt /
Is waart dat hy de zoode miſt.
Gy daarom / vriend / let op u ſtuk /
En paſt wel op het vluchtig Luk /
Terwyl het voor u deure klopt /
„Trekt / Viſſcher / trekt terwyl het nopt.

't Is kunſt in tyds Ja zeggen.

Trekt als 't nopt, Viſſcher.

Grypt als 't tyd is.

Men moet zyn tobben uitzetten terwyl het regent.

Men moet gapen alſſer pap geboden wert.

Menmoet grypen als't tyd is.

Men moet mennen terwyl de heul leit.

Men moet zeilen t'wyle de wint dient.

Haddekens kinders waren nooit ryk.

't Geluk
Is vluch,
Die het vat
Die het had,
Die het kwiſt
Die het miſt.

Het geluk en ſtaat niet ſtil voor yemants deur.

Gaapt als men u de lepel biet,
Want namaels Vriend en
krygje niet.

Die tyd heeft, en tyd laet
glyen,
En kan zyn leven niet be-
dyen.

Die altyds vroeg genoeg komt, komt veeltyts te laat.

Die verſlaapt zyn ochtentwerk, beſcheten is zyn dagwerk.

Land koopen, en goed Houwelyk doen, en verſchynt alle daeg niet.

Fronte

Fronte capillate eſt.

Ziet! wat een zeltſaem Wyf my heden is verſcheenen/
Ziet! hoe dit eigen Wijf is in der haaſt verdweenen/
Dit Wijf is vooren ruig van achter iſſe kaal/
En ziet ik benſe kwijt terwijl ik ſtaa en draal.
Dit Wijf is voren ruig/ en bied daar groote ſchatten/
Maar achter aan het lijf daar iſſe niet te vatten/
Wel leert door mijn verdriet/ ey leert ô rappe jeugt/
Leert grijpen met beſcheid terwijl gy grijpen meugt.
De wel gelegen tijd is eene van de zaaken/
Die naar een kwade greep niet weder is te raaken;
Dus wie uit tragen aart verzuimt een goede kans/
Die word in onze taal genoemt een ſlappe Gans.

DE Leezer zal tot beter verſtant van deze gelegentheit, gelieven te gedenken dat de Oude het geluk, ofte goede gelegentheit, hebben afgebeelt in de gedaente van een Vrouwe, van voren veel hayrs en lange tuiten hebbende, maer van achteren geheel kael en zonder hayr wezende: Daer mede te kennen gevende den aert ende eigenſchap van goede gelegentheit, die alleen van voren, en niet van achteren te vatten is, het welk op verſcheide gevallen, ende onder andere mede op de vluchtige gelegentheid onzes levens, niet zonder reden, kan gepaſt werden: want (gelyk een Godzalig man wel gezeit heeft) de tyd (die God Almachtig uit den afgront zyner eeuwigheit heeft voortgebracht) is het allerkoſtelykſte toeval om het eeuwig leven uit te werken, datmen ooit vont; want aen den tyd dezes tegenwoordigen levens hangt het eeuwige: en als de tyd eens voor yemant door den dood is afgeſneden, zo en iſſer voor dien menſche geen tyd meer. Wat een groote genade iſſet dan van den Heere onzen God, dat hy ons noch t'elkens brengt van 't een jaer in 't ander, en verlengt ons zo onze dagen, ten einde wy zulks waernemende, des te beter het eeuwig leven zouden uitwerken; en zulks te doen noemt den H. Geeſt de bekwaemheit des tyds uit te koopen, Col. 4. 5.

Pro Camelo sarcina.

Na den Kemel maaktet pak/
Anders baart'et ongemak.

AL schynt de Kemel zonder geest/
Al is het maar een lompig beest/
Noch heeft het grof gedierte wat
Dat voorbolz is te zyn gevat.
Want alsmen op zyn rugge leit
De pakken voor hem toebereit/
Zo toont het beest zyn kloek verstant;
Want ziet het knielt daar in het zant/
En blyft zo liggen op den gront/
Tot datmen zeven hondert pont
Heeft op zyn bultig lyf getast/
Want dat is juist een Kemels last;
Doch meer en neemt'et geensins aan/
Maar gaat dan op zyn beenen staan.

Dat

Dat is in zyne taal gezeit/
My is genoeg op 't lyf geleit:
Dus zo gy wenſt myn goede reis/
Zo laad my niet als na den eis.
Voorwaar zo dit wierd' na gedaan/
Het zouder dikmaal beter gaan:
Want veeltyds door te grooten laſt/
En wort niet op den dienſt gepaſt.
Ey ziet! wat heefter menig man
Meer ampten als hy dragen kan/
Zo dat hy onder zynen ſtaat/
Gebocht/ gebult/ gebogen gaat;
En efter wil hy grooter eer/
En roept noch al geduurig/ Meer/
Tot hem het pak ter neder drukt/
Of met gewelt ter aarden rukt.
Gy/ zydy wys/ beminde vrient/
Beproeft wat u voor lading dient/
Beproeft u ſchouders/ eer gy draagt/
En wikt/ al voren eer gy waagt;
Want meer te willen alſmen kan/
Daar komt of ſchaad' of ſchande van.

Dat u te zwaar om heffen is, dat laat liggen.	Na den drager maakt den zak; 't Pak na 't Peert en 't Peert na 't Pak.

Springt niet veerder als u ſtok lang is.

VRiend die hier ſtaat aan deze ſloot/
My dunkt zy is u wat te groot;
Al eer gy dan u ſprong begint/
Zo maakt dat gy u wel verzint/
Zo maakt dat gy de gronden weet/
Zo maakt dat gy het water meet.
Maar let voor al/ O goede man/
Hoe ver u polſe reiken kan;

Want veel te poogen zonder raat/
En ver te ſpringen zonder maat/
En zaken aangaan zonder macht/
Dat brengt'er menig in de gracht.

Wie geen eyeren en heeft, die broed den neſt.

Rek na dek,

Teer na neer.

Maat houd ſtaat.

Niemand ſpringe vorder als zyn pols vermach.

Elk roeye met de riemen die hy heeft.

Haalt u zeil niet te hoog.

Kent ſtaat en hout maat.

Laat den gek niet te veel uit.

Kleine vogelkens kleine nesjes.

Springt niet verder als u ſtok lang is.

Taſt geen Root yzer aan/ of Spouter op.

LEſt daar ik over ſtrate ging/
En lette vaſt op alle ding/
Zag ik aldaar een jonge ſtaan/
Die greep in haaſt een Yzer aan/
Een yzer dat hy voor hem zag/
Gelyk het by de ſmiſſe lag:
De ſmit zyn Vader ſtont'er by/
En trok de jongen aan de zy/
En zeide/ met een hart verwyt/
Wel/ botte lekker/ als gy zyt/
Zyt gy een Zone van een ſmit?
Zyt gy myn kint/ en doeje dit?
Grypt gy uit enkel onverſtant/
Taſt gy na 't Yzer metter hant?
Eer datje proeft en zyt gewis/
Oft heet/ oft kout/ of hoe het is?
Voorwaar dit is recht plompaarts werk/
Gy/ neemt een beter oog-gemerk;
Want in een winkel van een ſmit
Daar weet een yder menſche dit/
Dat nooit een Yzer dient geraakt
Als van te voren nat gemaakt/
En geeft het dan een ſnaar gedruis/
Zo houd voor al u vingers t'huis.
Dit was na myn begryp een ding
Dat vorder als de ſmiſſe ging;
Ik hebber daarom hier gezet/
Dus dien het ſmaakt/ die draget met.

In een Smiſſe wat te raken,
By Aptekers wat te ſmaken,
In een Spokers boek te lezen,
Kan niet dan als hinderweſen.
Steekt u in geen gat of ziet 'er deur.

't Is kwaat ſlypen zonder Water.

De Lezer zal gelieven (in plaetſe van een Plate, die hier nagelaten is) by inbeeldinge zich voor te ſtellen, een Slyper met een droogen Slypſteen, klagende in voegen als hier is volgende.

Hoort vrienden, die my heden ziet,
Hoort toch den gront van myn verdriet,
Hoort, mach ik bidden, myn geklag,
Dat ik moet brengen aan den dag:
Ik ben een jonk, en kloek gezel,
Ik kan myn Ambacht wonder wel,
Ik hebbe vry geen ſlecht verſtant,
Ik ben ook veerdig van der hant,
Ik weet hoe ſtaal, al iſſet fyn,
Moet na de kunſt geſlepen zyn:
Maar ziet, ô lieve makkers, ziet,
Ach! water dat en heb ik niet,
Ach! water, dat is krachtig nat,
Daar baat geen ſlypen zonder dat,
Daar baat geen kunſt, of rappe voet,
Daar niet te hebben hinder doet.
Ziet hoe het by de menſchen ſtaat,
En hoe het in de wereld gaat:
Al iſſer yemant kloek en wys,
Waar krygt een ſchamel ruiter prys?
Want hy heeft maar een droogen ſteen,
Eilaas! zo ſtaat hy daar alleen;
Hy ſtaat, eilacen, ſlecht en ziet;
Want zonder water ſlypt men niet.

Of schoon de Byen konstig zyn,
Gaat neemt hun eens den Rozemaryn,
Gaat neemt hun Bloemen ende Kruit,
Ziet al haar kunsten hebben uit:
Dat nut, dat net, dat aardig beest,
Dat mist terstont zyn kloeken geest.

Met Vis word Vis gelokt / met Vinken vangtmen Vinken:
Een pennink in de beurs en hoortmen nimmer klinken;
Een Boom wast alderbest daar meer geboomte staat;
Het Gelt is even zo / het wil een medemaat.

't Is kwaat kemmen daar geen hair en is.

Met ydele handen is kwaat Havikken lokken.

't Is kwaat bry maken van water alleen.

Die winnen wil, moet by zetten.

't Is kwaat koeken bakken zonder vyer of vet.

Een goet vyer maakt een snellen Kok.

Niet te veel Eyers onder een Hen.

Een Huisman spreekt.

Ik hebbe schier een staag gekyf /
Met onze Trijn dat grillig wyf;
Die zeit my dat zy heeft een Hen /
Zo goet als ik ter werelt ken /
Een Hen / die vast en zeker broed /
En wonder wel haar jongers voed;
En daarom wil ons stuure Trijn
(En 't kan of 't mach niet anders zijn)
Dat ik mijn Eyers allegaar
Te broen zal leggen onder haar;
Maar ik en kan het niet verstaan /
En kanter daarom tegen aan /
Ik seg (en dat op goeden gront)
Te veel is altijd ongesont:
Zal ik ons Eyers allegaar /
De hoope van het lange jaar /
Zal ik ons schat / ons gantsche Kraam
In eenen klomp en al te saam

Betrou-

Betrouwen aan een eenig hoen?
Neen, dat en meyn' ik niet te doen.
Kan niet een Wezel, of een Kat,
Een Bontſink, of een ſnoode Rat,
De broethen brengen in den noot,
De broethen brengen in den doot?
Kan niet een hont of gortig zwyn
De doot van al ons voordeel zyn?
Kan niet een ander ongeluk
Ons brengen in den hoogſten druk?
Bedaar u dan, myn lieve Tryn;
Want dit en mach voorwaar niet zyn;
Een eenig neſt is haaſt geſtoort,
Een eenig beeſt is haaſt vermoort:
En daarom dient ons goet verſpreit,
En hier en elders wat geleit.
Een Muis die maar een hol en heeft
't Is wonder zoze lange leeft.
Maar t'wijl de Lantsman, en zyn Wijf
Hier over raakten in gekijf,
Vraagt yemant wat dit is gezeit?
Ziet, dus zo wortet uitgeleit.
Gy Koopman waagt niet allegaar
Op eenen bodem uwe Waar:
En gy Rentenier ziet dat u gelt
Niet al aan eenen zy getelt:
En gy die zyt in landen ryk,
Betrouwtze niet op eenen dyk;
Maar boven al, gy machtig Vorſt,
Hoe zeer dat gy na 't heerſchen dorſt,
En hangt niet licht hoe dattet gaat,
Aen eenen Veldſlag uwen ſtaat:
Des werelts zaaken altemaal
Die zweven in te loſſen ſchaal,
Om zo te wagen t'eener tyd
Al wat gy hebt en wat gy zyt.
Ik zegge daarom tot beſluit,
Ik roepe met den Lantsman uit,
Veel Kabels zyn de Schippers beſt,
Dus niet te veel in eenen neſt.

La Vache ne ſçait que luy vaut ſa queuë,
juſques qu'elle l'a perduë.

WAt maakt de Koeye metten ſteert/
S'en is haar niet een boone weert/
My dunkt dat die haar niet en paſt/
Zy dient het beeſt maar tot een laſt.
Het is wel zo/ dat yder lit
Heeft zyn gebruik en eigen wit:
Het oor dat hoort/ de tant die knaagt/
Het ooge ziet/ de ſchenkel draagt/
De voet is noodig tot den trap;
Maar waar toe deze wipperwap?
Dit heb ik dikmaals overleit/
En dikmaal over luit gezeit.
Doch leſtmaal kwam ik op het lant/
Daar ik veel ſchoone Koeyen vant/
Doch eene was haar ſteert gekort/
Die ſtont met vliegen overſtort;
En ſchoon zy dreigde met het hooft/
Haar dreigen wert niet eens gelooft:
Het ſlim geſpuis zat even ſtyf/
En beet haar dinnig in het lyf.
Ik zag hier by een ander ſtaan/
Die waſſer bry wat beter aan/
Dewyl zy had een wakker ding/
Dat haar van achter neder hing/
Daar mede ſloeg zy hier en daar/
Alwaarze vliegen wert gewaar/
Zo datter niet een kleine mug/
Haar mochte duuren op den rug.
Dit ziende ſprak ik in den geeſt/
Als in de plaatze van het beeſt:
„Ziet niemant kent zyn eigen goet/
„Tot hy het eens ontberen moet.

De Koe en weet niet waer toe haer de ſteert dient,
voor datze die kwyt is.

Un bon charton tourne en petit lieu.

De Lezer beelde zich hier in eenen Voerman op een ſmallen weg, zyn Koets kort en kunſtelyken omwendende.

Al is de bane ſmal / al zijn de ſchaarſche wegen
Gedrongen tegens een / en byſter ongelegen /
Noch weet in dit geval een handig Voerman raat /
En maakt dat even daar zijn wagen ommegaat.
Een ander onbewuſt om na de kunſt te ryden /
Die zoude voor gewis hier ſchade moeten lyden /
Of ſtont in dit geval verwonnen van den noot /
Of ſtorte met den koets te midden in den ſloot.

EEn die met ſtillen Geeſt zich oeffent in de zeden /
En heeft zijn hert gewent te buigen na de reden /
Die vind in zijn bedryf dat hem vernoegen mach /
Al is hy klein gehuiſt / en zonder groot beſlach ;
Hy weet des niet te min zijn dingen uit te voeren /
En kan noch evenwel de gantſche leden roeren.
„ Het is na myn begrijp het is een ruſtig man
„ Die op een engen hoek zijn wagen drapen kan.

Quando l'ucelle é fuggito, poco rilevail ſerrar la gabbia.

De afbeeldinge hier van, zoude mogen wezen een Vader die zyn Kind aenſpreekt, daer het zelve een Vogelkoye poogt te ſluiten, daer de vogel is uitgevlogen, ter oorzaeke van het zelve verlies bitterlyken weenende.

De Vader ſpreekt.

WEl hoe / myn weerde Zoon / waarom aldus gekreten?
Of is de vogel wech die hier heeft in gezeten?
Ja dat is 't / naar ik merk / dat iſſet dat u ſchort /
En daarom datje klaagt / en droeve tranen ſtort:
Maar kind / dat is gedaan / de vink is wech gevlogen;
De vink is in het wout / of in de lucht getogen?
Wat voordeel kan het zyn dat gy de koye ſluit?
De vogel lieve maat / de vogel iſſer uit.

Wat dient den ſtal bewaart/ of aan den knecht bevolen/
Wanneer het beſte paart te voren is geſtolen!
Wat dient de waterput met aarde toegeſpreit/
Wanneer het vetſte kalf daar in verdronken leit?
Het is van ouden tyd een wyze van de gekken
Eerſt/ naar een herden ſlag/ het hooft te willen dekken:
De wysheit moet in tyds/ en van te vooren zien/
Hoe alle zaken ſtaan/ en watter kan geſchien.
Gy dan noch weeſt getrooſt en ſtilt u bitter klagen/
Wat niet te rechten is dat moet men willig dragen:
Let beter naderhant/ let beter op u ſtuk;
// Men wort by wylen kloek alleen door ongeluk.

Schrappen en gelt niet als de pot uit is.

'T is te laet zei de Exter, en had den bout al in 't lyf.

Een geworpen ſteen,
Een geſchoten pyl,
Een geſproken woord, en
zyn niet te herroepen.

Wanneer een pyl is in de lucht/
De ſnelle vogel op de vlucht/
De ſteen geſlingert uitter hant/
De ſtemme buiten uwen tant;
Zo is de ſlag alree gegaan/
En daar en is geen houwen aan.
Dus eer de pyl is in de lucht/
De ſnelle vogel op de vlucht/
De ſteen geſlingert uitter hant/
De woorden buiten uwen tant/
Zo weegt ten naauſten/ deftig man/
Wat dat 'er al gebeuren kan;
Want als het onheil is geſchiet/
Zo gelt ontydig klagen niet.

Heeft yemand met ſpreken zig vergiſt,
Ten word met geen ſponſy uitgewiſt.

Syrach. 21. 27.
De Wyze wegen hare woorden met een
Goud-gewichte.

Als

Als morsige lieden kuis worden, zo schuurenze de Panne van achteren.

BEziet eens deze twee die in voorleden jaren
Gantsch vuil in haar bedryf en rechte slonsen waren/
Die zyn nu wonder net/ en uittermaten kuis/
Zy boenen even zelfs de gronden van het huis:
De pannen aan den heert/ die niemant van de buuren
Oyt anders is gewoon als binnen in te schuuren/
Die kuist dit aardig volk ook aan den uitterkant/
Al hangt die meesten tyd te midden in den brant.
Dus gaat'et in 't gemeen/ wanneer onwyze lieden
Met al te dommen ernst haar oude ranken vlieden:
Want mits zy byster hart/ en zonder reden gaan/
Zo komt de tegenfeil niet zelden op de baan.
Wort niet een kwistle goet/ wanneer hy wil bedaren/
Wel dikwils al te zeer genegen om te sparen?
Spilt niet een gierig mensch (als hy na miltheit tracht)
Wel dikmaals zonder maat/ en boven zyne macht?
't Is beide zonder gront/ en tegen goede zeden/
't Is beide zonder slot/ en buiten alle reden.
// Wel vrienden/ weest bezet: en houd de rechte maat;
// Ten is geen ware deugt die uit den regel gaat.

Noch y! noch fy.
Ik mach wel boonen, maar niet met bakken vol.

Men moet met handen, en niet met manden zaayen.
Maat hout staat.

Guar-

Guardati d'aceto de vin dolce.

WAnneer daar yemant maakt Azyn/
En neemt'er toe den zoeten Wyn/
Die krygt'er van het zuurste vocht
Dat ooit op tongen byten mocht:
Want als het zoet zyn aart verlaat/
Niet dat zyn zuur te boven gaat.
Onthout dit woord/ geminde vrient/
Vermits het alle vrienden dient.

Als vrienden uit een misverstant
Eens worden tegen een gekant;
Als broeders/ om/ men weet niet wat/
Door wrevel worden opgevat:
Of als de Vader en het kint/
Zig tegen een ontsteken vint.
Of dat twee liede metter tyd
Vervallen tot een wrange spyt;
Zo vintmen dat haar fellen haat/
Gantsch boven alle peilen gaat:
Want als zig vrientschap ommewent/
Zo isser onlust zonder ent.

Op daarom al die vrienden zyt/
En geeft de gramschap geenen tyd;
Maar isser yet dat kwalyk staat/
Zo heelt'et weder met'er daat.
En of gy schoon een reisjen kyft/
Zo maakt noch dat gy vrienden blyft.

Van de zoetste wyn
De felste Azyn.

Broeders gekyf
Komt om ziel en lyf.

Mai non divento fiume grande, che non n'eutrasse aqua turbida.

NOoit beek en is in haast gegroeit/
Zo datze krachtig henen vloeit/
Of dat haar stroom de landen deilt/
En dat op haar een Hage zeilt/
Of wis zy heeft van onklaar nat
Al vry wat veel in haar gevat.
Als yemant wort in haasten ryk/
Ook verre boven zyns gelyk/

En

En dat men niet ter deeg en ziet/
Waar uit zyn aanwas is geschiet/
Dat hielt met eertyds voor een ding/
Dat niet/ gelyk het zou/ en ging;
Men hielt/ dat snel en haastig goet.
Al vry wat onklaar wezen moet.
En schoon het slaat by wylen mis/
Men vint'er dat het zeker is.
Wat dient hier langer op gestaan:
Hy/ dien het raakt/ die trekt'et aan.

Syrach 28. 20.
Wie hem ſnelt ryk te worden, en zal niet onſchuldig blyven.

Het Nederlands ſpreekwoord zegt daarom wel:
Lankzamen rykdom is zalig.

Fortuna, velut tunicam, magis concinnam proba, quam longam.

Een Flodderkleet dat niet en past/
En is niet anders als een last.

De

De Man die het wyde Flodder-Kleed aen heeft, spreekt:

DIt kleet is al te lang/ en al te ruim gesneden/
't Hangt my ('k en weet niet hoe) en floddert aan de leden/
Het is een lastig pak/ schoon dat ik maar en staa/
En 't doet my staag belet al waar ik henen gaa/
Ik ben gelyk verdoolt in deze groote vouwen/
Ik ben geheel verstelt met deze ruime mouwen/
Myn hoed dekt my het oog/ dewyl hy neder glyt/
En dat gebeurt alleen vermits hy is te wyt:
De koussen/ die gy ziet/ zyn lasten aan de beenen/
En in dees groote schoen daar vallen kleine steenen/
En ik en weet niet wat/ dus ben ik gantsch verstelt/
En blyve dikmaal staan te midden op het velt.
Ik ben een reizend' man/ en hebbe veel te dwalen/
Nu op een hoogen berg/ en dan in lage dalen.
Nu op een drijftig zant/ dan op een gladde baan/
My dient geen flodderkleed om wel te mogen gaan.
Voorwaar een minder rok die zou my beter passen/
Die staat my aan het lyf/ als uit het lyf gewassen.
Ik pryze boven al een knap/ een matig kleet;
Al wat daar boven gaat en is maar enkel leet.
Wat mogen even staag/ wat mogen alle menschen/
Geld/ have/ renten/ lant/ als zonder einde wenschen!
Men zegge watmen wil/ die ruimen nootdruft heeft/
Die is 't die alderbest/ en onbekommert leeft.
Een rok niet al te ruim/ niet aan het lyf gespannen/
Dat is het beste kleet voor vrouwen ende mannen;
Want al wat na den eisch niet aan de leden past/
En is maar ongemak/ en niet als enkel last.

Die

Die Katz had die fiſch lieb, aber ſie wil nit im waſſer.

De Lezer beelde zich in, een Kat ontrent een tobbe met water zittende, daar Viſſch in legt; de Kat daer op loerende, en haren poot uitſteekende, maer niet in 't water dervende taſten.

KOmt ziet doch hier een reis ons Katte zit te pronken!
Komt let op haar gebaar hoe datze weet te lonken!
Zy ziet den verſchen Viſch / zy ziet het open vat /
Maar / des al nietemin / zy vreeſt het killig nat:
Zy vreeſt / gewis zy vreeſt haar pooten nat te maken /
En daarom wil het dier het water niet genaken:
Zy dreigt wel met den klaau / maar taſt niet in den gront /
En dus en krygtze niet als honger in den mont.
Men vint / meeſt over al / een deel verkleunde menſchen /
Die in haar ſtil gepeis wel groote dingen wenſchen;
Maar dat en is maar wint: want die hem moeit' ontziet /
Zit wel met angſt en wacht / maar vordert anders niet.
//Wie roozen plukken wil / en mach geen prikkels myden:
//Wie honig-graat begeert / die moet de byen lyden:
//Voor hem die vruchten zoekt / is 't wenſchen niet genoeg /
//De hant moet uit de mou / de hant moet aan den ploeg.

Een leuyé kat
Eet nimmer zat,
Mits zy het nat
Te byſter myt.
Gy zoekje wat,
Onthout vry dat,

Men krygt geen ſchat
Ten zy met vlyt.

Met arbeit krygtmen vyer uit den ſteen.

De ſpreeuwen willen wel kerſſen eten, maar geen boomen planten.

Een vuile Bruit heeft veel parerens aan.

ALs iemant tot u komt met opgepronkte reden:
Als iemant moedig is / en buigt de gantſche leden /
Als iemant met beleit zyn onſchult heeft gedaan:
Zegt dan / een vuile Bruit heeft veel parerens aan.

Gemaalde bloemen en rieken niet.

Op een gebrande vlaeye dient ſuiker geſtrooit.

Ein

Ein klein Henn leget alle tag, da ein Strauſſ im jahr nur eins.

De Huisman die de Korf met hoender-eyers in den arm heeft, ſpreekt.

Hoort doch wat ons gebeurt; de ſchyn heeft my gelogen/
En hope van gewin die heeft myn wyf bedrogen:
  Een koopman liet my zien een ey van dezen ſtruis/
  Dies kocht ik ſtraks het dier en bracht het in myn huis:
Ik dacht nadien het beeſt is dus gewoon te leggen/
Zo ſtaat ons deze koop voor al niet af te zeggen:
  Want ziet/ een hinnen ey is maar gelyk een bal/
  En 't blykt hier dat de ſtruis wel anders leggen zal:
Zyn ey is als een bol/ dat acht ik groote zaken/
Men kan van een alleen een gantſche ſtruive maken:
  Een boer/ een raauwe gaſt/ al komt hy van de ploeg/
  Geeft hem maar zo een ey/ gewis hy heeft genoeg;
Dit ſteld' ik voor gewis/ maar ziet in korte dagen/
Doen vant ik metter daat hoe dat ik was geſlagen;
  Het beeſt at wonder veel/ en bleef noch even graag/
  Dies zeid' ik menigmaal/ ziet wat een ſtruiſſche maag;
Van eyers geen gewag/ en ſchoon ik maakte neſten
Van hoy/ van enkel dons/ 'k en vond 'er niet ten beſten:

Doch naar een lange tyd/ juist eens ontrent de Mey/
Doen zocht ik in het nest/ en vond een eenig ey:
Dies was ik wonder blyd/ maar al op losse gronden/
Want nooit/ na dezen tyd/ en isser meer gevonden:
Ons hinnen/ onder dies/ die leiden even staag/
Dat gaf my goet gewin/ en dat meest alle daag;
Dies keef ik op den Struis/ en ging den slokker zeggen/
Van hier du groote vraat/ die niet en weet te leggen/
U schyn is maar bedrog/ gelyk het heden blykt:
// Want groote winst verleit/ en stage winst verrykt.

Licht gewin maakt zware beurzen.

Die geen penning en acht, en wort geen guldens Heer.

Met enkel veertjens pluktmen de vink kaal.

Allenkze slagen valt de boom.

Met veel slagen word de stokvis murwer.

Doet dikwils tot een kleintje wat,
Zo wort 'er wel een groote schat.

De dagelyksche penning weet wat.

Klein visje, zoet visje.

Klein gewin,
Brengt rykdom in.

Lankzamen rykdom is zalig.

Hooge bomen geven meer schaduwe als vruchten.

VEracht/ o vriend/ noch klein gewin;
Want dat brengt groote schatten in;
En niet en isser ooit zo vast/
Als dat gestaag en lankzaam wast.
Beziet een ongetemden stier/
Die onlangs was een vreedzaam dier/
Een dier dat nooit en stiet of vocht/
Maar daar een kind met speelen mocht/
Die word in 't lest een grouwzaam beest/
Dat ook van mannen is gevreest.
De boom daar yemant onder rust/
Daar van hy plukt zyns herten lust;
Daar van hy schoone vruchten leest/
Dat is wel eer een ryst geweest.
My dunkt hier is genoeg gezeit/
Zo gy het stuk wel overleid:
Doet tot een kleintje dikmaal wat/
Zo wort 't noch een groote schat.
Maar klein verlies dat dikmaals komt/
Daar dient al mede voor geschroomt:
Want kleuterschult van klein beslag/
Als die vermeerdert dag aan dag/
Wort metter tyd een groote last/
Schoon dat gy daar niet op en past.

Let dan/ al wie een huis bezorgt/
Dat gy geen kleine schult en borgt/
Want kleuter-schult van klein beslag/
Als die vermeerdert dag aan dag/
Wort met 'er tyd een groote last/
Schoon dat gy daar niet op en past.
Let dan/ al wie een huis bezorgt;
Dat gy geen kleine schult en borgt;
// Want ziet! een drop die holt een steen/
// En dat slechts door den tyd alleen:
// Het staag gebruik verslyt het staal:
// By heertjens word de vinke kaal/
// En 't muisje dat gedurig byt/
// Doorknaagt een kabel metter tyt.

Groote Visschen scheuren 't Net.

De Visscher spreekt.

HAd ik voor kleine visch myn netten willen hangen/
Of in een stille gracht maar paling willen vangen:
Zo hadd' ik nu de zood'/ of zo het anders ging/
Mijn net bleef immers gaaf/ schoon dat ik niet en ving;
Maar ziet ik schoot het wand ontrent de groote vissen/
Nu moet ik by gelyk/ en vang en hoope missen;
Want ook myn beste net is over al gescheurt.
Kijkt/ vrienden/ kijkt een reis/ wat stoute vissers beurt!
Onthoud my deze les/ die groote dingen jagen
En vangen dikmaal niet als onverwachte slagen:
Dus gy die visschen wilt/ en blyven buiten pyn/
Vist/ lieve vrienden/ vist na dat u netten zijn.

Groot schip, Grof water.

Men moet zo groote brokken niet inzwelgen dat m'er aan wurgt.

Groote ratten byten door de val.

Groote visschen springen uit den ketel.

Byen en horzels die breeken het spinneweb.

Canta

Canta la rana
Y no tienne pelo ni lana.

AL is de puit een schamel dier/
Al isse naakt gelyk een pier/
Al heeftze schoon geen wol of haar/
Zy maakt noch efter bly gebaar;
Want op het land is 't datze springt/
En in het water datze zingt;
En daarom houdmen voor gewis/
Dat zy staag bly en lustig is.
Meint yemant dat een vrolik hert/
Uit rykdom maar gezogen wert?
En dat een bly/ een fris gelaat/
Alleen maar hangt aan grooten staat?
Neen / neen / gezellen denk 't niet/
Het geld heeft mede zyn verdriet:
En die met weinig is vernoegt/
En zynen lust naar reden voegt
Is dikwils blyder van gemoet/
Als Graaf/ of Prins/ of Koning doet.
(Dies stel ik dit hier voor besluit/
Want ziet! de reden wyst 'et uit)
// Het groot beslag is maar een pak/
// Een kleine staat is groot gemak.

Een bly gemoet
En machtig goet,
Is wonder zoet.

Geen ryker man in alle steden;
Als die met 't zyne is te vreden.

Wie tegen wind ſpout/ maakt zyn baart vuil.

AL wie dat oyt beſtaat om tegen wind te ſpouwen/
Die vind het vuile kwyl ontrent zyn eigen mouwen/
Of op zyn aangezicht zelfs/ of op zyn netten baart/
„ Dus vrienden/ wie gy zyt en doet niet tegen aart.

Van een heete pottagie en ſnoept geen kat.

Op een ziedende pot en zit noyt vlieg.

Quien echa agna en la garafa de golpe mas detrama que ella coge.

De Leezer beelde zig in een Man, die een fleſſche met een engen hals willende vol gieten, meeſt al het water ter aerden ſtort, vermits hy te veel teffens giet.

De Man die het Water giet, ſpreekt.

WAt mach ik doch beſtaan/ wat ging ik hier bedryven/
Ik moet in dit geval myn eigen daat bekyven/
Want dat myn vyand lacht/ myn vriend en vrouwe ſchreit/
Dat wyt ik anders niet als ſlechts myn kwaat beleit;
Ik meinde met een zwalp myn fleſſche vol te gieten/
Maar ziet daar al het nat ter aarden neder ſchieten;
Daar is nu myn geluk/ myn ſchoone kans gegaan/
En ziet/ myn volle kruik die blyft hier ledig ſtaan.
Ach had ik met beſcheit myn voordeel konnen achten/
En met een ſtillen geeſt een weinig konnen wachten/
Ach hadd' ik dit beleid door raad en met gedult/
Daar is geen twyffel aan/ myn fles die waar gevult.
Maar ziet! ik was te graag/ en al te zeer genegen/
In haaſt/ en zonder maat/ myn gieten aart te plegen:
Het was na myn verſtant/ het was te groote pyn
Te zitten aan de beek/ en lankzaam vol te zyn.
Hier ſtaa ik nu en kyk/ beſpot van alle menſchen/
Al wat ik over heb/ is ſlechts alleen het wenſchen.
Ziet dus zo vaart het volk/ dat met een ſnellen ſport
Na groote ſtaaten tracht/ of grabbelt om het goet:
Maar oog dat alleen loert om veel te mogen grypen/
En even dat [illegible] let de vingers toe te nypen:

Daar

Daar leit het gantſche kraam van veeltyds over hoop
De brienden in den laſt/ de meeſter op de loop.
Nu hoort een deftig woort/ en wiltet mede dragen:
Het kan u dienſtig zyn u gantſche leven dagen/
// Eer/ die met trappen klimt/ en goet/ dat lankzaam waſt/
// Dat baart de meeſte vreugt/ en lyd de minſte laſt.

Een Zwaan vallen haar Veeren zo beezig/ als een Muſch.

Ik zag onlangs een Zwanen neſt/
Te midden in een Gracht geveſt/
Op zeker eilant datter ſtont:
Te midden in het nat gegront:
En ziet ik wert ook even daar
Het nesjen van een Muſch gewaar/
Een Muſch gelyk men in het riet
Des Zomers haar generen ziet.
Ik bleef op dit gezichte ſtaan/
En zag haar beider maakzel aan:
Het eene nam ik metter hand/
Gelyk ik dat vol jongen vant;
Het ander ſtont ik aan en zag/
Gelyk het voor myn oogen lag/
Terwyl ons voerman met de Zwaan/
Had als een oorlog aangegaan/
En met zyn pols haar tegen hiel/
Dat zy ons niet en overviel;
Maar zekerlyk het kleinſte neſt/
Dat was (myns oordeels) alderbeſt:
Want ſchoon de Zwaan haar kinderbed
Met groote takken had bezet/
Had opgemetzelt zonder ſteen/
Met riet gevlochten onder een/
Had wonder dicht en vaſt geſtelt
Met loof en ruigte van het velt;
Noch had de Muſch geen ſlechter voet
Om wel te kweeken haar gebroet:
Want ziet! haar neſt was zacht en vol/
Van moſch/ van hop/ van pluimen vol/
In 't korte na haar klein beſlag/
Zo net en konſtig als het mag:
Zo dat voor al de groote Zwaan/
Geen beter voorraat had gedaan.

Als ik dit wel had overleid/
Doen heb ik open uit gezeid:
Nu vind' ik met de ware daat
Hoe dat 'et in de waerelt gaat;

Ik vinde dat de groote Zwaan/
(Hoe schoon met veeren aangedaan/)
Maar dougs zo wel van nooden heeft/
Als 't kleinste mugsje dat 'er leeft:
En daarom zeg ik tot besluit/
Groot is het Hoff/ veel gaat 'er uit.

INdiender yemand het onderſcheit tuſſchen een grooten ende kleinen Staet recht wil verſtaen, die beelde zig in dat hy voor hem ziet een Zwaen, een Struis, ofte eenen anderen grooten Vogel, gantſch kaal en zonder veeren: ende wederom aen de ander zyde een Muſch, een Vink, ofte ander klein Vogelken, mede geheel naekt ende ontpluimt wezende, ende ſtelle zich dan noch voor dat de zelve beide gantſch bezig zyn, yder om haer bloote lyven te mogen bedekken: zo doende zal hy dadeliken gewaer werden dat 'er in zodanigen gevalle een Vink, ofte Muſch vry beter aen is als een Zwaen ofte Vogelſtruis, vermits zo een klein dier, als een Muſch ofte Vink is, met het minſte veerken ofte andere ruigte dat het hier of daer ontmoet en opraept, lichtelyken zyne kleine ledekens zal konnen bedekken: maer een Zwaen waer zal die konnen bekomen zodanigen menigte van pluimen, om dat groot lyf, ende dien hoog uitgeſtrekten hals mede te bekleden? Paſt deze gelykeniſſe, Leezer, aen de eene zyde op een Prins, ofte yemant anders die groot is in de wereld: ende aen de ander zyde op eenen gemeenen Burger, beide uit hare gelegentheit door eenig ongeluk vervallen, ende tot kleinigheit ofte armoede geraekt: gy zult in der daet, als met handen taſten 't gene wy hier vooren met woorden hebben gezeit.

Groote Heeren, Groote kleeren.	Groote neerzen, groote broeken,
Groot is 't Hof, Veel moet 'er of.	Groote koppen, groote doeken.

Waar

Waar veel goeds is/ daar zyn veel die het eeten.
Eccleſ. 5. 11.

De Leezer beelde zich in, een Man die in een groot Hoff ofte Princen Palleis, op den ommeſlag van het geheel gezin ſtaet en let.

TOt heden toe en wiſt ik niet/
Waar op de gulde ſpreuke ziet/
Die ik leſt in den Bybel las/
Daar van een Konink ſchryver was/
Te weten; Dat eens ryken goet/
Veel grage byters lyden moet.

Maar heden was ik uitgegaan/
En bleef hier aan de deure ſtaan/
Daar zag ik eerſt den rechten vond
Waar op de ſpreuke was gegrond:
Ik zag 'er eeters over al/
Ik zag 'er peerden op het ſtal/
Ik zag 'er koetzen twee of dry/
Ik zag 'er rauwe gaſten by/
Ik zag 'er honden in het kot/
Ik zag 'er jagers om het ſlot/
Ik zag ook vliegers daar ontrent/
En grage vogels zonder ent/
Ik zag 'er jongens / vreemt gekleet/
Tot ſlimme ranken uitgereet/
Ik zag 'er koks in groot getal/
En knechts en meiſſens overal/
Ik zag 'er/ ik en weet niet wat/
Dat al met grage tanden at;
In 't korte wonder groot beſlag.
En t'wyl ik al den handel zag/
Doen zeid' ik met een ſtillen mond/
Zo dat'et niemand hooren kont:

Wat heeft de ryke van zyn geld
Daar op hy al de zinnen ſtelt/
En achtet voor zyn hooge luk?
Ik bidde/ let eens op het ſtuk:
Hy heeft voor al geen ruimer maag/
Hy wort ook nooit eens vroeger graag
Als eenig ander eerlyk man;
Zo dat hy niet meer eeten kan/
Als iemant die maar weinig heeft/
En die maar van zyn handen leeft.
Wat heeft hy dan van al zyn goet
Als dat hy groote vraten voet?

En dat hy dikwils met verdriet
Veel rupzen op zyn koolen ziet.
Ik zegge daarom voor het lest:
// Een klein gezin is alderbest;
// Een groot beslag/ een lastig pak/
// Een klein bedryf is groot gemak.

Groot huis, groot kruis.
Groot is 't hof, veel moeter of.
Klein schip, klein zeil.
Klein huis, kleine zorg.
Veel koeyen, veel moeyen.

Groot gezin, groot bewin.
Hoe meerder visch, hoe droever water.

Een kleinen heert al is het kout,
Die hoeft alleen maar weinig hout.

Capra Syria.

De Geite/ drijvende/ die gy ziet/
En die zo vollen elder biet/
Is niet zo nut gelyk het schynt/
Om dat haar voordeel licht verdwynt;
Want mits het dier is wonder geil/
Zo stort het licht den mellik-teil/
En giet 't altemaal daar heen/
Dat nu alreets gewonnen scheen.
Wat isser meenig konstig man
Die geld genoeg verdienen kan!
Maar doch wat baat hem zyn gewin?
Hy slaat 'er weder kwistig in/
En schoon hy wint geduurig veel/
Hy jaagt 'et door een ruime keel/
Hy hangt 'et aan den dobbelsteen/
Hy maaktet alle man gemeen/
Hy stort 'et in een hoeren schoot:
Dies blyft 'er niet voor zynen noot;
Maar leeft hy tot den ouden dag/
Zo is hy kaal/ gelyk hy plag.
Wel/ gy die zyt een geestig kwant/
En geld verdient door u verstant/
Quist niet/ al is u winste groot/
Maar spaart een penning voor den noot.
En zo gy let op u gemak/
// Zaait met een hand/ niet met een zak;
// Want matig voordeel wel gespaart/
// Daar isset datmen wel af vaart.

Zo gewonnen, zo verteert, | Zo 't kwam, zo 't voer.

Met groote Heeren is 't kwaat kerssen eten / zy kiezen de grootste / en schieten met de steenen.

Wil yemant boom-gewas met groote meesters eten/
Die moet voor alle ding een nutte lesse weten.
Ziet! al het beste fruit dat is voor hun alleen/
En / zo men kerssen eet/ zy schieten met den steen;
Zy schieten waar het valt/ en waarze konnen raken/
Of in u schoonen baart/ of op u bolle kaken;
En 't staat u altemaal te lyden met verdrag/
Van morren niet een woort / van pruilen geen gewag:
Gy moet/ beminde vriend/ in deze vreemde ranken/
Noch toonen bly gelaat / en even leeren danken;
Dus schoon gy schade lyd / des noch al niet te min
Ontfangt al wat gy kunt / en achtet voor gewin.
Of zo u dat mishaagt / zo voegt u by de gasten /
Met wien het u betaamt vrymoedig toe te tasten:
Laat Heeren voor den raad / en Vorsten aan het Ryk/
En handelt / zo gy kont/ alleen met uws gelyk.

Heeren peeren rotten niet.

Heeren bidden is gebieden.

Met groote Heeren kleine kennis.

Groote Heeren zal men groeten
Zelden moeten.

Met groote Heeren korte morgen-ſpraak.

Hooge boomen geven meer ſchaduwen, als vruchten.

't Is kwaad met ſterke worſtelen, want der ſterken ſpel is der kranken dood.

Men moet de edelen haar wildtbraat, de boeren haar kermis, en de honden hare bruiloft laten.

Heeren heult en is geen erf.

Die Heeren dient krygt Heeren loon.

Die den Heere wil hoonen geve hem 't zyne.

Winterſche nachten,
Vrouwen gedachten,
En gunſte van Heeren,
Ziet men haaſt verkeeren.

Jong hoveling,
Out schoveling.

Kort reyen hoven wel.

Wyt beheert, na bevrient.

Schouten en Bailjuwen,
Grypen als wuwen.

Heeren en hoeren verschelen maar een letter.

Kiest u nooit te grooten staat,
Noch te grooten medemaat.

Watje zegt, of watje kalt,
Met u meerder nooit en malt.

Syrach 13. 2.

Maakt u gezelschap niet met den geweldigen, wat doet de aarde pot by den metalen.

Par le pepit chien le lievre est trouvé.
Mais par le grand il est happé.

De Leezer beelde zich in, een Jager staande ontrent een hert dat groote honden ter aerden velt, bytende de brakken (die de zelve hebben opgedaen) daer van

De Jager spreekt.

Het wild / dat zich onthielt ontrent de dichte takken/
Dat heb ik opgedaan met deze kleine brakken/
Die liepen vlytig heen / en keften overhoop/
En dreven menig hert te zamen op den loop;
Maar doen wy op het vlak de snelle dieren zagen/
En stonden al bereit / en veerdig om te jagen/
Zo kwamen daar in haast de snelle winden aan/
En straks was al de jagt / en ook de vang gedaan.
Eilaas! myn gaauste brak die wert 'er afgesmeten/
Die wert 'er afgerukt / die wert 'er af geheten/
En die het vluchtig hert eerst in den woude vont/
En heeft geen ander loon als slechts een droogen mont.
Is't niet een zeltzaam werk! „De kleine lieden vinden/
„ Maar waar men vangen zal / daar zyn de grote winden;
„ Wat baat toch / lieve vrient / het loopen van den brak;
„ Een ander heeft het wilt / en hy het ongemak.

Ziet

Ziet kind/ dit heb ik lang geweten/
Dat groote visschen kleine eten.

De Leezer beelde zich in, een Visscher uit een grooten Visch een kleinen Visch trekkende, ende zyn Kind toonende; die spreekt aldus.

Komt hier en ziet eens/ weerde kint/
Wat vreemder zaken dat men vind/
Komt leert hier wat u dienen kan/
Ook als gy word een dege man.

Ik hebbe lange tyd gevist/
En dit en heeft my nooit gemist/
Wanneer ik iet gevangen had/
En dan ontrent den Oever zat/
En daar den visch in mooten sneet/
Gelyk men die gemeenlyk eet/
Of ik en vond/ wanneer ik zag/
Wat in haar groote roppen lag/
Een spierink of een kleinen aal/
Een reste van haar middagmaal.
Zo dat ik nu voorzeeker weet/
Dat groote visch zyn minder eet;
Dit vind' ik in de woeste Zee/
Dit vind' ik op de stille Mee/
Dit vind' ik in een binnensloot/
Al isse dikmaal niet te groot.
God gave datmen op het Land/
Van deze streeken niet en vant/
Maar 't isser (na men ons vertelt)
Al op gelyken voet gestelt;
Want al wat gaapt na groot gewin/
Dat slokt wel licht zyn minder in.

// Het is van ouds een wisse zaak/
// Dat nooit een slang wast tot een draak/
// Dan zo wanneer haar medemaat
// Eerst door haar ruime keele gaat.

Syrach 13. 23.
Gelyk de Leeuw het wilt verslint, zo verslinden de Ryken de Armen.

Een

Een ryk man ſterft zyn kind.
Een arm man zyn koe.

KOmt vrienden/ komt te zaam/ ik moet myn lyden klagen:
Myn hert kan zyn verdriet niet zonder ſpreeken dragen;
// Al wat de ziele drukt is minder als het plach/
// Wanneerze by een vriend haar open geven mach.
Myn Buurman is een kind/ en my een koe geſtorven:
Nu is hy zonder trooſt/ en ik geheel bedorven:
Dus zyn wy beid' gelyk bedrukt tot in den geeſt/
Hy om zyn eenig kind/ ik om myn eenig beeſt.
Ziet wat een wonder ding/ en wat een zeltzaam ſterven/
Ik konde wel een kind/ en hy een koeye derven.
O doot/ gaat anders om/ dan is 't geen ongeval/
Ik heb een vollen haert/ en hy een volle ſtal:
Komt tot myn buurmans haaf/ en tot myn zeven kinders/
Dat is u meerder roof/ en voor ons weinig hinders;
// Men acht het over al alleen maar kleine pyn/
// Wanneer de wollif rooſt daar groote kudden zyn.
Maar wat ik zeggen kan/ de dood en heeft geen ooren/
Zy wil geen wyzen raat/ zy wil geen reden hooren/
Zy gaat een blinden gang: // De dood/ de bleeke dood/
// Gaat meeſt den tyd te gaſt daar niemant haar en noot.
Wie zal nu myn verdriet/ wie mynen buurman ſtillen?
Het gaat ons beid' gelyk juiſt zo wy niet en willen;
Want hy die machtig is/ verlieſt zyn naaſte bloet/
En ik een arem ingn/ eilaas! myn beſte goet.

Qui-

Quiconque à bouchte ne die à un autre qu'il ſoufle ſon pottage.

De Leezer heeft zich hier in te beelden yemant die eens anders pap wil komen blazen, maer van den zelven word verſtooten, met byvoeginge van 't gene het bygevoegde Vers zeit:

Ik weet/ myn pap is byſter heet/
En 't is my boven maten leet/
Om dat myn uitgeteerde maag
Is hol en uitermaten graag/
Maar efter ben ik niet gezint
Gedient te zyn van uwen wint/
En ik en neeme geen gedult
Dat gy myn ryspap koelen zult;
Want kwamjer met de lippen by
Zo waart gy meeſter van den bry.
Ik heb/ God dank/ een eigen mond/
En eigen adem is gezond/
Het geen' gy voor hebt/ weet ik niet/
Hoewel gy my de lippen biet;
En daarom/ vriend/ en gy/ en elk/
Die blaaſt al beſt zyn eigen melk/
// Want die zyn eigen papjen koelt/
// Hy iſſet die hem beſt gevoelt.
Hoort/ kinders/ hoort een dienſtig woort/
En zegt het vry u makkers voort:
// Als yder een zyn papjen blaaſt/
// Als yder een zyn beesjen aaſt/
// Als yeder een zyn boodſchap doet/
// Als yder een zyn liefje groet/
// Als yder ſtelt zyn eigen maat/
// Als yder maakt zyn eigen ſtaat/
// Als yder ploegt zyn eigen land/
// Als yder loſt zyn eigen pand/
// Als yder bouwt zyn eigen neſt/
// Dan gaan de zaken alderbeſt.
Dus wat gy zelfs blazen kont/
En roept daar toe geen vreemden mond/
Want zelfs is de rechte man
Die beſt u dingen redden kan/
En als men kraaut zyn eigen vel/
Dan gaan de zaken wonder wel.
// Geen bood' en waſſer ooit zo goet,
// Gelyk de meeſter zelfs doet.

Het

Het ooge van den Heer dat maakt de Paarden vet,
Het ooge van de Vrouw dat maakt de kamer net.

Geen beter Hofmeeſter als de Weert zelfs.

Het beſte mis op den Akker, is des meeſters oog en voet.

Zelfs is goet kruit.

Zelfs is de man.

Geen Bode zo goet
Als de man zelfs doet.

Wat gy alleen kunt doen roept daar geen ander toe.

Niet zo kwaat, als kwaden toeverlaat.

Maakt u bedde zo je ſlapen wilt.

Die de Koe aangaat die gryptze by den ſtaert.

De Leezer beelde zich in, een Koeye in de ſloot gevallen, ende den eygenaer (te vergeefs om hulpe geroepen hebbende) dezelve by de ſteert grypende om die uit te helpen.

Den Eigenaar van de Koe ſpreekt.

Ey ziet myn beſte Koe is in het ſlik gezonken/
En waarder niemant by/ zy lage nu verdonken;
Dies roep ik overluit: Gebuuren leent de hant/
En zet dit arme Beeſt eens weder op het Land.
Maar ſchoon ik ſtaa en ſchreeu/ og! niemant van de lieden/
En toont hem recht geneigt om hand te willen bieden/
Zy ſtaan maar aan den kant/ en zien 'k en weet niet hoe/
Maar niemant van den hoop en taſtet handig toe/
Zy maaken wel bohay het Beeſt te willen raken/
Maar vreezen aan het ſlik haar vuil te zullen maken.
Nu zie ik hoe 't 'er gaat: Het is een oude leer/
Dat niemant opt en hinkt van yemands anders zeer.
Wat baat't in de noot een ander toe te ſpreeken?
Wie yet gedaan begeert/ dient handen uit te ſteeken.
Gy/ laat dan noyt u werk op dees of gene ſtaan/
Of anders/ lieve vriend/ zo blyft 'et ongedaan.

Faites

Faites feste au chien, il te gastera ton habit.

LAatst streeld' ik Lobben onzen hond/
Ik bood hem ook myn eigen mond/
Ik gaf hem namen honig zoet/
Gelykmen lieve beesten doet:
Maar ziet: voor al dit zoet bedryf/
Zo sprong de sloef my op het lyf;
Dus zie ik aan myn beste kleet
Niet anders als myn herteleet/
Het kwyl uit zynen open muil
Dat maakt myn schoonen mantel vuil/
Myn schoelint/ en dees moye strik/
En is niet als een enkel slik:
Myn vleyen maakt den reekel stout/
Zo dat hy maat noch regel hout.

Hebt gy een knecht/ of eigen kind/
Of yemant anders wel bezint/
En lieffe-laftze niet te zeer;
Haar vriendschap is te wonder teer/
Zy dient gedragen/ niet getoont/
Of wel gy word met drek geloont.
Dus wilt gy lust/ en geen verdriet/
Draagt liefde/ maar en toontze niet.

IN tegendeel van dat hier vooren is gezeit, zo vermaent het Hebreeus spreekwoort datmen eenen Vriend van suiker niet en moet op-eten: dat is gezeit, dat men den willigen niet te veel en moet vergen, dat men iemands beleeftheit en moet misbruiken, ende dat men een gewillig Paert niet en moet over-reiden.

Wil-

Willige Roſſ ſol man nicht ubertreiben.

Een zeedig Man zonder rys, ſtok, of ſpoor, te Peerde zittende, ſpreekt:

Vraagt yemant wat de reden zy/
Terwyl ik dezen hengſt bery/
Dat ik geen rys of ſtok en draag/
Ook met geen ſpoor het peert en jaag:
Die wete dat het moedig beeſt
Is van een onvermoeiden geeſt/
En dat het dier/ uit eiger aart/
Zyn rappe leden niet en ſpaart:
En waar toe dient het dat men ſlaat
Wanneer het peert gewillig gaat?
Men moet niet van een gunſtig man
Al nemen dat men krygen kan;
Dus weet dat ook u beſte vriend
Niet al te veel gevergt en dient/
Want die zyn Ezel overlaad/
Die maakt dat hy verlegen ſtaat.

In een ander mans Oor te ſnyden als in een Vilten Hoed.

De Chirurgyn ſpreekt tot de Omſtanders.

Wel/ maats/ wat iſſer dat u let?
Wat iſſer dat u dus ontzet?
Is 't om den handel die gy ziet?
Ey lieve kinders/ moeitje niet.
Ik ſnyd hier in een anders oor/
En dan en geef ik geen gehoor/
Noch aan geklag/ noch aan gekryt/
Wat pyne dat ook yemand lijt:
En of hy dichte tranen ſchreit/
En duizent jammer woorden zeit/
Al dat en gaat mijn geenzints in:
Ik paſſe ſlechts op mijn gewin;
„ Want van een anders leet of zeer
„ En hinkt de meeſter nimmermeer.

Een

Een anders ham een eigen mes.

Een gehuert paert, eigen ſporen.

Gehuerde Paerden maken korte mylen.

De koe en likt geen vreemt kalf.

Daar 't vry gelag is, is 't goet gaſten nooden.

't Is licht groot vuur maken van eens anders turf.

't Is goet breede riemen ſnyden uit een ander mans leer.

't Is goet danſſen op een ander mans vloer.

't Is goet feeſt houden op een anders zaal.

Niemant hinkt van een anders zeer.

Die de koe aangaat, die gryptze by den ſteert.

Avontuurt gy u laken, ik avonture myn ſchaar, zei de Kleermaker, en ſneder in.

Lapis ſæpe revolutus non obducitur muſco.

ONſe buurman Floor/ en Neel zyn wyf
Die hadden 't loopen in het lyf/
En met verhuizen wel gepaſt/
En ſtelden nooit haar woonſtee vaſt/
Zy zweefden ſtaag/ 'k en weet niet hoe/
Van d'eene ſtad na d'ander toe/
En dan ook dikmaal zonder raat/
Al weder na een ander ſtraat/
En ondertuſſchen klaagden zy
Aan deeſ' / aan geen' / en ook aan my/
Dat hare neering en gewin
Of niet of weinig brachten in/
En dat het menig ander menſch
Geluckte na zyn eigen wenſch/
Schoon dat hy met zo grooten vlyt
Niet uit en kochte zynen tyd/
Ja ſchoon hy dikmaal ſtille zat/
En met gemak maar dronk en at:
Ik/ na de klachte was gedaan/
Zey Floor hier van de reden aan.

Ziet! als de ſteen wort omgerolt/
En dikmaal hier en daar geſolt/
Zo vintmen nooit dat eenig kruit/
Hem op den kale rugge ſpruit;
Zo dat een ſtagen waterdrop/
Hem vallend' op zyn blooten kop/
Daar in niet zelden metter tyd
En hol/ een gat/ een open byt.

Maar legt hem in de aarden vaſt
Dan iſſet dat hy eerſt bewaſt/
Dan wort hy tegen 's winters leet
Met groene kruiden overkleet/

En daarom kan de koude locht
Door mist/ of sneeu/ of ander vocht
Niet eten door het dichte groen/
Gelyk het eertyds plach te doen.

Ziet Floor/ dit past op u bedryf/
Dit past op u onrustig wyf:
// De boom die veeltyds word verplant
// En vest geen wortels in het lant/
// Maar als hy lange staande blyft
// Dan isset dat zyn houdt beklyft.

Veel verhuizen kost veel bedstroo.

Daar wast geen raag aan een draayende meulenkam.

Boomen die men veel verplant gedyen zelden.

Een looper en gedyt niet.

Blyven doetbeklyven.

Vaartmen over een sloot,
Men laat 'er een broot?
Vaartmen over een veer,
Men laat 'er noch meer.

Geen oude schoenen wech werpen eermen nieuwe heeft.

Far comme il Propagallo, che non leva mai il piede, que prima non ha appiceato il becco.

MEn vint'er over al die licht in alle zaken
Verstellen haar bedryf/ en nieuwe gronden maken/
Die licht haar vorig ampt gaan leggen uitter hand
Eer datze zeker gaan in haren nieuwen stand:
Maar vrienden/ dit beleit en is u niet te raden/
't Is dwaasheit af te gaan tot onbekende paden;
Let op den Papegaay / die weet een gaauwen trek/
Hy slaat geen pooten af/ of vest hem met den bek.
Dit heeft een geestig volk voor dezen waargenomen/
En daar is met 'er tyd een spreuke van gekomen;
Wel aan dan/ wie gy zyt/ verlaat u voordeel niet/
Ten zy gy beter kans/ of nutter dingen ziet.

Quid

Quid duos ſequitur lepores, neutrum capit.

De Jager ſpreekt.

WAar ik vernoegt met eenen jacht/
Zo had ik wiltbraat t'huis gebracht/
Maar t'wyl ik liep / gelyk een dwaas /
Na dezen/ en na genen Haas/
En dat myn Honden zyn verdeilt/
Zo heb ik over al gefeilt/
Zo heb ik maar een holle maag/
En 't is om niet al wat ik jaag.
Ziet! die veel dingen t'zamen doet/
Die neemt gewis een kwaden voet:
Want groot beſlach is groot verdriet/
Die veel omhelſt vangt veeltyds niet;
Waarom zo veel/ zo ras/ zo vroeg?
Een zake wel / en 't is genoeg.

Te willen t'zamen zuipen en blazen
Dat is een daat van rechte dwazen.

Il Beccaio gratta il porco non la mano, per dar gli della mazza su il capo.

Het beeld kan zyn een Slager, die met de eene hand een Verken in de nekke kraaut, ende met d'ander hand een slag geeft.

Ziet wat een slim bedrijf! De slager streelt het verken/
Op dat het zijn bedrog niet eens en zoude merken:
Hy troetelt (zo het schijnt) het beest van dezen kant;
Maar ziet een stale Byl is in zijn ander hand.
Nooit isser slimmer streek in al het Land gevonden/
Als die met schijn van gunst van buiten is bewonden;
Want die een vrint betrout/ en niet als vrintschap wagt/
Die wort ter neer gevelt eer hy het eens bedacht.
O mijd u/ lieve mijd van die geslepen gasten
Die strelen (zo het schijnt) en na de Bijle tasten;
„Geen mensch die lichter valt / en die men eer bedriegt/
„Als die met zoeten schijn wort in den slaap gewiegt.

Honing in den mont, en 't scheermes aan den riem.

't Zyn slimmen katzen,
Die van vooren lekken, en achter kratzen.

Als de Vos de passy preekt, boeren wacht u Ganzen.

Prov. 27. 6.
De kussen des haters zijn bedriegelijk.

Prov. 26. 26.
Wanneer hy zijn stemme vriendelijk maakt, zo en gelooft hem niet, want zeven grouwelen zyn in zijn herte.

Aetgaja hernesne mute edun.

Pecuniæ obediunt omnia.

Ziet hoe mevrou/ genaamt het gelt/
Voor alle menschen wetten stelt;
Een yder stuipt/ een yder nygt/
Een yder zwigt/ een yder zwygt/
Een yder luistert op haar gebiet:
Als zy maar eens op yemant ziet:
Het schynt zy voert de hoogste macht/
Zo dat een yder op haar wacht.

Ziet

Ziet hier een rouwen ambachtsman/
Hy roert de leden wat hy kan/
Hy laat zyn hand geduurig gaan
En al om wel met haar te staan.
Zie daar een Schipper/ jaren lank
Beslooten in een holle plank/
Die vreest geen baren van de zee/
Geen wilde kust/ geen woeste ree/
En al om dat me weerde vrou
Op hem haar oogen neigen zou.
De Krygsman gaat noch harder aan/
Want die en vreest hem niet te gaan
Daar vuur en vlam de lucht bedekt/
En duizent menschen henen trekt/
Hy dreigt/ hy doet/ hy leit geweit/
En al maar om het liebe gelt.
Maar 't vreemste dat ik ooit vernam/
Of immer in myn zinnen kwam/
Is dat (O schand'!) een jonge maagt/
De bloem van haren maagdom waagt/
De bloem van haren maagdom geeft/
Aan die geen recht daar aan en heeft/
(Een bloem die nimmer weder keert
Zo haast die eenmaal is onteert)
Niet uit de drift van zoete min/
Maar om dees gulde Koningin;
Ik zie dan dat het liebe gelt
Aan al de werelt wetten stelt.

Geld dat stom is,
Maakt recht dat krom is.

Penninks reden klinkt best.

Ogni gallo rupa à se.

VRient/ indienje tracht te weten
Hoe het in de werelt gaat/
Let hoe dat de hoenders eten:
Alsse loopen over straat.
Ziet eens hoe 't de Hanen maken
Alsse schrabben in het kaf/
Yeder doet zyn eigen zaken/
Niemant wyst het kooren af/
Yeder zietmen tot hem trekken
Wat hem voor komt op de straat/
Alle pooten/ alle bekken/
Staan gekromt naar eigen baat.
Hanen van gelyke grepen
Vint men onder jonk en out/
Yeder zoekt maar in te slepen;
Vrienden ziet wie gy betrout.

EEn Koning van Engeland zynde ter maaltyd ten huize van een van zyne dienaars, ende het zelve huis groot ende vol rykdoms bevindende, daar de meester van gantsch kleine gelegentheit was geweest eer hy tot zyn Ampt was gekomen, wilde hy alle middelen van hem weten hoe hy in zo korten tyd zo veel middelen hadde te zamen gebracht, hem belovende dat hem niets kwaats en zoude wedervaren, ingevalle hy hem de rechte waarheit zeide: Die vrient dus geperst wezende, zeide eindelyk, dat hy altyd een man was geweest van groote vlyt ende neerstigheit, dat hy staag vroeg op hadde gestaan ende altyd zyn eigen zaken eerst hadde gedaan, en daar na de dingen des Konings.

De Koning antwoorde, dat hy het tegendeel hadde behoorden gedaen te hebben: dat is, eerst des Konings, en daar na zyn eigen zaken. Hy verklaarde dat hy zyn Maj. geen nadeel en verstond gedaan te hebben, dat hy den tyd, dien andere besteden in 't slapen, tot zyn eigen zaken hadde gebruikt, ende zulks gedaan hebbende dat hy dan noch wel zo vroeg was gekomen tot de zaken zyns Ampts, als andere, die met lange te slapen haar gemak hadden genomen.

Wie brengter water tot zynen buurmans huis, als zyn eigen huis brand.

Elk wil de Boter op zyn Koek hebben.

Elk voor hem zelven, en God voor ons allen.

Die in 't Riet zit maakt Pypjens.

Wat doet de Borboet onze pan/
Hy zit in 't Riet de goede Man!
Daar maakt hy Pypjens al den dag
Zo veel als hem gelusten mach:
Hy breekt/ hy maakt/ hy trekt/ hy plukt/
Hy grypt/ hy vat/ hy trekt/ hy rukt/
Hy scheit/ hy voegt/ hy snyt in tween/
Hy zetter zeven nevens een.
En zeg eens lieve waarom niet/
Hy woont te midden in het Riet!
En alsmen is in overvloet/
Daar treetmen op den ruimen voet;
Daar is 'et Kok schaf/ haalt ons meer/
Het is tot koste van den Heer.

Geld

Geld kan geen armoe lyden.
Die 't kruis heeft zegent zyn zelven.
Wyn voert, Wyn drinkt.
Die 't lang heeft laat'et lang uit-hangen.
Raakt het muisjen in het meel,
Voor gewis het eet te veel.
Ten steekt op geen turf of twee als men in 't veen is.
Wie en placht niet toe te vatten,
Als hy komt by groote schatten.
Als 't Kermis is eten de Boeren Waaffels voor brood, en Worst voor toespys.

Amys sont comme le melon,
De dix souvent pas un est bon.

GElijk men handelt den Meloen/
Zo moet men ook de vrienden doen;
Want nooit en kooptmen deze vrucht
Of inder haast/ of metter vlucht:
Maar dit is hier een vaste les/
Men proeft 'er dikmaal vyf of zes/
Ja zomtyds wel een gantschen hoop
Eer dat men eens is in de koop/
Eer datter eene wel behaagt/
Eer datmer eene mede draagt.
Niet dat zo naauw gewogen dient
Als keur te maken van een vrient;
Want die hier kiest en niet en proeft/
Die staat niet zelden gantsch bedroeft/
Om dat hy dikmaal niet en vint/
Daarom men rechte vrienden mint.
Op/ daarom kiest u genen vrient
Of proeft voor-eerst of hy u dient.

Beproeft u vrient
Beproeft u sweert,
Dat is u groote schatten weert.

De Hond diemen een Been ontneemt en kent geen Vrienden.

Al is den Hond aan u bekent/
En langen tyd aan u gewent/
Al schijnt hy mak en wonder zoet/
Zo dat hy u gestadig groet/
En zachtjens met zyn steertjen slaat
Zo dikmaal als hy voor u staat/
Noch isset al geen zeker werk/
Noch isset al geen vast gemerk
Van dat het beest u liefde draagt;
Maar als het eens een schenkel knaagt/
En dat gy naar het hachtjen tast/
Let dan eens hoe de Beekel bast/
Let dan eens hoe hy van hem byt
Vermits hy van u schade lyt.

Al toont u yemant schoon gelaat/
En geeft u veel al zoeten praat/
Gy/ beelt u efter geenzins in
Zyn vaste gunst of stage min/
En acht hem ook geen waren vrient
Want 't is noch by hem niet verdient;
Maar let eens op een ander tyd
Wanneer hy door u schade lyd/
Let dan eens in het ongeval
Hoe dat hy zich gebeeren zal.
Misschien zal dan zyn blyde schyn
Vry anders in het wezen zyn;
Want/ vrienden/ als men vrienden hoeft/
Dan isset dat men vrienden proeft.

In 't deilen van 't erf staat de vrientschap stille.

Schade scheurt vrientschap.

't Is kwaat een Hont een been t'ontnemen.

Neef, zo lang ik geef.

Men kent geen lieden dan alsmer erf mee beurt.

Den vrient die kentmen in den noot
Den ryken kentmen na de doot.

Quanto piu l'ucello è vechio, tantò piu mal volontieri lascia la piuma.

Ik zag eens onze meit een Dortschen vogel plukken/
En 't viel haar zwaar genoeg de veeren uit te rukken/
Hoe staat doch (zeid' ik haar) de veer zo byster vast?
Zy sprak tot my berecht/ het is een ouden gast:
Ziet/ als de vogel komt tot aan haar leste dagen/
Dan staan de pluimen diep/ en vaster alsse plagen/
Zo dattet menigmaal een haastig man gebeurt
Dat hy de gantsche borst met plukken open scheurt.
Wel/ dacht ik/ dit verhaal dat moet my verder strekken/
Ik moet uit dit bedryf een goet bedenken trekken/
My dunkt dat dit geval een lesse wezen kan/
Of voor een gierig wyf/ of voor een karig man.
De menschen over al/ hoe datze langer leven/
Hoe datze taaper zyn/ en minder willen geven;
Ja schoon dat yemand komt tot aan het duister graf/
Noch kleeft hy aan het goet/ en wilder kwalyk af.

Wel ouders / hoort een woort: wanneer u kinders trouwen
Het deel dat hun betaamt en dient niet weder houwen /
En zo gy dat bestaat het is een kwaat besluit /
Dus geeft / ey lieve geeft ter eeren van de bruit.
Het overtollig goet en kan u geenzints baten /
Gy moetet altemaal in korten stonden laten:
Ik zegge daarom noch / ik zegge vrienden / geeft /
Terwylen datje meugt / terwylen datje leeft.
Maar wat tot dezen plicht by velen wort gesproken /
Dat is hem / die het zeit / om niet het hooft gebroken:
Men hoortet zonder smaak / men leestet met verdriet;
Want al wat jaren heeft wil uit de veeren niet.

Niemant en ontkleet hem geern eer hy slapen gaat.

Met enkele veertjens pluktmen de Vink kaal.

Het beeld kan zyn een Man, staande aan de eene zyde van een water, wenkende eenen anderen, aen de andere zyde staende, om over te komen; doch die geroepen wert zulks weigerende, spreekt aldus:

Gy roept my goede vrient / en hiet my overkomen /
Maar 't heeft (na dat my dunkt) al reden om te schroomen /
'k En zie hier geenen gront / en daarmen niet en ziet
En kent de wyste man de rechte bane niet;
Ik mochte mettet been of in de modder zinken /
Dies zou ik / tegen dank / het grontzop moeten drinken:
Ik mochte blyven staan te midden in den sloot /
Ik mochte blyven staan te midden in den noot.
Ik zoude (na my dunkt) hier wel een stok behoeven /
Daar mocht ik (eer ik ging) de gronden mede groeven:
Dan nademaal ik hier de gronden niet en ken /
Zo dunkt my beter zyn te blyven daar ik ben.
Ik heb wel eer verstaan dat in de stille beken /
Of slik / of drijftig zand / of zachte moeren steken;
Doch hoe het wezen mach het stuk is niet te klaar /
En daarom zeg ik noch: stil water heeft gevaar.

Stille waters hebben diepe gronden.
Een mensch die niet en spreekt,
Een hont die niet en bast,
Daar dient tot aller tyd
Ten naauwsten op gepast.

Steekt u in geen gat of ziet 'er deur.

Volle vaten bommen niet.

SPREUKEN
Ende
SPREEKWOORDEN,
Rakende de onderlingen plichten tusschen Man en Wyf.

WYsheit in mans / gedult in vrouwen /
Dat kan het huis in rusten houwen.

Vrouw / zyt gy schamel / ofte rijk /
En brengt geen hooft ten houwelijk,
Laat dit een korzel man onthouwen /
Van wel te spreken / goede Vrouwen.

Een out woort kan ons dit betuigen /
Voor korte Vrouwen moetmen buigen.

Vrouwen en peeren die niet en kraken /
Die houd men alderbest te smaken.

Een vette Hin / een maag'ren Haan /
Dat word geoordeelt wel te staan /
En ziet niet / mans / weest blind gy vrouwen /
Dat zal het huis in rusten houwen.

Op kwade woorden / goede reden /
Stelt menig korzel hooft te vreden.

De Heer voor d'eer /
De vrou voor de bou.

Indien de man is heus en zoet /
Het wijf vergeet haar eigen bloet.

Een jonge vrouw / een Meulenrat /
Daer aen ontbreekt gemeenlijk wat.

Wie trouwt ontrent zijn oude jaren /
Die laet zijn goede dagen varen.

Het zoet en 't zuur van 't echte bed /
Dat dient in stilte weg gezet.

Een Vrouwe liefd' / of wel zy haat;
Want zelden houdze middelmaat.

't Nachtegaaltjen op den peul /
Dat vermach te byster veul.

Geen wagen ooit zo zacht en reet /
Die zomtijds niet een stootjen leet.

Waer rijster ooit zo schoonen dag /
Of daer komt wel een donderslag;

Daer

Daer de Meester uit is / is 't huis doot.
Daer de Meester doot is / verroest de klopper.
Een mal wijf dat begint te dwazen /
Dat moet begaen of anders razen.
't Is in het huis geheel verdraeit.
Daar 't haentje zwijgt / en 't hintje kraeit.
't Is in het huis een groot verdriet.
Daer 't hintje kraeit / en 't haentje niet.
Al waer de spinrok dwingt het zwaert /
Daer staet het kwalyk met den weert.
Mans eere vrouwen deugt.
Een dak dat lekt / en kwade wijven /
Die kunnen goede mans verdrijven.
Hy wint veel die een Hoer verliest /
En dan een eerbaer Wijf verkiest.
Hebj' in 't bordeel den eenen voet /
Weet dat de tweed' in 't Gasthuis moet.
En straft of streelt u Vrouwe niet /
Daer 't yemand hoort / of yemand ziet.
De bed-gordijn
Dient dicht te zijn.
Al wat in 't bedd' wort gesproken
Dient met de lakens toe geloken.
Als 't wijf spreekt kwalik van den man /
Dan spreektmer niet ten besten van.
Het beste stuk van 't Huisbedrijf /
Dat is een goet / en hantzaem Wijf.
Het ooge van den Heer dat maakt de peerden vet /
Het ooge van de vrou dat maakt de kamers net.
Geen beter loog
Als 't vrouwen oog.
Gy Huisweert / hier dient opgelet /
Eerst op te zyn en lest te bed.
Kwade beenen / goede wyven /
Dienen wel in huis te blyven.
Een wijf draegt meer uit met een lepel /
Als een man inbrengt met een schepel.
Ongeschikt en vuil bedrijf /
Maekt van schoon een leelijk wijf.
Al heeft de meid een schoonen schijn /
Het wijf dat wil de vrouwe zijn.
Kent hier uit aller vrouwen zinnen /
Die veeltyds spieg'len zelden spinnen.
Als de man wel wint /
't Wijf dan wel spint.

Geen wijf zo fel / of zy heeft deernis met haer buter.

Dit heb ik dikwils hooren zeggen /
't Zijn kwade binnen die buiten leggen.

Onthoud dit weerde vrient / het is een wyze raet;
Ontkleet u nimmermeer eer dat gy slapen gaet.

Het spreekwoort wil zeggen, dat men niet al zyn middelen aan kinderen of vrienden en moet overzetten, eer men komt te sterven.

Een neerstig hant /
Geen snoepers tant /
Een schaerse mont /
Is 't huis gezont.
Bezette spaerigheit
En is geen karigheit.

Geloo'tet vrinde / zonder sparen
Kan yemant winnen / maer niet vergaren.

Doet by een kleintje dikmael wat /
Zo wortet noch een groote schat.

Hy zy dan schamel ofte ryk /
Wie weinig hoeft / is God gelijk.

Spillen is een kwa gewente /
Sparen is een wisse rente.

Karigheit is huis verdriet
En spaerigheit en walgt niet.

Al datmen spaert is eerst gewonnen;
Het beste webb' wort t'huis gesponnen.

Met veel te winnen / en wel te sparen /
Zo kanmen machtig goet vergaren.
Met veel houtmen huis.
Met weinig komt men toe.

Terwijl een dwaes zijn herssens kwelt /
Om grooter goet en meerder gelt:
Zo leeft een wijzer vergenoegt /
Met dat hem God heeft toegevoegt.

Een buigzaem hert dat kan hem voegen:
En wijsheit laat haar haast vernoegen.

Ik hou den boerman voor geleert /
Die wel op enge wegen keert.

Veel klaegter als het noch te vroeg is /
Noit isser weinig daar genoeg is.

Een ampt te doen met stage vlyt /
En voorraet op den rechten tyd /
Dat maekt een eerlijk huis verblyd.

Een gehaalde kruik /
Een wilt geen buik.

Die zyn meel laet ouwen /
En zyn broot laet kouwen /
Zijn bier in tyds brouwen /
't Baat hem 's jaars een mond te houwen.

Groen

Groen hout / heet brood / en nieuwe wyn /
En kan voor 't huis niet dienstig zyn.

Met enkele veertjens zo plukt men de Vink kaal.

De keel
Kost veel.

Wanneer de tyd geeft nieuw gewas /
Weest dan in 't koopen niet te ras.
Maar toeft een weinig zydy wys /
Want 't scheelt de helft wel in de prys

Fluweel en zyd' is zeltzaam kruit /
Het bluft het vuur de keuken uit.

Luy / en lekker / en veel te meugen /
Zyn drie dingen die niet en deugen.

In 't half leeg vat
Geld sparen wat;
Maar voor lege vaten
Kan 't sparen niet baten.

't Is te laat gespaart als de boter op den bodem is.

Een groote schoen / een kleine voet /
En dede nooit zyn meester goet.

Wie klein is / en doet als de groote /
Stelt dien van nu aan by de bloote.

Of meerder goet /
Of minder moet.

Zaait met handen /
Niet met manden.

Groote schepen / groote zee /
Groote wey / voor machtig vee.

Heb ik geen kappoen /
Moes zal my doen.

Een kleinen oven / al is hy kout /
En behoeft maar weinig hout.

Een kleyne pot van kleine lieden /
Die kan met kleine moeite zieden.

De kleine keukens / en enge schouwen /
Die zyn 't die ruime kamers bouwen.

Een platte beurs / een hoog gemoet /
En dede nooit zyn meester goet.

't Is dan best.

Teer
Na neer.

Rek
Na dek.

Wilt naar het laken
U kleeren maken.

By groote tooren als wy bevinden /
Daar waayen veeltyds groote winden.

Die vroeg al 't hachjen heeft ontbeten /
Wat zal hy op den middag eten?

Al wat dier is dient niet gelaten /
Al wat goet koop is / niet gekocht;
Ook diere koop kan zomtyds baten /
Zomtyds dient goede koop gelaten.

Weet dat niet alle ding' in huis en dient gebrocht;
Want dat men niet en hoeft is altyt dier gekocht.

Indien gy niet te veel en wint
Zoo weest tot koopen niet gezint.

Met laken is 't laken
Best schoon te maken;
Maar metter hand
Krygt zyd' haar verstant.

Die een Ambacht heeft geleert /
Krygt den kost / waar hy verkeert.

Die weten /
Die eten.

Een ambacht heeft een gulden bodem.

Verstelt noch eens u kinders lueren /
Zy zullen noch een jaartjen dueren.

Geen schip zo oud / zet Schippers meisje /
Of 't doet noch zomtyts wel een reisje.

Gy /

Gy / die wilt wezen hups en net /
Draagt staag een naalt en garen met.

Legt Somers den Winter-rok in de kas /
Zo komtse' u weder eens te pas.

Vriend / hebje machtig goet / zo maakt-tet metter eer;
Want goet en is geen goet / als by een goeden Heer.

Geen gout is zo root
Of 't moet uit in der noot.

My dunkt hy is in goeden staat /
Die zonder schult te bedde gaat.

De Leeuwerik zingt vrolyk / om datze op den Meydag geen huishuur te betalen heeft.

Dum plorat, vorat.

Hoeren die schreyen
En 's Vyants vlyen
Dat kan verleien.

Ziet hier van breeder uitlegginge in 't eerste Deel, op het 114. blad.

Een

Een achterdeur aan eenig huis
Die is gelyk een lekke sluis;
Gy vriend / die hebt een achterdeur
Daar hangt'er vry smits dochter veur.

Die zyn peert door een ander voet /
Mocht in perzoon wel gaan te voet.

Goede gezellen zyn kwade huis houwers.

Visschen en jagen.
Zyn Vrouwen plagen.

Beter een schaap als een aap /
Een balk als een valk.

Wie meer van apen als van schapen houwen /
Die ziet men licht een kaal aarsgat krouwen.

Eigen Huis.

Vaarje over een sloot /
Gy laater een vloot;
Vaarje over een veer /
Gy laater noch meer.

Geen beter gemak
Als eigen dak.

Oost / west /
't Huis best.

Blyft binnen u schelpen /
Dat zal u helpen.

Weest in 't verhuizen niet te los /
De steen die rolt / en gaart geen mos.

Ver van zyn goet / na by zijn schade:
Want hoemen haest / men komt te spade.

Wie verre boert / die spilt veel tonnen;
En 't ende 's jaars niet veel gewonnen.

Geen beter mis komt op het land
Als 's meesters oog en 's Heeren hant.

Als de kat van huis is / dan hebben de muizen haren vollen loop.

Een looper en bedyt niet.

Veel verhuizen kost veel bedstro.

Elk vogel pryst zyn nest:
En die is hem alderbest.

Nooit vryheid was zo dier gekocht /
Of zy en heeft meer uitgebrocht.

Eigen haert
Is gout waert;
Isse kout /
S'is bout.

Zo gy u bryppot blazen kont
En roept daar toe geen vreemden mond.

En wacht niet van u naaste bloet
Al wat gy zelfs niet en doet.

Die de koe zyn is / grypt ze by den steert.

Let op u eigen zaken Heer /
Men hinkt niet van een anders zeer.

Een dwaas is in zyn huis zo vroet /
Als ooit een wys man elders doet.

De Papegaay weet dezen trek /
Zy lost geen voet / of vest den bek.

Indien gy hebt versleten schoen /
En wiltze nimmer van u doen:
Maar houdze tot gy beter ziet /
Of anders vrient u naakt verdriet.

Geen bode wasser ooit zo goet /
Gelyk een eigen meester doet.

Die maar aan eigen slaat zyn hant /
't Is wonder zo hy zig verbrand.

Assay rumori, é poca lana.

HIer scheert 'er een het Schaap/ een ander scheert het Verken;
Ey laat ons met gemak/ hier op een weinig merken:
My dunkt (naar ik het vat) dat hier wat ommegaat:
Daar op in aller ernst by ons te letten staat.
De man/ die aan het zwyn zyn voordeel mient te vinden/
Die gaat hem/ zo gy ziet/ veel moeiten onderwinden;
Hy denkt (gelyk het schynt) dit is het vetste beest/
Hier is het dikste spek/ hier is de reuzel meest.
Maar dit onstuimig dier is kwalyk om bestieren/
Het vult de gantsche lucht met schreeuwen ende tieren/
Het schopt/ en slaat/ en woelt/ en worstelt met de man;
Zo dat hy van het werk geen meester worden kan:
Nu op dit luid' geschreeuw/ zo word een yeder gaande/
Een yeder loopt 'er toe/ een yder blyft 'er staande/
En ziet den handel aan: en zo die voordeel gaf/
Gewis men zag de man het gantsche voordeel af;
Maar nu zyn gantsch bedryf is moeite zonder baten/
Zo wort 'et altemaal voor hem alleen gelaten:
In plaatze van gewin zo werd de man bespot/
Dat is voor dezen tyd zyn ongelukkig lot.
En ziet! naar dit gewoel/ na dit verdrietig scheeren/
Zo krygt de goede vriend noch wol/ noch zachte veeren;
Maar niet als enkel hayr en borstels van het zwyn/
Dit is de gantsche loon van al de lange pyn

O

Maar let eens op den vrient die 't schaapjen heeft verkooren
Op dat zyn ruige vacht door hem mocht zijn geschooren;
Het dier en worstelt niet / maar licht gedurig stil /
Dies treft hy met de schaar alwaar hy maar en wil:
Men hoort'er geen geschreeuw / zo datter van bezyden
Hem niemant van het volk de winst en kan benyden?
't Is zacht al wat hy raakt / en niet als enkel wol /
Dies krygt hy hand en schoot / ja gantsche manden vol.
Wat isser menig mensch die zyn geheele leden
In eenig zwaar bedryf / met onrust / gaat besteden /
En als hy langen tyd ten zuursten heeft gezweet /
Zo vint hy anders niet als enkel hertenleet.
Een ander onder dies heeft yet ter hand genomen /
En is daar / met gemak / tot zynen wensch gekomen;
Zo veel is goet beleit / wanneer men yet bestaat /
Zo veel is goet beleit / zo veel is wys beraat.
Wel aan dan / zo gy wilt u scheeren wel besteden /
Zo kiest dan eenig beest dat wat heeft op de leden;
Want als gy daar in feilt / of in de keuze mist /
Zo isset al bekaait / en achter 't net gevist.
Doch onder dit beslag verneemt men vreemde zaken /
Die wy / met ons verstand / niet recht en konnen raken:
Dat genen heeft verrykt / heeft dezen uitgeput!
Dat elk is even na / is elk niet even nut.

Al te wijs kan niet beginnen /
Al te gek kan niet verzinnen;
Tusschen mal / en tusschen vroet
Vint men wel het meeste goet.
Hy moet wagen
Die wil bejagen.
Die dit en gint geduerig schromen /
Hoe konnen die tot rijkdom komen?
't Mach weepen / stil zyn / vloejen of ebben /
Die niet en waegt en zal niet hebben.
Zonder wagen niet vergaren /
Sonder wysheit niet bewaren.
Die elke veer wil zien en raken /
Hoe kan die ooit een bedde maken?
Neering en is geen erf.
Heer uit /
Eer uit.
Die water deert /
Het water weert.
Alle officien zijn smeerig / zey s'Kosters wijf / en kreeg een einde keers uit de Kerk.
In de rommelingen is 't vet.
By 't volk is de neeringe zey de mosselman en kwam met de mosselen in de Kerk.
Wys en ryk /
Is God gelyk.
Wie Visch voor Visschers deur wil vangen /
Die mocht zyn net wel elders hangen.

De

De beſte jagers zullen jagen
Daer zy geen jagers eerſt en za-
gen.
De vogels willen kerſſen eten /
Schoon datze van geen planten
weten.
De kat wou wel de vis gena-
ken /
Maer vreeſt haar pooten nat te
maken.
Dit oude woort duurt heden
noch /
Men doet geen voordeel met
bedrog.
Die binnens jaars wil alles van-
gen /
Die mocht wel voor den winter
hangen.

Die veel ombamen
Weinig verzamen.

Met verlopen water en maalt geen meul.

Elk ſpreekt van de waer na hy verkocht heeft.

Glooft hun niet te veel die van de
jaermarkt komen /
Want voor haer liſtig woord is
noch al vry te ſchromen;
Maer vrienden / zo gy wilt hier in
een vaſter raet /
Zo let / tot u bericht / wie dat 'er
weder gaet.
Zijt gy een Ezel in der daet /
En neemt geen leeuw tot mede-
maet.
Waer gy den gront niet klaer en
ziet /
En gaet daer in het water niet.
Tuſſchen neus ! en tuſſchen lip-
pen:
Kan een goede kans ontglip-
pen.
Die met kroonen winnen / en ſtui-
vers wagen /
Die zijn bevryd voor harde ſla-
gen.

Lankſamen rykdom is za-
ligſt.

Een ſchaft is beter in de hand /
Al zeven Ganzen op de ſtrant.
Een ſtille mool en maekt geen
meel /
Een vos die ſlaapt / een droogе
keel.
Die geenen ael weet op te lan-
gen /
En plag geen kabbeljaau te van-
gen.
Wie wort 'er tot iets groots ge-
bracht
Die eerſt het kleintjen niet en
acht ?
Het ſtaet geſchreven op de vloer /
Gelyk het quam / alſo het voer.
Het ſtaet geſchreven op den heert
Zo gewonnen / zo verteert.
Onder het zeiltjen is 't goet
roejen /
Want 't zal niemand licht ver-
moejen.

Niet al de eyers onder eene Hen.

Zo gy op 't kleintje niet en
let /
Het groote wort u los geſet.

Die wel aen sijnen akker doet/
Die doet gewis hem weder goet.
Grootte vísschen scheuren 't net/
Zo gy daer niet op en let.
Geen vogels mogen zy verschrikken/
Die op de vogels willen mikken.

Die jaegt met katten/
En vangt maer ratten.

Brand laet yet/
Maer water niet.

Die altijd wil voor deel doen moet Lombaert houwen.

Daer zijnder die so veel met spyker rapen winnen/ als zy met den brand verliesen.

Geen vogel vloog ooit so hoog/ of moest sijn kost op de aerde zoeken.

Armoede is luiheits loon.

God geeft de vogelen de kost/ maer zy moetender om vliegen.

De Vogels krygen de kost/
Maer sijn van moeite niet verlost.

Ten zy een slang verslint een slang/
Zy wort geen draek haer leven lang.
Een raef moet nutten zonder crassen/
Een hond moet knagen zonder bassen.
Heeft yemant geld dat schoone blinkt/
Die make dattet niet en klinkt.
Gaen uwe zacken naer u wenschen/
Dankt God/ maer pocht niet by de menschen.
Wint gy/ zo laet van roemen af/
Een stille zeug die eet den draf.

Zo dikwils als 't schaapje bleet/ verliest 't een beetjen.

't Is best dat 't schaep in stilheit eet.

Want als het bleet/ 't verliest een beet.

Een ey dat noch is ongeleit/
Daer van en dient niet veel gezeit.
Gy segt ons vriend ten kan niet missen/
In groote waters groote vissen/
Maer hier op dient te sijn gelet/
De groote vissen scheuren 't net.

Men wint of verliest/
Na dat men kiest.

Het zy in 't velt/ of in het koren/
Een recht weiman placht nauw te sporen.
De vos die plagt dan best te varen/
Wanneer de Boeren leelikst baren.
Benijt is beter als beklaagt/
Wanneer het God al so behaagt.
Witte vogels/ gladde veeren;
Wel te winnen/ wel verteeren.

De lage stylen
Staen lange wylen.

Die om yet te koopen poogen/
Hoeven meer als hondert oogen
Maer een woort genoeg geagt/
Als men tot verkoopen tragt.

De

De winnende hand is milde.
Die wel wint
Is wel gezint.
Krygt een beurs rimpels / die eertyds vol was /
Het aengesicht krijgt rimpels / dat eertijds vol was.
Wist iemant wat geschiede sal /
Hy ware vry van ongeval.
Wist yemant wat gebeuren zou /
Hy dede schier al wat hy wou.
Het is voor al het beste goet /
Diens winste niemand schade doet.

Kinderen.

Krijgt gy een Zwager / die u dient /
Gy wint een Sone / lieve vrient.
Maer gaet hy aen tot uwer spijt
So wort gy ook u Dochter kwijt.
De kat die muist dan alderbest /
Als zy heeft jongen in den nest.
Het kint dat buiten spelen gaet /
Seit hoe het in den huise staet.
Als de kinders stille zijn / dan hebbenze kwaet gedaen.
Scheit u Vader uitter tijd /
Kint / gy zijt u eere kwijt:
Maer indien u Moeder rust /
Gy verliest u herten lust.

Vriendeu.

U Goed kan groeyen /
Door oude Moeyen;
Maer oude Oomen /
Een zijn maar droomen.
Een God / een wijf / maer veel vrienden.
Met vrienden eten / drinken / wandelen /
Maer met de vreemde moet men handelen.
Van oude rekeninge / en om goet te deelen /
Ontstaen gemeenlik nieuwe krakeelen.
Korte reekeningen / lange vriendschap.
Veel spreekt 'er stout / en 't is gelogen /
Wie veel betrouwt / wort licht bedrogen.
Vriend zo lang het dient.
Een leege Beurs die noem ik leer /
Brengt geld / zy krijgt haar eernaem weer.
De zoetste wijn /
De felst' azijn.
Vrienden zijn vrienden / maer wee dieze van doen heeft.
Een Tafel vrient
So lang als 't dient.
Wie vriendschap aen een vriend verwijt
Die is zijn vrient en vrientschap kwijt.
Teen is geen vriend / maer linkkers trek /
Die dekt met de vleugels / en byt met den bek.

Een vrient bezoeken houtmen goet/
Indien men 't niet te veel en doet;
Maer zo het alle daeg geſchiet/
So waer het vry al beter niet.
Uit dat men ſpreekt/ of dat men ſchryft/
En uit den handel die men dryft/
Uit vrienden daer men mede paert
Daer kent men uit der menſchen aert.
Vleit iemant zoeter als hy plag
Hy wil bedriegen/ zo hy mag.
Weet/ vrient/ dat hart en dikmael kuſſen/
De vrientſchap wel placht uit te bluſſen:
Wel kuſt dan met een heuſſchen mond;
Te veel is hier ook ongezont.

Al is u vriend al zuiker zoet/
Weet dat gy hem niet eten moet.
Beleefde lieden moetmen myden/
En 't willig peert niet overryden.
Nooit moet men van een eerlyk man/
Al nemen watmen krijgen kan.
't Is wonder zo hy vrienden heeft/
Die altijd neemt en nimmer geeft.
Die koren voor een ander meet/
Is dwaes/ indien hy ſig vergeet.
Wie is 't die elders water giet/
Die brant in zyne woning ziet.
Myn dgie/
Is my nader als myn knie.
Ten naeſten Watere/ als 't brand is.

ZIN-SPREUKEN,

Genomen

Uit Arabiſche ende Saraſeenſche Schryvers.

GOdes vreeze is 't beginſel der wysheit.

Wiens vernuſt door de begeerlikheit verwonnen wert/ die gaat verlooren.

Van luſten zich t'onthouden/ is ryk te wezen.

Die op het einde aller dingen let/ is ander de wyſe te rekenen.

Die 't goet van 't kwaat niet en onderſcheit/ ſtelt dien by de beeſten.

Vernoegt u niet 't gene u God verleent/ en gy ſult ryk weſen.

Ontſteekt u lampe eer het duiſter is; Dat is; maakt u beroepinge zeker met goede werken voor uwe aflyvigheit.

Als u niet en geſchiet dat gy wilt/ wilt dan dat u geſchiet.

Als gy yemant hoort spreken van eugden die in u niet en zyn / zo en ge- oost hem niet ; want dezelve zal ook preeken van gebreken die gy niet en ebt.

De Koningen oordeelen het aartryk / e Wyze de Koningen.

De mensch is wys / zo lang hy na ysheit zoekt : maar als hy meint dat y die bekomen heeft / zo begint hy te wazen.

Die zyn rouwe door gedult niet kan erzetten / diens droefheid zal lang- uyrig wezen.

En beeld u niet in dat gy wys zyt / er gy u begeerlykheden bestieren ont.

Een Arabier gevraagt zynde / welke e eerlykste oorloge ware ? Die tegens e wellust gevoert werd / antwoorde y.

De zelve gevraagt wezende wat het zy p God te vertrouwen ? Als de men- che / op den zelven steunende / alle zyn aken hem is bevelende / was zyn ant- woorde.

Niemand (zeide dezelve) en heeft my oit bemint / dien ik niet wederom op- rechtelyken lief en hebbe gehad myn gantsche leven lang : niemand en heeft my ooit gehaat / voor wien ik God niet en hebbe gebeden / dat hy hem beter zin- nen wilde verleenen.

De wereld lief hebben is 't beginzel van droefheit.

Die zich zelven voor wys acht / dien achten God ende de menschen voor dwaas.

Niemand isser wys / ten zy zaake hy alle zyn begeerlikheden t'onder heeft.

De volmaaktheit bestaat in drie za- ken ; en die zyn deze / innigheit en Gods- dienst / gedult in tegenspoet / en wys- heit in den loop des levens.

Een geleert man / die niet uit en werkt / is als een wolke zonder re- gen.

Een Ryk man zonder mildigheit / is als een boom zonder vruchten.

Stopt uw vensters / op dat het huis glants hebbe / en die het bewoont. Dat is : Let en bedwingt uwe vijf uitter- lyke zinnen / op dat de ziele lichte in het licht des levens.

Sluit u deure tegens de stroopers. Dat is : Verzekert u zinnen tegens de zonde / op dat u vyanden u niet en be- trappen.

Hy / dien God een goed gemoet geeft / is van de kinderen der toekomender eeuwe.

Ende verblyd u niet / zo u vyant valt ; want gy en weet niet wat u overkomen zal.

God drukt hooge dingen neder / ende verheft de nederige : gy daar- om vernedert u / op dat hy u ver- hooge.

En openbaart eens anders gebreeken niet : ten einde God de uwe niet bloot en legge.

Een van de Arabische wyzen gevraagt zynde / wie aldergelukkigste koophan- del dreef ? Die (zeide hy) dewelke ver- gankelyke goederen verkoopt met meininge om de eeuwige en altyd gedu- rige te bekomen.

Eindelyk uit het eerste boek der brieven van den geleerden Clenardus / is dit / tot prys van de Saracenen / aan te merken : Dat hy verhaalt dat aan de zelve geen zo zwaren geval kan gebeuren datze door ongedult ver- vallen tot Godslasteringen : maar wat henlieden ook over komt / zy en ver- grammen zich niet ; maar hebben gedu- rigelyken in den mond / Gode zy lof.

Tot vervullinge van wat ledige Plaats, eenige Zinspreuken uit SENECA.

DAer zyn meer dingen die ons verschrikken / als leet doen.

Die geniet meest den ryk-dom die den zelven minst van doen heeft.

De eene heerlikheit wast uit het einde van de andere.

Voor den onderdom moet men leeren leven / in den ou-derdom wel leeren sterven.

Wat ooit kan geschieden / kan heden geschieden.

Meer te willen weten als na genoegzaamheit / is een soort van onmatigheit.

De boosheit zuipt een groot deel van haar eigen fenyn in.

De loon van een goede zaake / is wel gedaan te hebben.

Na een kwaden oogst dient al wederom gezaait.

De leugen is dun / zy schijnt deur / alsse wel bezien wert.

Wat isser dwazer als niet te willen leeren / vermids men tot noch toe niet geleert en heeft?

Het graf maakt alles gelyk. Wy zyn ongelyk geboren; maar in gelykheit sterven wy.

Hy is gelukkig en groot / die geen ding minder en maakt.

SPIEGEL

Van den

Voorleden en Jegenwoordigen Tyd.

DERDE DEEL.

Als 't Diep verloopt/ verzetmen de Baakens.

Ziet waar ik heden sta/ daar speelden eens de baren/
Daar kwamen alle daag de schepen in gevaren/
Daar zag men menig Hulk die met zyn vollen last/
Kwam stuiven uitter zee/ de vlaggen op de mast;
Nu is hier enkel zand/ en niet als dorre platen:
Van slibber overgroeit/ en van de vloet verlaten;
Daar eertyds was de kolk is maar een engen sloot/
Men ziet'er niet een schip/ men ziet'er niet een boot/
Men ziet'er niet een mensch; alleen de schorre meeuwen/
Die scholen hier omtrent/ om daar te zitten schreeuwen/
Alleen een Schippers gast komt voor een buitekans
Hier boomen in der haast/ en haalt een schuite zants.
Wat sta ik dan en kyk aan dees verlate kreken?
De Bakens altemaal die dienen hier versteken;
Het is een Schippers woort/ het is een oude leer/
Al waar geen vaart en is/ en hoeft geen baken meer.

Dit Spreekwoord (gelyk meeſt alle de andere) kan verſcheide gelegentheden toe werden gepaſt: het zelve kan dienen als yemand ouder van Jaren werdende zyn maniere van leven, zyn kleet, zyn ſpyze, zyn oeffeninge, en diergelyke zaaken dient te veranderen: wy ſtellen hier toe een Inleidinge van het Derde Deel, dewyle hier de Bakens mede (mits het verloop der jonkheit) dienen verzet te wezen.

Op ledige Zolders en komen geen kandelaars.

Vrienden zyn vrienden, maar wee dieze van doen heeft.

Vrienden in den noot
Vierentwintig in een loot.

Men kent geen vrient als in de noot,
Den Ryken na den doot.

La ſcimia quanto piu in alto ſale
Tanto piu ſcuopere le ſue vergogne.

Als Apen hooge klimmen willen/
Dan ziet men eerſt haar naakte billen.

Fop.

FOp ziende dat het volk veel zag na groote ſtaten/
Ging met een luchten zin zyn oude neering laten/
Hy maakte fluks een vrient/ die kroot hem boven aan/
Daar zag hem yder menſch gelyk een wonder ſtaan:
Straks wort hy byſter trots/ want in zyn prachtig wezen
Daar was zyn moedig hert/ als in een boek te lezen;
Zijn huisraat/ zyn gezin/ zyn wijf/ zyn eigen kleet/
Gaan alle buiten ſchreef/ en uitermaten breet;
Maar ziet! al waar men komt om wyzen raat te plegen/
Daar ſtaat de goede man in alle ding verlegen/
Daar hapert zyn verſtant/ daar is hy maar een kint/
Zo dat men geen vernuft in al zyn herſſens vint?
Ziet daar zyn achtbaarheit van ſtonden aan vervallen/
Want die Fop innig kent en acht hem niet met allen.
't Is zeker als een Aap wil klimmen in den ſpriet/
Dan iſſet dat men eerſt zyn naakte billen ziet.

Men kent een Mans	wysheit,	als hy	een hooft	is.
	betalen,		geloooft	
	gedult,		in noot	
	nedrigheit,		groot	
	rykdom.		doot	

Die meer beſtaan wil als hy kan/
Dat is een loshooft van een man.

Men ken een Man niet eer
Voor hy kome tot eer.

Hoe een dwaas meer kalt,
Hoe hem meer ontvalt.

Een Koninks huis heeft klare glazen,
Daarom en dient m'er niet te dwaſen.

Men geeft wel ſtaten, maar geen wysheit.

Pſalm 49. 21.

Wanneer een menſche in weerdigheit is, ende heeft geen verſtant, zo vaart hy daar van als een vee.

't Is een stoute Kraay die een levendig Beest in 't lyf pikt.

De Koeye spreekt.

WAt komt de snoode Kraay my kwellen tegens reden?
My sitten op het lyf/ my pikken in de leden?
Voorwaar het is te vroeg; want ook een felle gier
En zoekt zyn voedsel niet ontrent een levend' dier:
Hoe graag een Arent is/ hy sal hem nooit bemoeyen
Te vliegen om zyn aas als by de doode koeyen.
Van hier dan slim gebroet/ en byt dit lichaam niet/
Tot gy eens op het veld myn doode leden ziet.
Wel Leezer so gy zyt een van de jonge geesten
Die soekt het recht bescheit van dese stomme beesten/
Zo neemt tot u bericht/ indien gy leerzaam zyt/
Dat hier word afgebeeld een schandvlek onzer tyd.
Daar zynder in het Land die willen komen erven
Eer dat 'et reden is/ en eer de lieden sterven/
Daar zynder in het Land die wenschen yemants staat
Al zit hy noch gezond te midden in den raat:
Daar zijn ook kinders zelfs/ die op haar Ouders dagen
Gaan loeren voor den tyd en wouden rouwe dragen/
Ten minsten zwart gewaat/ want schoon haar Vader sterf
Zy treurden niet een uur/ maar keven om het erf.

Ziet wat een grage eeuw' wy hedendaagς beleven/
Veel worden met een wensch alς in het graf gedreven:
Ziet wat een vreemde slag/ en wat een slimmen gang/
Al iς het leven kort wy leven al te lang.
Wilje myn Erf?
Wacht tot ik ſterf.

Man rufft dem Ezel nit gen hoff, er ſolt dann ſak tragen.

Men nood geen Ezel ooit te gaſt/
Of hy en draagt'er pak of laſt.

Den Ezel ſpreekt.

My zeid' een Boode giſter noen/
Daar ik ging treden in het groen/
Dat ik te Hoov' ontboden waς/
En daar op ſcheid' ik uit 'et graς;
En ging vaſt kneden in het ſtof/
En ging vaſt treden na het hof:

Daar

Daar zag ik eerst veel muilen staan/
Geciert en prachtig op gedaan/
Met veeren op den kop gezet/
En al haar tuig geweldig net;
Hier by zo stond een moedig peert/
My docht/ wel hondert kroonen weert/
Dat had een zadel op het lyf/
Die stond van goud en peerels styf:
Maar noch vernam ik even daar
Zes paarden al van eener haar/
Die pronken juist gelyk een bruit/
En munten wonder aardig uit/
Een koets te trekken zonder meer/
't Zy met een Juffer of een Heer/
Daar in bestond geheel haar werk/
Ik nam hier op myn oog-gemerk/
En dacht/ hier ben ik wel geraakt/
Hier word' ik mede groot gemaakt/
Dewyl dat ook van myn geslacht
Hier yemant is in 't spel gebracht.
Maar ziet ten leet als geenen tyd
Daar kwamper een/ 't scheen my te spyt/
Die leide my vier zakken op/
En gaf my doe een harden schop/
En riep/ Eilaas! 'k en weet niet hoe;
Fluks/ ezel/ na de meulen toe.
Ey kyk/ daar was myn hoop gedaan;
Want ik moest fluks daar henen gaan/
Ik moest gaan torsen met verdriet/
En 't hof en gaf my anders niet.
Ach (zeid' ik) dom en karig dier/
Wat maak ik doch? wat doe ik hier?
Men roept geen ezel in het hof/
Of yemant van gelyke stof/
Om eer/ om vreugt/ of om gemak/
Maar om te dragen eenig pak.
Dus gy die zyt van myn geslacht/
Schoon dat' in 't hof eens word gebracht/
Denkt niet om eer/ of om gewin/
Beelt u geen hooge staaten in:
U hoop is waan/ en enkel schyn/
Een ezel moet een ezel zyn.

Men roept den Ezel niet te Hove, dan als hy wat dragen moet.

Aan den armen wil yeder zyn schoen wissen.

De schoonheit van een hoer,
De wysheit van een boer,
En zakkedragers kracht,
En zyn niet veel geacht.

Besogna che il savio porti il matto il spalla.

Die wys is draagt den Zotten/
Schoon datze met hem spotten.

Gy ziet dit zeltzaam Beeld / en schynt 'er in te doolen/
Maar wat 'et zeggen wil dat is u noch verhoolen;
Gy ziet een deftig Man die buigt zyn ouden nek/
En die gedragen word dat is een jonge gek/
Gy zegt dat in de Schrift dit anders word gelezen/
En dat een Dwaas behoort een Wyzens knecht te wezen: *
Gy zegt uit Godes Woord/ dat ja het jeugdig bloed
Den Ouden eere doen / en onderstutten moet.
Gy vraagt dan hoe het komt/ en wat 'et is te zeggen/
Dat wy hier tegen recht / verkeerde gronden leggen:
Gy staat hier op en dut/ gy staat gelyk verbaast/
En stelt genoegzaam vast als dat de Schryver raast:
Wel vriend ontfangt een woord tot antwoord uwer vragen/
// 't Is wyze lieden werk / een gek te konnen dragen;
Men zegge wat men wil/ ten is geen deftig man/
Die met gebogen hals geen dwazen lyden kan.

* Een dwaas moet der wyzen knecht zyn, Prov. 11, 19.

Theod. de Kempis de Imitatione Christi. Cap. 16.

Waren alle menschen volkomen, wat hadden wy dan om Gods wille van malkanderen te lyden? God heeft 'et alzo geschikt, dat wy malkanders zwakheden hebben te dragen; want niemant is zonder gebrek, en niemant leeft 'er zonder lyden.

---

2 Cor. 11. 18.

Gy verdraagt geerne de onwyze dewyle gy wys zyt.

Rom. 15. 1.

Die sterk zyn, zyn schuldig der zwakken krankheden te dragen.

Syrach. 22. 18.

Het is lichter zant, zout en yzer te dragen, dan eenen onverstandigen mensche.

Daarder veel Smeeden moetmen Slag houden

Wanneer der vyf of zes met uitgestrekte leden/
Tot onderling behulp op eenen Ambeelt smeden/
Zo moet daar yder man zo speelen met den slag/
Dat ook zyn medemaat een beurte krygen mag.
Indien hy eenig waar/ en zonder metgezellen/
Zo mocht hy rasser gaan/ en geene slagen tellen:
Maar nu benevens hem ook rappe gasten staan/
Zo moet hy nimmermeer als op de mate slaan.
Al die niet in het bosch/ maar by de menschen leven/
Die moeten yder mensch het zyne leeren geven/
De man die vier' het wyf/ het wyf haar echte man/
Zo isset dat het huis in vreede blyven kan.
Daar is geen nutter konst/ als zich te konnen voegen/
Dat geeft van ons bedryf aan yder vergenoegen;
Maar die het vet alleen begeert op zyne zop/
Dat is een al-beschik/ of wel een vyze kop.
Gy leert dan zoete jeugt/ op dezen regel passen/
Laat vrienden vrienden zyn/ laat handen handen wassen:
De menschheit wyst 'et uit/ het leven heeft 'et in.
Geen mensch en dient te staan alleen op eigen zin.

Dit Spreekwoord kan zonderlinge dienen aan de zodanige die in groote vergaderingen, en met veel Perzoonen dagelyks hebben te handelen, om een yegelyk te laten en te geven dat hem na gelegentheid toekomt: want gelyk een voortreffelyk man wel heeft gezeit, als ons eenige zake wel smaakt ofte bevalt, het en moet ons straks niet vreemt denken, zo het aan andere niet wel en smaakt, anders komen hier uit groote misslagen en beraadslagingen, te weten, als men het oordeel van andere afmeet na het zyne, en daar op dan aangaat. Daarom dient men hier op wel verdacht te wezen, ende te gedenken het Spreekwoord: Zo veel menschen/ zo veel zinnen/ etc.

Op

Op eenen anderen zin:

Als ik een Aambeelt ben, zo lyde ik als een Aambeelt: als ik een Hamer ben, voeg ik my tot slaan.

Smits Kinderen zyn wel Vonken gewoon.

Of schoon een Smit met zyn gezin/
Staat kloek en past op zyn gewin/
En dat hy/ als een wakker man/
Slaat op het yzer wat hy kan/
En maakt alzo een groot geschal/
En drijft de vonken over al;
Noch leit zyn jongste kind en slaapt/
En 't ander staat 'er op en gaapt/
En noch een ander weelig dier/
Dat speelt ook met het vliegend' vier/
Ja/ even dichte by den brand/
Verzet de vonken metter hand:
Maar komt 'er eenig Kind ontrent
Op dezen handel niet gewent/
Dat maakt terstond een groot misbaar/
Al of het stond in doods gevaar.

Let hier op Ouders/ wie gy zyt/
Let hier op met gestage vlyt;
Geen kind en dient 'er ooit te zacht/
By yemant op te zyn gebracht:
Want yder is/ en yder doet
Juist na dat hy was opgevoet.

Veel Koks verzouten den Bry.

Wanneer der eenig ding veel menschen is bevoolen/
Een die het kwalyk vat die doet de reste doolen;
Een yder heeft in als/ zyn eigen oog-gemerk/
En ziet vrouw eigenzin verbrod het gantsche werk.
Waar een Kok meester is/ daar zyn de beste bouten/
De tweede voor gewis/ die zal den bry verzouten:
'T Schaap dat gekoppelt is/ geraakt 't in den sloot/
'T Is hondert tegen een geraakt 't uit den noot.

Aan vele belast word minst gedaan,
Want d'een laat het op d'ander staan.

Gemeen goet gaat meest verlooren.
Gekoppelde Schapen die verdrenken.

Gemeene pot ziet wel, maar deylt kwalyk.

Veel Herders by de ſchapen
Sullen maar te langer ſlapen.

Veel Koks verzouten den bry.

Gemeene ſchapen eten de wolven.

Gemeen goed, geen goed.

Deux ſots ne peuvent eſtre portez ſur un aſne.

Nooit zag men op een Ezel duuren
Twee Gekken vol verwaande kuuren.

Is 't niet een wonder ding! twee Beeſten aan der heiden/
Die konnen zonder twiſt op eenen bunder weiden:
Een tyger met een beer/ een leeuw/ een vinnig zwyn/
Die woelen in het boſch en konnen eenig zyn:
Maar gaat beveelt een ampt aan twee verwaande dwazen/
Die zullen onder een geduurig liggen razen;
Geduurig in krakeel en zwanger van den nyd/
Geduurig over hoop en al uit enkel ſpyt.
Twee gekken konnen nooit malkander leeren myden/
Twee gekken konnen nooit op eenen Ezel ryden/
Zy dragen ſtage zorg en onruſt in haar geeſt/
Wie eerſt en wieder leſt zal klimmen op het beeſt;
En ſchoon dit grillig paar ten leſten is gezeten/
Noch kan het kribbig volk haar kuuren niet vergeten:

Die

Die eerſt zit weit te breet gelyk de leſte meent/
Hy iſſer door onteert/ hy iſſer in verkleent;
Dies wil hy even ſtaag yet op zyn makker winnen/
Die kant 'er tegen aan met al de gantſche zinnen/
Zie daar is dan de ſtryd en al uit hevig bloed/
Tot dat van beiden een den Ezel ruimen moet.
Ziet vrienden deze kryg word over al gevochten/
Geen menſch en zatter leſt indien de lieden mochten/
Ook die geen daat en heeft verheft hem op den ſchyn;
// De kraay al iſſe klein die wil een arent zyn.
't Is vry geen kleine kunſt een gek te konnen lyden/
't Is vry geen kleine kunſt een gek te konnen myden;
Want zo men heden noch in alle landen ziet/
// De gaven van gedult is by de gekken niet.

Twee kaſſen in eene kerk, twee maters in een convent, twee groote maſten op een ſchip, en dienen niet.

Hooge macht en minneſpel
Dat en wil geen metgezel.

Twee narren in een huis
Dat maakt een groot gedruis.

Paſtoor en Koſter zyn zelden wel eens.

A taillar il for maggio
Si vuole un matto & un ſaggio.

Het beeld zy een dwaas ende een wys man, te zamen beezig met het ſnyden aen een kaes.

De Wyze Man ſpreekt.

Ey vriend/ niet al te grof gy moet het zuivel myden/
Ey lieve met verlof laat my een reisjen ſnyden:
Gy ſnyd de kaas te ſcheef/ gy ſnydze veel te dik:
Ey laat het ſnyden ſtaan/ of ſnyd gelyk als ik:
Als gy eens met het mes komt aan de kaas te raken/
Straks heb ik dapper werk die weder recht te maken;
En des al niettemin gy ſnydze weder krom/
En op den ſtaanden voet recht ik het wederom:
Zo doende word de kaas aan alle kant geſneden/
Dan zo het niet en dient/ en dan eens na de reden/
Dan weder lyy en ſcheef/ of ik en weet niet hoe/
En dat gaat overhand tot aan het einde toe.
Maar dit is niet alleen in dit geval te merken/
Het gaat op dezen voet al wat de menſchen werken;
Ziet! deze recht het op/ wat die om verre ſteekt;
Door wysheit dient gebout al wat de zotheit breekt.

Tot het ſnyden van een kaas,
Dient een wys man en een dwaas.

Wyze en gekken te zamen zyn noodig, om een ſtad te maaken.

Een wys man met een gek weten meer met hun tween,

Als een wys man doet als hy is alleen.

Ryke gekken vercieren de ſtad,
Wyze mannen beſtieren de ſtad.

De bezette lieden zyn om de wanraakte te rechte te helpen.

Ut lapſu graviore ruant.

Die wel eer te hooge vloogen /
Vonden zich wel licht bedroogen.

Een Arent als hy honger krygt /
En uitter hoogten neder zygt /
En vind een ſchiltpad of een ſlek /
Die grypt hy veerdig metten bek /
En voert hem door een ſnellen vlucht /
Tot boven in de blaauwe lucht /

Zo steil en uittermaten hoog
Als immer draagt een menschen oog.
Een die het spel van onder ziet /
En weet de rechte gronden niet /
Die houd gewis in zyn gemoet
Dat hy de Schilpadd' eere doet;
Doch staat hy maar een weinig stil /
Dan ziet hy waar het henen wil /
Want ziet! die / mids zyn hoogen stant
Zag onder hem het gantsche land /
En was daarom geweldig trots /
Die komt daar vallen op een rots /
En breekt dan op den harden steen
En huis / en huit / en hals / en been;
Zo dat hy weder over geeft
Al wat hy ooit gezoopen heeft /
En wort dan in het openbaar /
Tot spyze van den Adelaar
Hoe menig wort 'er by het hof /
Genomen uit het lage stof /
En hoog getogen in de locht /
Op dat hy lager vallen mocht.
„ Die hooger klimt als hem betaamt /
„ Valt lager als hy heeft geraamt.

Van hoog te gaan, en veel te mallen,
Plach menig man in 't slik te vallen.
Als het geluk u lacht,
Staat dan op de wacht.
Wie hooger klimt als 't hem betaamt,
Die valt wel lager als hy raamt.
Na hooge vloeden diepe ebben.

Staat niet na hoogen staat, ende en denkt niet boven u vermogen. Syr. 3, 21.

Wie zijn deure hoog maakt, die staat na ongeluk. Prov. 17. 19.

Hoveerdye is een begin alles verderfs. Tob. 4. 14.

Van kleine Beekjens kan men drinken /
En daer en is geen nood van zinken.

De Man aen de Fonteine ſpreekt.

Wat roept gy lieve vriend my tot de groote Beeken/
Die met een fellen ſtroom de vaſte dyken breeken?
't Is waar en ik bekent dat my geweldig dorſt:
En datter vocht ontbreekt aan myn benauden borſt:
Maar zal ik daarom gaan en zoeken holle baren/
Daar met een vollen loop de groote ſchepen varen?
Daar niet alleen een kind / maar ook een handig man
(Zo hem de voet ontglipt) het lyf verliezen kan.
Zal niet een kleine beek die zachtjens plag te vlieten /
Of met een dunne ſtraal komt na de leegte ſchieten/
My geven dat ik wenſch en leſſchen dezen brand /
Schoon dat ik maar alleen mach ſcheppen metter hand?
Voor my/ ik zegge ja. 'k En zoeke maar te drinken /
Wat hoef ik dan te gaan daar ik zou mogen zinken?
Ik wil een ſtille born/ een klein en zuiver nat:
Want ook myn gantſche maag is vry een minder vat.
Ik late groot beſlag / en al de diepe ſtroomen
Voor die maar van de zee en groote waters droomen:
Ik was ooit haaſt gelaaft / hoe zeer myn herte joeg /
Een weinig lieve vriend/ een weinig is genoeg.

DIt Spreekwoord, gunſtige Lezer, en is in den eerſten Druk niet te vinden, maer hier (gelyk zommige andere) van nieus by gevoegt, en dat uit den mont van dat ryk çierſel onzer eeuwe, ik ſegge Jonkvrouw Anna Maria Schuurmans, die de zelve in zeekere hare redenen wyſſelyk te paſſe brengende, oorzaeke heeft gegeven dat ik het zelve weerdig hebbe geacht hier in te voegen; zo het u wel bevalt, Lezer, (gelyk ik vertrouwe dat ja) gelieft 'et haer dank te weten, en gaet vorder tot de Spreuken van gelyken zin die hier volgen.

Een klein Watertjen leſcht ook dorſt. Een klein Regentje maakt ook nat.

Wie niet ontbreekt is ryk,
Al woont hy aan den dyk.

Een bly gemoet,
En machtig goet,
Is wonder zoet.

De Kikvorſch heeft noch wol noch haar,
En efter maaktze bly gebaar.

Met weinig ryk
Is God gelyk.

Dit zietmen alle daag geſchien,
Een kline pot kan ſpoedig zien.

Hebt gy niet veel, weeſt niet bedroeft;
Denkt maar hoe luttel datmen hoeft.

Waar toe zo ryk gelyk een Vorſt?
Een hand vol waters leſt den dorſt,
Een weinig ſpys en luttel brood,
Dat is genoegzaam voor den noot.

Dinkt uitte Fontein,
Iſſe klein,
s'Is rein.

Smaakt u een duif gelyk patrys.
En grutten bry gelyk als rys,
Wat hoefje diergekochte ſpys.

Vriend hebje brood
Een duimtje groot?
't Is voor den noot.

Weinig met eer,
Wat hoefje meer.

l'Ignorance corre, la Prudenza lent amente ſegue il paſſo.

**De Dwaasheid loopt / de Wysheid gaat /
En dat is vry den beſten raad.**

ZIet hoe Vrouw Dwaasheit rent / zie hoeze komt getreden?
Hoe los is haar gewaat / hoe ras zyn hare ſchreden?
Zy loopt / zy ketſt / zy zwiert / zo datze niet en let
Waar zy haar gangen ſtiert / of haare voeten zet.
Ziet in het tegendeel / en weegt met rype zinnen /
Hoe traag de Wysheit gaat / eer datze wil beginnen:
Let hoeze met beſcheit haar gantſche wegen meet /
Hoe zeker datze ſtapt / hoe zedig datze treet.
De Dwaasheit is gewoon in haaſten uit te ſpringen;
De Wysheit is bedacht en let op alle dingen;
De Dwaasheit ryd te werk / en ſnelt haar tot de reis /
De wysheit vordert niet als na een diep gepeis:
Dit wyſt ons deze prent / en 't ſtaat ons aan te merken /
Het zy wy met het lyf of met de zinnen werken:
Want die zyn dingen doet in haaſt en metter vlucht /
Een kan niet anders zyn als dat hy namaals zucht.

Beſla-

Beslapen raad heeft grond/ het duister en de nachten
Zyn moeders van gepeis/ en voedsters van gedachten;
Dus schoon gy wonder zeer tot yet genegen zyt/
Op dees al niet te min beveeltet aan den tyd.

De Dwaasheit heeft arents vleugelen maar uils oogen.
Op haastige vragen dient traag geantwoord.
Jachtige menschen dienen op Ezels te ryden.
Die kruipt en valt niet.

Het duister en de nachten
Zyn moeders van gedachten.

Met goet gemak raaktmen ook voort.

Men zal 't zo haast gaan, als loopen.

Ryd voort / maar ziet om.

Het Beelt zoude mogen zyn een Voerman op zyn Wagen omziende, ende een Pak achter in de wege gevallen liggende.

Hadd' ik gantsch onbezorgt geduurig aan gereden/
Zo had ik groot verlies op deze reis geleden;
Want als ik in de ren by wylen ommezag/
Vernam ik zeker pak dat afgevallen lag.
Wel gy die zyt gewoon zo veerdig aan te dryven/
Spoed niet als met bescheit/ het zal u mogen styven!
Hoe licht kan in der haast een kwade slag geschien/
Dus schoon men spoedig reist/ nog dientmen om te sien.

Haast en is geen spoet.
Snelle raat zelden baat.
Van snellen raat, nooit goede daat.
Yl met wyl.

Vecht koel en een half ure langer.
Een goe weg om, en is geen krom.
Zacht te gaan, en verre zien,
Dat is een daat van wyze lien.

l'Araignée mange la mouche & le lizard l'araignée &c.

De Spin die eet de Vlieg/ de Hagedis de Spin/ Dit heeft het groene Woud en al de Wereld in.

DE Spin kan niet alleen de kleine Muggen vangen/
Men ziet ook vyen zelfs in hare netten hangen;
Maar in haar meeſte jacht ziet daar een Hagedis/
Die valt haar op het lyf/ terwyl zy beezig is:
En wederom op een nieuw/ de ſpin is naauw gegeten/
Het beeſt dat haar verſlond/ word in het lyf gebeten/
Daar komt een Ovevaar die met een langen bek
Het kleine dier verraſt en grypt 'et met den nek:
Doch eer de vogel ryſt om in de lucht te ſtygen/
Zo komt 'er wel een ſlang en doet hem weder zygen/
En vat hem by het been en velt hem in het gras/
En maakt hem tot een roof die eerſt een roover was.
Maar in het eigen woud daar word een draak gevonden/
En ziet daar word de ſlang al wederom verſlonde/
En noch is 't niet genoeg/ want ook dit grouzaam beeſt
Dat kent een hooger macht/ die van hem word gevreeſt.

Ziet daar een ommeloop van alle werelds dingen/
Hoe groot dat yemand is/ hy laat hem weder dwingen:
Wel denkt dan wie gy zyt/ wat gy u minder doet/
Dat gy het wederom van grooter lyden moet.

De Heere gebied zynen knecht, de knecht de katte, de katte haren steert.

Eccles. 5. 7.

Ziet gy den armen onrecht doen, en recht ende gerechtigheid in den lande wech rukken, zo verwondert u des niet, want daer is noch een hooger Hoeder over die beide.

Als Oude Honden bassen is 't tyd uit te zien.

De Huisman die uit de Venster ziet, spreekt.

SChoon Leeutje staet en keft/ook zomtyds gantse nagten
't Is efter zonder grond daer op te willen achten/
Het dink is jonk en mal/het bast om 'k en weet niet wat/
Al hoort 'et maer een muis/al ziet 'et maar een kat/
Maer 't is een ander zaek met onzen Ouden Wachter/
Want als die gaende wort dan schuilt'er onraet achter:
Het is een loozen gast en daerom bast hy niet/
Voor dat hy yemant vreemts of yet bezonders ziet;
Ik houd' het beest in eer / vermits zyn oude dagen /
En mids het zich verstaet op alle slimme lagen:
Dies als ik in der nacht verneme zyn geluit/
Zo loop ik uit het bed en kyk ten venster uit:
Daer word' ik dan gewaer een deel onguure streeken/
Misschien een stouten boef die poogt in huis te breeken/
Of wel een hoenderdief die houd hem wonder stil /
Of een die in den hof de fruiten steelen wil.
Daer hapert altyd wat als oude honden bassen/
En 't is de rechte stond om op het stuk te passen:

De

De tyd heeft wonder in / want ook een lompig beest /
Wort door de jaren kloek en krygt een snegen geest.
Maar ziet / hier was een dief / dan hy is nu geweeken /
Ik denk hy vreest den hont / of heeft my hooren spreeken:
Wel dat hy henen ga / zyn aanslag is belet /
En ik ga wederom my duiken in het bed.
Een woord noch evenwel dat had ik u te zeggen /
Wilt dat te myner eer in uwen boezem leggen:
Gebruikt de rappe jeugt / wanneer gy wilt de daat;
Maar zoekje goet beleit / zo let op ouden raat.

Veeltyds meinen jonge dwazen,
Dat de oude lieden razen,
Maar die hebben meer vergeten
Als de jonge dwazen weten.

Den slag der gryzen,
Mag men voor yzen.

De jonge lieden past de lans,
Maar wel te raden oude mans.

Met jonge te krygen,
Met oude te raden.

Oude Honden en hooren na geen wis wis.

Een oude Kat en speelt met geen balleken.

Een oude vos is kwalyk te bedriegen.

Een oude rat wil niet in de val.

Es is nit rath dasz man narren uber eyer setze.

Hier dient een wys Man op te letten /
Men mag geen Nar op Eyers zetten.

Ziet daar / is 't nu niet wel gemaakt?
De Nar is op den nest geraakt /
De Nar eilaas! ô lieve vriend /
De Nar is daar hy niet en dient.
Men gaf hem Eyers uit te broen /
En dat is voor hem niet te doen:
Hier diende toe een geestig man
Die teere dingen vieren kan /
Die acht op alle zaaken slaat /
En in zyn doen wel zeeker gaat;

Maar

Maar deze kwant is al te los/
Hy vielder op gelyk een os/
En zat 'er op gelyk een koe/
Dies ziet hy nu 'k en weet niet hoe/
Hy is begaat/ bestruist/ bedot/
Ey ziet! dus vaartmen met een zot/
Dus vaartmen als men gekken zend/
Daar niet als wysheit dient ontrent.

Wel/ zo daar yet door goet beleit
Dient afgedaan/ of aangezeit/
Men moet noch gek noch rauwe gast/
Men moet geen plompaart zyn belast:
Want schoon men hen al wel berecht/
Noch gaan de zaken wonder slecht;
En waar het stuk zich wat verdraait/
Daar isset altemaal bekaait.

Op daarom/ vrienden/ tot besluit
Zend niet als wyze lieden uit/
Zend niet als mannen van beleit/
„ Een wys gezant/ en niet gezeit.

Die over 't molken gaat
Moet weten wat de klokke slaat,

Daar geschied veel ramp, maar dwazen krygen 't meest.

Weet of rust.

Steekt geen vinger in eens dwazen mond.

't Is beter te gaan tot smits, als tot smeetjens.

Heult yemant met een gek,
So blyft hy in den drek.

Syr. 22. 12. 13.

Spreekt niet veel met eenen zotten, ende en gaat niet veel om met eenen onverstandigen.

Houd u van hen, op dat gy niet in nood gebracht, ende van zynen drek besmet en wordet.

Prov. 26. 6.

Wie zyn zaake door een dwaasachtige bode uitrecht, die is gelyk een die lam is aan de voeten, ende neemt schade.

Wer

Wer mit katzen jagt der fahet gern mauſz.

Wie jaagt met Katten /
En vangt maar Ratten.

De Rattevanger ſpreekt.

Ik hadde Jagens luſt / en ging met groot verlangen
Om eenig vluchtig hart / of ander wilt te vangen;
  Ik was genoeg verzien (gelyk het ſcheen) van als /
  Den ſpringſtok in de vuiſt / den hooren aan den hals.
Maar hoort wat my ontbrak / in plaats van hazewinden /
Van brakken die het wilt in dichte boſſchen vinden /
  Zo leid' ik anders niet als katten na de jacht /
  En daarom heb ik niet als ratten t'huis gebracht.
Maar 't ſy van myn bedryf / ach! waarom leef ik langer?
'k En ben geen Jager meer / ik ben een rattevanger.
  Wel makkers hoort een woord hier dienſtig by geſtelt /
  Houd katten voor het huis / en honden voor het velt.
En zoekje met beſcheit u dingen uit te rechten /
Zo doet u zaken nooit door onbedreve knechten;
  Want die met katten jaagt en brengt niet anders t'huis
  Als ik en weet niet wat / een Rat of valen Muis.

Ik

Ik zal weten uwen ſtaat,
Zegt met wien gy omme gaat.
Koper gelt, koper Zielmiſſen.

Met kwaat tuig iſt kwaat werken.
Wie zich onder den drafmengt werd van de zwynen gegeten.

Dit ſpreekwoort zoude ook tot meer andere gelegentheid gebruikt konnen werden, want (gelyk t'andere tyden meer is gezeit) de ſpreekwoorden beteekenen dat de Lezer wil, als by exempel van yemant die veeltyds dertele boeken leeſt, met licht gezelſchap omgaat, ende geile dienſtboden in zynen huishoudingen gebruikt; van de zodanige (zeg ik) zoude niet onbekwamelyken miſſchien gezeit mogen werden, die met Katten jaagt/ vangt geen Muizen.

Het zelve ſpreekwoort kan ook op deze wyze in 't geeſtelyk geduit werden, dat al wie niet als met vleeſſchelyke inzichten tot zyn beroep gaat, dat hy geen heil, maar gewiſſelyk van den vleeſche het verderf zal maayen, &c.

Culex fodit oculum fodit oculum leonis.

Wat is van groot of trots of hoog/
Een mug ſteekt wel een leeuw in 't oog.

Komt hier eens vrienden altemael/
Komt hier/ en hoort een vreemt verhael/
Komt hoort een wonderbare daet
Daer op voor u te letten ſtaet:

Al is de Leeuw een moedig dier/
Al brand zyn oog gelyk een vyer/
Al is zyn wezen wonder fel/
Al is zyn ſprong geweldig ſnel/
Al is hy/ ja/ een machtig beeſt
Daer voor de gantſche werelt vreeſt/
Noch is een Mugge wel zo ſtout/
Hoewel de minſte van het wout/
Noch is een Mugge wel zo koen/
Dat zy het beeſt komt hinder doen/
En dat niet met een ſlimme greep/
Of met een onverwachte neep;

Neen / neen / zy eist haar vyand uit /
En maekt daar toe een heel geluit;
En eer zy haer tot vechten zet
Zo steekt het beesje zyn trompet;
Het doet gelyk een dapper helt /
Het geeft hem open in het velt /
Het steekt den leeuw niet in de steert /
Dat is niet eens de pyne weert;
Het steekt hem daar hy klaertste ziet /
Daer is 't dat zy hem d'oorlog biet /
Het komt hem onder zyn gezicht /
En vliegt hem in dit vierig licht:
En schoon hy dan geweldig tiert /
En al de leden omme-zwiert /
En schoon hy dan gantsch byster raest /
En dampen uit zyn keele blaest /
En schoon hy springt dan wonder hoog /
Het steekt hem in dat vinnig oog /
Zo dat hy in het gantsche dal
Niet weet waer hy hem keeren zal.

Ik wou dat alle trotze lien
Hier op met oordeel wouden zien /
En leeren uit der leeuwen pyn
Niet al te fier en moedig zyn;
Want ziet! niet een zo grooten beest /
Dat ook zyn minder niet en vreest.

Un petit homme abat bien grand chesne.

'K En weet niet zo een schoonen boom /
Al staet hy aen een verschen stroom /
Al was hy uittermaten hoog /
Al ryst hy boven 's menschen oog /
Al heeft hy noch zo dikken bast /
Al voet hy noch zo harden kwast /

Dies

Dien niet een klein/ een eenig man
In haest ter neder leggen kan/
Die niet een mes of kleine byl
Kan vellen in een korte wyl.
Vraegt gy wat dit verhael beduit?
En wat ik stelle voor besluit?
Een wespe kwelt een moedig peert/
Al isset duizent Kroonen weert;
Een Muis ontzet een Oliphant
Al heeft hy noch zo grooten tant;
Een Mugge steekt een Leeuw in 't oog
Al leit het hert hem wonder hoog.
Gy daerom vrienden in 't gemein/
En acht geen vyant ooit te klein/
Daer is nooit zo geringen man
Die niet zyn meerder schaden kan.

Al is u vyand maar een mier,
Zo houd hem voor een grouzaam dier.

Al schijnt den hond niet groot te zijn,
Noch vangt hy wel een machtig zwijn.

Een Kat ziet wel op een Konink.

Gezellen wilt u wel beraden,
Hy is wel klein die niet kan schaden.

Hy en heeft geen wyzen geest,
Die voor gekken niet en vreest.

't Is beter een hond te vriend, als te vyand te hebben.

Men treed ook een vorsch wel zo lange tot hy eens kwaakt.

Wat hoornen heeft wil steeken.

En versmaat den zwakken niet, want een mugge kan zelfs aan den leeuw het gezichte kwetzen.

DIt laetste spreekwoort is ontleent uit de Arabische schryvers, (want gelyk de zelve betuigen) kwellen de Muggen in Mezopotanien de Leeuwen wonderlyk zeer, als Strabo in zyn zestiende, en Marcellinus in zyn achtiende boek verhalen.

Boni paſtoris eſt tondere pecus, non deglubere.

Herder / alsje Schaapen ſcheert / Ziet dat gyze niet en deert

De Konink ſpreekt.

WEl vrient hoe gaaſe dus te werck?
Gy zyt te rau naar ik het merk /
Het ſchynt niet datje ſcheren wilt /
Maar datje wel ter keure vilt :
En ſtaakt u voorſtel / rauwe gaſt :
Want dat en is u noyt belaſt /
Neen / neen / een Herder van het vee
Die houd het vilmes in de ſchee /
En is te vreden met de wol /
Al is zyn mande niet te vol ;
En of hy ſchoon de Kudde ſcheert /
Noch maakt hy dat het niet en deert.

Een Hovenier of Groenselman/
Indien hy recht het ambacht kan/
Snyd wel de bladers van het kruit/
Maar trekt voor al geen wortels uit.
Dus zo gy past op myn gebied/
Zo scheert het schaap/ maar viltet niet.

Wie de keers te diepe snuit,
Bluft wel licht haar luister uit.

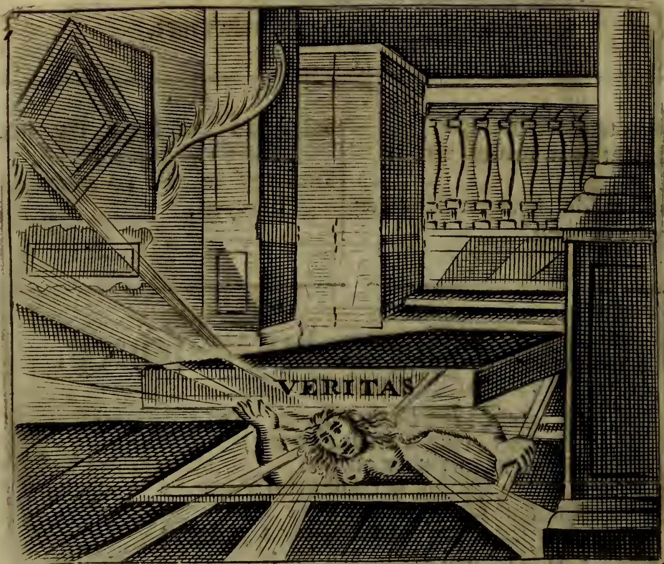
Men moet de schapen scheeren na zyn wolle hebben.

Snijd zo het kruit dat het mach blijven groeyen,
Snuit gy te hart zo moet de neuze bloeyen.

Magre Vliegen byten scherp.

TErwyl een Herder op het velt
Zyn jonge Geiten overtelt/
En zoekt met yver over al/
Tot dat hy vint het vol getal;
Zo wast dat hy een mensche vond
Gantsch slaau/ en totter dood gewond/
Gelyk hy aan der heiden lag:
En als hy duizent vliegen zag/
Die zaten in dat versche bloet/
En werden even daar gevoet/
Zo kreeg hy deernis metten man/
En joeger al 't gedrochte van:
Hem dunkt dat hy hem gunste toont/
En dat zyn lyden wert verschoont/
Maar de gekwetste/ die het ziet/
En acht dit vry zyn voordeel niet/
Maar rieper hevig tegen aan:
Ik bidde laat u jagen staan:
Ik bidd'/ houd stille/ lieve vriend/
Gy doet dat my doch niet en dient.
De Vliegen die gy ruimen doet
Zyn nu verzadigt van het bloet/
En al wat in haar plaatze koomt
Daar ben ik byster voor beschroomt/
Want dat is uittermaten graag/
En dient my tot een nieuwe plaag;
Dus wat ik immer bidden mag
Laat my slechts wezen zo ik plag;
Want als het immers wezen moet/
Een vette vlieg is eerst gevoet.

Verità non può ſtar ſepolta.

Al leid de Waarheid in het Graf/
Al watter drukt dat moeter af.

AL poogter menig Menſch de Waarheit t'onderdrukken
Ten zal hem evenwel/ ten zal hem niet gelukken.
Hier baat geen ſlim beleit/ geen liſt of looze vond/
Geen booze klappery/ geen afgerichte mond.
De waarheit aangeranſt met drift van kwade tongen
Werd zomtyds met geweld als in het Graf gedrongen/
Als in het ſtof gedrukt/ zo dat gelyk het ſchynt/
Haar luiſter/ blyde verw/ en alle glans verdwynt;
Maar ſchoon de reine Maagt is in den kuil geſteken/
Zy weter evenwel/ zy weter uit te breken:
Zy opent ja het Graf/ zy licht de gantſche Zerk/
Al iſſe noch zo zwaar/ al iſſe noch zo ſterk.
De Waarheid ſchoon verkracht/ en laat haar niet bederven/
De Waarheid ſchoon gewond/ en kan dog nimmer ſterven/
De Waarheid recht haar op/ al iſſet yemant ſpyt/
De Waarheid is van ouds een dochter van den tijt:
De Waarheid wat men doet/ en is niet in te dwingen/
Al zou de ſelfſte Rotz in duizent ſtukken ſpringen:
De Waarheid borrelt uit/ gelyk een zonneſchyn/
De Waarheid hoe het ga/ wil niet begraven zyn.

Es

Es wird nichts ſoo rein geſpunnen
Es kunt zu letzt an die ſunnen.

Niet en word zo fyn geſponnen /
Of 't en komt noch aan der zonnen.

Al heeft een Spinnenkop haer webbe fyn geſponnen /
Noch komtet evenwel / noch komtet aen der zonnen:
En ſchoon men haer bedrog ten eerſten niet en zag /
Zo komtet evenwel ten leſten aen den dag.
Hoe meenig ſlim bedrog wort hier en daer geweven!
Hoe meenig loos beleit wort hier en daer gedreven!
En ſchoon het yemant heelt ook zomtyds meenig jaer /
Het wort des niettemin ten leſten openbaer;
Het Oog / het wakker Oog / daer uit de [illegible] [illegible]roepen:
De Zon haer voedzel heeft / de korte dagen groepen:
Het Oog / het wakker Oog / dat alle dingen ziet /
En even in der nacht zyn helle ſtralen ſchiet /
Dat opent alle ding hoe zeer het is verholen /
Hoe dier het eenig menſch van yemant is bevolen /
Hoe zeer het yemant dekt of in het duiſter ſluit /
De Waerheit lieve vriend / die kykt ten leſten uit.

De waarheit die in 't duiſter lag,
Die komt met klaarheid aan den dag.

Al is de leugen ſchoon bekleet,
Zy doet noch haren meeſter leet.

Al is de leugen wonder ſnel,
De Waarheit achterhaaltze wel.

De leugen ſtaat maar op een been,
Gaat breekt haar dat, zo heeftze geen.

Het komt ten leſten aan den dag,
Wat in de ſneeu verholen lag.

Wacht u wel neerſtig van de daat,
Zo iſſer tegens leugens raat.

Het gaat noch heden als het plach
Den leſten is den wyſten dag.

Men ziet ten leſten aan den ſtront
wie de miſpels gegeten heeft.

Dit luid wat plomp / als veel hoogduitſche ſpreuken; maar 't heeft zyn beſcheit.

Men vangt die liegt met raſſer ſpoet
Als men een tragen kreupel doet.

Marc. 4. 22.

Daar en is niet verborgen dat niet openbaar en worde.

A little Pot, Is ſoen hot.

Een kleine Pot ook door een weinig vyer /
Die maakt terſtont een byſter groot getier.

VRient / zyt gy gaſt / of zyt gy weert /
Komt hier een weinig aan den heert /
Komt let eens watter ommegaat /
En watter aan den viere ſtaat /
Wacht zo gy vat den rechten grond /
Hier is yet dat gy leeren kont.

Ey ziet! hier is de Pot gezet /
Daar heb ik vlytig op gelet:
Al is die na de vlam gewent /
Al iſſers viers genoeg ontrent /
Al leggen daar veel kolen aan /
Noch blyft hy echter ſtille ſtaan:
En ſchoon men hem veel hitte biet
Hy ſchuimt / hy raaſt / hy dobbelt niet;
Maar ziet den Pot aan genen kant /
Die zied genoegzaam zonder brant /
En ſchoon hy raakt naau aan het vier /
Hy maakt terſtond een groot getier /
Hy maakt / 'k en weet niet wat geluit /
Het ſchynt zyn grontzop wilder uit.

Praagt

Vraagt yemant hier de reden van?
My dunkt dat ikze geven kan;
De Pot die in de vlamme staat
En doch niet op of neder gaat/
Dat is een groot en machtig vat/
En daar in schuilt een killig nat/
Die word niet haastig omgeroert/
Of door het vier om hoog gevoert;
Maar deze Pot van klein beslag/
En daar maar weinig in en mag/
Die is van stonden aan geraakt/
Met dat hem maar het vier genaakt.
Nu vrient staat noch een weinig stil/
En let eens wat dit zeggen wil:
Al word een edel hert getergt/
En dikwils dit en dat gevergt/
Noch wortet niet te licht beroert/
Of van de gramschap omgevoert/
Maar neemtet op met koelen moet
Al wat hem dees of gene doet.
Maar yeder mensch van klein verstant/
Die bobbelt als in heeten brand
Zo haast men hem maar eens genaakt;
// Geringe breinen haast geraakt.

DE grontregels van veel menschen die grootmoedig willen schijnen te zijn, gaan regelrecht aan, niet alleen tegens de rechte grootmoedigheid, maar ook regelrecht tegens alle de eigenschappen van een recht Christen. Veel meynen groote eere te zijn niet te verdragen: maar alles aan een yder feitelijk uit te wetten, en in tegendeel zo wijst de gezonde leere klaarlijk uit, datter geen meerder grootmoedigheid en is, als ongelijk met gedult te konnen lijden, en zich in zijn tochten te overwinnen. Een Christen en kan geen vaster teiken hebben, van dat hy een kind Gods is, als dat hy met zachtmoedigheid, en zonder wederwraake, kan overzetten het ongelijk dat men hem aan doet; Leert van my dat ik ootmoedig en zachtmoedig ben van herten (zeit de Heere Christus) en gy zult ruste vinden aan uwe zielen. Alle klein en vuil gespuis is wraakgierig: Muizen byten, Byen steken, Slangen ook onverhoets geraakt, schieten haar fenijn, Kinderen zijn korzel, Oude en zieke Lieden gemelik, maar een welgestelt lichaam gestijft met een rechtmatige Ziele, kan lyden en myden.

Dit zoude ook op eenen anderen zin geduit konnen werden, als te weten dat yemant van een kleinen ofte middelmatigen staat, met weinig zich kan erneeren, en met kleine kosten zijn Huisgezin onderhouden.

Want anders; Groot is het Hof, Veel moeter of.

En in tegendeel zo is tot een klein Oven weinig vyers van noode.

Stultorum est cum stercore pugnare.

**Men houd hem voor een rechten Gek /
Die wil gaan vechten met den drek.**

HEt is voorwaer een rechte Gek
Die 't lust te vechten met een drek /
Want of hy schoon al met gewelt
Zyn vyand plat ter aerden velt /
Wat wint hy met zyn kloeke daat
Als dat hy zich wel vuil begaet /
En dat een yeder met hem spot
Vermits hy leelyk is bedot.
Gy die van spotters wort getergt /
Of door een guit tot spyt gevergt /
Ik bidd' en acht op geen gekyf /
Van dees / of die / van man / of wyf;

Myd

Myd liever / reine zielen / myd /
Lyd met gedult / O vrienden lyd /
Want schoon gy klappers tegen spreekt /
En ook haer losse reden breekt /
Noch efter wind gy niet met al /
Als enkel leet en ongeval;
Noch efter wort gy niet te kuis /
Maer komt noch des te vuilder t'huis;
Het is dan kwaet hoe datje 't maakt /
Geen drek en dient te zyn geraekt:
„ Nooit vochter yemant met een stront
„ Die zich daer door verbetert vont.

Met zyns gelyk te stryden is vol twyfelachtigheid, met zyn meerder is dulligheid, met zyn minder, zonder hope van eere. En daarom isset beter zyn gedult te oeffenen, en zyn rust te houden.

Een goed man en moet nooit tegens kwade menschen stryden met haar eigen wapenen, dat is, schelden met schelden te bejegenen: Want anders en isser tusschen den genen die tergt, en den genen die getergt word geen verschil, als dat deze eerst, en d'ander lest, een kwaatdoender word.

Syrach 8. 4. 5.

Twistet niet met eenen onnutten klappaart, dat gy geen hout en draagt tot zynen vyere.

Schimpet niet met eenen groven mensche, dat hy u geslachte niet en schende.

Non tace invidia, quando gloria crida.

Nyt kryt van spyt / Waar eere ryd.

Ziet wat een zeltzaam ding! hoe gaan de wereldts zaken!
Het licht / het schoonste licht / dat kan een donker maken;
Want als de gulde Zon haar toont op eene zy!
Daar valt van stonden aan een zwarte schaduw by.
Al waar ooit eere komt met haar vergulde stralen /
Al waar ooit bly geluk komt uitten hemel dalen /
Daar is van stonden aan / daar is de zwarte nyd /
Die met een open keel wel luid' en leelyk kryt /
Die laat schier nimmer af van tegens eer te razen /
En komt haar vuile gift op haar geduurig blazen:
Maar 't is een nutter ding wanneer het God behaagt /
Van dees en die benyt als over al beklaagt.

'tIs

'tIs den eenen Hond leet dat d'ander in de Keuken gaat.

Die wel gedyt, Die word benyt.
Naar eer en ſtaat, Volgt nyt en haat.

Elk weet waar hem de Schoen wringt.

Gy pryſt / ô Vriend den nieuwen Schoen /
Die gy ziet aan myn voeten doen /
Gy ziet het leer is wonder net /
En aardig na de voet gezet:
Gy ziet een wonder ſchoonen naet
Die geeſtig om de zole gaet:
Gy ziet / in plaetze van den bant /
Een Roos geciert met Diamant:
Gy ziet in als een meeſter ſtuk /
En ſtelt dit onder myn geluk.

Maar

Maar gy die dit van buiten ziet/
En voelt het innig prangen niet/
Van buiten schynt het moy te zyn/
Maer binnen is een stille pyn,
Een pyn die my geduurig wringt/
En myn geheele vreugt bedwingt.
Men oordeelt dikmaals eenig Mensch
Als of hy had zyns herten wensch:
En daerom word ons eigen staet
Op ons mispresen of gehaet:
Maer zo men waerheit spreken mag/
Dit is voorwaer een kwade slag;
Want hy/ dien gy gelukkig hiet/
Heeft dikmael eenig stil verdriet/
Heeft dikmael ik en weet niet wat/
Dat gy van buiten niet en vat;
Maer zo gy eens ter degen zaegt
Hoe dat zyn herte leit en jaegt/
Hoe dat hy binnen is gestelt/
En wat hem in den boezem kwelt/
Gy zoud misschien u zwaersten druk
Verheffen boven zyn geluk.
Gelooftet vry/ al draeg ik schoon
Een prachtig kleet/ een goude kroon/
En boven dien een Konings staf/
Al dat en weert geen hooftzweer af;
Ik ben/ eilaes! ik ben gekwelt/
En dikmaal wonder vreemt gestelt:
Ik voele ja een zwaer verdriet/
Schoon dattet yeder niet en ziet/
Ik voele dat my binnen wringt;
„Ten is geen Gout al watter blinckt.

Geen geluk „ Zonder druk,
Wat blinkt „ Dat wringt.
Een nieuwe Schoen
Kan pyne doen.
Ook daarmen 't niet en ziet,
Is dikmaal groot verdriet.

't Is geneugelyk te zien Regenen als men in 't drooge staat.

Het is een aangename zaak
En dient veel menschen tot vermaak/
Te zien hoe wind en hagel slaat
Wanneer men in het drooge staet/
Te zien hoe dat een dikke wolk
Komt nedergestorten op het volk/
En hoe het drifting Hemels nat
Maakt al de paden glibber glat/
Te zien hoe zich een yder myd/
En efter noch ter aarden glyd.
't Is lustig van een stille ree
Te zien een ongetoomde zee/
Te zien een wonder groot gebaar/
Te zien een anders groot gevaar;
Te zien hoe dat een machtig schip
Ryst boven aan een hooge klip/
En weder in een korten stond
Word afgedreven na den grond/
En weder met een snelle vlucht
Komt opgestegen in de lucht.
Voorwaar het is dan licht gezeit,
De lieden hebben geen beleit/
De Schipper of de man te roer
Dat is voorwaar een rechte loer;
Wis zo ik stierman wezen mocht/
Ik stierd' het schip in genen bocht/
Ik stierd' het schip in genen kolk/
Zo hield' ik 't schip en al het volk.
Ziet dus zo gaatet overal
Wanneer men komt in ongeval;
Want die gezonde leden heeft/
En van de koortze niet en beeft/
Weet veeltyds wonder goeden raat/
En duizent kruiden voor het kwaat:
Maar komt hy zellifs in 't verdriet/
Zo staat hy daar wel slecht en ziet/
En kucht dan meer als yemant plach
Die ooit van koorts te bedde lach;
//Want als de noot gaat aan de man/
//Dan zietmen wat de meester kan.

Hoe licht geeft yemant goeden raat,
Wanneer hy is in goeden staat.

De beste Stuurluy zyn aan lant.

Door Wind en Stroom is 't goet stieren.

Een Schipper op de strande, ofte aan de Zeekant staande, sprekende met zyns gelyke, wyzende op een Schip, voor de wind afkomende.

EY kom en zeg ons lieve maet
Die hier ontrent den Oever staet/
Hoe gaetet dus met onze Jan?
Hy schynt nu vry een dapper man/
En 't was maer dees verlede week
Dat hy elendig stont en keek;
Hy kwam met onweer door de Maes/
Daar zat hy doen gelyk een dwaes/
De Meer die dreef hem aen den gront/
Dies stont de broek hem dapper ront/
Hy bad/ hy schreid'/ hy riep/ hy kreet/
Als een die van geen stieren weet:
En ziet! hy kwam doe noch te recht
Door bystant van zyn buurmans knecht;
Maar nu zit hy en koekeloert
Als een die bruilofs gasten voert:
Hy schynt nu meester van den stroom/
En leit het Schip als metten toom/
Hy maakt door al een bly geluit/
En al de wimpels wapen uit;
Ik bidde daarom goede man/
Ey zegt ons hier de reden van?

Antwoort.

Als wind en Ty van achter koomt
Dan is de Schipper onbeschroomt/
Dan leit hy spelen zyn gepeis/
Hy zingt/ hy kwinkt/ hy drinkt een reis/
Hy is te wonder wel gezint/
O 't is goet Stieren door den Wint:
„ Maar als den noot gaat aan den man
„ Dan ziet men wie het ambacht kan.

El corcobado no vee ſu corcoba, y vee la de ſu compannon.

En ander heeft altyd de ſchuld/ Geen Menſch en ziet zyn eigen Bult.

Gy ziet in deze prent geſchildert naar het leven/
Hoe datter meenig Menſch een ander weet te geven/
Hoe dat ſchier yder Menſch eens anders feilen ziet
En weet (gelyk het blykt) zyn eigen feilen niet:
Gy ziet een Bultig Menſch een Bultenaar begekken/
Gy ziet hem zynen mond in vreemde bochten trekken/
En ziet de ſpotter zelfs en is niet als een Dwerg/
Hy torſt op zynen rug een Bult gelyk een berg.
Ey wat is van den Menſch! wy konnen onderzoeken
Een anders huisbedryf/ een anders rekenboeken.
Een anders gantſch beleit tot aan de minſte ſtreek/
En in ons eigen huis en zien wy niet een ſteek:
Wy weten alle man zyn leſſe voor te ſtellen/
Wy weten alle man zyn feilen op te tellen;
Maar niemant keert het oog ontrent zyn eigen ſchult/
En ziet! op onzen rug daar hangt de meeſte Bult.

Ey

Ey vrienden/ niet alzo/ laat vreemde lieden blyven/
En wilt geen ſchamper jok op yemant anders dryven/
// Maar daalt in u gemoet. Want 't is een rechte gek
// Die veel een ander ſtraft / en nimmer zyn gebrek.

Matth. 7. 3.
Wat ziet gy den ſplinter in uws broeders ooge, ende en werd den balk in u oog niet gewaar.

Die wel zyn eigen hert doorziet,
En ſpot met zynen buurman niet.

Woeg yemant recht zyn eigen ſchult,
Hy zag nooit aan zyns makkers bult.

Chacun a un fol en ſa manche.

DAar is geen menſch zo wel geleert
Noch om zyn kunſt zo hoog ge-eert;
Daar is niet een zo wyzen man/
Hoe veel hy weet of wat hy kan/
Die niet een gekjen by hem voet/
Of binnen in zyn mouwen broet;
En ziet dat wilder dikwils uit/
Ook daar het dikmaal niet en ſluit.
Maar waarom hier toe meer gezeit/
Of met veel woorden uitgebreit;
't Is met den menſch alzo geſtelt/
Hoe ryk/ hoe wys/ hoe grooten helt/
Wie datter is of komen zal/
Een yeder heeft zyn eigen mal/
Een yder heeft een ſtil gebrek/
Een yder heeft zyn eigen gek;
En noch is 't al de wyſte man
Die beſt zyn gekjen heelen kan.

Noyt man en had zo wyzen zin,
Of daar ſtak een gekjen in.

Krepel wil altyd voor Dansen.

LEstmael kwam ik in een velt
Daer een yder was gestelt
Tot een uitgelate vreugt /
Na de wyze van de jeugt;
Jonge lieden van het land
Zongen / sprongen / hand aen hand:
Yder maekte groot geschal /
Yder wasser even mal:
Doch van allen was 'er een
Met een krom / en kreupel been /
Met een plompen stompen voet /
Die had veeren op den hoed /
Die was vooren aen den Dans /
Die was by den Roozenkrans /
Die was om en aen de Mey /
Die was leider van den rey;
Wat men peep of wat men zong /
Krepel had den eersten sprong:
Al is Fop een rap gezel /
Al doet Hein zijn dingen wel /
Al leid Jorden mooye Crijn /
Krepel wil de voorste zijn.
Maer al was dit in het veld /
't Is ook elders zo gestelt;
Want ook by de steedsche lien
Word dit meenigmael gezien /
Veeltyds wat 'er word gedaen
Krepel maekt hem vooren aen;
Krepel is een dapper man /
Schoon hy niet als hinken kan.
Isset niet een zeltzaem ding
Dat een losse Jongeling /
Dat een onbedreven gast /
Die het immers niet en past /

Veeltyds

Veeltyds eerst zijn oordeel uit /
(Schoon het dikmaal niet en sluit)
Eerst van alle ding gewaagt /
Al en is hy niet gevraagt !
Eerst zal brengen aan den dag/
Wat hem op de tonge lag !
Vraagt 'er yemant hoe dit koomt ?
Wijze lieden zijn beschroomt /
Dat 'er yet mocht zijn gezeit
Dat niet recht en is beleit /
Daerom gaenze traag te werk/
En al met een diep gemerk ;
Maar een gek vol losse waan
Haast zich/ en wil vooren gaan:
Daerom zeidmen noch althans
„ Krepel wil eerst aan den dans.

God beware my van yemand die maar een Boexken gelezen heeft.

Hoe slimmer Timmerman, hoe meerder spaenders.

Het ydel Vat bomt meest.

Een penning in den Spaerpot, maekt meer geraes dan als zy vol is.

Veel roemen met een dommen geest.
Een ydel Vat bomt aldermeest.

Hoe slimmer Wiel, hoe meer het kraekt

Hy is een gek Die zynen bek Zo klappen laet,
Dat om zyn mal En los geral Hem yder haet.

Stulto ne permittas digitum.

Steekt u Vinger in geen Dwazens mond.

Hoort noch / o vrient / een goeden slag /
Die u ten besten dienen mach:
Wanneer gy weet in u gemoed
Dat yemand vreemde kuuren broed /
Dat yemand losse grillen heeft /
En op geen vasten regel leeft /
Zo stelt u nooit in zyn gebied;
En leent hem ook u vinger niet /
Of anders zal het grillig hooft /
Als gy het alderminst gelooft /
U zo eens grypen by der hand /
U zo eens nypen metten tand /
Dat gy uit enkel onverdult
U zotte daat versoepen zult.

Wel aan dan tot een kort besluit /
Trekt hier nu dezen regel uit:
Dat nimmermeer met eenig zot
En dient gejokt / gescherst / gespot;

Dat ook geen wysheid dient gepleegt
Met een die niet en overweegt/
Maar dattet is de beste voet/
Dat yder zich van narren hoet;
// Want 't is voorwaar geen wyze geest
// Die voor geen zotten is verveest.

Met gekken en moet men niet dwazen.

Zo gy een stok geeft aan een gek,
Gewis hy slaat u in den nek.

Te veel betrouwen
Doet veel berouwen.

Al eer dat gy een vriend betrout,
Zo eet met hem een mudde zout.

So gy een gek de vingers biet,
't Is vreemt neemt hy de vuisten niet.

De Gans blaest wel/ maer en byt niet.

Eerst als ik deze Gans geweldig hoorde razen/
En ik en weet niet wat uit hare kaken blazen/
Doen was ik vry ontzet en stont gelyk vervreest/
Ik meinde voor gewis het was een grouzaam beest;

Ik meind' een grooten beyr of leeuw te zullen vinden/
Of wel een fellen draak die menschen kan verslinden!
Ik kreeg in myn gemoed / vermids het snar geluit/
Een zeltzaam nagepeis / een wonder vreemt besluit/
Maar nu ik ommekyk / en wil myn spiesse vellen
Om ons met volle kracht ter weer te mogen stellen/
Zo spreek ik tot my zelfs: Wat ben ik door een gek?
Dit beest heeft anders niet als slechts een platten bek.
Geen tanden in den muil / geen klaauwen aan de voeten/
Geen kromme nagels zelfs/ om in het slik te wroeten/
't Is al maar enkel wind schoon dattet vinnig ziet;
// Gezellen weest gerust/ de blazers byten niet.

Wyt gapen en byt niet.
Veel blazen en smyt niet.

Zy en byten niet al die haar tanden laten zien.

Een kat die veel maauwt vangt weinig muizen.

Dreigers en vechten niet.
Leelyk zien en byt niet.

Het dreigen is der gedreigden geweer.

Bloode honden baffen veel.

Een gedreigt man leeft zeven jaar.

Schurfde Schapen bleeten meest.

't Is een wys van het land,
Lange tongen kort van hant.

De luipende katten halen 't vlees uit den pot.

Hoe meerder liefde, hoe minder spraak.

Veel vlaggen luttel boter.

Hoog geheven, maar in 't lest een broek vol wints.

De volle kooren-airen hangen laagst.

Parturient Montes.

Het Baren van Bergen komt uit op een Muis.

MEn houd dat eens de Faam / al over lange Jaren
Kwam roepen door het land de Rotzen zullen baren/
De rotzen zijn bevrucht / haer tijd die is vervult /
En daerom is het lyf hun wonder hoog gebult.
Straks quam daer op het volk met hopen aengedrongen/
En met een nieusgier oog te wachten op het jongen /
De velden zyn bedekt/ de dyken vol getast/
De boomen overal gebogen van den last;
De grootste van het land die komen aen gereden ;
En al die minder zyn die komen aengetreden ;

Daer

Daer roeptmen overhoop al wat men roepen mach;
Wat zal hier voor een spook gaen komen aen den dag?
Wat zalder voor een dier zich heden openbaren/
Dat in de moeder lag zo meenig hondert jaren:
Hoe zal het wezen zyn van zo een grouzaem beest/
Waer voor dat al het land en al de wereldt vreest:
Hoe zal het monster zien: hoe byster zal het kryten:
Hoe zal de felle rotz in groote stukken splyten/
Voorwaer indien het jonk de moeder is gelyk/
Zo wilt noch heden zyn gelykt een hoogen dyk.
Dus blyft het nieusgier volk/ in over groot verlangen/
Ontrent den hoogen berg met al de zinnen hangen/
Veel ziet 'er even staeg yet wonders in den geest/
d'Een hoopt 'k en weet niet wat/ en d'ander is bevreest;
Ten lesten zo het scheen/ zo ging de Berrig open/
En ziet! daer komt een dier ter zyden uit gekropen/
Een dier/ een wonder dier; maer raed hoe dat het hiet!
Een muis/ een kleine muis/ en anders isser niet.
Straks ryster groot gelach uit zo veel duizent monden/
Die uit dit vreemt gezicht zich als bedrogen vonden;
Doch verr' het meeste deel is uittermaten gram/
Om dat het om een muis zo verr' geloopen kwam.
Maer dat het slimste was/ die t'huis gebleven waren/
Die vraegden spots gewys hoe dat de jongen varen/
De jongen van den berg/ en wie de vrucht ontfing/
En wie den klopperdoek kwam binden aen den ring.
Ziet dus verdween de Faem/ die met een schielyk blazen
Te zamen had gebracht een hoop van losse dwazen/
Haer stem/ haer groot gezaes/ al schreeuden 't wonder luit.
Dat komt al op een muis/ en op een geks maer uit.
Het is van ouds gelooft/ dat van uitmondig roemen
Hoe luide dat men roept/ niet veel en plag te koomen;
Gy/ weest hier wyzer in/ en houd my dezen voet/
„Let niet wat yemant zeit/ maer wat een yder doet.

Hy moet veel Bry hebben / die elk den Mondt zal stoppen.

De Man die de Pap bied, spreekt.

WAt heb ik meenig Oyer gestookt!
Wat heb ik dikmaels Pap gekookt!
Wat heb ik meenig mond gestopt
Ja tot de tanden vol geprópt!
En noch zo isset even veel /
Schier yder heeft een open keel /
Schier yder houd een hollen mond;
Dat is een diepte zonder grond;
Want t'wyl ik hier den lepel bie /
Zo is 't dat ik daer yemand zie /
Die gaept van nieuws 'k en weet niet hoe /
En splyt tot aen zyn oiren toe;
En straks al weder metter daet
Zo vind' ik noch een nieuwen vraet /

Die

Die vind zich eeuwig neven my/
En schoon hy krygt geduurig bry /
Nog grolt hy efter tusschen bey /
Gelyk een kaater in de mey.
Gewis ik vender kwalik aan /
Want ziet ! 'k en hebbe noyt gedaan;
En schoon myn pot hielt zo veel brys /
Van blommen meel / of enkel rys /
Gelyk een vat daar in men brout /
Dat zomtyds dertig tonnen houd /
Noch efter bleef ik in 't verdriet /
Want al myn Pap en baat 'er niet.
Wat raat dan voor zo diepen kolk?
Wat raat voor zo veel gapent volk.
Gy zwygt / ô vriend / en ziet op my!
Wel hoort dan wat myn oordeel zy:
Ik wil myn heert / myn hert / myn huis /
Gaan maken net / en houden kuis /
En schaffen dan gelyk het dient /
En voor een gast / en voor een vrient /
En voor een yder billik man /
Na dat myn keuken lyden kan;
Ik wil niet morssen zo ik plag /
Maar kooken in den hellen dag /
Zo doende stel ik my gerust /
En laatze schreeuwen die het lust.

Wie kan 't gevoegen
Naar elks genogen.

Hy en kan 't niet yder passen,
Die het koren ons doet wassen.

't Is kwaat alle krom houten rechten.

Men kan 't kwalyk al bezorgen.

Voor alle gaten is 't kwaat garen hangen.

Men hoeft wel pap met volle potten
Om mont te stoppen aan alle zotten.

Men kan alle ding dood zwygen niet dood kyven.

Ik en zag myn leven dagen
Niemant alle man behagen.

't Is voorwaar een kunstig man,
Die het al wel maken kan.

Het meel zo veel als duizend pond
En stopt niet eenen klappers mond.

Die aan de Weg Timmert heeft veel berichts.

ALs yemant timmert aan de straat
Daar yeder komt/ daar yeder gaat/
Daar al de wereld mal en vroet
Mach zien al wat de Metzer doet/
Die staat dan uit aan alle kant
Het oordeel van het gantsche land;
Hier komt 'er een vol enkel nyt/
En zeid de Keuken is te wyd;
// En Keukens slechts maar voor den nood
// Die maaken kleine Zalen groot.
Een ander ziet den Gevel aan/
En zeid; 't is schoone voorgedaan.
Dit huis is net en byster hoog/
Dan 't is alleen maar voor het oog.
Een derde neemt een diep gemerk/
En gaande door het gantsche werk/
Zeid datter niet in huis en sluit
Om datter is een achter-uit:
Want zyn de boden niet te pluis/
Een achterdeur verraat het huis:
Een vierde straft een enge gang/
Of zeid de kamer is te lang:
Een ander acht de Kelder niet
Om datze na het Zuiden ziet:
In 't kort/ een yder vint 'er wat
Waar by dat hy den meester vat.
Waar is doch ooit een steen geleit
Daar tegen niet en is gezeid:
Maar dit en gelt hier niet alleen/
Die zucht is overal gemeen;
Al wat voor yder word gedaan
Dat heeft al vry wat uit te staan;
Ziet alsser yemant Boeken schryft/
De lezer lacht/ de lezer kyft/
De lezer pryst/ de lezer spot/
En beide dikmaal zonder slot;
De lezer juigt/ de lezer gekt/
En al na dat hy is gebekt/
En die het veeltyds minst beseft
Dien isset die het harte treft.
Nu tegens dit gemeenzaam kwaat
En weet ik anders geenen raat
Als dat men uit een vroom gemoet
In alle ding zyn beste doet/
En laten mans en vrouwen dan
Al zeggen wat men zeggen kan:
Daar was doch nooit zo vroomen ziel
Die niet in spotters handen viel.

Hy behoeft wel een goede voorspraak, die voor alle mans vierschaar betrokken word.

Wie is 't die zonder opspraak blyft, Die voor de Wereld spreekt of schryft?

Nul cheval ſi bien ſerré qui ne gliſſe.

Dit was een moedig Peert / en heden noch beſlagen /
Het ging wel deſtig aen ook ſomtyds gantſche dagen /
Het ging een ſtagen tret van dat ik neder ſat /
Ook was de weg bekwaem / en geenſints glibber glat;
Noch reed' ik met beſcheit / en geenſints om te mallen:
En ſiet dien onverlet / het peert dat is gevallen /
Daer lig ik nu / eilaes! daer lig ik moedig kwant /
Gedompelt in het ſtof / geſlingert in het ſant.
Wel nu / dat heeft 'et weg; noch moet ik efter ryſen /
En uit het ongeluk mijn dwaesheid onderwijſen:
Gy / ſegt eens myn vernuft / wat ik uit deſe val
Door my / en mijns gelijk / ten nutte brengen ſal;
En wat is ons verſtand? Wy gaen op loſſe beenen /
En dan ook aldermeeſt / als wy het ſeker meenen:
Men vind / na mijn begrijp / niet een ſo vaſten man
Die niet een loſſen pas by wijlen doen en kan.
Al is de Ruiter gaau / noch ſal hy ſomtyds glippen:
Al is de Viſſcher ſneeg / hem kan een ael ontglippen:
Wat dient 'er veel geſeid? de beſte van den hoop
Heeft dikmael (eer hy meint) de ſinnen op den loop.

Het miſt een meeſter wel.

Geen zo loozen exter, of haar neſt wort wel eens gerooft.

Geen zo ſnegen hin, of zy leit wel een ey verloren in de netelen.

Een goed Viſſcher ontglipt wel een aal.

Een beſlagen merry ſtruikelt wel.

Een viervoetig Peerd ſneuvelt wel.

Een goed ſchutter miſt wel.

Niemand zo wys, of hy kan falen.

't Gebeurt wel dat een goed Zeeman overboort valt.

't Is een goet ſchutter die altyd het wit raakt.

Elk Vogelken zingt zo 't Gebekt is.

De Vogels zingen in het veld
Maar dat haar bekken zyn geſtelt /
Dat is van over lang gezeid /
En vry niet zonder goed beſcheid;
Want zo gy wandelt door het woud
En daar u zinnen beezig houd /
Gy zult bevinden metter daat
Dat onze ſpreuke zeeker gaat.

[illegible]

Meest al dat kromme bekken heeft
Bevindmen dat van rooven leeft /
En mids het daar alleen op ziet
Zo past het op het zingen niet;
Vind gy een vogel plat gebekt /
Weet dat hy na het water trekt /
En mids hy in den modder wroet
Zo is zyn stemme nimmer zoet;
Een lange bek die heeft een schyn
Een harders fluit te mogen zyn /
Maar daar en komt niet anders uit
Als ik en weet niet wat geluit /
Ik zegge daarom voor het lest
De kleine bekken zingen best.
// God geeft de kleinen nu en dan
// Dat nooit en had de grootste man.
Beziet den zoeten nachtegaal /
Beziet de vogels altemaal:
// Hoe grooter bek / hoe kwader klang /
// Hoe kleinder dier / hoe zoeter zang.
't Is anders met den mensch gestelt
Als met de vogels van het veld;
De menschen hebben eenen mond /
Maar die en heeft niet eenen grond:
Want spreekt 'er een uit zachten geest /
Een ander brult gelyk een beest;
Dus al wat onder ons geschiet
En komt ons van de monden niet /
De mond is maar een buiten lid /
't Is 't herte daar de roerder zit;
De mond die bid / de mond die schelt /
Al naar het binnen is gestelt.
Dus gy die vuile dingen spreekt /
Of vinnig met de tonge steekt /
Houd vast dat gy in u gemoed
Een vuil / een grouzaam monster voed.
// Het oor dat wyst den Ezel uit /
// Den Olyphant zyn lange snuit /
// Het water kentmen aan den grond /
// De menschen aan haar eigen mond.

Yder Vogel zingt na hem de snabel gewassen is.

Men ziet aan de tonge of 't verken gortig is.

Vuile monden
Vuile gronden.

Wie zyn tonge niet bewaart,
Straks zo kent men zynen aart.

Het vat geeft uit, zo het in heeft.

Zo de man is in den mond,
Zo is hem zyns hertens grond.

Men kent de Boomen aan de vruchten.

Een weeldig hertje by de kluchten.

Hy

Hy en kan geen honig spouwen die niet als galle in den mond heeft.

Onreine vogels kraayen zelden goet weder.

Een Koekkoek roept zyn eigen naam uit.

De Koekkoek en de Sys,
En zingen niet op eenen wys.

Syrach. 37. 8.

Aan de reden kent men de man.

Als yeder zeit dat ik ben een Verken/ zo moet ik in 't Kot.

De Man die men in 't Kot wil steeken, spreekt.

Ziet doch eens wat vreemde grillen/
Ziet eens wat een zeltzaam stuk!
Schoon ik yder meyn te stillen/
Noch zo blyf ik in den druk:
Of ik drage mensche leden/
En voor al een rappen geest/
Of ik toone goede zeden/
Yder houd my voor een beest:
Yder komt geduurig zeggen/
Yder roept ik ben een zwyn:
En al kan ik 't wederleggen/
't Moet al noch gelogen zyn.
Zo 'er yemand komt te vragen
Wat my let/ en watter schort/
Ziet! ik wil het hem gewagen/
Want men doet my veel te kort:
Ziet ik heb de wereld tegen/
En ben yder tot een spot/
Niemant is tot my genegen/
Daarom moet ik in het kot:
Hier en baat geen tegenspreeken/
Yeder houd zyn eerste waan/
Yeder houd zyn oude streeken/
Wat ik doe ik moet 'er aan.

Wat

Wat is dat my kan genezen?
  Hier en baat geen wys beleid /
Yder is en moet 't wezen
  Dat de wereld van hem zeid.

Laat vry al de wereld razen.
  Gy, doet maar een yder recht,
Die meest kryten zyn de dwazen.
  Best eenvoudig ende flecht.

Wie kan een Hond zyn blaffen verbieden?

Scherpe distels steken zeer,
Kwade tongen noch veel meer.

Die kwaat spreekt eer hy het ziet,
Schoon hy zweeg ten schade niet.

Wie een kwaden naam heeft is half gehangen.

Een Schip op zand / een Baaken in de Zee.

TE louver / man te roer / te loever lieve maet /
  Kijk hoe het met het Schip van onzen Buurman staet
  Hy zit daer op een zand gegeesselt van de stroomen /
  En daer en is geen hulp hoe zeer de gasten boomen /
Dus zo der nu een wind komt dringen na den wal /
't Is zeeker dat den kiel in stukken bersten zal.

Gy/

Op / ziet dan neerstig toe en let op uwe zaaken /
Een schip op droog gezeilt / dat is een zeeker baeken.
En 't is na mijn begrijp geen onvoorzichtig man
Die op een anders feil de zijne toomen kan.
Veel menschen lieve vriend ontgingen harde slagen /
Indien zy met verstand op d'een en d'ander zagen;
Men zegge wat men wil / exempels hebben kracht.
Wanneer men met bescheit op hare gronden acht.
Daer is geen beter school de kinders aen te wyzen /
Daer is geen zachter tucht de mannen aen te pryzen /
Als dat men staeg bedenkt en vlytig gade slaet
Wat dat een ander doet / en watter uit ontstaet.

Hy spiegelt hem zacht, die hem aen andere spiegelt.
Hy spiegelt hem met vreugt en uitermaten zacht,
Die op een anders straf hem van gebreeken wacht.

Als u Buurmans Huis brand / is 't tyd uit te zien.

DAer is yder aen gelegen
Hoe het zijnen Buurman gaet /
Want zijn daer verkeerde wegen /
Straks verspreid zich ook het kwaet.
Goede Buuren zijn te wenschen /
Dat is vry een groot gemak;
Maer die woont by snoode menschen
Draegt voorwaer een lastig pak.
Let dan vriend op u gebuuren /
Let wat dees of gene maekt /
Want gy zult 'et eens bezuuren
Zo zyn huis in brand geraekt.

Kwade gebuuren,
Moet men bezuuren.

Die ontrent een Moolen woont,
bestuift van het meel.

Beter alleen, als kwalyk verzelt.

Met

Met een benepen Kat is kwaat vechten.

Een Man met een Katte vechtende, ſpreekt.

MYn Wyf heeft meenigmaal van deze Kat geklaagt/
Vermids zy even ſtaag haar wonder kwalik draagt/
Zy is te lydig ſlim om alle ding te ſnoepen/
Zy neemt al datze wil en laat de meisjens roepen/
 Zy raakt ontrent den heert/ al is de keuken toe/
 Zy krygt 't vleis uitten pot/ en niemand weet 'et hoe:
En na te zyn voldaan in al haar grage luſten,
Zo ſluipze zoetjes wech/ en gaat dan liggen ruſten/
 Niet in den turfhoek/ maar op het beſte bed/
 Dat leid dan even zo gelyk een vuile ſlet.
Om dit en ander kwaat/ zo is het woord geſprooken/
Dat haar ook evenzelfs de kop moet zyn gebrooken;
 Maar als ik nu het beeſt in dit vertrek beſluit/
 Zo puilen meer als ooit haar kwade parten uit:
Zy brult gelyk een leeu/ in plaatze van te maauwen/
Zy vier-oogt als een wolf/ en toont haar felle klaauwen/
 En ſchuimbekt als een ſtier/ en laat haar tanden zien/
 Getrooſt/ gelyk het blykt/ my d'oorlog aan te bien;
Zo haaſt ik haar genaak zy ſchynt te zullen razen/
Zy geeft haar in de lucht tot boven aan de glazen/
 Nu wyktze voor de tyd/ dan komtze weder aan/
 Noch glas/ noch porcelyn en kander blyven ſtaan;
Indienze met geweld in engte word gedrongen/
Zo komtze wonder fel my in het licht geſprongen;
 En of ik aan het beeſt den blooten degen toon/
 Zy vliegt 'er tegen aan/ en acht het niet een boon/
Zy bleef my rechte voort/ zy bleef my aan de wangen/
Zy bleef my in den baart met hare klauwen hangen/
 Dies ben ik vuil/ begaat/ bekrabbelt over al/
 En ſtae vaſt in beraat hoe ik het maken zal:
Myns oordeels iſſet beſt de kat te laten loopen/
Want zy wil al te dier haar ſnoode vacht verkoopen:
 Wel koome wieder wil/ voor my ik ſcheyer uit/
 // De nood/ o lieve vriend/ de nood is bitter kruit.

Uit noot
 Roert de Kat haar poot.

De beten van ſtervende gedierten zyn doodelyk.

In engte zynen vyand dringen,
Dat doet hem menigmaal ontſpringen.

Als u vyand gaat te rug,
Maakt hem vry een gulden brug.

Noot ſtoot.

De noot doet ook vertzaagde knechten,
Met groote kracht en yver vechten.

1 Reg. 20. 11.

Die het harnas aantrek en zal hem niet beroemen gelyk een die het harnas afleid.

Neede

Neede maket the old wife trot.

De nood die doet een oud Wyf draven/
Ook over ſloot en over graven.

Het beeld diende te wezen een oud Wyf die voor loopt, verſchrikt van een Beir, of ander Wilt Diér, dat (van zyn banden los zynde geworden) haer na loopt.

Ziet wat de nood ons leert: Zy die met kromme leden
Eerſtwam traag/ gelyk een ſlek allengskens aan getreden/
Die loopt nu zonder ſtok/ die maakt nu grooten ſpoet/
Ja trippelt op het velt gelyk een kievit doet.
Nood is een harde ſchool; zy kan de menſchen leeren
Haar aangeboren aart/ haar zwakheid overheeren:
Nood is een bitter kruid/ dat dikmaal heeft gewrocht
Dat niemant heeft gedaan/ dat niemant heeft gedacht.

Als yemand 't water in den mond loopt, dan leert hy eerſt zwemmen.

Geen Gout zo root,
Of 't moet uit om broot.
Als yemand moet,
Ziet wat hy doet.

Geen beter meeſters, als armoe en nood.

De nood leert wonder doen,
Zy maakt de bloode koen.

Naau onderzoeken komt van arme lieden.

On ne ſçauroit faire boire un aſne, s'il n'a ſoif.

Noch vinnig ſlaan/ noch harden dwank/
En brengt den Ezel tot den drank.

De Man bezich ontrent den Ezel, ſpreekt.

Ik hebbe veel gefluit/ ik hebbe veel geſproken/
Ik hebbe my den kop nu langen tijd gebroken/
Ik hebbe boven dat uit fellen moet getiert/
En dit onwillig beeſt in geenen deel geviert:
Ik hebbe naderhand het grillig dier geſlagen/
Mids ik zijn ſtegen aerd niet langer konde dragen/
Ik hebbet meenigmael getogen metten toom/
En met geheeler kracht gebogen na den ſtroom?
Maer of mijn galle rees/ zy mochte weder zinken/
Al wat ik ooit begon/ ten heeft niet willen drinken;

Dus ben ik gantsch ontstelt / en gae nu weder aen /
En zal my aen het beest (na dat my dunkt) ontgaen.
Maer heb ik ook gelijk zo byster uit te varen?
Ik bidde / mijn vernuft / ey laet ons wat bedaren /
Ey laet ons zonder gal / en met een stillen geest
Eens wegen / zo het dient / de zake van het beest:
Waerom doch zal de spijt in mijnen geest ontvonken?
Het beest dat is gelaeft / en heeft alreeds gedronken /
Dies heeftet genen wil (hoe vinnig dat ik stoot)
Te drinken zonder dorst / te drinken zonder noot:
Is hier nu stofs genoeg om zo verstoort te wezen?
Met oorlof na my dunkt / 'k en hebbet noyt gelezen;
Maer zo dit lastbaer dier / als eertijds / spreken kond' /
Gy wierd een beest verklaert / ook door een Ezels mond.
Doch laet ons even hier eens tot de menschen keeren /
En van den Ezel selfs bekwame zeden leeren /
Gy siet hoe dat het beest door geenderley bedwank
Wil raken aen het nat / of komen tot den drank;
De reden is bekent / het beest dat heeft gedronken /
Maer gy neemt dikmaels in al watter is geschonken /
Om ik en weet niet wien. O 't sy hem die u dwingt /
En 't sy u boven al / die zonder reden drinkt;
U dorst die is gelaeft / u maeg is overladen /
En laat gy niettemin u noch tot drinken raden?
Hoe! zijt gy meerder slaef / of van een minder geest
Als dit onaerdig dier / een grof / een lompig beest?
Hoe! soudet aan het volk niet wonder seltsaem schijnen /
So yemant in een goot ging storten goede wijnen?
Maer segt wat is een mensch die veel te drinken plag?
Is niet sijn buik een goot / indien men 't zeggen mag?
Waerom dan goeden drank gegoten in riolen?
Wel gy die sulliks doet gaet by den Ezel scholen:
Door my ik spreke ront / en uit een vrye borst
't Is meer als Ezels werk te drinken zonder dorst.

Wanneer men is verzaat,
Dan smaakt geen honigraat.

Dronkenschap is zonde, schade en schande.

Die wyn drinken zonder smaak,
Doen een onbesuisde zaak,

Laat u drank en eten geven,
Niet uit lust, maar om te leven.

Wie kust zonder lust,
En drinkt zonder dorst,
En eet zonder honger,
Die sterft des te jonger.

Il ſarro chi no fa nodo par de il punto.

De Naaijer die geen knoop en leid / verlieſt zyn ſteek.

De Kleermaker ſpreekt.

Gy die hier zonder werk gaet dolen achter ſtraten /
Hoort wat my daer gebeurt / het zal u mogen baten.
Leert van een Snyder wat / al is het ambacht ſlecht /
,, Een dwaes heeft menigmael zyn wyſer onderrecht.
Ik ben te deſer uur niet al te wel geſchoren /
'k En had geen knoop geleit / dus is mijn ſteek verloren /
Mijn haeſt heeft my vertraegt / dit ſpijt my wonder zeer /
Dan hier ſchuilt evenwel een grond tot goede leer;
Zie wie dat eenig ding met vrucht begeert te plegen /
Die moet eer hy begint zijn gronden overwegen /
Hy moet niet in der yl gaen vallen aen het werk /
Niet doen in zijn bedrijf / als op een vaſt gemerk;
Want al wie metter haeſt yet pogen aen te vangen
Die krijgen in 't gemeen een paer beſchaemde wangen;
Nu vrient / gaet uwes weegs / maer let op mijnen raet /
En maekt / al eer gy naeit / te knoopen uwen draet.

DIt ſpreekwoort leert dat men alle zaeken met omzichtigheid, en niet in der haeſt, moet in 't werk ſtellen, daer toe noch een ander ſpreekwoort (mede ontleent van 't Snyders ambacht) kan werden gevoegt, te weten:

Meet driemaal eer gy eens ſnijd.

Wie in der haäſt ovent, krijgt gehorende brooden t'huis.

Een ander / genomen van de Boerlieden.

Eer gy voort ryd, ziet na de linze,
Eerſt wikt, dan waagt.

De keerſſe die voor gaat licht beſt.

Yl met wijl.

Een haaſtig menſch moet op een Ezel rijden.

Geen dingen met 'er haaſt als vlooijen te vangen.

Haaſt en ſpoet niet.

Con il tiempo è con la paglia ſi maturano le neſpole.

Met tyd en ſtroo rypen de Miſpelen.

Het beeld kan zyn een Appelwyf, ofte een Vrouwe die haer met fruit te verkoopen geneert, rype ofte gelaag-de Miſpels aen de omſtaanders vertoonende, ende aldus ſpreekende.

ZIet hier / O vrienden / wie gy zijt /
Ziet hier de krachten van den tijd:
Dees Miſpels waren eertijds groen /
Wat konder yemand mede doen?
Geen mensch en at die uitter hand /
Die ooit daer luſt of ſmaek in vant;
En of men die al ſchoone vriet /
Het fruit en docht noch efter niet;
En ſchoon die yemant ſtoven wou /
Wat had die anders als berou?
Zo dat dit ooſt maer ſchijnt te zyn
Een middagmaal voor eenig zwijn.
Maer ziet! ik ging met ſtillen vlijt /
En gaf het over aan den tijd /
Die heeftet met een goet beleit
Te muiken onder hem geleit /
En ziet! nu is het groen gewas /
Gantsch anders als het eertijds was /
Want dat te voren niet en docht /
Dat word nu dier genoeg gekocht /
Dat word nu op ten disch geſien
Ook van de dungetongde lien;
Ziet / vriend / de tijd heeft wonder kracht /
Hy maeckt de wrange Miſpels zacht.

DEwyle wy hier van den tyd en des zelfs werkinge ſpreken, gunſtige lezer, zo zullen wy hier in 't voor-bygaen invoegen een plate hier voren Fol. 239. verzuimt te gebruiken, te meer dewyle dezelve mede van de kracht des tyds gewaegt.

Als oude Honde bassen/
Men dienter op te passen.

A Muse in time maye bite a two a Cable.

Metter tyd byt de Muis een Kabel in stukken.

Een Muis die lange knaagt/ die kan een Kabel breken/
Een Key wort uitgeholt door stage droppels leken;
Of schoon een eiken stam byp diep gewortelt staat/
Zy valt noch evenwel indien men lange slaat:
De tyd kan wonder doen/ de tyd die lokt de rozen
Ook uit een dorren struik/ en doetze lustig blozen:
De tyd verandert veel/ de tyd heeft groote kracht.
Door tyd/ en met het stroo/ zo word de Mispel zacht.

Alle ding slyt
Door loop van tyd.
Met tyd en stroo worden de Mispelen zacht.

De tyd brengt Roozen voort.
Metter tyd rypt het Kooren.
Die den tyd verbeiden kan,
Van een Jongen wort een Man.

't Is hart ooft dat de tyd niet en meukt.

De neerſtige hant,
En ſparige tant,
Koopt ander luy lant.

Het water holt een harden ſteen,
En dat maar door den tyd alleen.

De ſtadige Jager vangt het wilt.

Die een gouden poort wil maken, brengter elken dag een nagel toe.

Wat de Zeuge doet moet de Biggen ontgelden.

Wanneer de oude Zeug haar perten heeft bedreven/
En datter niet een pot is ongeſchent gebleven/
Zo tyt het vertel zwyn in haaſten op den loop/
En laatet altemaal daar liggen over hoop:
De meeſter van het huis hier over gantſch verbolgen/
Vloekt op het grillig dier/ maar weter niet te volgen;
Dies ranſt hy metter daat de kleine Biggen aan/
Die daar ontrent het huis onnoozel henen ſtaan;
Daar wankt de felle zweep/ daar gaatet op een ſmyten/
Zo dat aan alle kant de jonge dieren kryten.
De Zog gaat onder dies en wentelt in het gras/
Bewuſt/ gelyk het blykt van datter gaande was.

Dit ziet men meenigmaal/ ook nu in onze tyden/
De Vorsten hebben schult/ de kleine moeten lyden;
Want daar een moedig Prins verheerde slagen doet/
Daar isset dat het volk de straffe dragen moet.

Als de jonkers blint-rouzen, dan moeten de boeren hayr laten.

Wanneer een Prins springt uit den band,
Daarom lijd dikmaal al het land.

Al wat de groote Zeuge doet
Word by de Biggen veel geboet.

De kleine diefjens hangt men, de groote laat men loopen.

De misslag die een Prince doet,
Wort by den slechten hoop geboet.

Mits Hemors zoon de maagt verkracht,
Wort jonk en oud om hals gebracht.

Dit is een Arabische spreuke, ontleent uit het 34. Cap. Genesis, ende van de Historie van d'ontschakinge van Dina.

Eau trouble gain du Pescheur.

Het beeld zoude mogen zyn een Visscher die met zyn pols het water troubel maakt, en de Visch naer de netten jaegt; dezelve spreekt aldus:

Troubel water 's Visschers zin/
Want daar legt zyn voordeel in.

Vraagt yemant wat ik doe? ik ben gezint te vissen/
En waar het troubel is daar plagt men niet te missen;
Maar als in regendeel de belle stille staat/
Zo wort men licht gewaar al watter ommegaat;
Men kan in dit geval op onzen handel letten/
Men ziet dan al te klaar tot in de bloote netten/
Men ziet het loos beleid/ en al het slim bejag/
Zo dat men tot het meyr niet eens genaken mag.
Maar 't gaater anders toe wanneer wy raauwe gasten
Met polsen over al tot in de gronden tasten/
Dan wort het water dik/ en daarom ryst de vis/
En mits hy niet en ziet/ zo is de vang gewis.
Wat dienter meer gezeit/ die niet en weet te woelen/
En kan geen Visscher zyn in deze lage poelen:
Gelooftet/ Visschers kind/ die stille doet belet/
En 't is van ouds gezeit/ daar 't rommelt isset vet.

In troubel water is 't goet visschen.

De Kameel drinkt liefst als 't water geroert is.

In de rommeling is 't vet.

Onder den trommel en hoort men geen wetten.

Beroyde meesters maken ryke knechten.

Ruente quercu ligna quivis colligit.

Wanneer een Boom ter aarden zygt/ Maakt yder dat hy takken krygt.

GEzellen/ letter op/ waer Boomen neder vallen/
Daer is terstont het volk genegen om te mallen/
Een yder tyder aan/ als tot een vollen roof/
En grypter na de vrucht/ een ander na het loof/
Een derde klimpter in/ en zet hem in de takken/
En wiltze met gewelt tot enkel mutzert hakken/
De vierde neemt de byl/ en klooft de gantsche stam/
En maakt de wortels zelfs tot voedzel van de vlam:
Een van den jongen hoop geprikkelt van de minne/
Komt zwieren uit het dorp/ met Chloris zyn vriendinne/
Die grypt het fynste rys/ en vlecht een groenen krans/
En zetze 't meisjen op/ en leidze na den dans.
In 't korte/ gantsch het dorp dat zoekter yet te plukken/
Dat haelter zyn gerief/ en al met groote stukken/
De bomen onder dies die steil en hooge staen/
Daer komt geen dertel kind/ geen stoute lekker aen.
Vraegt niet wat dit beduit: het zyn bekende dingen/
Het laegste van den thuin/ dat wil men overspringen;
Den hond die onder leid/ dien byt het gantsche rot/
En wien het kwalyk gaat en is maar enkel spot.

Aan den armen wil alle man zijn voet wissen.

Daar de thuin laagst is, wil yder over.

Als de Zalm gevangen is, zo zuigt hem den Aal uit.

Als de Hond onder ligt, al de werelt wil hem kreesten.

Als yemant de Kraayen beschyten, straks beschyten hem ook de Uilen.

Men misdeelt die misgaat.

Den lesten man byten de honden.

Op een schraal of schurrift beest
Zitten al de vrienden meest.

Daar de dyk laagst is loopt het water eerst over.

Die een ander over mag,
Bied hem zelven goeden dag.

Daarder een op hikt, daar hikkenze al op.

Wann de Wolff altet, ſoo reiten hem de Krehen.

Het beeld kan zyn een oude ſtramme Wolf, op wiens rugge de Kraayen zitten, hem pikkende: de Wolf zyn ſtyven hals niet konnende draayen, poogt die te vergeefs weg te jagen.

De Wolf ſpreekt.

EEns was ik hoog geducht: geen beer en kwam myr tergen/
Geen leeuw en hadder luſt om my een kryg te vergen/
Ik was in 't woud gezien / en over al gevreeſt/
Maar nu ben ik een ſpot ook van het minſte beeſt/
Ook van 'k en weet niet wat: nu ryen my de kraayen/
Om dat ik mynen hals niet om en weet te draayen/
Om dat ik niet en ben/ om dat ik niet en mach/
Om dat ik niet en doe/ gelyk ik eertyds plach.
Nu ben ik maar een romp; want ook myn eigen jongen/
Die komen tegen my/ en over my geſprongen:
Eilaas! wat zal ik doen? myn gantſche lichaam beeft/
't Is uit wanneer de wolf zyn tanden overleeft.

Als het diep verloopt verzet men de bakens.	Als de Wolff out word, zo ryen hem de Kraayen.

Ziet veel andere ſpreuken, hier op paſſende, op het voorgaende blad.

Mortuo leoni etiam lepores inſultant.

**Een Haes beſpringt ook wel een Leeuw/
Indien hy geeft zyn leſten geeuw.**

EY ziet de Leeuw/ dat moedig beeſt/
Dat al de werelt heeft gevreeſt/
Dat yder meyd' en yder week
Zo haaſt het maar eens op en keek/
Dat word van Hazen aangeraſt/
En lyd nu ſchimp en overlaſt;
Want d'eerſte trekt hem metten baart/
De tweede grypt hem by den ſtaart/
De derde ſpringt hem op het lyf
En al tot eukel tyd verdryf.

Vraagt yemant die dit ſpeeltjen ziet,
Waarom dit beden zo geſchiet?
 De Leeuw is nu geheel veracht/
Want hy is dood en zonder kracht

Yder houdtet meer met de Ryzende mart al met de afgaande.

Klein is de rouw om een oude Koe.

Een levende hond is beter als een doode leeuw. Salomon.

Ook hazen trekken den leeuw by den baart als hy out is.

A barbe de fol apprens à raire.

Wilt gy wel ſcheeren na den aart?
Zo ſcheert voor eerſt een Gek zyn baart.

HEt is een oude ſpreuk; Wie net wil leeren ſcheeren/
Die moet voor eerſt een Gek tot zyn kalant begeeren.
 Vraagt yemant waarom dat? wel hoort de reden aan/
 Wie malle koppen ſcheert/ heeft zelden haaſt gedaan;
Bynaaſt op yder hayr dient raat te zyn genomen/
En ſchier op yder knip zo moet de ſpiegel komen;

Dan

Dan isser yet te lang/ dan weder yet te kort/
Dan yet dat aan den kuif of aan den knevel schort:
Hier dient de baart gerecht/ en daar het hooft gewreven/
En ginder noch een schrap ontrent het oir gegeven;
Want daar leit hem de kep. Een hooft te bijster niet
Heeft ik en weet niet wat/ dat hem van binnen let.

By moeyelijke Heeren
Is veel te leeren.

Wat let, dat leert.

't Moet een wyze hand zyn die een zotten kop wel scheeren zal.

Men heeft groote kunst van doen,
Om een narre te voldoen.

In caducum parietem ne inclina.

Het beeld zoude konnen wezen een Reizende Man met een Meersche ofte ander Pak, willende steunen op een bouvalligen muur, ende daer van overstort zynde, klaagt als volgt;

Wanneer een Muur tot vallen staat/
En zoekt aan hem geen toeverlaat.

Och! wat een zwaar geval is my daar overkomen!
Het lijf is my gekwetst/ myn gantsche kracht benomen/
En zoder yemant vraagt wat my ontbreken mag/
En hoe ik zo in haast ter aarden neder lag?
Die hoore myn bescheit: Ik kwam met rasse schreden/
Ik kwam met dezen meersch een verren weg getreden;
Dies was ik wonder mat/ en uittermaten heet/
Bestoven over al/ en niet als enkel zweet:
Ik sloeg myn oogen om door al de naaste kusten/
Ik zocht een goede plaats om daar te mogen rusten/
Ten lesten kwam ik hier/ en vond een out gebouw/
Daar leund' ik tegen aan op dat ik rusten zou:
Maar als ik nederzeeg/ en meynder op te steunen/
Niet doen begon de muur van stonden aan te dreunen/
Te storten over hoop; daar viel de losse steen
My boven op het hooft en onder op het been.
Wel vrienden hoort een woort: heeft yemant moede leden/
Die kieze geenen troost/ als op gezette reden;
Want na dat ik 't gevoel en isser niet zo kwaat
Dan als men zich te licht op eenig ding verlaat.
Al wie ooit stennzel zoekt aan krom gebogen muuren/
Die moetet voor gewis met hertenleet bezuuren;
Want die een rietstok noemt den gront van zynen stant/
Die breekt het teer gewas/ en kwetst zyn eigen hand.

Twee

Twee naakte en konnen malkanderen niet kleeden.

Voor een autaar als hy breekt,
Niemand ooit een keers ontsteekt.

Nooit Bye en koos
Een dorre roos.

Op Zolders zonder kooren en komen geen Kalanders.

Vechtende Koeyen voegen haar te samen als de Wolf komt.

LAetst wasser groot verschil gerezen aen de heiden/
Dies vochten onder een de Koeyen in de weiden;
Doch mids een grage Wolf kwam loeren daer ontrent/
Zo was van stonden aen de gantsche kryg ten end/
Het onheil/ dat hen dreigt/ dat doet de gramschap zygen/
Dat doet hen wyzer zyn/ en beter zinnen krygen:
Hierom komt al het rot en maekt een ronden hoop/
Dies tyd de moede Wolf ten lesten op den loop/
Gedenkt dit alle tyd gy vrye Nederlanden;
Want ziet in eenig zyn daer zyn u vaste banden;
Maekt dat u binnens Land geen twevel om en roert/
Vermids een grage Wolf op uwe Kudde loert.

Kryg van buiten,
Doet Vriendschap sluiten.

Verdeilt Vyer brand kwalyk.

Het Beeld konde zyn een Huismoeder, die eenige Kinderen van den heert jaegt, vermids zy het Vyer breken en van den anderen scheiden, dezelve spreekt aldus:

DIt was een luchtige vyer zo lang het bleef te zamen/
En dat'er met de tang geen kinders by en kwamen/
Doen was zyn helle vlam een ciercel van den heert
Ten dienste van den gast/ ter eeren van den weert:
Maer nu het is verdeelt/ zo isset zonder luister/
Zo licht zyn schoonen glans verschooven in het duister.
Wech kinders van den heert/ of laet'et vyer gerust;
Want als het is verdeilt dan isset zonder lust;

Ey

Ey ziet wat eendracht doet / en hoe gevoegde krachten
Haer doen van haren vriend / van haren vyand achten.
Blyft eenig / Hollands volk / en alle wrevel stilt /
Ten zy / gy t'uwer smart / u glans verliezen wilt.

Twist verkwist.
Eendracht geeft macht.

Eenigheid vermag veel.

Wer den teuffel geladen hat, muſze him werk geben.

Wie met de Duivel gescheept is / moet hem werk geven.

HOe ben ik nu gekwelt? hoe sta ik nu verslegen?
Waar voor ik heb gevreest dat heb ik nu gekregen:
Ik hebbe nu eilaas! de Nikker in het schip /
Wies moet ik op een zant of op een harden klip.

Maar

Maar waarom dus verbaaſt? hoe! iſſer niet te vinden
Om aan dit ſlimme ſpook de krachten in te binden?
  Hoe! iſſer niet te doen met kracht of met verſtand/
  Om deze bulleman te jagen uit het land?
Voor my/ ik zegge ja: een van de wyſte lieden
Die heeftet my getoont hoe dat het kan geſchieden/
  Ziet wie hem bezig houd geheele dagen lang/
  Is boven zyn geweld/ en buiten zynen dwang;
En hierom zeit het volk dat om een droes te kwellen/
Men moet hem zant of zaat/ of koren laten tellen;
  Maar dat is (na my dunkt) voor hem te lichten werk?
  Hy is te wonder grof/ en al te byſter ſterk;
Hem dient al zwaarder laſt ontrent die rappe leden/
Indien men poogt te gaan op gronden van de reden/
  Hem dient geen zacht onthaal/ geen ſpel of tydverdryf/
  Wel aan ik wil het ſpook gaan vallen op het lyf:
't Za bengel neemt een riem/ en ſtelt u om te roepen/
En wilt u in het ſchip geen ander ding bemoeyen/
  Fluks ſtelt u aan het werk/ en treed vry dapper aan:
  U ranken/ ſlimmen gaſt/ die zullen haaſt vergaan.
Maar gy die my het ſtuk aldus hoort overleggen/
Hoort met een wakker oir wat dat het is te zeggen/
  Het dient voor u gemerkt/ het dient voor my gelet
  Wat ons in deze plaat voor oogen word gezet.
Daar zijn in ons gemoet niet zelden vreemde tochten/
Veroorzaakt van het vleeſch/ of ſlimme nachtgedrochten/
  Die woonen binnen ons/ wy zynder mee geſcheept/
  So dat het ſlim gebroet ons dikmaal meede ſleept/
Nu komt een vertel oog verſtoren onze zinnen/
Dan wil de kriele luſt ons geeſten overwinnen/
  En op een ander tyd verheſt ons groot geluk/
  En zomtyds valt de ziel in al te grooten druk:
Dit zyn beminde vrient/ dit zyn de nare ſchimmen/
Die om ons ziele gaan/ en in het herte klimmen:
  Wat dient ons hier gedaan? naar ik het ſtuk bemerk/
  Hier dient geſtage vlyt/ hier dient geduurig werk/
Weeſt bezig met het lyf en mette gantſche zinnen/
Gy zult in korten tyd u tochten overwinnen/
  Een die aan zyn gemoed geen luſt of ruſt en bied/
  Maakt dat het weelig vleeſch/ ja dat de duivel vliet.

Jacob. 4. 7.

Wederſtaat den Duivel, en hy zal van u vlieden.

Ledigheid voed alle kwaad,
Wat te doen is beter raat.

Ledigheid is 's Duyvels oorkuſſen.

Vind de meul geen kooren, zo maaltze ſteenen.

Wie in zyn land geen kooren zaait
't Is zeker dat hy diſtels maait.

Een rollende ſteen wort met geen groen bewaſſen.

Daar en waſt geen raag aan een draayende meulekam.

Gaat

Gaat tot de Mier/ gy Luyaart.

Ledigheid is hongers Moeder,
En van diefte volle Broeder.

Ruſt maakt roeſt.

Een Ploug die werkt blinkt,
Maar 't ſtille water ſtinkt.

Niet doen, leert kwaat doen.

Proverb. 20. 13.
Hebt den ſlaap niet lief, dat gy niet armen wort: laat uwe oogen wakker zyn, zo zult gy broods genoeg hebben.

Ziet een gedicht hier op ſlaande, Fol. 159. in 't tweede Deel.

Il tegnoso fuge il pettine.

Een schurft hooft dat vreest de kam.

Waerom mach deze mensch zo byster leelyk tieren?
Den kop daer henen slaen / de leden ommezwieren?
Wat maekt de grove gast / wat maekt den kinkel gram?
Al wat ontrent hem komt is maer een fyne kam!
En waerom die gevreest? nadien ook teere maegden
Nooit van het wit yvoir of zyne tanden klaagden;
De kam is wonder nut / de kam is wonder net /
De kam is die het hooft in beter order zet.

Antwoorde.

Met oorlof / weerde vriend / ik zal de reden zeggen /
Wilt slechts myn onderricht wat nader over leggen;
Gy neemt dit kwalyk op / want (zo gy my gelooft)
Teen schort niet aan de kam / de feil is aen het hooft:
Beziet my deze kwant van onder ende boven /
De kop is hem bezet met zeeren ende rooven;
En wie die maer en raekt / hoe zacht het wezen mach /
Die hoort van stonden aen een jammerlyk geklag.
Ik ben een rouwen gast / die wil geen Bybel lezen /
Die wil niet in de Kerk / of by de Leeraars wezen /
En vraegtmen my waerom hy goede dingen vliet?
Een Peert dat schurrift is en wil de roskam niet.

Die een hooft van boter heeft en wil by geen oven komen.

Kwade oogen konnen geen licht verdragen.

Slecht goud en wil niet getoetst wezen.

Die een schurft hooft heeft, wil geen kammen lyden.

Die kwaat doet haat het licht.

Een schurft Peert vreest den roskam.

Een meeps lyf wil geen beweginge lyden.

De

De Hond byt de steen / en niet die hem werpt.

ALs yemant met een harden steen /
Of met een houd / of met een been
Een Hond ontrent de leden treft /
Hy kryt / hy bast / hy grolt / hy keft /
Hy loopt in haasten na den steen /
Hy loop in haasten naar het been /
En met een gantsch verwoeden zin
Zo slaat hy daar de tanden in;
Maar die het leet hem heeft gedaan /
Die laat hy zonder hinder gaan.

Zo menigmaal als dit geschiet /
En datter eenig mensche ziet /
Zo lacht hy om de dwaze daat
Die hem als dan voor oogen staat.

Maar hoort gy vrient die dit belacht
En die het beest voor onwys acht /
Komt ziet doch met een ryper zin /
Komt ziet het stuk wat naarder in
En daalt eens binnen u gemoet
En denkt wat gy by wylen doet.

Als eenig mensch uit zwarte nyt
Op u of uwe vrienden byt /
Of dat u yemant hinder doet
Of in u haaf / of aan u bloet /
Wort gy niet straks u naasten gram ?
En let niet eens van waar het kwam?

Hoe dikmaal isset weerde ziel
Dat ik in deze stuipen viel /
Dat ik als op de menschen beet
Wanneer ik schaad' of schande leet;
Maar mach ik bidden myn gemoet /
Ziet dat gy dit nooit meer en doet /
Maar als misschien ons yemant kwelt /
Het is door list / of met geweld /
Vergaapt u aan de lieden niet
Die gy hier mede bezich ziet:
En schoon ons treft een nyders tant /
Zo denkt het komt van hooger hant /
Zeg vry / dees mensch is maar alleen
Een stok / een roed' / een slinger steen /
Die van een grooter macht bestiert
Om my of om de myne zwiert /
En maakt ook daar in geen verschil
Wien God hier toe gebruiken wil /
Het zy dan vyand ofte vrient /
Dewyl dat gy het doch verdient /
Dewyl dat gy u weerdig kent
Dat God u zware plagen zent.

De mannen na den geest gesterkt
Die hebben dit wel eer gemerkt;
Want als men hun te kwellen nam/
Zo zagen zy van waar het kwam/
Zy zagen Godes roede staan/
Zy zagen Godes Engel staan/
En daarom wast dat hun de ziel
Niet op de daat der menschen viel/
Maar zwierden met een diepe zucht
Tot boven in de blaauwe lucht:
Zy baden God in haar verdriet/
Maar beten op de menschen niet:
En weder als het zoet geluk
Kwam weg te nemen haren druk/
En dat misschien haar evenmensch
Hun gunstig was naar eigen wensch/
Zo werden zy daar in gewaar/
Des Heeren vriendschap over haar/
En rezen met een bly gemoet
Tot God den gever van het goet.
Wel aan myn ziele tot besluit
Drukt dit in al u wezen uit/
En kwypt u dus in vreugt en pyn/
Het zal ons hert een Balsem zyn.

Als de Sabéen, de Chaldéen, de wint, het vyer, door den Duivel ontsteken, Jobs goederen, kinderen ende gezontheid hadden wechgenomen, hy en zeide niet, God heeftet gegeven, maar de Duivel heeftet wech genomen, maar hy zeide, De Heere heeftet gegeven/ de Heere heeftet genomen/ de naam des Heeren zy gezegent. Job 1. 21.

Als Simei den Koning David vloekte ende met steenen wierp, en dat Abisai den zelven daar over den kop wilde afhouwen, zo heeft de Koning zulks belet, laat hem vloeken (zeide hy) want de Heere heeftet hem geheeten, 2 Samuel 16. 10.

Wat willen wy ons vergapen aan de gene die misschien ons zonder ofte tegens alle redene versmaden? Onze zaken zijn daar niet vast, wy hebben met den Heere onzen God te doen, by den welken wy duizentmaal over in hoon, smaat, verachtinge, en al wat ons verdrietig wezen mocht, wel verdient hebben: wat is ons daar aan gelegen hoe of door wien de Heere onze God ons dat toebrengt, dewyle wy allenthalven wel weerdig zijn, dat het ons zoude toegebracht werden? Teil.

In tegendeel van 't gene voorsz is dient gelet, dat Esau Jacob vriendelijken bejegende, dat de Barbaren Paulo beleeft waren, dat Artaxerxes Nehemie gunstig was, dat de Cypier tot Jozeph goede genegentheid toonde, dat de Leeuwen Daniel geen schade en deden, dat (zeg ik) dit alles niet de menschen maar Gode alleen ende zyne Vaderlyke gunste toe is te schrijven.

Die

Die Pferde ſtallen geru wo ez zu vor naſz iſt.

HEt Peerd dat is gewoon meeſt in het nat te ſtallen/
En daar veel waters is daar latet water vallen:
En ſchoon men dagen lang rijt om het gantſche land/
Men loſt naeu eenig vocht ontrent het dorre zand.
Ziet daar een rechten ſtreek/ waar na de menſchen leven:
Wie veel heeft die ontfangt/ den ryken wert gegeven/
Hoe yemand grooter is/ of hooger is geraakt/
Hoe een die ſchenken wil/ de giften grooter maakt.
Maar hoort/ O weerde ziel/ dit zijn verkeerde wegen/
Gy/ brengt daar niet en is/ zo vintmer grooten zegen;
Gy/ ſchenkt daar honger woont; of noot een ſchamel man/
Die mits hy niet en heeft/ niet weder nooden kan:
Dat is een recht geſchenk/ dat God zal weder geven/
Of hier/ indien het dient/ of in het eeuwig leven;
Want deugt aan eenig menſch gedaan/ en niet geloont/
Word boven al bedacht/ en boven al gekroont.
Het Peert ſtalt meeſt daar 't nat is. / Men geeft, Die heeft.

Als elk voor zyn huis veegt/ zo worden alle ſtraten ſchoon.

Het beeld mochte zyn een Wyf en een Vryſter, op haer beſſemen leunende, ende t'zamen kyvende; een bezette vrouwe haer aenſprekende, invoegen als volgt:

WEl ſnege meit/ en deftig wijf/
Ey lieve/ waarom dit gekijf?
En waarom roepje door de buurt
Dat Trijn haar ſtoupe niet en ſchuurt?
Dat Neil nooit rechte buurſchap pleegt/
Mits zy haar ſtrate niet en veegt?
Dat Griet haar gote ſtinken laat/
En nimmer hand aan beſſem ſlaat?
Vriendinnen houd u wel geruſt/
Het kijven heeft doch geenen luſt:
Een yeder keere voor zijn huis/
Zo worden alle ſtraten kuis.

Hoe dienstig waar het voor het Land
Indien men geen klapppen vand;
Indien een man en echte wyf
Bemoeide slechts met haar bedryf /
Bemoeide met haar eigen ziel /
En daar een stage ooperschaal hiel /
Gewis dat waar een dienstig werk
En voor den Staat en voor de Kerk;
Want als een yder 't zyne doet
Dat is voor al de wereld goet.

Wat u niet brand, dat en koelt niet.

Daar elk hem zelfs zoekt, gaat niemand verloren.

Elk wye zyn Hof, en ik den mynen.

Zo zal het onkruit haast verdwynen.

Syrach. 18. 20.

Straffet te voren u zelven, eer gy andere lieden oordeelt.

De Keers die voor gaat licht best.

Gy / die wilt in het duister gaan
En treet niet al te veerdig aan/
Maar (geeft de Mane geene schyn)
Zo laat de keers u leidsman zyn;
Want anders zo gy veerdig treet
Eer gy de rechte paden weet/
Zo stoot gy licht een blaauwe scheen/
Of valt wel in de modder heen.
Betreet daarom geen vreemde straat
Voor dat de fakkel voren gaat;
Want licht gedragen na den man/
Wie isser dien het baten kan?
Als gy een zake neemt ter hand
En doetze niet met onderstant/
En doetze niet als in der nacht/
Dat is/ te voren niet bedacht:
Maar laat voor al een helder licht/
Laat reden lyden u gezicht
En maakt dat gy u dingen weegt/
En goeden raat te voren pleegt:
Maakt dat gy lang genoeg verzint
Eer gy een wichtig stuk begint;
Want komt het licht eerst na den val/
Wie is het dien het baten zal.

Wanneer het onheil is geschiet,
Dan baat voortaan het klagen niet.
Verzint eer gy begint.
Eerst wikt, dan waagt.

Raat voor daat.
Na raat gebrak nooit man.
Na rouw, wyven rouw.

De Keers die voor gaat licht best.

Op eenen anderen zin.

Wanneer het licht gaat voor den man /
Dan isset dat het baten kan:
Maar brengt het yemand achter aan /
Zo kander niemand zeker gaan.
Zegt wie en valt of struikelt niet
Die in der nacht geen licht en ziet?
De boete die een Christen hert
Van Gode voorgeschreven wert
En dient niet uit te zyn gestelt
Tot ons het lyf ter aarden velt;
Neen vrienden 't is de beste deugt
Die opwast met de groene jeugt.
Hoe! isset niet een zotte waan
Te loopen op de ruime baan
En uit te stellen alle tucht
Tot dat de jonkheid heenen vlucht?
Tot dat ons oude dag genaakt
En al de leden zwakker maakt;
En zegt eens vrienden met bescheit /
Is u het leven toegezeit
Tot veertig/ vyftig/ t'zestig jaar?
O neen! gy zyt in doods gevaar
Tot aller uren / t'aller tyd /
Zo haast als gy geboren zyt/
En dikwils die de kloekste schynt/
Die isset die voor eerst verdwynt.
Gy daarom voor den besten raat
Maakt dat u licht voor heenen gaat /
En geeft u jonkheid aan den Heer /
Dat stelt u vast voor immermeer.

Laat berouw, zelden goet berouw.

Een Godzalig man zeide wel, honden en geeft men geen bloot been, waarom aan God een geraamte? dat is: een out afgesleten lichaam.

't Is dienstig zyn leven te eindigen eer men sterft. Seneca.

Quien eſtropie ça ſi non ca e elcamino a de lanta.

Wie ſtruikelt en niet en valt/ vordert wech.

ALs yemand over weg in haaſten komt getreden/
En ſtruikelt metten voet/ en recht dan nog de leden/
Die maakt dan ſnelder vaart als hy te vooren plag;
En ziet ook beter toe als hy te vooren zag.
Ziet daar een zoeten trooſt voor alle vroome zielen/
Zy worden opgerecht ook doenze nedervielen/
Al ſlibbert meenigmaal/ al glibbert hun de voet/
Zy blyven efter ſtaan/ en maken beter ſpoet.
Op/ op dan/ treurig hert/ geen moet en dient verloren;
De prikkels van het vleeſch die zyn u nutte ſporen.
Recht ſluks de leden op/ dat voegt een Chriſten man/
Na dien dat ook het kwaad ten goede dienen kan.

Harde ſchokken leeren wel.

Wie dwaalt en haaſtig weder keert,
Die worter beter door geleert.

Een van de oude heeft wel gezeit op deze gelegentheid, dat hy zagt ryd en geen laſt en gevoelt die van den Almachtigen God gedragen en van den Alderhoogſten gevoert wort.

Het geloove door boetveerdigheid herſtelt, is krachtiger als te vooren.

Rom. 8. 28.

Den genen die God lief hebben
helpen alle dingen tot goed.

Al heeft de val ons kwaat gedaan,
Met vallen leert men zeker gaan.

Een gebranden Hond vreeſt ook het kout water.

Het beeld kan zyn yemant die uit een beek op een Hond water ſprengt, de Hond daar van in aller yl weg loopende.

VErdriet/ angſt/ tegenſpoet/ en diergelyke ſlagen/
En zyn niet alle tyd te noemen kwade plagen;
Want boven meenig nut dat hier uit ryzen kan/
Zo maakt het ongeval een kloek en handig man.
Men zegge wat men wil/ die zachtjens heeft gezeten/
En kan niet zo het dient/ veel nutte zaken weten;
Maar een die liſt en leet heeft dikmaal uitgeſtaan/
Leert wat de werelt is/ en hoe de zaken gaan.
Een vos die aan het lyf den ſtrik eens voelde prangen/
Is namaals wonder ſchouw/ en kwalyk om te vangen:
Een viſch die eens den haak wert in het aas gewaar/
Want voedzel datze vind daar vreeſtze voor gevaar:
Een ſchaap dat eens den wolf is uitten mond genomen/
Wil naau zyn harders hond ontrent hem laten komen:
Een duif wel eer ontſnapt de klaauwen van den valk/
Al waſſe voortyds ſlecht/ die word ten leſten ſchalk;
Een mens die in den ſtorm eens ſchipbreuk heeft geleden/
Vreeſt ook een ſtille Zee/ en vry niet zonder reden:

Een

Een hond die eens het lyf van zode was verſchroeit/
Schrikt ook voor killig nat dat in de beke vloeit:
Een huisman in het woud eens van de ſlang geſteken/
Of ſchoon hem al de gift is uitter been geweken/
Die houtet voor verdacht zo maar een hazedis
Komt ſtygen uitten braam/ of uit het groene lis.
Wat dienter noch gezeit? De ſchippers leeren varen/
Niet in de ſtille zee/ maar in de felle baren;
Want dien het altyd gaat/ of naar/ of boven wenſch/
En weet nooit/ zo het dient/ de gronden van den menſch.
Ziet! als ons eenig leed of harde ſlagen raken/
Dat kan ook gekken zelfs tot wyze lieden maken.
't Fy hem die my bedriegt/ maar zo hy 't weder doet/
Zo is het ſy voor my/ en ik ben maar een bloet.

Wat verzeert dat leert.
Niemant leert als met ſchade of ſchand.
Wat men niet en bezuurt, en bezoet men niet.
Wat niet en koſt, en deugt niet.
Slagen maken wys.
't Verbrand kind vreeſt het vyer.
D'onbezochte, d'onbedochte.
Een hont en riekt niet aan de kant.
Daar hy de neus heeft eens gebrant.

Curti rami, vindemia longa.

Het beeld zoude konnen wezen een Hovenier, ſnoeyende eenen wild gewaſſen Wyngaart.

Of ſchoon u Hovenier den wyngaart plach te ſnoeyen/
Zo datze niet en mag in volle takken groeyen/
Gy/ denkt noch evenwel niet eens in u gemoet/
Dat hy de plante ſchent/ of eenig hinder doet:
Ey/ weeſt hier in geruſt/ ook zonder eens te klagen/
Al iſſer weinig hout/ het zal te beter dragen;
Ziet wat men nederhoud (daarom zyt gy beducht)
Dat is maar los gewaay/ en loten zonder vrucht
Wat iſſer/ aardſch gemoet/ wat iſſer al te klagen
Van druk/ en tegenſpoet/ van veelderhande ſlagen
Die u den Hemel zent? ey/ lyd de nutte pyn/
Het vleeſch is u te gul/ het dient geſnoeit te zyn.
Gelukkig is de menſch/ ook midden in het lyden/
Als God/ door harde tucht/ zyn herte komt beſnyden:
Wel ſnoeit/ o Vader ſnoeit/ en rukt uit myn gemoet
Al wat in eenig deel u vruchten hinder doet.

Korte Takken, langen Wynoogſt.
Weinig Houts, veel Vruchten.

Job 3. 17. Zalig is de menſch dien God ſtraft? daarom en weigert u de kaſtydinge des Almachtigen niet: want hy verwond ende verbindet, hy ſlaat en zijne hand heelt.

Lyd als het immer wezen moet,
Want na het zuure komt het zoet.

Lampada trado.

Het licht wel eer van my bemind/
Dat geef ik u myn weerde kind.

De Oude Man spreekt.

DIt licht myn weerde kind/ de fakkel van het leven/
Was van het hoogste licht voor dezen my gegeven/
Nu heeftet voor een tyd/ nu heeftet my gedient/
Ik gevet heden u als aan myn naaste vriend.
Ik heb het lang gebruikt/ en ben met stage schreden
Op myn bescheide weg ten einde toe getreden/
Nu ben ik op het lest/ nu ben ik aan den put/
Daar is geen licht bekwaam/ daar is geen fakkel nut:
Gy hebt in tegendeel van heden af te dwalen/
Nu op een hoogen berg/ dan in de lage dalen/
Nu op het vette kley/ dan op een dorren strant/
Nu op een harde klip/ dan op een drijftig zant:
Treed op de rechte baan en myd de slimme wegen/
Gaat midden op de straat en schouwt de vuile stegen;
En t'wyl u jonkheid duurt maakt dat gy niet en malt/
En als gy trager word ziet dat gy niet en valt.

Wel gaat dan / lieve gaat / o spruite myner lenden /
Gy waart myn eigen vleesch / eer u de lieden kenden /
Ik ben nu uit geleeft / en gy begint de reis /
Ik ga nu / ziet ik ga / den weg van alle vleisch:
Dit is des werelts loop / de kloekste menschen teven
Tot zy een ander mensch den fakkel overgeven:
Dus gaat de snelle tyd / gelyk een stage stroom /
Dus steekt het nieuw gewas het oude van den boom.

DIt spreekwoord is ontleent van zekere spelen ofte oeffeningen van de oude / daar een brandende fakkel in gebruikt werd / dewelke by yemant nu vermoeit zynde / aan een versch man metter hand werd toe gereikt / en zo t'elken wederom aan eenen anderen. Als Plato / Pausanias en andere oude schryvers getuigen. In voegen dat den fakkel ofte licht over te leveren hier te zeggen is / zyn ampt / gelegentheid / middelen / ja leven zelfs / als men nu uit geleeft en diergelyke dingen zat is / aan anderen over te zetten.

Ende hier toe kan (myns oordeels) gepast werden de plaatze Num. 20. 23. ende volgende / die ik nooit zonder innerlyke beweginge en leze / de Nederlantsche overzettinge luit als volgt:

En de Heere sprak tot Moze / neemt Aaron ende zynen Zone Eleazar / ende leidze op Hor in 't gebergte / ende trekt Aaron zyne kleederen uit / ende trektze aan Eleazar zynen Zone / ende Aaron zal hem aldaar vergaderen tot zyne Vaderen ende sterven. Doen dede Moizes als hem de Heere geboden hadde / en klom op Hor in het gebergte / voor de gantscher menigte.

Ende Moizes toog Aaron zyne kleederen uit / ende toogze Eleazar zynen Zone aan / ende Aaron sterf aldaar boven op den Berg: Moze dan ende Eleazar klommen af van den Berg; ende doen de gantsche menigte zag dat Aaron weg was / beweenden zy hem dertig dagen / het gantsche huis Israels.

Hier by kan noch gevoegt werden dat gezeit werd 1 Reg. 15. 4. van Abiam Koning van Juda / Pour l'amour de David l'Eternel son Dieu luy donne une lampe en Jerusalem, luy suscitant son fils apres lui. De Nederlantsche overzettinge zeid / Om Davids wille gaf hem de Heere zyn God een licht te Jeruzalem / dat hy zynen Zone na hem verwekkede / etc.

La vie d'homme, un chemin d'hyver.

HEt leven van den mensch is even zo gelegen /
Gelyk des winters doen de gronden van de wegen /
Al wie dan reizen moet die isser kwalyk aan /
Want 't glibber glat al waar hy meint te staan:
Men vint geen wagenspoor / geen peil van mensche treden /
Het schynt een stage sloot daar eerst de koetzen reden /
't Is al gelyk een meir / waar dat men henen ziet /
Men kent den rechten pad / men kent de grachten niet:
En offer al misschien een plaatze word gevonden
Daar voor een kleinen tyd de voeten zeker stonden /
Het is een kort vermaak; want na den tweeden pas /

Wat raad in dit gevaar/ niet beter als te letten
Waar dat men even staag de voeten heeft te zetten/
En dit tot dat men komt op 't einde van den dag/
Daar een vermoeide ziel haar ruste vinden mag:
O wech/ o ware wech/ bestiert myn losse gangen/
Op datze nimmermeer in 't slik en blyven hangen/
Geeft dat wy/ door besluit/ ten lesten mogen gaen.
Daar nimmer winter komt/ maar eeuwig roozen staan.

Ons leven is een winter pat,
Na weinig droogt, al weder nat.

Heb. 11. 13.

Alle geloovigen hebben bekent dat zy gasten en vreemdelingen wa ren op aarden.

Job 7. 1.

Moet den mensche niet altyd in den strijd zijn op aarden.

Van voren heb ik steile bergen,
Van achter beesten die my tergen.

Nach den bletteren fallen die beum.

WAnneer ik trede door het woud
En zie het Rys en jeudig hout/
En dat ik vind' een Populier/
Een hoogen Eik/ een lage Vlier/
Een Lind'/ een Yp/ een Buk/ een Es/
Terstond zo kryg ik daar een les;
Want t'wyl ik eenzaam sta en poog
Myn geest te voeden door het oog/
Zo vind' ik zonder twyffel wat
Dat dienstig is te zyn gevat.
Een Boom die van den gront bederft/
Of onder aan den wortel sterft/
Diens afgank zietmen aan den top;
Want hy krygt straks een dorren kop/
En word zo voort in korten tyd
Zyn loof en groene bladers kwyt/
Tot hy gantsch kale takken krygt/
En dan eens mede neder zygt.
Al wast de mensch niet uit het veld/
't Is even dus met hem gestelt/
Want dat de jeugt hem nu begeeft/
En dat hy schier is uitgeleeft/
Zyn hooft dat word hem kaal en glat/
Zyn aanzicht rimpelt boven dat/
Zyn tand/ die vast gewortelt stond/
Die komt hem vallen uit den mond.
Wel gy wiens dus de jeugt ontvalt/
Ey lieve/ 't is genoeg gemalt/
Gaat maakt u veerdig tot de reis/
Gy treed den weg van alle vleis/
Want als de takken voren gaan/
Hoe kan de boom dan lange staan?

Ons tyd verloopt gelyk een ſtroom,
En na het Blad zo valt de Boom.

Qui eſt homo? Lucerna ſub die poſita.

Als met een Keers in 't open Velt/
Zo iſſet met den Menſch geſtelt.

EEn Keerſſe van den Wind aan allen kant gedreven/
Dat was in ouden tyd een ſchetze van het leven/
Een afdruk van den menſch/ een beeld van alle vleis
En 't is (na myn begryp) geſproken na den eis.
Want zooder grooten wind komt op der aarden razen/
Straks word het flikkerlicht met krachten uitgeblazen;
Of zooder ſtilte komt en dat de Zonne ſchynt/
Ey ziet! de fakkel ſmelt en hare glans verdwynt
Indiender eenig nat van boven komt gezegen/
De Keerſſe ſtaat en kweelt ook van den minſten regen;

Of komtet drooge vorst die in de wangen byt/
Het vyer dat wort verteert en al in korten tyd:
Of zo een zoete lucht (dat niet en kan geschieden)
Wou aan de teere vlam gestage gunste bieden/
Eilaas! haar schoone glants gaat efter haren gang/
En word ten lesten asch en niet als enkel stank.
Wat is doch van het vleesch? daar zyn verscheide zaken
Die ons (men weet niet hoe) tot stof en asschen maken;
En schoon men langen tyd behoud een goeden stant/
Noch word de leven-vonk ten lesten uitgebrand.
Ach waar zich yemant keert/ of waar hy komt getreden/
De dood/ de bleeke dood/ die zit hem in de leden;
Dies schoon men hier bekwam zyn vollen herten wensch/
't Is al maar korte vreugt. De dood is in den mensch.

Syrach. 17. 29.
Wat is doch den mensche dewyle hy niet onsterffelyk is?

Ons tyd gaat als een snelle stroom,
En zyn als schimmen van een droom.

Een oude Voerman hoort geerne 't geklap van de zweep.

Ziet Gys den ouden knecht die hoort de peerden trappen/
Die hoort de wagen gaan/ die hoort de zweepen klappen;
Dies springt zyn hert om hoog/ en dat van enkel vreugt/
Om dat hy wort gewaar den handel zyner jeugt.
Nu wou de stramme gast wel ryden aan der heiden/
En met een snelle keer den wagen omme leiden/
Hy wenscht te mogen zyn daar Kees met Lafjen speult/
En daar men uitter vorst op alle bruggen heult:
Maar dat hem meest beweegt dat zyn de volle kannen/
Ter plaatzen daar men plag de wagen uit te spannen;
In 't kort/ het komt hem voor wat hy te vooren plag/
En ziet/ de wil is daar schoon hy niet meer en mag.
Men vinter over al die in haar oude jaren
Noch even zyn gemoet als zy te voren waren/
Men ziet dat hun de jeugt noch in de leden ryt/
Al is haar krank gestel verwonnen van den tyd.
Niet zo verniende ziel/ maar laat u oude zonden/
Ook eer dat u de tyd de lusten heeft gebonden:
Ook isser niet geschiet/ ten minsten mydt het kwaat
Als u de zwakheid zelfs tot beter zeden raat.
Een/ wien de frissche jeugt noch krachten komt te geven/
Die moet geduurig zien hoe wel te mogen leven:
Maar nu die trage wort moet letten boven al
Hoe dat hy zynen tyd met zegen einden zal.

Een

Een oude Jager hoort geerne van de weiery.

In een natten poel is haaſt genoeg geregent.

Het rypt haaſt op een out ys.

Een wolf hapt noch na 't ſchaap, als hem de ziele uitgaat.

Il n'eſt pas libre qui trainé ſon licol.

Hy en is niet geheel vry die noch een ſtuk van zyn banden naſleept.

Het Peert ſpreekt.

AL ben ik heden los/ al ſchyn ik ongedwongen/
Al loop ik in het velt/ en make vrye ſprongen;
Zo ben ik evenwel niet buiten ſlaverny/
Vermits ik noch een ſlaaf zie lopen achter my:
Ik voele noch een deel van myne banden ſlepen/
Dies ben ik in gevaar om haaſt te zyn gegrepen;
Want zo hy/ die my volgt/ hier op maar eens en trat
Zo waar ik wederom (gelyk als eerſt) gevat:
Zo waar ik meer als ooit geſchapen om te lyden/
En wie en zouder niet op myne leden ryden?
Ach! wien noch eenig jok ontrent de leden hangt/
Die ſleept dat hem bederft/ en dat hem weder vangt.
Maar/ vrienden/ die het Peert aldus mocht horen ſpreken/
En hangt niet aan het dier/ maar let op u gebreken;
De muilband is het vleeſch/ en 't Peert een moedig beeſt/
Dat is in deze ſpreuk een afbeeld van den geeſt.
Heeft yemand rechten luſt om van de droeve zonden
Niet meer te zyn geboeit/ niet meer te zyn gebonden/
Die breke t'eenemaal haar ongelukkig zeel/
En dat van alle kant en tot het minſte deel;
Want zo u ſlap beleit wil yet hier in verſchoonen/
Het kwaat dat overblyft zal wis zyn meeſter loonen:
Een die zyn banden ſleept/ al ſchynt hy los te zyn/
Raakt licht (eer hy het meint) al weder in de pyn.

Van 't onkruid dient niet het loof alleen, maar de wortel uitgetogen.

De geeſt zeid niet; Wont, maar, Dood u aartſche leden.

EEn die het opperſte gebied van eenige ſtad bevolen is, zo hy komt te vernemen datter acht of tien verraders binnen de ſtad zyn, plag hy zich geruſt te ſtellen als hy vyf ofte zes van dezelve bekomen ende in hegteniſſe geſtelt heeft? gewiſſelyk, neen, hy en geeft zyn ziele geen ruſte voor hy alle de zelve by den kop gevat, ofte immers uitter ſtad gejaagt heeft; Hoe! ſtaat ons anders te handelen met ons geeſtelyke verraders?

Vanno

Vanno piu pelli di volpi che d'asni in pelliciaria.

Men vind meer Vossevellen als Ezels vachten in de Bontwerkers Winkel.

Lest daar ik stond en keek ontrent een Pelletier /
Daar zag ik meenig Bond van meenig zeltzaam dier ;
Ik zach 'er boven al veel Vossevellen hangen /
Die waren metten strik of op de jacht gevangen :
Ik zach 'er evenwel maar eenen Ezels vacht /
Die by den Meester zelfs te koopen was gebracht ;
Niet dat het lastbaer dier was yewers dood geslagen /
Neen vrienden 't had geleest tot aan zijn leste dagen ;
En even doen ter tijd zo was het trouwe Beest
Zijn Heer (vermits het sterf) een droefheid in den geest.
Ziet ! hier op stond ik stil / en zag de Vossevellen
In zo een grooten hoop / zy waren naeu te tellen :
Ik sprak den Meester aan / en zeide tot den man /
Ey lieve ! zeg een reis / zeg hier de reden van.
Men zet (dit sprak de vrient) geen strikken voor den Ezel /
Maar voor den loozen vos of voor den slimmen weezel ;
De reden is bekent : wie doet 'er immer kwaat /
Aan meenig vreedzaam Beest dat rechte wegen gaat ?
Maar al het boos gespuis dat niet en is geboren
Als om zijn even dier met listen na te sporen /
Dat lijd aan alle kant / dat lijd den meesten last /
En (schoon al isset erg) het raakt ten lesten vast.
Ik hoorde met vermaak het slot van deze reden ;
En hielt 'et voor een les / ons dienstig in de zeden /
En mids het nut verhaal mijn herte wel beviel /
Zo deed' ik dit gesprek tot mijn geminde ziel /
Wat is den mensche best ? een regt onnoozel leven /
Dat kan hem ware rust en goede dagen geven ;
Wel aan dan mijn gemoed / onthoud u van bedrog /
Want schoon het zomtijds lukt het loont zijn meester nog.

Bedrog loont zyn Meester.

Non

Non piglior tanto boccone che ti potrebbe strozzare.

Groote Brokken Worgen.

EEn Reiger op een tyd uit zynen nest gevlogen/
Is met een snellen zwier de Meiren omgetogen/
En mids hy spyze zocht ontrent het avondmaal/
Zo valt hy in een poel en vangt een grooten aal:
Hy prikt hem in den kop/ hy meint hem in te slikken;
Maar ziet de groote brok die doet den slokker stikken:
De paling wringt haar om en rolt haar op een hoop/
En maakt hem om den hals een wonder vasten knoop.
Of nu de Vogel tiert en slingert met de vleken/
Het aas dat volt den hals en blyft ten lesten steken:
En mids den Reiger worgt en nu geen adem krygt/
Zo is 't dat hy bedwelmt en doot ter aarden zygt.
Ziet vrienden watter komt van al te groote brokken
Te vatten metten bek en in te willen schokken:
Ik bid al eer je zwelgt zo peilt doch uwen mond/
En zend maar in de maag dat gy verdouwen konde

Men moet zo groote brokken niet inzwelgen datmer aan worgt.
Veel omvamen,
Weinig verzamen.

Groote peeren „ Konnen deeren:
Want zy plachten een onverzichtigen plukker wel een buil in 't hooft te vallen.

In 't rag daar blijft een vlieg in hangen,
Maar ten kan geen horzel vangen.
Groote Vissen scheuren 't net.
Alsmen niet wel op en let.

Ziet hier van fol. 178 tweede Deel, en breder in 't groot werk fol. 60. tweede Deel.

ALzo d'Heer Amelis Pietersen, Secretaris van Purmerende, op de vergaderinge van de Groot Mog: Heeren Staten van Holland ende West-vriesland in Junio lest leden my bekent hadde gemaakt, als dat een zijn wel bekende vriend de geschiedenisse boven verhaalt gezien, en den Palink noch levendig uit den bek van den Ryger (nu verstikt zynde) getrokken hadde, met verklaar dat hy oordeelde zo een vreemt geval in der waarheid geschiet waardig te zijn om in eenige Poetische bedenkinge te passe gebracht te werden: zo heb ik (om redenen voorschreven) tot het zelve geval hier een plaatze en plate willen vergunnen; te meer; dewijle op het zelve menigvuldige spreekwoorden konnen werden gepast, en daar uit verscheide leerstukken konnen werden getogen. Als voor eerst, dat men niet meer en moet zoeken aan te grypen als men kan omvaamen. Ten tweeden, datmen dient te wikken al eer te wagen: en eerst te meten, al eer te snyden. En ten derden dat veel Cadmus victorien gevochten werden, die beide de partyen schadelijk zijn, en dat ook zomwylen twee te zamen in twist en oneenigheid vallende, aan een derde het voordeel van hun beide te doen genieten. Hoe het zy, en hoe gy dit tot uwen voordeel op neemt Lezer, de voorschreven Heer Secretaris is oorzake van deze bedenking door de opening by hem hier van gedaan.

Qui se veut garder de foudres, qu'il s'abbaisse.

Vreesje voor den Blixem, zo duikt.

Die voor den Blixem vreest of voor onstuimig weder
En styge niet om hoog, maar liever zyge neder;
Want als de gramme lucht haar felle stralen schiet,
Zo treftze met haar vlam de lage daken niet;
Zy baart haar meeste kracht ontrent de spitze rotzen,
Die met een steile kruin den blaauwen Hemel trotzen,
Zy velt een hoog gebouw, zy velt een machtig slot,
Zy treft geen leemen huis, en min een zwynen kot.
Gelukkig is den mensch die gelt en hooge staten
Kon hebben buiten zucht, en willig achterlaten:
Kan zeggen tot den pracht, tot eer en totte lust,
Al ben ik zonder u, zo ben ik doch gerust.

Die laag blijft en kan niet hart vallen.
Wilje niet geschoten worden, zo duikt neder,
Een vergeten man, isser best an,
Vryheit, blyheit.
Ongebonden best.
Luttel onderwints, groote rust.
Gemak voor d'eer,

Hoe

Hoe edelder Heer, hoe buigſamer Hals.
Staat belaat.

Zorgen en waaken,
Zyn Heeren zaaken,
Geen kroon heeft hooftzweer.

Qui ſe peigne peu ſouvent,
A bien de peine en ſe peignent.

Al wie maar zelden kemt zyn hair/
Die wort'er groote pyn gewaar.

Het Vrouwmenſch, dat zich Kemt, ſpreekt.

Mocht ik niet voor dit werk met goede reden ſchromen?
Myn hayr is gantſch verwert/ hoe iſſer door te komen?
  Myn Hooft dat is geſtelt gelyk een eenzaam wout/
  Dat niet en word begaan/ en nooit en is gebouwt.
Och! had ik na den eiſch myn vlechten onderhouwen/
Zo gingt my heden wel gelyk de nette vrouwen:
  Maar nu lyd' ik verdriet om datter nimmer kam
  By naaſt van al het jaar my op het hooft en kwam.
Nu zitt' ik hier en klaag/ onzeker wat te maken/
Onzeker wat te doen/ of wat te zullen raken:
  Al waar ik ben geweeſt of waar ik komen zal/
  Daar ſtuit het glad ybors en hapert over al.
Nochtans het moet'er deur. Ik trekke door de vlechten;
Want met een zachten kam en iſſet niet te rechten.
  't Is reden dat hy zucht en groote pyne lyd/
  Die nooit zyn hooft en kemt of niet ter rechter tyd.
Wel gy die myn verdriet met oogen kunt bemerken/
Leert uit een anders leet u eigen hooft bewerken:
  Kemt/ kemt u menigmaal/ en niet het hayr alleen/
  Maar ook dat binnen ſchuilt/ tot aan het innig been;
Kemt u verwrongen hert/ en u verboſte zinnen/
En maakt doch over al een reinen grond te winnen;
  Want hy wiens hooft en hert niet eens gereddet zyn/
  Al kemt hy menigmaal/ hy kemt hem zonder pyn;
Maar die het zondig hayr laat wilt daar henen waſſen/
En weet zich naderhand geen kamme toe te paſſen;
  Want al wat hy geraakt/ daar is een vuile neſt/
  Gy kemt dan alle daag dat is de leden beſt.
Het land dat moet gewis met diſtels overwaſſen/
Daar niemant op en ploegt of op en plag te paſſen:
  De menſch word voor gewis verwoeſt in zyn gemoet
  Die over zyn bedryf geen onderzoek en doet.

Korte Reekeningen, lange Vriendſchap.

HEt ware goet dat een ider menſche (als hy des morgens zijn hooft kemt) even door het lichamelijk kemmen indachtig werde mede als dan zich inwendig te zuiveren, ende zijn herte als te kemmen van alle verdraaide en verwrongen invallen, die hy in zijn gemoet mochte gewaar geworden zijn: want indien wy ons zelfs oordeelden wy en zouden niet veroordeelt worden. 1 Cor. 11. 31. Ik ſchame my dikmaals mijnder, als ik leze hoe ernſtig hier in eenige Heidenſche Philozophen geweeſt zijn, die geduuriglijken niet af en lieten hare leeringen in 't ſcherpen datze allen dag haar zelven hadden af te vragen, ende rekeninge aan haar gemoet te eiſſchen wat gebrek datze dien dag in haar geheelt hadden? wat kwaat zy hadden tegen geſtaan? ende in wat deel zy haar verbetert vonden? Hier van is te lezen by Seneca lib. 3. Cap. 36. de Ita. by Cicero in Senectute.

Il tiempo va, la morte viene

De Tyd die gaat de Dood die komt.

AL die hier op ter aarden leeft/
En 't vleeſch tot luſten overgeeft/
Komt ziet dit leſte Zinne-beelt/
Terwyl gy met u ziele ſpeelt;

Komt

Komt ziet dit met een diep gepeis /
Want 't is de stand van alle vleis.

Daar is geen Vorst / geen hooge macht /
Daar is geen slaaf zo klein geacht /
Daar is geen Huisman op het land /
Geen Visscher aan de dorre strand /
Geen krygsman die den degen voert /
Geen kramer die op winste loert /
Geen mensche wie het wezen mag /
Die ooit of Zon of Mane zag /
Geen Man / geen Maagt / geen echte Wyf /
Of dit en past op haar bedryf.

Dus wie het zy / of wat hy doet /
Die zegge staag in zyn gemoet:
Myn ziel / hoe! zyt gy niet beschroomt?
De tyd die gaat / de dood die koomt.
Dit is een woort van groote kracht /
Indien het recht word overdacht /
Het is een breidel voor de ziel /
Op datze nooit in zonden viel;
Want wie zal hellen na het kwaat /
Als hem de doot voor oogen staat?
Wel gy die noch in uwen tyd
Hier met u aartsche leden stryd /
Gaat hecht dit vast in u gepeis /
En toomt alzo het dertel vleis.
Is yemant hier in deze Stad
Door vuile lusten opgevat /
Of door de jonkheit omgevoert /
Die op zyns naasten vrouwe loert
Of op zyn buurmans Dochter let /
Om haar te krygen in het net;
O die / eer dat hy dieper ga /
En vorder in het wilde sla /
Die beelde zich dit schouspel in /
En zegge met een rypen zin:
Myn ziel / hoe! zyt gy niet beschroomt?
De tyd die gaat / de dood die koomt.
Indien dat u de wraakzucht kwelt /
En u gemoet in roere stelt /
Of dat gy door een ouden haat
Van nyt en spyt als zwanger gaat /
En denkt uit enkel onverdult /
Hoe gy u vyand krenken zult;
Ey toomt een weinig u gebrek /
En gaat in eenig stil vertrek /
En zegt daar met een ryp gemoet /
En zegt daar met een zedig bloet:
Myn ziel / hoe! zyt gy niet beschroomt?
De tyd die gaat / de dood die koomt.
Indiender is een weelig gast
Die slechts maar op zyn mond en past /

En geen zo lieven ding en weet
Als hoe men braât en lekker eet/
Of schier geduurig poogt te zyn
By mal gezelschap in den wyn/
Of daar men met de schyven klapt/
En niet als malle dingen snapt/
Ja schier nooit eenig woord en zeid/
Als dat tot vuile tochten leid:
Dien bid ik! wat ik bidden mag/
Dat hy een uyrken voor den dag/
Wanneer de dampen van den wyn
Hem uit het brein vertrokken zyn/
Dat hy dan in zyn boezem ga/
En eens ter degen overfla/
Hoe dat zyn kostelyke tyd
Dus ongevoelyk henen glyd/
Ja als een Arent henen vlucht/
En zegge dan met diep gezucht/
Myn ziel/ hoe! zyt gy niet beschroomt?
De tyd die gaat/ de dood die koomt.

Indien dat u de malle pracht
Wil brengen onder hare macht/
En dat de lust van moy te gaan
U herte vult met enkel waan/
Zo dat u kleed meest allen dag
Gestelt is na den nieuwen slag/
En komt dan stryken over straat/
Gelyk een Paauw daar henen gaat
Als hy zyn veeren steekt om hoog
En toont ons menig glinster-oog;
Ey lieve let op u bedryf/
Ey let doch op u nietig lyf/
En zegt/ wat gaat ons menschen aan
Zo gantsch te leven na de waan?
Myn ziel/ hoe! zyt gy niet beschroomt;
De tyd die gaat/ de dood die koomt.

Is in u hand onwettig goet
Dat leid en wroegt op u gemoet/
Dat u tot aan het herte knaagt/
En dikmaal gantsche nachten plaagt/
Dat u tot in de ziele byt/
Ook dikmaal op u zoetsten tyd/
En dat gy des al niettemin
Blyft hangen aan een vuil gewin;
Zo stort u neder voor den Heer/
En opent daar u innig zeer/
En bid hem dat u meerder kracht
Van boven werde toegebracht/
Op dat gy/ door een nieuwe jeugt/
Den stryd ten lesten winnen meugt:
Maar neemt ook dan tot uwer baat
Het beeld dat hier geschildert staat/
En zegt met diep gegronde taal/
Ja zegt het veel en menigmaal:

Myn ziel / hoe! zyt gy niet beſchroomt?
De tyd die gaat / de dood die koomt.

Ten leſten / vrienden in 't gemeen /
Die noch het leven hebt te leen
Van God ons aller Opper-Heer /
Leeft / leeft voortaan tot zyner eer /
Gaat eigent hem u gantſch bedryf /
U ziele met u nietig lyf;
Maar zo gy noch den vleeſche leeft /
En u de zonden over geeft /
Of immers niet genoeg en ſtryd /
Maar dienſtbaar aan de wereld zyt ;
Zo ſlaat u vry dan op de borſt /
Tot dat gy naar het eeuwig dorſt /
En berſt ook vry in tranen uit /
En maakt geduurig dit beſluit :
Myn ziel / hoe ! zyt gy niet beſchroomt?
De tyd die gaat / de dood die koomt.

En voegt 'er dan by:

Al wat een werelts hert kan vinden of bedenken ,
Al wat de werelt zelfs kan aen de werelt ſchenken,
Dat ſcheid zich altemael van onze leden af,
Wanneer men kout en ſtyf zygt in het duiſter graf.

Tuſſchen twee gezette palen /
Dat is / tuſſchen dag en nacht /
Wort ons leven door gebracht;
Ziet hoe dat wy neder dalen
Eer het yemant zeggen kan /
Ook dit woord dat gaat 'er van.

De Dood en kent geen Almanach. | Eerlik wel beginnen ,
Is 't einde goet , zo is 't al goet. | Heerlik wel eindigen.

IK hebbe goet gevonden, goedgunſtige Landslieden, hier by te voegen eenige Zinſpreuken uit het Oude ende Nieuwe Teſtament. Maer verſtaet hier door een Zinſpreuke ofte Spreekwoord, een maniere van zeggen die den Lezer ofte hoorder, door redenen oneigentlyken geſprooken, inleid tot een zaeke die eigentlyk moet verſtaen werden.

Uit het Oude Teſtament.

Gy en ſult niet akkeren met een Os / en een Ezel te ſamen.

Dat is, Geloovige met ongelovige, reine met onkuiſche, goede met booze te verzellen, en dient niet.

2. Cor. 6. 14. Of men moet van dat ongelyk van aart is, geen gelyke werkinge verwagten.

Gy en ſult den Os die dorſt / den muil niet toebinden.

Dit wert uitgeleit en te paſſe gebracht by den Apoſtel Paulus, 1 Cor. 9. 10.

Spijſe ging van den eter / en ſoetigheit van den ſterken. Rech. 14. 14.

Auguſtinus duit onder andere dit op den Heere Chriſtus. Van den Eter, (zeit hy) dat is: van de Doot (die het al verteert) is ſpyze gegaan: Dat is hy zelfs die gezeit heeft, Ik ben het brood des levens

Stof ſal der ſlangen brood zijn.

Dat is: ſalaet na de lippen, kaf aan de Os, ſuiker aan de Papegay.

Een volle ziele treed wel op hoonigſeem. Dat is: als de Muis zat is, dan iſſet meel bitter.

Vangt ons de kleine Voſſen / die de Wynbergen bederven. Cant. 2. 15.

't Wil zeggen dat alle kwaat in zyn beginſelen dient geſtuit te werden.

Een levendige Hond is beter als een doode Leeu / Pred. 9. 4.

Waar mede ſchynt nabuurigte zyn het Nederlants ſpreekwoort Een oude wolf reyen de krayen.

Laat uwe klederen aller wegen wit zijn. Dat is: Stelt u altyt rein en oprechtelyk voor.

De ſchadelyke vliegen bederven de goede ſalve. Pred. 10. 1. Dat is: Kleine dingen verwaarlooſt, konnen ook aan groote dingen hinder en nadeel doen.

Wie den thuin verbreekt / dien ſal een ſlange ſteeken. Pred. 10. 8. Dat is: Dat kwaat voorſtel veeltyds zyn eigen aandryver op 't hooft valt.

De leuye ſpreekt / daer is een Leeuw op den weg. Prov. 26.13.

Wie op den wind achtet / die zaeit niet / en wie op de wolken ziet / en maeit niet. Eccl. 11.4.

Dat is: (als Xerxes eens ſeide) en weeſt niet vreesachtig in alles, ende en fymelt niet op yder ding: want zo gy in eenig ding alles wilt uitpluizen, gy en zult nooit yet wat recht uit werken.

De dood is tot onze venſteren ingevallen. Jer. 9.12.

Dat is, de zonde komt in ons door onze uiterlyke zinnen; te weten, oogen en ooren.

Zo de Moeder is / zo is de Dochter. Ezech. 14.

Uit het Nieuwe Teſtament.

Voorzichtig als Slangen / eenvoudig als duiven. Matth. 10.16.

Wie niet en vergadert die verſtrooit. Matth. 12.37.

d'Eene zaait / en d'ander maeit. Joh. 4.37.

Wie door de deure niet in en gaet / is een dief. Joh. 10.1.

Waer een dood lichaem is / daer verzamelen de Arenden Matth. 24.

En geeſt het heilige den honden niet. Matth. 7.6.

Wat uit vleeſch gebooren is dat is vleeſch. Joh. 3.6.

Die gezont zyn en hoeven geenen Medecynmeeſter. Matth. 9. vers 12.

De Boom wert uit zyn vrugt bekent. Luc. 6.44.

Niet hebbende / en alle ding bezittende. 2 Cor. 6.10.

Schat in aerde vaten. 2 Cor. 4.7.

Werpt eerſt den balk uit u eigen ooge. Matth. 7.5.

Indien de eene blindeden anderen leit / zo zullen zy beide in de gracht vallen Mat. 15.14.

Het ligt ſchynt in de duiſterniſſe. Joh. 1.5.

Voſſen hebben holen Mat. 8.20.

Geneesmeeſters heelt u zelven. Luc. 4.23.

Geen Propheet is aengenaem in zyn Vaderlant. Luc. 4.24.

De byle is aen den wortel des booms geleit. Matth. 3.10.

Wie ſpaerlyk zaeit / zal ſpaerlyk maeyen. 2 Cor. 9.6.

Wat de menſche zal gezaeit hebben / dat ſal hy maeyen. Galat. 6.7.

Het gekreukte riet en zal hy niet breken; 't rokende vlas zal hy niet uitbluſſchen. Mat. 12.20.

BYSPREUKEN,

En

GROND-REGELS,

Tot Onderhoudinge of Verbeteringen van de Gezontheid.

De Leezer heeft te letten, dat veel van de volgende regels moeten genomen werden na den aart van 't landſchap, daer de zelve uitgeſproken zyn.

Wort yemant ziek of krijgt hy pijn/
Eerſt God en dan de Medecijn.
Met menſchen niet in tyd van peſt/
Met God veel ſpreken acht ik beſt.
Het is gezont voor ziel en lijf/
Elk een zijn glas/ en elk zijn wijf.
In het Jaar eens bloet gelaten;
In de Maent eens in het bad:
En nog zoudmy konnen baten/
Zo ik maer eens daegs en at.

Hebt gy miſſchien geen medecijn/
So laet dit u geneesdrank zijn;
Eet/ drinkt/ en teelt nooit zonder luſt/
En ſtelt voor al u hert geruſt.
Wie veel ſmeert de borſt/
En drinkt zonder dorſt/
En kuſt zonder luſt/
En eet zonder honger/
Die ſterft des te jonger.
U kleet zy warm/
Nooit vollen darm/
En ſlaept met maten/
Dat zal u baten.

Een nieuw Huis laet bewoonen { Het eerſte Jaer door u Vyand/
Het Tweede Jaer door u Vriend/
Het Derde Jaer door u zelfs.

Als u de ſlaep niet by wil zijn/
Na wille van den Medecijn/
So maekt ten minſten datje ruſt/
Wanneer 't u zieke leden luſt.
D'eerſte koud en ook de leſte/
Zyn te myden als de peſte.

's Nachts liggen/ 's middaegs ſtaen/
's Morgens zitten/ 's avonts gaen.
Laet een yder my begekken/
Mach ik my ſlechts warrem dekken.

Na veel spijs en groote dronken
Gaet terstont niet liggen ronken.

Biet weinig aen den mond/
Oeffent u t'aller stond/
En loopt niet als een hond/
So blyfje lang gezond.
Lichte spijze
Is voor de wijze.
't Is bitter of zoet/
Wat smaekt dat voed.

Die veel wil weten
Moet luttel eten.

Die weinig eet / en minder drinkt/
Die isset die de lusten dwingt.
Uit lust
Onrust.

Die wel eet / wel loost / wel rust/
Heeft nog tot de doot geen lust.
Wilt gyder zomtijds een glaesjen op zetten/
't Is wel mijn vriend/ maer droogt u netten.

Hebje water/ hebje brood/
Klaegt dan niet van hongers nood.
Vriend hebje brood/
Een duimpje groot/
Gy hebt geen nood/
Noch voor de dood.
Hebje lust/ zo is 't al goed/
Honger maekt raeu bonen zoet.
Wanneer een Ezel honger heeft
Hy eet al wat zyn meester geeft.
Suipen en vreten/
Doet luttel weten.

Hebje geen kapoen/
Moes/ kruit/ en groen/
Dat kanje doen.

Eet het muisje wat te veel/
Wat het proeft is bitter meel.
Meer kinders zijnder van vreten bedorven/
Alsser van honger ooit zyn gestorven.
Die niet en doet gelyk de gans/
Om lang te leven weinig kans.

Om deze Italiaansche spreuke recht te verstaan, zo dientmen indachtig te wezen dit Nederlands spreekwoord.

Hy doet niet als eten en schyten/
hy slacht de graeu ganzen.
Wie zonder eten gaet te bed/
Die wort van slapen ligt belet.
Past op geen droom/ 't is bedrog
So is 't geweest zo isset noch.
Als jonge lieden niet en slapen/
En oude lieden niet en waken/
Sy konnen 't bey niet lange maken.

Als gy geen R vint in de maent/
So weet dat gy dan wort vermaent/
Dat u geen Vrouwe maar een glas/
Voor u gezontheit komt te pas.
Vroeg op/ en laat te bedde gaen/
Kan na den regel niet bestaen.
Den rug aen 't vuur / den buik aen tafel/
En in de hand een goede wafel.
Vrient zoje dat niet lijden meugt
So is 't gedaen met uwe jeugt.

Neemt uwen slaep plaets boven.
Gy zult u des beloven.

Spijs wel geknout/
Is haest verdout.

Het eerste jaertje datmen trout
Zo word men koortzig / of verkout.
Dit vond ik lestmael eens geschreven/
Hoe schoonder vrouw / hoe korter leven.
Wie uit den aert heeft zotte kuuren/
Die zullen al haer leven duren.
Isser yemant zot geboren/
Wat hy meestert / 't is verloren.
Hebt gy een kwaet / of vierig oog/
Verbind het met den elleboog.

Dat is gezeit: men dient 'et stil te laten, en niet te raken.

Die vijftig jaer out is dient meer naer een kussen te zien/ als naer een haes.

d'Eerste in het rijs/
De tweede op het ys/
De derde aen den dis/
Dat houtmen dat best is.

Lange ziekte in den herfst/
Zo men daer niet af en sterft.
Die zich in myn niet wel en vont
Is veeltijts al het jaer gezont.
Geeft aen u zoon veel in den darm/
Maer geeft hem weinig aen den arm;
Geeft dochters aen den arrem veel/
En spaert 'et liever uit de keel.
Die op een nieuw in siekte slaet/
Is slimmer als van 't eerste kwaet.
Een jonge Oye/ en ouden Ram/
Dat viel wel binnens jaers een lam.
Wast u handen / wast u tanden
Dikwils / want het is goet;
Maer wast zelden uwen voet:
Doch al wat immer u geschiet/
Wast u hooft zijn leven niet.

Dit is u les
Staet op te zes/
En eet ten tienen/
Het zal u dienen/
En weer te zes
Zo trekt u mes:
En slaept ten tienen/
Het zal u dienen.

Zijt gy verbrand
Aen voet of hand/
Gaet tot de vlam
Daer 't kwaet af kwam.

Van 't Voedzel en Spyze in het byzonder.

Ey van een uur/
Broot van een dag/
Meel van een week/
Biggen van een maent/
Gans van drie/
Wijn van een jaer/
Vis van tien/
Een Maegt van twintig/
Een Vrient van hondert.

Een Brabants Schaep/
Gen Gelderschen Os/
Een Vlaemsche Kapoen/
Een Vriesche Koey.

Vriens

Vrienden zijt gy Tafelwijs /
Eet de vleugels van 't patrijs /
Van den Sallem eet het hooft /
Soje lekkertong gelooft;
Van den Kabbeljaeu den steert /
(Die is vry wel etens weert /)
Voort de lenden van 't Konijn /
En den hooring van het Swijn /
En de dgien van het Hoen /
Gy en sult niet kwalijk doen.

Verandert broot / en oude wijn /
Is voor gesonde medecijn.

De vijg eist water / persik wijn /
So moet het Ooft gegeten zijn.

De Oly is in 't eerste best /
En honig op het alderlest;
Maer watter heeft den naem van Wijn /
Sal in het midden beter zijn.

Volgt desen raet:
Doet op salaet
Niet veel azijn /
Maer wel wijn;
Maer niet en schout
Oly en sout.

Schapen-kaes / Koeye-botter / Geiten-melk /
Dat is goede kost voor elk.
Sydy weits en niet te vijs /
Stopt u neus / en eet Patrijs.

Eetj' een Ey / so doet een dronk /
Eetj' een Appel / doet een spronk
Neemt blinde kaes / en siende brood /
Dan hebje kost voor hongers nood /
En hedje dan ook Wijn die springt /
Sy wordje vrolik alsje drinkt.

Het vleis / naer eis /
So maekje vleis;
Maer weet dat vis /
Maer slijm en is /
Melk op wijn /
Dat is fenijn;
Maer wyn op melk
Is goet voor elk.
Eet dat gaer is /
Drinkt dat klaer is /
Spreekt dat waer is /
Schout dat zwaer is /
Trout dat paer is /
Scheert daer haer is.

Daer word geen netter kost bereid
Als Hoender eyers vers geleit.

Eetje peer / en eetje kaes /
Drinkje niet / so sydje dwaes.
Eetj' een peere / drinkt /
Eetj' een appel / sprinkt.

Appels / nooten / ende peeren /
Sullen aen de stemme deeren.

De kaes die doet de mage goet /
Maer eetse niet in overvloet.

Eet gy salade sonder wyn /
Gy staet in noot om siek te zyn.

Heeren en Vrouwen / die niet en kraken /
Die houd men alderbest te smaken.

Luchtig broot / en zware kaes /
Dat is geen onbillik aes.

Send u vriend Vygen / u vyand Persikken.

Verkiest noit minne voor u kint
Wanneerse vrijt of word gemint.

De

De ziekte komt te post gereden/
Maar gaat te rug met ezels treden.

Wyze lieden / malle kinders/
Jonk verlooren luttel hinders.

Een jonge vrou/ en ouden wyn/
Die zyn bekwaam tot vrolyk zyn.
Wanneer meest al de lieden zyn
Bedroeft van koorts en zonder pyn/
Dat 's ziekte voor den medecyn.
Dagen die lengen/
Dagen die strengen.
Daar kwam nooit een muis in 't Land/
Of liever wel een gouden tant.
De Meert
Voert haar steert.
Kokmeeuwen aan 't Land/
Onweder voor de hand.

Honden en zwynen.
Zyn medecynen.

Daar gaat meenig Doctoor achter de ploeg.
Voor verzwegen pyn/
En is geen medecyn;
Verhoolen kwaad
En vint geen raad.
Die tot zyn kwale raat wil krygen
En moet haar gronden niet verzwygen.
Moet u Doctoor u goedjen erven/
Zo maakt u veerdig om te sterven.

Van Medecynen en Advocaten
En moet men niet verzwegen laten.
De groote pyn van 't sterezyn
En past niet op den Medecyn.

Drie Eigenschappen noodig in de Chirurgie.

Een Valken oog/
Een Leeuwen hart/
Een Juffers hand
Een jong Barbier / een oude Medecyn
Dat dunkt een yder best te zyn.
Een jonge Paap/ een ouden Aap / een wilden Beer /
Dat is gespuis Dat ik in huis Niet en begeer.

Dertig dagen heeft November/
Junius/ April en September/
Achtentwintig een alleen/
Al de reste dertig een.

Ouderdom, Ziekte, Dood.

Toont wieje zyt/
Wanneerje lyd.

Op d'aard' / al isse vast gegrond/
Nooit eenig mensch gerustheid vond/
Maar in den Hemel zal na dezen/
(Schoon dat hy draelt) eens ruste wesen.
Een ziel die haren Schepper vreest/
Houd die voor een geduurig feest.

Eer wy wat weten/
Zyn wy versleten.

Eer 't Boomtjen is groot
Is 't Plantertjen doot.

Het hollen is het peert benomen/
Wanneer de gryze hayren komen.

Vriend zo gy op u Leerzen pist/
't Is tyd dat gy u boeltjen mist.
Al die haar billen
Gewennen tot pillen/
Haar neuzen tot brillen/
Die mogen wel stillen
Haar malle grillen/
Ten zy zy willen
Haar leven spillen.
Zo gy wilt in ruste sterven/
Laat u naaste vrienden erven/
Ten ware zy het zeer verkerven.
Eel/ arm en ryk/
Maakt de dood gelyk.
Ach bleef de mensch voor eeuwig hier
Zo waar het doch een arrem dier.
Ziet hoe een zaake kan verdraapen/
Den ouden Wolf ryen de kraapen.
Wilt op u leste stonden achten/
Zo zult gy u van zonden wachten.
Vriend wilt gy leven met gedult/
Denkt watje waart en wezen zult.
Denkt vry al dikwils op den dag/
Die niet een mensch voorby en mag.

Van al dat ik bezat / en is my niet
gebleven /
Als dat om Godes wil daar van is
wech gegeven.

Waar blydschap is in huis / is droefheid voor de deur:
En na veel korte vreugt / zo komt een lang getreur.

De bleeke dood
Spaart klein noch groot.

Schoon root /
Haast doot.

Wat yemant rooft / of vind / of erft /
Hy laat het al wanneer men sterft.

Laat (als het God belieft) ons lichaam hier bederven /
Een die wel heeft geleeft / en kan niet kwalyk sterven.

Hoe weit doch meenig mensch zo breet?
Hoe stost het stof op 't stof van 't kleet?
Is yemant bleek of is hy root /
Geen mensch is zeeker voor de doot.

Doet dat voor uwen sterfdag /
Dat na den dood u baten mag.

Heden root
Morgen doot.

De dag van gister is geleden /
Zo let doch op den dag van heden /
En wilt dien immer wel besteden.

En wat belangt den dag van morgen /
Die is voor 's menschen oog verborgen;
Wilt daarom voor het einde zorgen.

Een koets vol goud / een kar vol steens /
Dat zal hier namaals zyn alleens.

Tot Besluit.

O Heere / laat my dit van uwe gunst verwerven /
Te leven in gedult / en met vermaak te sterven.

Als haar de ziel verheft tot God
Dan is de wereld enkel spot.

VOor myn afscheid, Lezer, zo vinde ik goet deze Doodkiste met wat Bloemkens te besteeken, en daar toe zal dienen de hier navolgende Prente, met ons Bedenken op de zelve.

Van Tien niet Een.

GY die u in den Tuin by wijlen gaet vertreden/
En wilt niet al den tijd in uwen lust besteden;
Voed niet alleen het oog/ of uwen gragen mond/
Maer weet dat gy ook hier de ziele voeden kont.
Gy ziet de boomen staen/ gy ziet de boomen groejen/
Gy zietse naderhand/ gy zietse lustig bloejen;
Gy ziet hoe dat de blom ter aerden nederzijgt/
En hoe het bloisel zet/ en teere vruchten krijgt:
Maer siet een groot getal van dat begon te speenen/
Is (ik en weet niet hoe) in korten stond verdweenen/
Eer dat het leven komt/ so laet het leven af/
Het bloeisel even selfs/ het bloëisel is het graf.
Een deel van datter blijft lijd hinder van de wormen/
Lijd hinder van de lucht/ en van de felle stormen;
Lijd hinder van de mist/ of ander slimmer plaeg/
Zo dat het groot getal vermindert alle daeg.
Noch vindmen menigmaal dat in de schoonste dagen
Veel vrugten ondergaen/ met innig vuur geslagen/

Men vint veel schoon gewas dat in der haest verdwynt/
Ook als de gulde Son met helle stralen schynt.
Men vind dat over al de spreeuwen/ mussen/ kraeyen/
Ook met het beste fruit/ haer grage jongen paeyen/
En dat een snoepers hand ook groene vruchten plukt/
Ja gantsche takken breekt en van de moeder rukt;
Men vind noch boven dat/ met ziet 't et ja gebeuren
Dat van te groote last de jonge boomen scheuren:
Geluk/ en ongeluk dat maekt de takken bloot;
So vruchtbaer weerde ziel/ zo vruchtbaer is de doot.
Maer waer toe dit geseit/ sal yemant mogen vragen/
Om yet van dit verhael naer huis te mogen dragen:
Het is een evenbeelt van onsen broozen staet/
En hoe het alle vleesch hier in de werelt gaet.
De boom is 't aerdsche dal/ de vruchten sijn de menschen:
De Son is hertenlust en wat de lieden wenschen:
De wind is tegenspoet/ en wat de wereld plaegt/
De worrem 't stil verderf/ dat ons geduurig knaegt:
De mist is heete pest/ ende diergelyke plagen/
Die duizent man gelyk ter aerden konnen dragen:
Den snoeper die het fruit met harde klippels schent/
Neemt dien voor oorlogs volk/ tot roof en bloet gewent.
Gaet dit in u gemoet wat naerder overleggen/
Gy zult ten vollen zien wat ik begon te zeggen:
Gy sult uit dit gepeis bevinden in der daet
Als dat het alle vleesch gelyk de fruiten gaet.
Besiet hoe meenig kind/ ook eer het is gebooren/
Blyft ik en weet niet hoe/ blyft in de bloem verloren/
Blyft in de moeder zelfs/ blyft in de zwarte nacht/
Eer dat het hier/ eilaes! zijn moeder eens belacht.
Hoe menig aerdig kint/ in plaetze van te speelen/
Gaet met een stille zucht geheele jaren kwelen/
En t'wijl het staet en treut ontrent de voedsters schoot/
Blyft na een lang verdriet/ blyft in der haesten doot.
Hoe meenig jongeling word van de dood vertreden/
Schoon dat hy vrolik is/ en van gezonde leden:
Hoe menig jonk gezel werd haestig weg gerukt/
Gelyk men met gewelt onrype vruchten plukt.
Hoe menig vruchtbaer Wyf/ in plaetse van te baren/

Siet haer en hare vrucht in 't duister henen varen.
  Siet hoe zy als een Boom / van hare vruchten scheurt /
  So dat zy / en de vrucht te samen wert betreurt.
Maer dit is klein beslag / en geenzints harde slagen /
Indien men went het oog ontrent de groote plagen
  Die God by wylen zend; ik zegge / dieren tyd /
  En kryg en zwarte pest / die klein noch groot en myd.
Ach! dan heeft eerst de dood haer pijlen uitgeschooten /
Dan licht het gantsche land met dooden overgooten /
  Met menschen overdekt; zo dat de grootste man
  Geen doodkist meenigmaal / geen graf bekomen kan.
Wie heeft 't niet gehoort / als geenen tyd geleden /
Van landen zonder volk / van uitgeputte Steden /
  Zo datter niet een mensch by wylen over bleef /
  Die uit een bleeke mond een leste wille schreef:
Is 't dan (gelyk het is) met ons aldus gelegen /
So moet'et yder mensch geduurig overwegen;
  Wel let dan / myn gemoet / op uwen lesten dag /
  Op dat het onzen staet ten goeden dienen mag.
Stelt / stelt doch geenzints uit u feilen af te snyden /
En wat het vleesch gebied met alle vlyt te myden /
  Tot dat gy veertig telt / of anders vyftig jaer;
  Want ziet van thien niet een en brengt zyn leven daer.

Laat vry u Graf met blydschap delven,
De Dood is 't EINDE van haar zelven.

Zuerst ausgegeben
1632. Neudruck
1635

8
32
42
46
69
79

S. 45
67 Glasgow??
70
74
204
131 Northum[illegible]
141 Ell. jung[illegible]
160/61 (Brei)
189/190
211
238 !
245 (Kern[illegible])
"
292
297